

Skolverkets lägesbedömning 2011

Del 1 – Beskrivande data

Förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg,
skola och vuxenutbildning

Skolverkets lägesbedömning 2011

Del 1 – Beskrivande data

Förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg,
skola och vuxenutbildning

Sammanfattning: I denna rapport ges en aktuell, övergripande bild av hur svensk förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, skola och vuxenutbildning är organiserad. Exempelvis visas antal barn/elever och personal i olika verksamhetsformer. Rapporten redogör också för kostnaderna för de olika verksamhetsformerna och för vilka resultat som uppnås. Rapporten grundar sig på det statistiska material som lämnats till det nationella uppföljningssystemet.

Summary: This report provides a general description of current pre-school activities, school-age childcare, schools and adult education in Sweden, showing for example child/pupil and staff strengths. The report, which also gives expenditure and achieved results in the different types of childcare and school, is based on the statistical material supplied to the national monitoring system for the sector.

Ämnesord: Statistik, förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, förskoleklass, grundskola, specialskola, särskola, gymnasieskola, vuxenutbildning, kompletterande utbildningar, utlandsskolor, barn, elever, personal, lärare, kostnader, betyg, utbildningsresultat.

Tidigare utgåvor i samma serie:

Rapport nr 8: Beskrivande data om skolverksamheten 1993	Kan ej beställas
Rapport nr 52: Beskrivande data om skolverksamheten 1994	Kan ej beställas
Rapport nr 75: Beskrivande data om skolverksamheten 1995	Kan ej beställas
Rapport nr 107: Beskrivande data om skolverksamheten 1996	Kan ej beställas
Rapport nr 135: Beskrivande data om skolverksamheten 1997	Kan ej beställas
Rapport nr 157: Beskrivande data om barnomsorg och skola 1998	Kan ej beställas
Rapport nr 173: Beskrivande data om barnomsorg och skola 1999	Kan ej beställas
Rapport nr 192: Beskrivande data om barnomsorg och skola 2000	Beställningsnr: 00:571
Rapport nr 206: Beskrivande data om barnomsorg, skola och vuxenutbildning 2001	Beställningsnr: 01:664
Rapport nr 218: Beskrivande data om barnomsorg, skola och vuxenutbildning 2002	Beställningsnr: 02:744
Rapport nr 236: Beskrivande data om barnomsorg, skola och vuxenutbildning 2003	Beställningsnr: 03:821
Rapport nr 248: Beskrivande data om förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, skola och vuxenutbildning 2004	Beställningsnr: 04:851
Rapport nr 265: Beskrivande data om förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, skola och vuxenutbildning 2005	Beställningsnr: 05:919
Rapport nr 283: Beskrivande data om förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, skola och vuxenutbildning 2006	Beställningsnr: 06:959
Rapport nr 302: Beskrivande data om förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, skola och vuxenutbildning 2007	Beställningsnr: 07:1013
Rapport nr 320: Beskrivande data om förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, skola och vuxenutbildning 2008	Beställningsnr: 08:1058
Rapport nr 335: Beskrivande data om förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, skola och vuxenutbildning 2009	Beställningsnr: 09:1137
Rapport nr 349: Skolverkets lägesbedömning 2010 Del 1 – Beskrivande data	Beställningsnr: 10:1187

Rapporterna (fr.o.m. 1997 och framåt) finns tillgängliga som pdf-filer på www.skolverket.se
Rapporterna från 2000, 2003, 2006, 2009 och 2010 finns också tillgängliga på engelska.

Beställningsadress:
Fritzes kundservice
106 47 Stockholm
Telefon 08-690 95 76
Telefax 08-690 95 50
E-postadress: skolverket@fritzes.se
www.skolverket.se

Beställningsnr: 11:1247
ISSN 1103-2421
ISRN SKOLV-R-363-SE

Utgiven av Skolverket, 106 20 Stockholm
Produktion: Ordförrådet AB
Foto: Matton
Tryck: Elanders
Upplaga: 2 400 ex

Förord

Beskrivande data utgör den första delen av Lägesbedömningens två delrapporter. De båda delrapporterna kompletterar varandra och ger en samlad bild av situationen och utvecklingen inom förskoleverksamhet, skola och vuxenutbildning. Den första delen ger en beskrivning med hjälp av statistik medan den andra delen, *Bedömningar och slutsatser*, återger Skolverkets ställningstaganden och synteser.

Beskrivande data kan beskrivas som Skolverkets ”statistiska årsbok”. Den ger en aktuell och övergripande beskrivning av svensk förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, skola och vuxenutbildning. Rapporten beskriver organisationen, kostnader och resultat i varje verksamhetsform för sig. Skillnader mellan olika huvudmän och utbildningsanordnare samt viktiga förändringar jämfört med tidigare år redovisas också. Dessutom innehåller rapporten ett avsnitt som beskriver hur Sverige klarar sig vid internationella jämförelser. I rapporten ingår även ett fördjupningskapitel som i år fokuserar på barn och elever med utländsk bakgrund.

De statistiska uppgifterna är till största delen hämtade från det nationella uppföljningssystemet för skolektorn och bygger på uppgifter som rapporterats in av skolhuvudmännen till Statistiska centralbyrån (SCB).

En ny skollag och andra reformer inom skolväsendet har nyligen trätt i kraft och börjat tillämpas. Data som presenteras i *Beskrivande data 2011* bygger på insamlingar som gjordes under 2010. Det innebär att termer och begrepp som gällde 2010 genomgående används i denna rapport.

Mer detaljerad statistik på riks- och kommunnivå finns i de tabeller som finns tillgängliga på www.skolverket.se/statistik & analys. På Skolverkets webbplats finns även databasen SIRIS som bland annat innehåller uppgifter på skolnivå. Databasen för jämförelsetal, som också finns på webbplatsen, innehåller statistik på kommunnivå.

Även Lägesbedömningens andra del, *Bedömningar och slutsatser*, finns på Skolverkets webbplats www.skolverket.se.

Beskrivande data har utarbetats av en projektgrupp inom enheten för utbildningsstatistik på Skolverket.

Stockholm i november 2011

Christina Sandström
Enhetschef

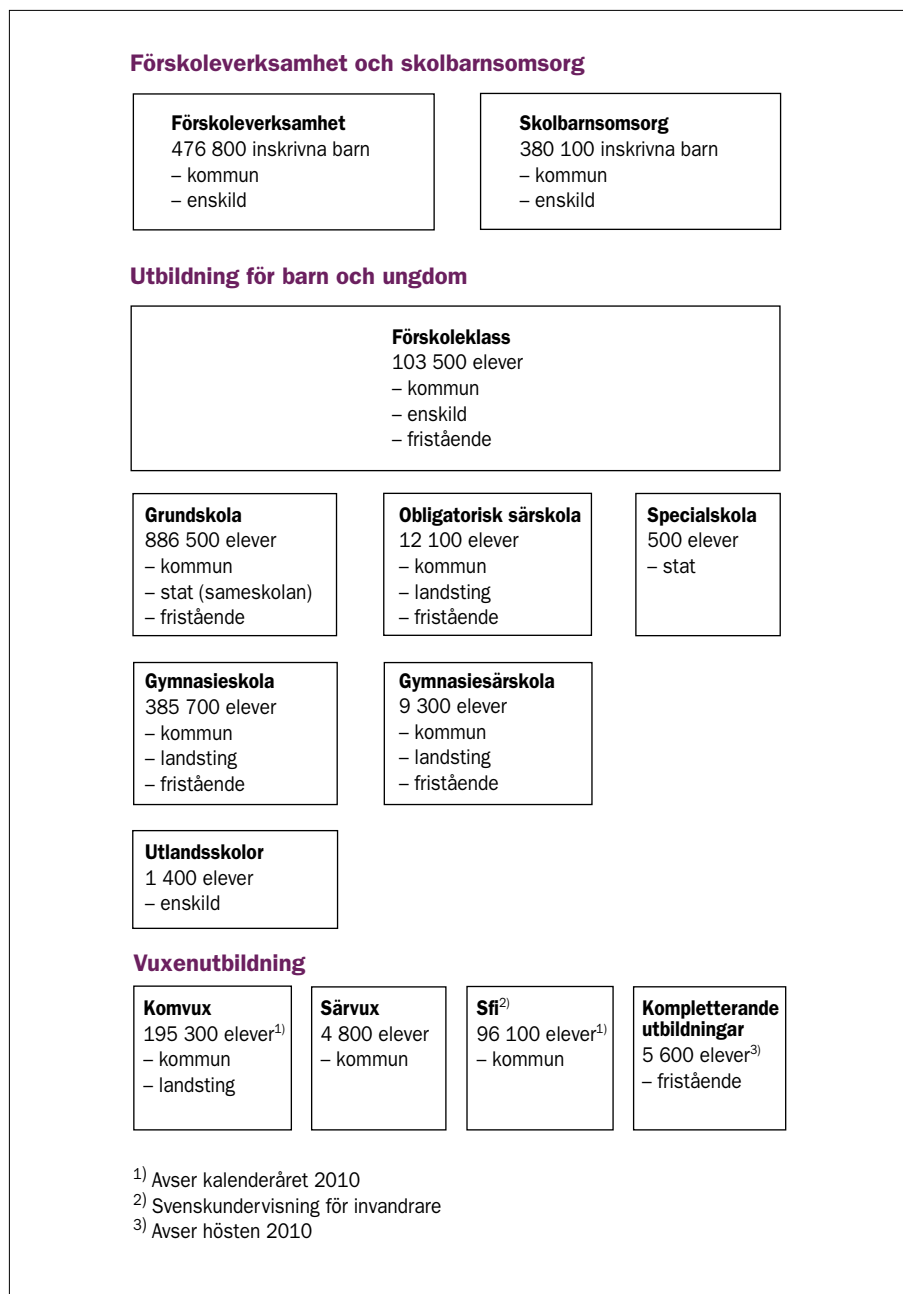
Åsa Nordström
Undervisningsråd

Innehåll

1. Förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg.....	8
2. Förskoleklassen.....	42
3. Grundskolan.....	48
4. Obligatoriska särskolan.....	68
5. Specialskolan.....	74
6. Gymnasieskolan.....	80
7. Gymnasiesärskolan.....	106
8. Kommunal vuxenutbildning (komvux).....	112
9. Vuxenutbildning för utvecklingsstörda (särvox).....	124
10. Svenskundervisning för invandrare (sfi).....	128
11. Kompletterande utbildningar.....	140
12. Svensk utbildning i utlandet.....	146
13. Total kostnad för förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, skola och vuxenutbildning.....	156
14. Några internationella jämförelser.....	160
15. Barn och elever med utländsk bakgrund.....	172

Figur 1

Verksamhets- och skolformer inom Skolverkets ansvarsområde – antal barn/elever samt huvudmän 15 oktober 2010

1.

FÖRSKOLEVERKSAMHET
OCH SKOLBARNSSOMSORG

1. Förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg

Barnomsorg i form av förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg har i Sverige av tradition haft en dubbel funktion. Den ska dels möjliggöra för föräldrar att förena föräldraskap och förvärvsarbete och dels genom en god pedagogisk verksamhet bidra till att ge barn goda uppväxtvillkor. Den har en viktig utbildningspolitisk betydelse samtidigt som den utgör en central del av svensk social- och familjepolitik.

Avsikten med den ökande integrationen mellan förskola, fritidshem och skola är att all pedagogisk verksamhet för barn och unga ska ses som en helhet och som en del i ett livslångt lärande. Verksamheterna ska knytas närmare varandra så att ett gemensamt synsätt på utveckling och lärande kan växa fram i mötet mellan olika pedagogiska traditioner. Förskolan ses som det första steget i utbildningssystemet och har sedan 1998 en egen läroplan. En reviderad läroplan för förskolan började gälla 1 juli 2011.

Kommunerna ska tillhandahålla förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg för barn i åldrarna 1–12 år i den utsträckning som behövs för att föräldrarna ska kunna förvärvsarbeta eller studera eller om barnet har ett eget behov av verksamheten. Skyldigheten omfattar även förskoleverksamhet för barn vars föräldrar är arbetslösa eller föräldralediga för ett syskon. Dessa barn ska erbjudas plats i förskola eller pedagogisk omsorg (från 1 juli 2009 ersattes begreppet familjedaghem av pedagogisk omsorg) minst tre timmar per dag eller 15 timmar per vecka. Dessutom har alla barn rätt till avgiftsfri förskola minst 525 timmar per år från och med höstterminen det år de fyller tre år (s.k. allmän förskola).

Plats i förskoleverksamhet eller skolbarnsomsorg ska erbjudas ”utan oskäligt dröjsmål”, det vill säga normalt inom tre till fyra månader efter det att vårdnadshavaren anmält behov av plats. Plats ska erbjudas så nära barnets hem som möjligt och skälig hänsyn ska tas till föräldrarnas önskemål.

Kommunerna har ett särskilt ansvar för barn som behöver särskilt stöd i sin utveckling. De ska erbjudas plats i förskola eller fritidshem om inte deras behov kan tillgodoses på annat sätt.

Det finns även kvalitetskrav som bland annat beskriver de förutsättningar som ska finnas för att barnens behov av omsorg och en god pedagogisk verksamhet ska tillgodoses. Kraven rör barngruppernas sammansättning och storlek, lokaler och personal. I lagen sägs också att kommunerna kan lämna bidrag till enskild förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg om verksamheten uppfyller lagens krav på kvalitet och om avgifterna inte är oskäligt höga.

Förskoleverksamheten vänder sig till barn som inte går i skolan och bedrivs i form av förskola, pedagogisk omsorg och öppen förskola. *Förskola* är en pedagogisk gruppverksamhet för inskrivna barn vars föräldrar förvärvsarbetar, studerar, är föräldralediga eller arbetslösa eller för barn som har ett eget behov av verksamheten. Öppettiderna varierar beroende på familjernas behov. *Pedagogisk omsorg* är ett samlingsbegrepp för verksamhet som inte bedrivs i form av förskola, fritidshem, öppen förskola eller öppen fritidsverksamhet. Familjedaghem är en av flera varianter inom pedagogisk omsorg. Andra varianter kan till exempel vara olika

flerfamiljslösningar. *Öppen förskola* vänder sig till hemmavarande föräldrar och deras barn. Tillsammans med personalen ges föräldrarna möjlighet att utveckla en pedagogisk gruppverksamhet för barnen. Barnen är inte inskrivna.

Skolbarnsomsorgen vänder sig till skolbarn i åldern sex till och med tolv års ålder och bedrivs i form av fritidshem, pedagogisk omsorg (se ovan) och öppen fritidsverksamhet. *Fritidshem* är en pedagogisk gruppverksamhet under den skolfria delen av dagen eller året, för inskrivna barn vars föräldrar förvärvsarbetar eller studerar eller för barn som har ett eget behov av verksamheten. Fritidshemmen är i allmänhet integrerade med skolan. *Öppen fritidsverksamhet* är ett alternativ till fritidshem och pedagogisk omsorg främst för barn i åldersgruppen 10–12 år. Barnen är inte inskrivna.

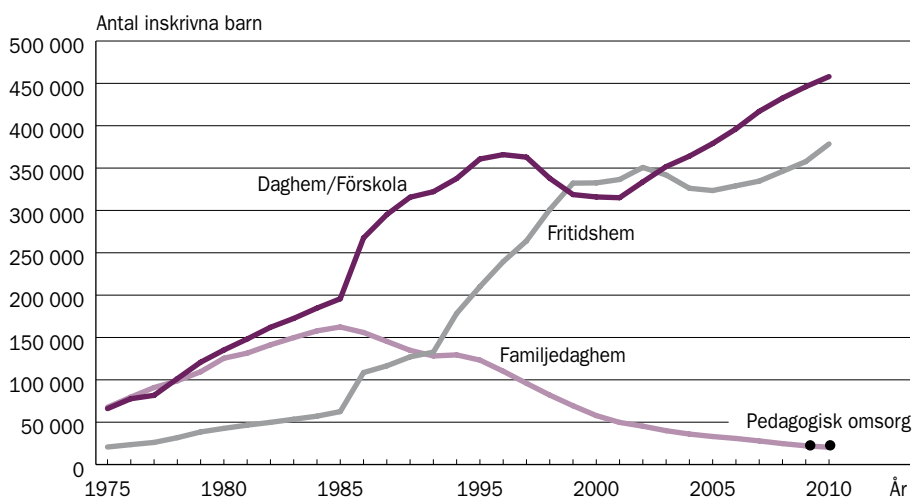
Snabb utbyggnad

Förskola och fritidshem har byggts ut mycket snabbt i Sverige. I dag motsvarar tillgången på platser för barn 1–5 år och 6–9 år i stort sett efterfrågan. De flesta, drygt 8 av 10, barn i förskoleåldern är inskrivna i förskola. Det innebär att platsbehovet följer befolkningsutvecklingen på ett annat sätt än tidigare. Förändringar i födelsetalen påverkar nu direkt behovet av förskoleverksamhet i kommunen eller kommundelen.

År 2010 var sammantaget 856 900 barn inskrivna i förskola, fritidshem eller pedagogisk omsorg. På tio år innebär det en ökning med totalt 150 700 inskrivna barn, vilket motsvarar 22 procent.

Diagram 1.1

Antal inskrivna barn i daghem/förskola, familjedaghem (t.o.m. 2008) pedagogisk omsorg (fr.o.m. 2009) och fritidshem 31 december 1975–1997 och 15 oktober 1998–2010

Införandet av förskoleklassen 1998 har medfört att förskolan tar emot barn i åldern 1–5 år, i stället för som tidigare 1–6 år, och att allt fler sexåringar går i fritidshem. Uppgifter om förskola och fritidshem kan från och med 1998 således inte utan vidare jämföras med tidigare års uppgifter om daghem/ deltidsgrupp och fritidshem. Begreppet familjedaghem ersattes av pedagogisk omsorg 2009.

För de verksamhetsformer där barn inte är inskrivna, dvs. öppna förskolan och öppen fritidsverksamhet, ser trenden annorlunda ut jämfört med förskola och fritidshem. Antalet öppna förskolor minskade från 805 verksamheter till 447 mellan år 2000 och 2004, för att sedan ligga kvar på ungefär samma nivå fram till 2010. Antalet öppna fritidsverksamheter har varierat under den senaste tioårsperioden. Idag ligger antalet verksamheter på 617, som lägst var antalet 562 (år 2005).

Kommunernas bruttokostnad för förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg uppgick 2010 till 68,3 miljarder. Förskolan stod för 78 procent av kostnaden, fritidshemmet för 18 procent och pedagogisk omsorg för 3 procent. Öppen förskola och öppen fritidsverksamhet svarade tillsammans för mindre än en procent av den totala kostnaden.

Tabell 1.1

Kostnader för förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg 2006–2010, fördelade på verksamheter, anordnare och kostnadslag (löpande priser)

	Kostnad totalt ³⁾					därav kommunal regi			Kommunala kostnader för verksamhet i enskild regi ⁴⁾
	2006	2007	2008	2009	2010	Totalt	därav personal	lokaler	
Förskola									
Totalt, mkr	40 948	44 617	48 217	50 642	53 359	43 924	32 075	6 120	8 793
Kostnad per inskrivet barn ¹⁾ , kr	105 000	109 100	112 500	114 400	117 500	119 800	87 500	16 700	100 300
Pedagogisk omsorg/ familjedaghem									
Totalt, mkr	2 697	2 606	2 496	2 272	2 053	1 598	1 384	.	445
Kostnad per inskrivet barn ¹⁾ , kr	84 300	87 800	93 900	94 800	94 800	96 600	83 600	.	86 800
Fritidshem									
Totalt, mkr	10 536	10 909	11 332	11 893	12 389	11 260	7 999	1 824	1 106
Kostnad per inskrivet barn ¹⁾ , kr	32 400	32 800	33 200	33 900	33 900	34 200	24 300	5 500	29 800
Öppen förskola, mkr	262	274	290	292	300
Öppen fritidsverksamhet för 10–12-åringar, mkr	161	180	184	189	210

¹⁾ Medeltal av antalet inskrivna barn vid mätillfället det aktuella året och året innan.

²⁾ Denna beräkning omfattar inte kostnader och barn i öppen förskola och öppen fritidsverksamhet.

³⁾ Totalkostnaden avser kostnader för verksamhet i kommunal regi och kommunala bidrag till anordnare i enskild regi.

⁴⁾ Observera att det är endast kommunens kostnad för den enskilda verksamheten som redovisas.

Förskola

SAMMANFATTNING

Antalet barn i åldern 1–5 år som går i förskola fortsätter att öka och fördelningen mellan flickor och pojkar är fortsatt jämn. Barn med annat modersmål än svenska blir allt fler i förskolan men endast 2 av 10 får modersmålsstöd, även om trenden är att andelen har ökat. Genomsnittlig gruppstorlek ligger på 16,9 barn per grupp. Det är vanligare med mindre barngrupper i enskild än i kommunal förskola, framför allt när det gäller småbarnsavdelningar.

I genomsnitt går det 5,4 barn per årsarbetare i förskolan. Sett till enbart personal med pedagogisk högskoleutbildning är samma siffra 9,9 barn per årsarbetare. Andelen pedagogiskt högskoleutbildade är högre i kommunal än i enskild förskola. Jämfört med för tio år sedan har andelen minskat i enskild förskola. Könstilldelningen bland personalen är fortsatt mycket ojämn.

Vid mätningen 15 oktober 2010 gick 458 000 barn i förskola. Det innebär att 83 procent av alla barn i åldern 1–5 år i befolkningen går i förskola, jämfört med 66 procent för tio år sedan. Sett över en tioårsperiod har andelen inskrivna barn i förskola konstant ökat. Fördelningen mellan flickor och pojkar är jämn.

Tabell 1.2

Andel (%) inskrivna barn i daghem/förskola av befolkningen i respektive åldrar 31 december 1975–1995 och 15 oktober 2000–2010

År	Daghem/förskola ¹⁾	
	1–6 år	1–5 år
1975	10	..
1980	21	..
1985	32	..
1990	40	..
1995	49	..
2000	..	66
2001	..	68
2002	..	72
2003	..	75
2004	..	76
2005	..	77
2006	..	79
2007	..	80
2008	..	81
2009	..	82
2010	..	83
flickor	..	83
pojkar	..	83

¹⁾ Uppgifterna för 1975–1995 avser daghem medan 2000–2010 avser förskola.

Ungefär hälften av alla kommuner har 80–85 procent av barn 1–5 år inskrivna i förskola. Drygt en fjärdedel av kommunerna har mindre än 80 procent och knappt en fjärdedel har mer än 85 procent av barnen inskrivna i förskola. Som högst har en enskild kommun 94 procent av barnen inskrivna i förskola och som lägst är siffran 61 procent.

Under 1990-talet blev enskilda förskolor allt vanligare. Hösten 2010 gick cirka 19 procent av alla inskrivna barn i en enskild förskola, 4 procentenheter mer än tio år tidigare.

Bolagsdrivna förskolor har sedan 2005 gått om föräldrakooperativen som den vanligaste enskilda driftsformen. Av barn i enskild förskola går 44 procent i bolagsdriven förskola och 24 procent i föräldrakooperativ. För tio år sedan var det omvänt, då gick 25 procent i bolagsdrivna och 44 procent i föräldrakooperativ.

Tabell 1.3

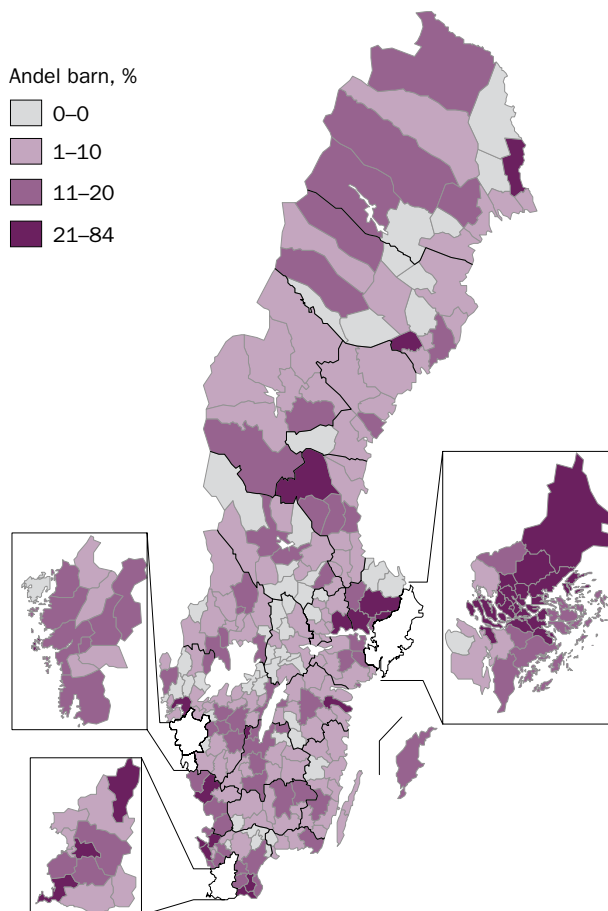
Antal inskrivna barn i enskild förskola samt andel (%) av alla barn 31 december 1995 och 15 oktober 2000–2010

År	Antal	Andel (%) av alla barn i förskolan
1995	43 103	12,0
2000 ¹⁾	48 717	15,5
2001	52 304	16,6
2002	55 764	16,7
2003	58 647	16,7
2004	60 938	16,7
2005	63 473	16,7
2006	66 860	16,9
2007	72 151	17,3
2008	78 005	18,0
2009	83 090	18,6
2010	87 706	19,1

¹⁾ Uppgifterna har korrigerats efter publiceringen av Skolverkets rapport nr 196.

Figur 1.1

Andel (%) barn inskrivna i förskola i enskild regi av alla inskrivna barn per kommun 15 oktober 2010

Barn i enskilda förskolor är vanligast i kommungruppen¹ ”storstäder” och ”förortskommuner” och minst vanligt i ”övriga kommuner med färre än 12 500 invånare”. I förortskommunerna går 32 procent av de inskrivna barnen i enskild förskola. Motsvarande andel för storstäderna är 26 procent och för gruppen ”övriga kommuner med färre än 12 500 invånare” 6 procent. Drygt femtio kommuner i landet saknade helt enskilda förskolor 2010.

Gruppstorlek

Hösten 2010 var det genomsnittliga antalet barn per grupp 16,9. Mellan 1990 och början av 2000-talet ökade den genomsnittliga gruppstorleken i förskolan från 14,4 barn per grupp till över 17. Mot slutet av 2000-talet har gruppstorleken legat relativt konstant strax under 17.

Tabell 1.4

Genomsnittliga gruppstorlekar i förskola 1990–2010

År	Barn/grupp i förskola
1990	14,4
1995	16,7
1996	16,9
1997	16,9
1998	16,5
1999	.
2000	.
2001 ¹⁾	17,5
2002 ¹⁾	17,4
2003	17,2
2004	17,2
2005	17,0
2006	16,7
2007	16,7
2008	16,9
2009	16,8
2010	16,9

¹⁾ Uppgift om genomsnittlig gruppstorlek saknas.

²⁾ 2001 och 2002 års uppgifter bygger på urvalsundersökningar.

Variationerna mellan kommungrupper är små. Den genomsnittliga gruppstorleken är minst i ”glesbygdskommunerna” med 16 barn och störst i kommungrupperna ”pendlingskommuner” och ”övriga kommuner med mer än 25 000 invånare” med 17,3 barn.

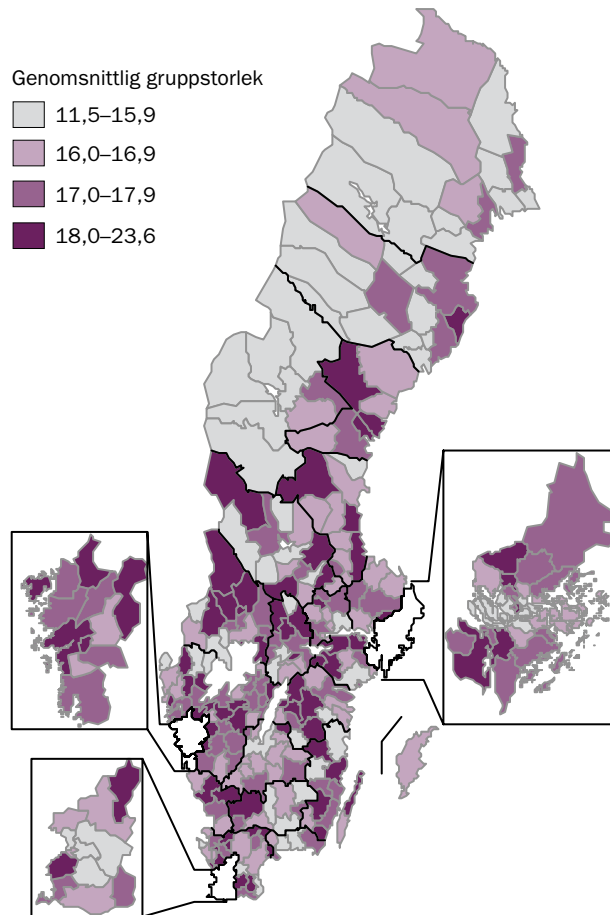
Mindre barngrupper (17 barn eller färre) är den vanligaste gruppstorleken. Andelen ligger på 56 procent vilket är ungefär samma siffra som för sju år sedan. Andelen medelstora grupper (18-20 barn) har minskat med 4 procentenheter under samma tidsperiod medan de större grupperna (21 barn eller fler) istället har ökat med 3 procentenheter.

Det är de kommunala förskolorna som står för den totala ökningen av de större barngrupperna. De enskilda förskolorna har istället minskat andelen större grupper. Dock är andelen större barngrupper fortfarande något vanligare bland enskilda förskolor. Det är även vanligare med mindre barngrupper bland enskilda förskolor.

¹ Kommungruppsindelningen är gjord av Sveriges Kommuner och Landsting. För mer information se www.skl.se

Figur 1.2

Genomsnittlig gruppstorlek i förskola per kommun 15 oktober 2010

Tabell 1.5

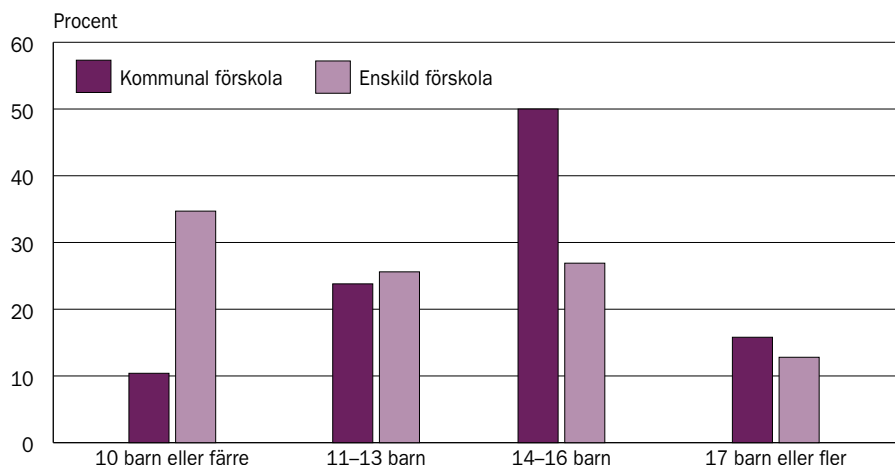
Antal och andel (%) avdelningar i förskolan efter antal barn i avdelningen 2010

Antal barn i avdelning	Antal avdelningar	Andel (%) avdelningar
–15 barn	10 097	37,2
16–17 barn	4 960	18,3
18–20 barn	7 244	26,7
21–25 barn	3 878	14,3
26 eller fler barn	942	3,5
Summa	27 121	100

Ungefär var tredje grupp i förskolan är en småbarnsgrupp, dvs. tar endast emot barn i åldern 0–3 år. Andelen småbarnsgrupper har ökat med 6 procentenheter jämfört med 2003. I en småbarnsgrupp i kommunal förskola är det vanligast med en gruppstorlek på 14–16 barn medan det i enskild förskola är vanligast med 10 barn eller färre. Sett ur en sjuårsperiod har småbarnsgrupperna alltid varit mindre i enskild förskola. Under samma period är trenden att de större småbarnsgrupperna (17 barn eller fler) ökar, mest i kommunal förskola.

Diagram 1.2

Andel (%) småbarnsgrupper i kommunal respektive enskild förskola 2010

Modersmålsstöd

Trots att förskolan enligt skollagen och läroplanen (Lpfö 98, reviderad 2010) ska medverka till att barn med ett annat modersmål än svenska får möjlighet att utveckla både det svenska språket och sitt modersmål, är det ovanligt att barnen får stöd i modersmålet.

Antalet barn med annat modersmål än svenska har under den senaste tioårsperioden mer än fördubblats i förskolan, från 39 500 barn år 2000 till 85 700 barn 2010. Det innebär att närmare 2 av 10 barn i förskola har annat modersmål än svenska. Av dessa barn fick endast 22 procent modersmålsstöd. Det finns dock en positiv utvecklingstrend då samma siffra för tio år sedan var 13 procent. 22 procent är fortfarande mycket lågt jämfört med 1980-talet då omkring 60 procent av de "berättigade" barnen i förskolan fick modersmålsstöd.

Hösten 2010 hade 283 av Sveriges 290 kommuner barn med annat modersmål än svenska i förskolan. Ändå erbjöd endast 110 kommuner (39 procent) modersmålsstöd. Detta är dock nästan en fördubbling jämfört med för tio år sedan då siffran var 58 kommuner (23 procent).

Tabell 1.6

Antal barn i förskola med annat modersmål än svenska samt andel (%) därav med modersmålsstöd 15 oktober 2000-2010

År	Antal barn i förskola med annat modersmål än svenska	Andel (%) därav med modersmålsstöd
2000	39 446	12,7
2001	40 009	12,8
2002	43 025	13,5
2003	49 334	13,6
2004	51 469	13,4
2005	55 749	14,2
2006	61 505	15,6
2007	66 686	16,2
2008	73 474	17,8
2009	78 258	19,7
2010	85 734	21,5

Personal

Utbildningsnivå

Hösten 2010 hade 95 procent av förskolans 85 600 årsarbetare (som arbetar med barn) utbildning för arbete med barn. Det är en andel som har legat tämligen konstant under de senaste tio åren. Andelen årsarbetare med pedagogisk högskoleutbildning (förskolläraryr-, fritidspedagog- eller lärarutbildning) uppgick till 54 procent och har även den varierat mycket lite under den senaste tioårsperioden. Andelen årsarbetare med pedagogisk högskoleutbildning varierar mellan kommuner. Som lägst är den 27 procent och som högst 100 procent.

Tabell 1.7

Antal anställda som arbetar med barn i förskola omräknat till årsarbetare, fördelade efter utbildning och kön 15 oktober 2010

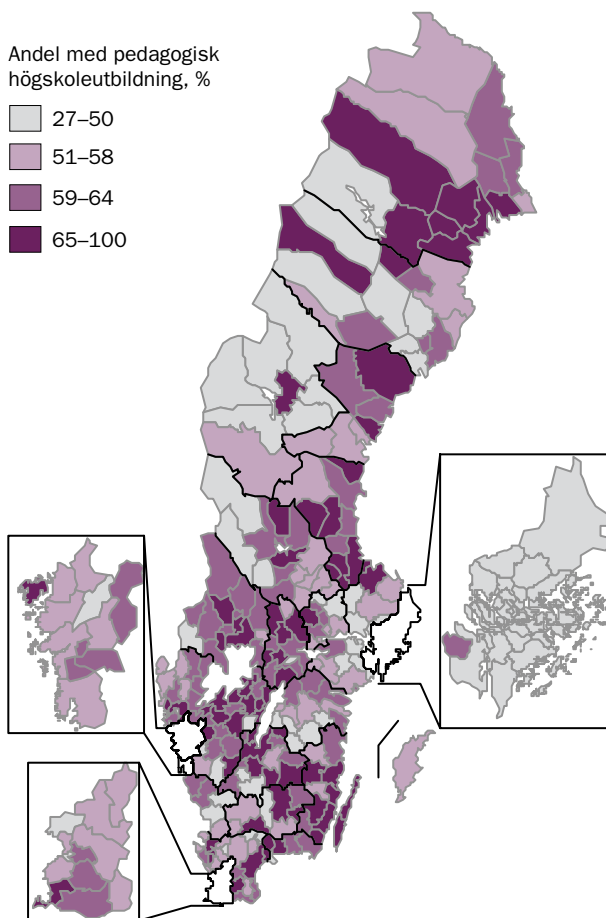
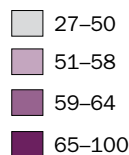
Utbildning ¹⁾	Årsarbetare			
	antal	andel (%) totalt	andel (%) kvinnor	andel (%) män
Förskollärare	42 073	49	48	1
Fritidspedagog	744	1	1	0
Läraryrutbildning	3 651	4	4	0
Barnskötare	32 601	38	37	1
Fritidsledarutbildning	169	0	0	0
Annan utb. för arbete med barn	2 141	3	2	0
Ingen utb. för arbete med barn	4 220	5	4	1
Summa	85 599	100	97	3

¹⁾ Uppgifter om anställdas utbildning i förskolan rapporteras från kommunen centralt.

Figur 1.3

Andel årsarbetare med pedagogisk högskoleutbildning i förskola per kommun 15 oktober 2010

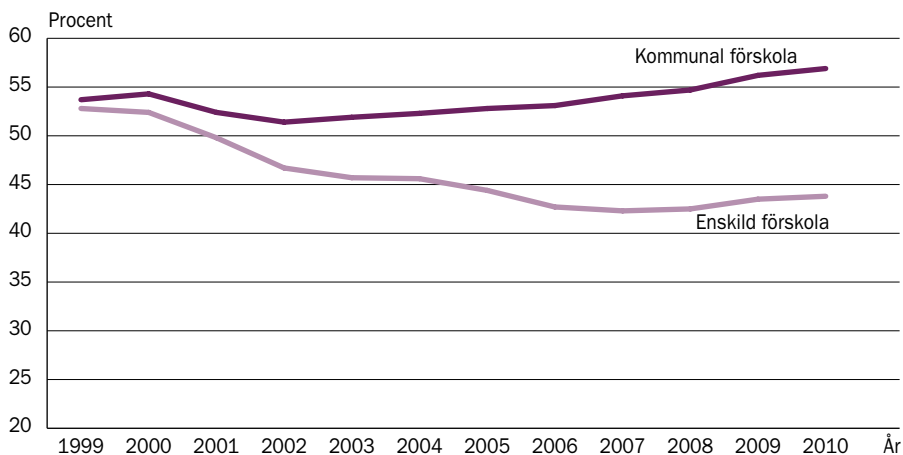
Andel med pedagogisk högskoleutbildning, %

För tio år sedan var andelen personal med pedagogisk högskoleutbildning nästan lika stor i kommunal och enskild förskola. Men under den senaste tioårsperioden har skillnaden ökat för varje år. I dag har kommunala förskolor 13 procentenheter mer pedagogiskt högskoleutbildad personal än enskilda. För tio år sedan var samma siffra 1 procentenhet.

Diagram 1.3

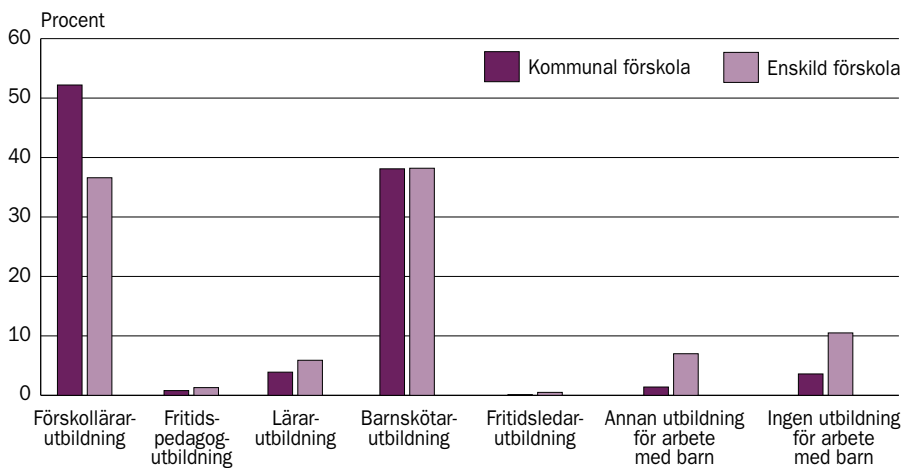
Andel (%) årsarbetande med pedagogisk högskoleutbildning i förskola 1999–2010 i kommunal respektive enskild förskola

Totalt sett är förskollärarytbildning den vanligaste utbildningen bland personalen, men det finns skillnader mellan kommunal och enskild förskola. I kommunal förskola är förskollärarytbildning den vanligaste medan barnskötarutbildning är den vanligaste i enskild förskola.

Diagram 1.4

Andel (%) årsarbetare (som arbetar med barn) efter utbildning, i kommunal respektive enskild förskola 15 oktober 2010

Könsfördelning

Könsfördelningen bland personal i förskola är fortsatt mycket ojämn. Hösten 2010 var endast 3 procent av personalen män. Andelen har varit i stort densamma sedan början av 1980-talet. Andelen män är ungefär lika stor bland förskollärare och barnskötare. Bland arbetsledare i förskola är andelen män högre. 11 procent av dem är män.

Personaltäthet

Hösten 2010 gick det 5,4 barn per årsarbetare i förskolan. Antalet har ökat något de senaste fem åren men kan sägas ligga tämligen konstant sett ur en tioårsperiod.

Tabell 1.8

Antal barn per årsarbetare totalt och per pedagogiskt högskoleutbildad i förskola 31 december 1990, 1995 och 15 oktober för 1998 samt 2000–2010

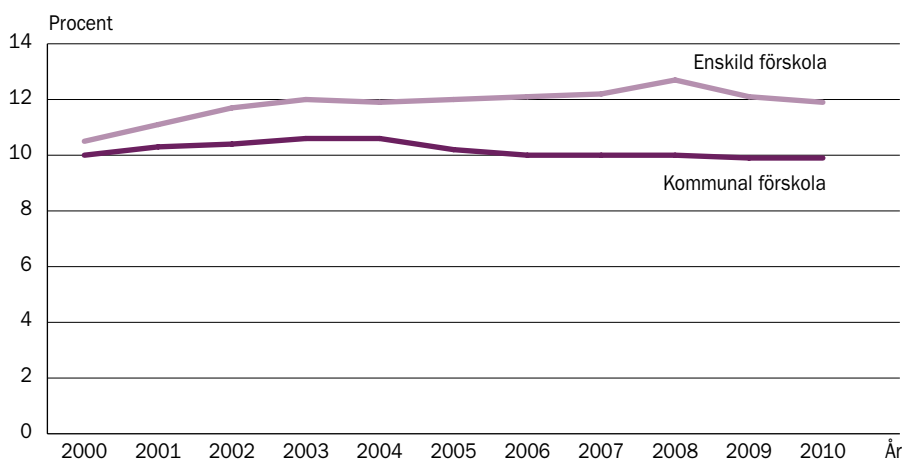
År	Antal barn per årsarbetare ¹⁾ i förskola	Antal barn per pedagogiskt högskoleutbildad i förskola
1990	4,4	-
1995	5,5	-
1998	5,7	-
2000	5,4	10,0
2001	5,4	10,3
2002	5,3	10,4
2003	5,4	10,6
2004	5,4	10,6
2005	5,2	10,2
2006	5,1	10,0
2007	5,2	10,0
2008	5,3	10,0
2009	5,3	9,9
2010	5,4	9,9

¹⁾ Uppgiften om årsarbetare avser antal anställda omräknade till heltidstjänstgöring.

Sett till personaltätheten för pedagogiskt högskoleutbildade så går det i genomsnitt 9,9 barn per pedagogiskt högskoleutbildad. Under den senaste tioårsperioden har siffran varierat mellan 10,6 och 9,9. Jämför man enskild och kommunal förskola under samma tidsperiod har det alltid gått fler barn per pedagogiskt högskoleutbildad i enskild förskola jämfört med kommunal, men skillnaden har inte alltid var lika stor. För tio år sedan var skillnaden inte ens 1 barn, medan det hösten 2010 gick 2,4 barn mer per pedagogiskt högskoleutbildad i enskild än i kommunal förskola.

Diagram 1.5

Antal barn per personal med pedagogisk högskoleutbildning i kommunal och enskild förskola 15 oktober 2000–2010

Kostnader

År 2010 var den totala kostnaden för förskolan 53,4 miljarder. I de kommunala förskolorna stod personalkostnaden för 73 procent av den totala kostnaden. Lokalkostnaderna utgjorde 14 procent.

Kommunerna finansierar förskolan med statsbidrag, egna medel och föräldraavgifter. Den del av bruttokostnaden som bekostas med föräldraavgifter kallas avgiftsfinansieringsgraden. År 2010 täckte föräldraavgifterna 8 procent av de kommunala kostnaderna i förskolan. Enskilda förskolor finansierar sin verksamhet med kommunala bidrag, föräldraavgifter och ibland även med oavlönade arbetsinsatser från föräldrar. Den genomsnittliga kommunala ersättningsgraden till enskilda förskolor uppgick till cirka 84 procent av kommunernas egna kostnader. Eventuella avgiftsintäkter, andra bidrag och intäktskällor inkluderas inte i detta mått, vilket försvårar möjligheten att bedöma om de enskilda förskolorna får ett skäligt bidrag från kommunen eller inte. Den kommunala ersättningen till enskilda förskolor var 100 300 kronor per inskrivet barn.

Fritidshem

SAMMANFATTNING

Antalet inskrivna barn i fritidshem ökar snabbt, genomsnittgruppen blir större och det blir allt glesare med personal.

Hösten 2010 bestod en grupp av 38,1 barn vilket är en ökning med 25 procent de senaste fem åren. Det blir samtidigt glesare med personal. Antalet barn per årsarbetare är 21,5. Nästan sex av tio årsarbetare har en pedagogisk högskoleexamen, men skillnaden är stor mellan kommunala och enskilda fritidshem.

Andelen inskrivna, gruppstorlek och personaltäthet varierar kraftigt mellan olika kommuner.

Liksom i förskolan fortsätter antalet barn i fritidshem att öka. I förskolan motsvarade ökningen av antalet nyinskrivna barn år 2010 nästan befolkningstillväxten, medan nyinskrivna barn 6-9 i fritidshem ökade snabbare än befolkningstillväxten.

Hösten 2010 fanns 378 500 barn inskrivna i fritidshem, jämfört med 332 500 tio år tidigare. Det motsvarar en ökning på cirka 14 procent. Bara det senaste året, dvs. sedan 2009, har antalet inskrivna barn i fritidshem ökat med 6 procent.

82 procent av alla 6-9-åringarna och 15 procent av alla 10-12-åringar går i fritidshem. Motsvarande siffror för tio år sedan var 64 respektive 7 procent.

Tabell 1.9

Andel (%) inskrivna barn i fritidshem av befolkningen i respektive åldrar 31 december 1975-1995 och 15 oktober 2000-2010

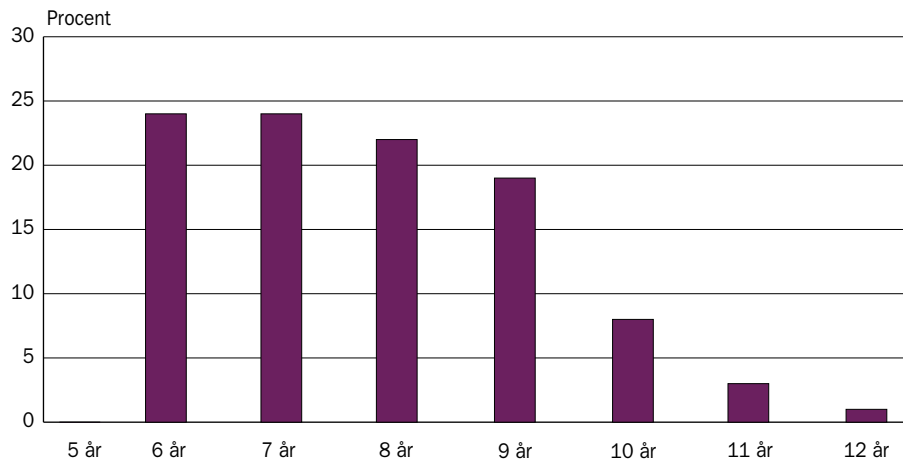
År	Fritidshem		
	7-9 år	6-9 år	10-12 år
1975	5	..	1
1980	13	..	3
1985	22	..	5
1990	35	..	8
1995	48	..	6
2000	..	64	7
2001	..	66	9
2002	..	73	9
2003	..	74	10
2004	..	75	10
2005	..	76	11
2006	..	78	11
2007	..	79	12
2008	..	80	13
2009	..	80	14
2010	..	82	15
därav			
flickor		81	14
pojkar		82	16

För fritidshemmen är det, till skillnad mot förskola, stor skillnad mellan kommungrupperna när det gäller andelen inskrivna. Det skiljer 23 procentenheter mellan "förortskommuner" och "glesbygdskommuner" som har 89 respektive 66 procent inskrivna barn 6-9 år. Även "storstäder" har med 87 procent en hög andel inskrivna.

Utbyggnaden av fritidshem har framför allt gällt 6-9-åringarna. Det är betydligt ovanligare att barn i åldern 10-12 år går i fritidshem. Men även andelen inskrivna 10-12-åringar har ökat. Det är något vanligare att pojkar än flickor i åldern 10-12 år är inskrivna i fritidshem medan könsfördelningen bland 6-9-åringarna i stort sett är jämn.

Diagram 1.6

Åldersfördelning (%) bland inskrivna barn i fritidshem 2010

Drygt 1 av 10 barn går i ett enskilt fritidshem, vilket är en liten ökning jämfört med för tio år sedan. Drygt 6 av 10 kommuner har enskilda fritidshem. Av kommungrupperna är det "storstäder" som har störst andel inskrivna barn i enskilt fritidshem, 18 procent. Minst andel, 3 procent, har "varuproducerande kommuner".

Tabell 1.10

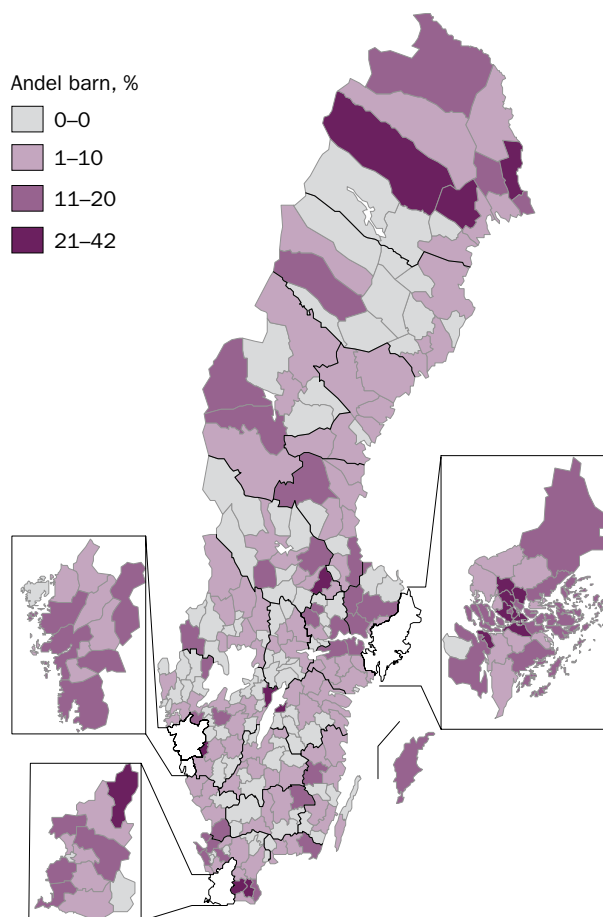
Elever i fritidshem i enskild regi 31 december 1995 och 15 oktober 2000-2010

År	Antal	Andel (%) av alla barn i fritidshem
1995	9 530	4,5
2000 ¹⁾	25 355	7,6
2001	24 995	7,4
2002	28 021	8,0
2003	28 945	8,5
2004	28 410	8,7
2005	29 742	9,2
2006	30 071	9,1
2007	29 873	8,9
2008	31 354	9,1
2009	34 615	9,7
2010	38 451	10,2

¹⁾ Vid insamlingen avseende år 2001 har det framkommit att det tidigare år har skett en överskattning av antalet inskrivna barn i fritidshem i enskild regi. Jämfört med år 2001 var överskattningen år 2000 ca 3 900 barn.

Figur 1.4

Andel (%) barn inskrivna i enskilt fritidshem av alla inskrivna barn per kommun 15 oktober 2010

Gruppstorlek

Grupperna i fritidshemmen fortsätter att bli större. Hösten 2010 gick det i genomsnitt 38,1 barn per avdelning. Det är en ökning med nästan 8 barn per grupp (25 procent) på bara fem år. Detta kan jämföras med förskola där gruppstorleken de senaste fem åren i det närmaste har varit konstant. Jämfört med för tjugo år sedan har gruppstorleken i fritidshem mer än fördubblats.

Det är relativt stora skillnader mellan kommunerna resp. kommungrupperna. Grupperna är störst i "förortskommuner" med 42,7 barn per grupp, medan de är minst i "glesbygdskommuner" med 26,8 barn. Variationerna mellan individuella kommuner är mycket stora.

Det finns nästan ingen skillnad mellan kommunala och enskilda fritidshem när det gäller gruppstorleken.

Personal

Utbildningsnivå

Hösten 2010 hade drygt tre av fyra årsarbetare i fritidshem utbildning inom pedagogik eller social omsorg. Andelen årsarbetare med pedagogisk högskoleexamen (förskolläraryr-, fritidspedagog- eller lärarexamen) uppgick till 58 procent. 18 procent hade fritidsledarutbildning eller annan utbildning inom pedagogik eller social omsorg. Under den senaste tioårsperioden har andelen årsarbetare med högskoleexamen i fritidshem varierat mellan 56 och 61 procent.

Tabell 1.11

Genomsnittliga gruppstorlekar i fritidshem 1990–2010

År	Barn/grupp i fritidshem
1990	17,8
1995	23,7
1996	24,1
1997	26,2
1998	29,4
1999	.
2000	.
2001	.
2002 ¹⁾	34,1
2003	30,1
2004	31,0
2005	30,6
2006	31,7
2007	33,5
2008	34,0
2009	36,0
2010	38,1

) Uppgift om genomsnittlig gruppstorlek saknas.

¹⁾ 2002 års uppgifter bygger på urvalsundersökning.

Tabell 1.12

Antal och andel (%) anställda i fritidshem, omräknat till årsarbetare, fördelade efter utbildning och kön 15 oktober 2010

Utbildning ¹⁾	antal	Årsarbetare		
		andel (%) totalt	andel (%) kvinnor	andel (%) män
Förskollärarexamen	3 258	18,5	16,7	1,9
Fritidspedagogexamen	5 074	28,8	22,4	6,4
Lärarexamen	1 889	10,7	8,7	2,0
Fritidsledarutbildning	603	3,4	2,1	1,3
Annan utbildning inom pedagogik	852	4,8	3,4	1,4
Annan utbildning inom social omsorg	1 727	9,8	8,5	1,3
Övrigt	4 189	23,8	16,8	7,0
Summa	17 593	100	79	21

¹⁾ Uppgifter om anställdas utbildning i fritidshem hämtas från högskole- och yrkesregistret.

Personal med pedagogisk högskoleexamen är mycket vanligare i kommunalt fritidshem (60 procent) än i enskilt (34 procent). Bland enskilda fritidshem var ”övrigt” (47 procent) den vanligaste.

Könsfördelning

Drygt 20 procent av årsarbetande personal i fritidshem är män, vilket kan jämföras med 3 procent inom förskola. Cirka fem av tio män och sex av tio kvinnor hade pedagogisk högskoleexamen. Både bland män och kvinnor är fritidspedagogexamen den vanligaste utbildningen.

Personaltäthet

Mellan 1990 och 2000 mer än fördubblades antalet barn per årsarbetare i fritidshem (från 8,3 till 17,5). Och samma trend fortsatte även från år 2000 och framåt. Hösten 2010 gick det 21,5 barn per årsarbetare.

Trenden med allt glesare med personal är tydlig både bland kommunala och enskilda fritidshem. Mest tydlig är den bland de enskilda där antalet har ökat

med närmare nio barn per årsarbetare under den senaste tioårsperioden. Under samma period var ökningen knappt fyra barn för kommunalt fritidshem.

Tabell 1.13

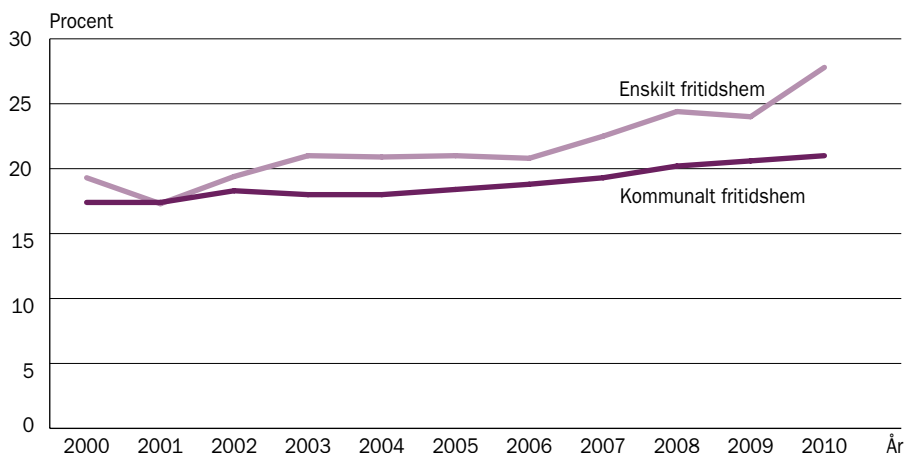
Antal barn per årsarbetare i fritidshem 31 december 1990, 1995 och 15 oktober 2000–2010

År	Antal barn per årsarbetare ¹⁾
1990	8,3
1995	11,4
1998	15,5
2000	17,5
2001	17,4
2002	18,4
2003	18,2
2004	18,2
2005	18,6
2006	18,9
2007	19,5
2008	20,5
2009	20,9
2010	21,5

¹⁾ Uppgiften om årsarbetare avser antal anställda omräknade till heltidstjänstgöring.

Diagram 1.7

Antal barn per årsarbetare i kommunalt och enskilt fritidshem 15 oktober 2000–2010

Kommungrupperna ”större städer” och ”förortskommuner” har i genomsnitt flest antal barn i fritidshem per årsarbetare, 23,3 respektive 22,7, medan ”glesbygdskommuner” har minst med 18,4. Variationerna mellan individuella kommuner är mycket stora.

Måttet ”antal barn per årsarbetare” tar inte hänsyn till barnens närvarotid, att fritidshemmet inte är öppet alla timmar om dagen och att personalen då inte heller är i verksamheten hela dagen. Ett kompletterande sätt att beräkna personaltätheten i fritidshem kan därför vara att utgå från antalet anställda i stället för antalet årsarbetare. Personaltätheten låg år 2010 på 12,3 barn per anställd som arbetar med barn.

Fritidspedagoger och annan personal i fritidshem är på många håll en resurs i skolan. Hösten 2010 hade 41 procent av fritidspedagogerna och 17 procent av förskollärarna arbetstid förlagd även i skolan och/eller förskoleklass. För tio år sedan var andelarna 27 respektive 14 procent.

Kostnader

År 2010 var den totala kostnaden för fritidshem 12,4 miljarder kronor. Kostnaden per inskrivet barn var 33 900 kronor. Av kostnaden för kommunala fritidshem stod personalkostnaden för 71 procent och lokalkostnaderna för 16 procent.

Kommunerna finansierar fritidshemsverksamheten med statsbidrag, egna medel och föräldraavgifter. Den del av bruttokostnaden som bekostas med föräldraavgifter kallas avgiftsfinansieringsgraden. År 2010 täckte föräldraavgifterna 17 procent av de kommunala kostnaderna i fritidshemmen.

Pedagogisk omsorg

SAMMANFATTNING

Hösten 2010 var drygt 20 000 barn inskrivna i pedagogisk omsorg. Av dem går nästan alla i familjedaghem. Antalet verksamheter och inskrivna i kommunal regi har minskat, medan enskilda har ökat något. Det vanligaste är att pedagogisk omsorg tar emot barn i förskoleåldern, drygt nio av tio barn var mellan 1 och 5 år. Jämfört med 2009 fick en större andel barn modersmålsstöd. Pedagogisk omsorg är vanligast i glesbygdskommuner.

I pedagogisk omsorg har personalen i mindre utsträckning pedagogisk högskoleutbildning än i förskola. Jämfört med förskolan är gruppstorleken, på ett naturligt sätt, mindre i pedagogisk omsorg.

Hösten 2010 fanns det knappt 4 000 verksamheter inom pedagogisk omsorg, vilket innebär att antalet verksamheter fortsätter att minska. Den vanligaste varianten av pedagogisk omsorg är familjedaghem. Där går 98 procent av alla barn som är inskrivna i pedagogisk omsorg.

Det är de kommunala verksamheterna som står för minskningen av det totala antalet verksamheter. Antalet kommunala verksamheter med pedagogisk omsorg har sedan 2009 minskat med 14 procent medan antalet verksamheter med enskild regi i stället har ökat med 10 procent. Av alla verksamheter med pedagogisk omsorg drivs 22 procent i enskild regi.

Av landets 290 kommuner har 82 kommuner pedagogisk omsorg i enskild regi för barn i åldrarna 1–5 år och 39 för barn i åldrarna 6–12 år. Ungefär 4 av 10 verksamheter i enskild regi ligger i kommungruppen ”förortskommuner” och var tredje i ”storstäder”. Minst andel återfinns i ”glesbygdskommuner”, ”varuproducerande” och ”övriga kommuner med färre än 12 500 invånare” där andelen är mindre än 1 procent i respektive.

Antalet inskrivna barn i pedagogisk omsorg fortsätter också att minska. Hösten 2010 var 20 400 barn inskrivna. Det innebär att av befolkningen är drygt

Tabell 1.14

Antal och andel (%) inskrivna barn i pedagogisk omsorg 2010

	Antal inskrivna barn			Andel (%) inskrivna barn		
	Totalt	därav		Totalt	därav	
		1–5 år	6–12 år		1–5 år	6–12 år
Familjedaghem	20 101	18 532	1 569	98	98	97
Flerfamiljslösningar	63	55	8	0	0	0
Övriga varianter	271	231	40	1	1	2
Totalt	20 438	18 818	1 617	100	100	100

Tabell 1.15

Antal och andel (%) verksamheter med pedagogisk omsorg 2010 i kommunal respektive enskild regi

	Antal verksamheter			Andel (%) verksamheter		
	Totalt	därav		Totalt	därav	
		kommunal	enskild		kommunal	enskild
Familjedaghem	3 886	3 032	854	99	99	98
Flerfamiljslösningar	13	5	8	0	0	1
Övriga varianter	20	13	7	1	0	1
Totalt	3 919	3 050	869	100	100	100

3 procent av alla 1–5-åringar och cirka en halv procent av alla 6–9-åringar inskrivna i pedagogisk omsorg.

Andelen inskrivna i pedagogisk omsorg skiljer sig åt över landet. Verksamhet med pedagogisk omsorg är vanligast i kommungruppen ”glesbygdskommuner”. ”Glesbygdskommuner” hade 6 procent av 1–5-åringarna och 1 procent av 6–9-åringarna i pedagogisk omsorg. Det kan jämföras med ”storstäder” där motsvarande andelar är 2 respektive 0 procent.

Det finns också skillnader mellan individuella kommuner. Hösten 2010 fanns det 31 kommuner som inte hade några 1–5-åringar i pedagogisk omsorg, medan 1 kommun hade drygt en femtedel av sina 1–5-åringar i pedagogisk omsorg.

Då familjedaghem är den vanligaste varianten inom pedagogisk omsorg finns det anledning att tro att det fortfarande går att göra vissa jämförelser mellan den statistik som tidigare har publicerats om familjedaghem och de uppgifter som numera samlas in om pedagogisk omsorg. Dessa jämförelser bör dock göras med försiktighet, eftersom det således inte är samma uppgifter som jämförs.

Sedan slutet av 1980-talet och fram till idag har antalet barn i familjedaghem successivt minskat. För tio år sedan fanns det närmare tre gånger så många barn i familjedaghem som det gör idag. Antalet skolbarn i familjedaghem nådde en topp i slutet av 1980-talet och har därefter stadigt minskat. År 2000 fanns 12 400 barn i åldern 6–12 år i familjedaghem. Medan det hösten 2010 fanns 1 600 barn inom pedagogisk omsorg. Fördelningen mellan flickor och pojkar 1–12 år är jämn.

Modersmålsstöd

Hösten 2010 hade 8 procent av barnen i pedagogisk omsorg ett annat modersmål än svenska. Av de barnen fick 17 procent modersmålsstöd, vilket är cirka tre gånger så mycket som 2009 då motsvarande andel var 6 procent. Andelen barn i pedagogisk omsorg som får modersmålsstöd är mindre än i förskola, där andelen är 22 procent.

Trots att drygt hälften av alla kommuner har barn med annat modersmål än svenska i pedagogisk omsorg ger endast 23 kommuner modersmålsstöd. Det motsvarar 15 procent av de kommuner som har barn med annat modersmål än svenska.

Variationerna mellan kommungrupperna är stora. I ”storstäder” har 22 procent av 1–5-åringarna i pedagogisk omsorg annat modersmål än svenska medan andelen är 3 procent i ”glesbygdskommuner”, ”pendlingskommuner” och ”övriga kommuner 12 500–25 000 invånare”. ”Övriga kommuner mer än 25 000 invånare” är bäst på modersmålsstöd. Andelen barn som får modersmålsstöd är där 41 procent.

Personal

Utbildningsnivå

Hösten 2010 fanns totalt 4 100 anställda i pedagogisk omsorg, 77 procent av dem arbetar i kommunal verksamhet och 23 procent i enskild verksamhet. Andelen personal med utbildning för arbete med barn är 76 procent, dvs. cirka var fjärde saknar utbildning för arbete med barn. 4 av 10 har barnskötarutbildning vilket gör det till den vanligaste utbildningen. Cirka 30 procent av personalen har annan utbildning för arbete med barn och endast 5 procent har pedagogisk

högskoleutbildning. Det kan jämföras med förskola där mer än hälften av personalen har en pedagogisk högskoleutbildning.

Det finns skillnader i personalens utbildning mellan kommunal och enskild pedagogisk omsorg. 11 procent av personalen i enskild verksamhet har en pedagogisk högskoleutbildning medan motsvarande andel i kommunal verksamhet är 3 procent. Ungefär var fjärde saknar utbildning för arbete med barn, något fler inom enskild verksamhet.

Av all personal i pedagogisk omsorg var 41 män, vilket är 1 procent av alla anställda.

Personaltäthet och gruppstorlek

Personal i pedagogisk omsorg har i princip ensamt ansvar för en barngrupp. För pedagogisk omsorg blir därför antalet barn i gruppen ett mått både på gruppstorlek och på personaltäthet (mätt som antalet barn per personal). År 2010 gick det i genomsnitt 5 barn per personal i pedagogisk omsorg. Antalet barn per personal är i genomsnitt något större i de enskilda verksamheterna (5,2) än i de kommunala (4,9).

Nästan hälften av verksamheterna med pedagogisk omsorg har barngrupper med 5–6 barn och ungefär var tredje har barngrupper med 1–4 barn. Var femte verksamhet har barngrupper med fler än 7 barn.

Kostnader

I takt med att allt färre barn är inskrivna i pedagogisk omsorg fortsätter den totala kostnaden för pedagogisk omsorg att minska. År 2010 uppgick de totala kostnaderna till 2,1 miljarder kronor. Kostnaden per inskrivet barn var 94 800 kronor.

Kommunerna finansierar pedagogisk omsorg med statsbidrag, egna medel och föräldraavgifter. Den del av bruttokostnaden som bekostas med föräldraavgifter kallas avgiftsfinansieringsgraden. År 2010 täckte föräldraavgifterna 10 procent av de kommunala kostnaderna i pedagogisk omsorg.

Öppen förskola

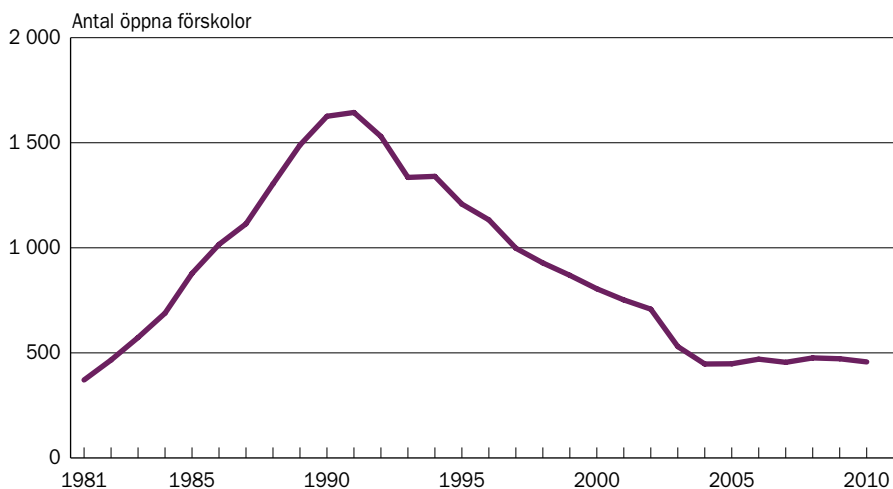
SAMMANFATTNING

Andelen årsarbetare med pedagogisk högskoleutbildning är 2010 fortsatt hög i den öppna förskolan. Andelen har legat omkring 80 procent de senaste tio åren. Det är högre än i förskola, fritidshem och pedagogisk omsorg. Sex av tio kommuner erbjuder öppen förskola. De regionala skillnaderna är stora. Det är vanligare att det finns öppna förskolor i storstadsområden och större städer, medan det är betydligt ovanligare bland glesbygdskommuner.

Öppen förskola vänder sig till barn som inte är inskrivna i förskolan och medföljande föräldrar. Den byggdes ut snabbt under 1980-talet och som mest fanns 1 644 verksamheter 1991. Fram till och med 2004 minskade antalet i princip varje år. Minskningarna kan inte helt förklaras av att målgruppen för öppen förskola minskade när förskolan byggts ut. En stor del har lagts ner av besparings-skäl.² Mellan 1994 och 2004 försvann nästan 900 verksamheter. Sedan 2004 har antalet öppna förskolor legat relativt stabilt kring drygt 400 verksamheter. Hösten 2010 fanns det 457 verksamheter, varav 62 i enskild regi.

Diagram 1.8

Antal öppna förskolor 31 december 1980–1997 och 15 oktober 1998–2010

De regionala skillnaderna är stora. Fyra av tio kommuner (115 kommuner) saknade helt öppen förskola 2010. Det är vanligt att det finns öppna förskolor i storstadsområdena och större städer medan det är betydligt ovanligare i glesbygdskommuner. I kommungrupperna ”storstäder” och ”större städer” har alla eller nästan alla kommuner öppen förskola. I ”glesbygdskommuner” har var tredje kommun öppen förskola.

Öppettiderna varierar. I vissa kommuner har alla öppna förskolor öppet mer än 16 timmar i veckan, medan ingen öppen förskola har öppet så länge i andra kommuner. Närmare 6 av 10 öppna förskolor har öppet 16 timmar eller mer per vecka. ”Storstäder” är den kommungrupp som, med 76 procent, har flest

² Öppen förskolas utveckling. En studie av perioden 1980–2005. Skolverkets rapport 269.

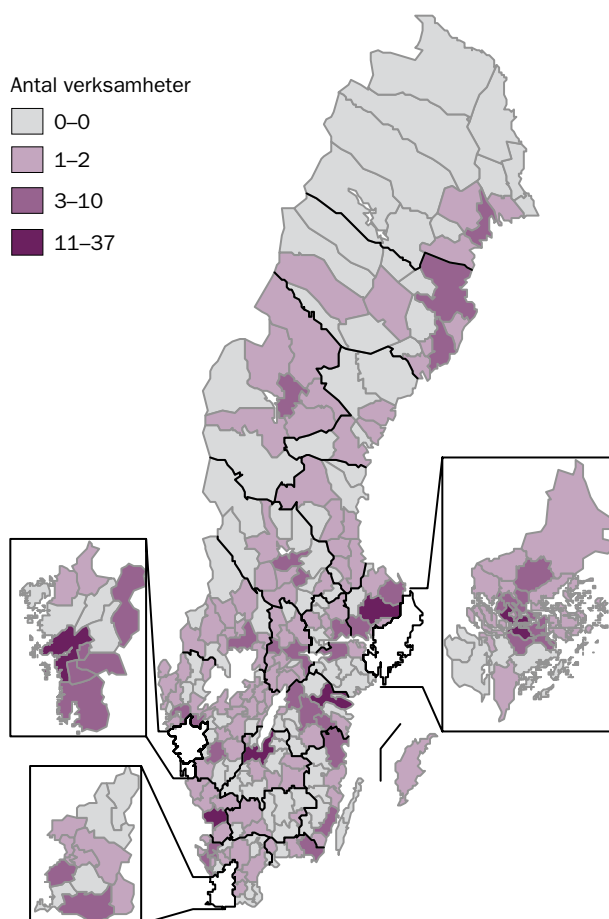
öppna förskolor som är öppna 16 timmar eller mer per vecka. Öppettider per vecka skiljer sig åt mellan enskilda och kommunala verksamheter. Endast 27 procent av de enskilda verksamheterna har öppet 16 timmar eller mer per vecka jämfört med 62 procent av de kommunala verksamheterna.

Hösten 2010 ingick ungefär var tredje öppen förskola (153 stycken) i en familjecentral. Det är något färre jämfört med år 2006 då Skolverket samlade in uppgiften för första gången (167 stycken). Med familjecentral menas vanligen en verksamhet där öppen förskola, mödra- och barnhälsovård samt förebyggande individ- och familjeomsorg (socialtjänst) är samordnade och samlokaliserade. Även andra verksamheter kan ingå, som arbetsförmedling, familjerådgivning, invandrar-/flyktingenhet eller kulturorganisationer. Familjecentraler syftar till att erbjuda ett lättillgängligt stöd till blivande föräldrar och till småbarnsföräldrar och deras barn.

Eftersom barnen inte är inskrivna saknas det uppgifter om hur många barn som tas emot i de öppna förskolorna.

Figur 1.5

Kommuner med öppen förskola fördelade på antal verksamheter 2010

Personal

Totalt fanns det 684 anställda i den öppna förskolan 2010. Endast sju av dem var män. Omräknat till heltidstjänster fanns det 479 årsarbetare.

Nästan all personal i den öppna förskolan har utbildning för arbete med barn (99 procent). Andelen årsarbetare med pedagogisk högskoleutbildning är hög, 80 procent. Det är högre än i förskola, fritidshem och pedagogisk omsorg.

Andelen förskollärare är 77 procent, 11 procent har barnskötarutbildning och 8 procent har annan utbildning för arbete med barn. Andelen personal med pedagogisk högskoleutbildning har legat kring 80 procent under den senaste tioårsperioden.

Kostnader

År 2010 uppgick kostnaderna för öppen förskola till 300 miljoner kronor.

Öppen fritidsverksamhet

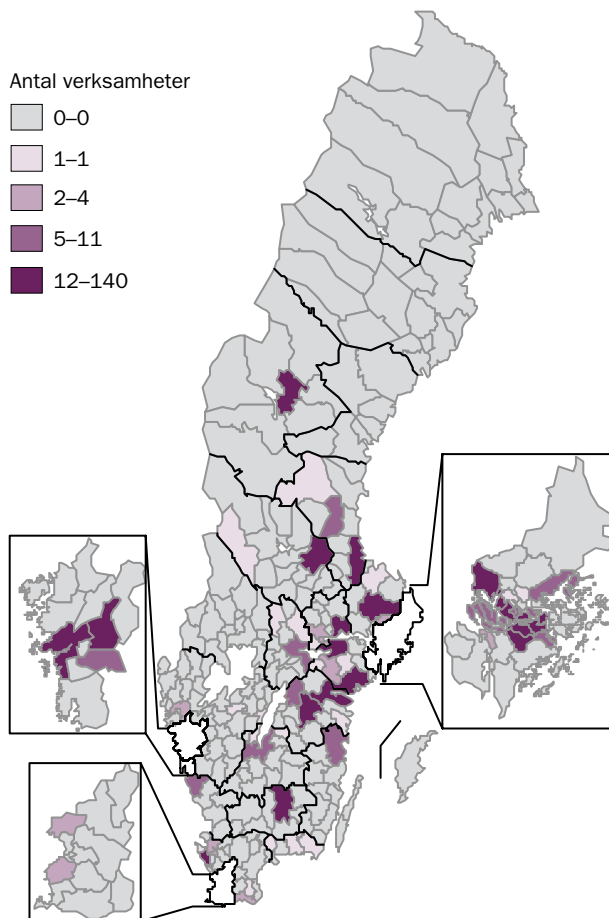
SAMMANFATTNING

Det är vanligast att storstäder erbjuder öppen fritidsverksamhet för 10–12-åringar, medan det är ovanligare i glesbygden. Totalt sett är det endast en femtedel av landets kommuner som erbjuder öppen fritidsverksamhet till 10–12-åringar. År 2010 fanns det totalt 617 verksamheter i 62 kommuner. Under den senaste tioårsperioden har antalet öppna fritidsverksamheter legat relativt konstant kring 600.

En stor del av den öppna fritidsverksamheten lades ner under 1990-talet. Under den senaste tioårsperioden har antalet öppna fritidsverksamheter legat relativt konstant runt 600. År 2005 var antalet verksamheter som lägst med 562 och som högst 2009 då det fanns 640 öppna fritidsverksamheter. Hösten 2010 fanns det 617 verksamheter, varav 91 i enskild regi. 65 procent av verksamheterna finns i samma organisation som en grund- eller sarskola. Ungefär tre av fyra verksamheter har öppet i 16 timmar eller mer per vecka. Öppethållande per vecka är något högre bland de enskilt drivna än bland de kommunala, 81 respektive 73 procent har öppet 16 timmar eller mer per vecka.

Figur 1.6

Kommuner med öppen fritidsverksamhet fördelade på antal verksamheter 2010

Tillgången varierar kraftigt i landet. Skolverkets föräldraenkät, som senast gjordes år 2005, visar att efterfrågan på öppen fritidsverksamhet är betydligt större än tillgången.

I nästan 8 av 10 kommuner saknas öppen fritidsverksamhet helt. I kommungruppen "storstäder" erbjuder alla kommuner öppen fritidsverksamhet. I "större städer" och "förortskommuner" erbjuder 52 respektive 40 procent av kommunerna verksamheten. "Glesbygdskommuner" och "varuproducerande kommuner" är de kommungrupper som har minst antal verksamheter. Endast 5 procent av kommunerna i de grupperna erbjuder öppen fritidsverksamhet.

Kostnader

År 2010 uppgick kostnaden för öppen fritidsverksamhet riktad till 10–12-åringar till 210 miljoner kronor.

2.

FÖRSKOLEKLASSEN

2. Förskoleklassen

SAMMANFATTNING

Allt fler elever går i förskoleklass. Läsåret 2010/11 gick nästan 104 000 elever i förskoleklass. Det var 96 procent av alla sexåringar som gick i förskoleklass och dessa utgjorde 98 procent av alla elever i förskoleklass. Det var 9 procent av eleverna som gick i en förskoleklass med fristående huvudman.

Läsåret 2010/11 hade drygt 19 000 elever i förskoleklass ett annat modersmål än svenska. Det motsvarar 19 procent av samtliga elever. Av de elever som hade annat modersmål än svenska fick 44 procent stöd i annat modersmål och 14 procent fick stöd i svenska som andraspråk.

Förskoleklassen är en frivillig skolform inom det offentliga skolväsendet. Verksamheten ska betraktas som undervisning i samma mening som övriga skolformer. Läroplanen för det obligatoriska skolväsendet (Lpo 94) gäller även förskoleklassen. Utbildningen i förskoleklass ska stimulera varje barns utveckling och lärande samt ligga till grund för fortsatt skolgång. Förskoleklassen är obligatorisk för kommunerna genom att alla sexåringar ska erbjudas plats under minst 525 timmar. För barnen är deltagandet frivilligt.

Läsåret 2010/11 fanns förskoleklasser i landets samtliga kommuner. Andelen sexåringar som är inskrivna i förskoleklass har ökat successivt. Det totala antalet inskrivna elever i förskoleklass hösten 2010 var 103 500. Fördelningen mellan flickor och pojkar var i stort sett jämn.

Liksom tidigare år var drygt 98 procent av eleverna i förskoleklassen sexåringar. En procent av eleverna var fem år och en procent var sju år.

Tabell 2.1

Antal elever i förskoleklass
läsåren 2000/01–2010/11

Läsår Huvudman Kön	Antal kommuner med förskole- klass	Inskrivna i förskoleklass				Andel av alla 6-åringar som är inskrivna i förskoleklass
		Totalt Antal	därav			
			5 år	6 år	7 år	
2000/01	284	107 505	1 111	105 023	1 371	93,0
2001/02	285	99 615	1 003	97 424	1 188	93,3
2002/03	285	93 613	1 003	91 452	1 158	94,3
2003/04	287	89 514	909	87 418	1 187	94,3
2004/05	287	89 324	910	87 122	1 292	94,6
2005/06	285	88 407	853	86 443	1 111	94,7
2006/07	286	91 900	794	89 968	1 138	95,6
2007/08	287	93 390	963	91 258	1 169	96,0
2008/09	290	97 587	1 001	95 185	1 401	95,1
2009/10	290	100 283	1 001	98 178	1 104	94,6
2010/11	290	103 529	922	101 563	1 044	95,8
därav						
Kommunal	290	94 092	578	92 590	914	91,2
Enskild ¹⁾	10	74	4	68	2	0,1
Fristående ²⁾	171	9 363	340	8 905	118	8,8
Flickor		50 158	539	49 274	345	48,5
Pojkar		53 371	383	52 289	699	51,5

¹⁾ Här ingår verksamhet vid specialskolor och sameskolor.

²⁾ Fristående skolor inkluderar internationella skolor.

Drygt 9 procent av eleverna går i förskoleklass som drivs i enskild regi (dvs. verksamhet som drivs på kommunens uppdrag) eller med fristående huvudman. Andelen elever i fristående verksamhet skiljer sig mycket mellan kommuner och är i genomsnitt högst i storstäder och förortskommuner men det finns många undantag. I mer än var tionde kommun var över 13 procent av eleverna inskrivna hos fristående/enskild anordnare, samtidigt som nästan 100 kommuner inte hade några elever i sådan verksamhet.

Knappt 19 procent av eleverna i förskoleklass hade ett annat modersmål än svenska hösten 2010. Emellertid var andelen som fick stöd i modersmål betydligt lägre, drygt 8 procent. Över tid har andelen som får stöd i modersmål ökat. Av dem som hade annat modersmål än svenska fick nästan 44 procent i stöd och drygt 14 procent deltog i svenska som andraspråk.

Tabell 2.2

Elever med annat modersmål än svenska i förskoleklass läsåren 2000/01–2010/11

Läsår Huvudman Kön	Antal elever						
	Totalt	därav					
		med annat modersmål än svenska		med stöd i modersmål		med stöd i svenska som andraspråk ¹⁾	
		antal	andel (%)	antal	andel (%)	antal	andel (%)
2000/01	107 505	11 892	11,1	4 584	4,3	2 918	2,7
2001/02	99 615	12 421	12,5	4 657	4,7	3 155	3,2
2002/03	93 613	11 993	12,8	5 117	5,5	3 391	3,6
2003/04	89 514	12 722	14,2	5 637	6,3	3 651	4,1
2004/05	89 324	12 598	14,1	5 664	6,3	3 424	3,8
2005/06	88 407	12 809	14,5	5 968	6,8	3 318	3,8
2006/07	91 900	13 703	14,9	6 700	7,3	3 549	3,9
2007/08	93 390	15 715	16,8	7 141	7,6	3 102	3,3
2008/09	97 587	15 992	16,4	7 118	7,3	3 061	3,1
2009/10	100 283	17 950	17,9	7 845	7,8	3 023	3,0
2010/11	103 529	19 385	18,7	8 489	8,2	2 743	2,6
därav							
Kommunal	94 092	16 931	18,0	6 918	7,4	1 915	2,0
Enskild ²⁾	74	48	64,9	43	58,1	.	.
Fristående ³⁾	9 363	2 399	25,6	1 524	16,3	812	8,7
Flickor	50 158	9 181	18,3	4 030	8,0	1 302	2,6
Pojkar	53 371	10 204	19,1	4 459	8,4	1 441	2,7

¹⁾ Uppgift om elever som får stöd i svenska som andraspråk samlas inte in för enskild förskoleklass.

²⁾ Här ingår verksamhet vid specialskolor och sameskolor.

³⁾ Fristående skolor inkluderar internationella skolor.

Personal

Lsåret 2010/11 fanns det drygt 6 300 årsarbetare (dvs. anställda omräknat till heltidstjänster) i arbete med elever i förskoleklass. Personaltätheten uppgår till 6,2 årsarbetare per 100 elever. En jämförelse mellan olika typer av huvudmän visar att personaltätheten var något lägre i kommunal förskoleklass än hos fristående och enskild anordnare.

Liksom i förskolan, grundskolan och på fritidshemmen var majoriteten av den anställda personalen kvinnor, nästan 94 procent.

Hösten 2010 var andelen årsarbetare med pedagogisk högskoleexamen knappt 83 procent i förskoleklassen. Hos kommunal anordnare var andelen

årsarbetare med pedagogisk högskoleexamen 86 procent och hos fristående anordnare 66 procent.

Bland årsarbetarna var 59 procent utbildade förskollärare, 7 procent fritidspedagoger och 17 procent lärare. I denna senare andel ingår även dem som utöver lärarexamen har förskollärary- eller fritidspedagogexamen. Även de som inom ramen för den nya lärarutbildningen har examen med profil mot förskolan, förskoleklass, fritidshem eller grundskolans tidigare år ingår här. Sammansättningen av den högskoleutbildade personalen skiljer sig mellan anordnarna. I kommunal verksamhet var andelen med förskolläraryxamen 63 procent medan motsvarande andel hos enskild eller fristående skolor var 33 procent. I fristående skolor var andelen utbildade lärare (inklusive de som även har förskollärary- eller fritidspedagogexamen) större, 27 procent, jämfört med 15 procent i kommunala skolor.

Skillnaderna var också stora mellan de kommunala huvudmännen när det gäller personal med pedagogisk högskoleexamen. Andelen med förskolläraryxamen varierar mellan 0 och 100 procent och andelen med lärarexamen varierar mellan 0 och 59 procent.

Tabell 2.3

Personal i förskoleklass omräknat till årsarbetare läsåren 2000/01–2010/11¹⁾

Läsår	Antal årsarbetare			Antal årsarbetare per 100 elever			Andel (%) årsarbetare med				
	därav			Totalt	Med ped. högskoleexamen	Pedagog. högskoleexamen totalt	därav				
	Huvudman	Totalt	Kvinnor ³⁾				Män ³⁾	Förskolläraryxamen	Fritidspedagogexamen	Lärarexamen	Fritidsledarutbildning
2000/01		8 419	8 012	407	7,8	6,6	83,9	72,2	7,3	4,2	0,7
2001/02		8 136	7 741	395	8,2	6,8	83,3	71,8	7,0	4,1	0,7
2002/03		7 526	7 120	406	8,0	6,6	82,4	71,4	6,9	4,0	0,7
2003/04		7 009	6 658	351	7,8	6,5	82,9	71,5	7,3	4,0	0,6
2004/05		6 604	6 273	331	7,4	6,2	83,6	70,6	7,7	4,4	0,7
2005/06		6 304	5 991	313	7,1	6,0	84,2	69,0	7,8	7,3 ⁴⁾	0,7
2006/07		6 180	5 841	339	6,7	5,6	83,6	65,7	7,5	10,2 ⁴⁾	0,8
2007/08		6 442	6 078	343	6,9	5,7	82,3	62,7	7,4	12,1 ⁴⁾	0,8
2008/09		6 327	5 954	373	6,5	5,4	83,0	61,3	7,0	12,8 ⁴⁾	0,8
2009/10		6 329	5 970	359	6,3	5,3	83,6	60,4	6,9	16,3 ⁴⁾	0,7
2010/11		6 386	5 996	389	6,2	5,1	82,7	58,8	6,9	17,0⁴⁾	0,8
därav											
Kommunal		5 790	5 450	340	6,2	5,2	85,8	63,4	7,1	15,2	0,6
Enskild ²⁾		6	6	-	6,3	3,2	78,9	30,0	17,8	31,1	0,0
Fristående		589	540	49	6,3	3,2	65,6	36,4	8,6	23,4	1,5

¹⁾ Uppgifterna avser den vecka då 15 oktober infaller.

²⁾ Här ingår verksamhet vid specialskolor och sameskolor.

³⁾ Uppgifter om årsarbetares fördelning på kön saknas för ca en procent av materialet men viktning har gjorts upp till värdet i totalkolumnen.

⁴⁾ Här inräknas även årsarbetare som utöver lärarexamen har förskollärary- eller fritidspedagogexamen eller som inom ramen för den nya lärarutbildningen har examen med profil mot förskolan, förskoleklass, fritidshem eller grundskolans tidigare år.

Kostnader

Den totala kostnaden för förskoleklass uppgick år 2010 till drygt 5 miljarder kronor. Det motsvarar 3,7 procent av skolväsendets totala kostnader. Verksamheten i förskoleklass är ofta både lokal- och personalmässigt integrerad med grundskola och fritidshem. Det gör att uppgiftslämnarna ibland tvingats göra skattningar och schablonmässiga fördelningar av kostnader för både personal och lokaler. Uppgifterna bör därför tolkas med viss försiktighet.

Kostnaden per elev i förskoleklass var totalt 49 900 kronor. Verksamhet med kommunal huvudman svarade för 89 procent av den totala kostnaden. Den genomsnittliga kostnaden per elev var där 48 400 kronor. Det motsvarade 52 procent av vad en elev i kommunal grundskola kostade och 39 procent av kostnaden för ett barn i kommunal förskola. Elever i grundskolan och barn i förskolan tillbringar fler timmar i dessa verksamheter, vilket förklarar en del av kostnadsskillnaden. Problemet med att skilja kostnaderna för förskoleklass från andra samverkande verksamheter kan också ligga bakom en del av skillnaden.

Den största delen av kostnaden, i genomsnitt 65 procent, utgjordes av kostnader för personal. Kostnaden för lokaler utgjorde i genomsnitt 21 procent av den totala kostnaden. Denna kostnad är sannolikt underskattad på grund av de svårigheter att särredovisa kostnader för förskoleklass som nämnts tidigare.

Kostnaden för elever i fristående förskoleklass var 65 700 kronor per elev (enligt skolornas redovisning). Av denna kostnad utgjordes 61 procent av kostnad för personal och 23 procent av kostnad för lokaler.

Tabell 2.4

Kostnader för förskoleklass 2006–2010, fördelade på anordnare och kostnadslag (löpande priser)

	Samtliga huvudmän ¹⁾		Kommunal huvudman		Fristående förskoleklass ²⁾	
	Kostnad totalt mkr	Kostnad per elev ^{3,4)} , kr	Kostnad totalt mkr	Kostnad per elev ³⁾ , kr	Kostnad totalt mkr	Kostnad per elev ^{3,4)} , kr
2006 Totalt ⁵⁾	4 164	46 500	3 836	46 000	329	52 700
2007 Totalt ⁵⁾	4 404	48 000	4 036	47 400	368	55 000
2008 Totalt ⁵⁾	4 548	48 100	4 148	47 400	401	56 800
2009 Totalt ⁵⁾	4 873	49 400	4 395	48 500	478	60 200
2010 Totalt⁵⁾	5 047	49 900	4 481	48 400	566	65 700
därav						
Personal	3 280	32 400	2 932	31 700	348	40 400
Lokaler	1 053	10 400	923	10 000	131	15 200
Övrigt	714	7 100	626	6 700	87	10 100

¹⁾ I kostnaden ingår även kostnader för internationella skolor och kostnaden för nystartade förskoleklasser.

²⁾ I kostnaden för fristående skolor ingår kostnader för internationella skolor fr.o.m. 2006. Kostnader för 2005 är omräknade enligt den nya definitionen. Även kostnader för skolor som inte haft verksamhet hela året.

³⁾ Medeltal av antalet elever de två läsårs som kalenderåret omfattar.

⁴⁾ Endast kostnaden för fristående skolor som haft verksamhet hela verksamhetsåret ingår.

⁵⁾ I kostnaden ingår inte kostnader för enskild verksamhet.

3.

GRUNDSKOLAN

3. Grundskolan

SAMMANFATTNING

Antalet elever i grundskolan fortsätter att minska. Samtidigt ökar antalet elever i fristående skolor. Läsåret 2010/11 gick de flesta av grundskolans elever i kommunala skolor. Andelen elever i fristående skolor uppgick till nästan 12 procent. De senaste tio åren har antalet elever i fristående skolor ökat årligen med mellan 3 000 och 10 000 elever.

Det är vanligast att elever i befolkningsmässigt stora kommuner går i fristående skolor. Läsåret 2010/11 fanns det för första gången fristående skola etablerad i samtliga kommuner i landet.

Allt fler elever i grundskolan är berättigade till modersmålsundervisning. Läsåret 2010/11 var drygt 20 procent av alla grundskoleelever berättigade till modersmålsundervisning och ungefär hälften av dem deltog. Andelen elever som deltog i undervisning i svenska som andraspråk samma läsår var 8 procent.

Andelen elever behöriga till gymnasieskolan var läsåret 2010/11 högre i fristående skolor än i kommunala. Flickorna har liksom tidigare läsår ett betydligt högre genomsnittligt meritvärde än pojkarna.

Föräldrars utbildningsnivå är den bakgrundsfaktor som påverkar resultaten mest. Elever med föräldrar vars högsta utbildning är grundskola hade ett genomsnittligt meritvärde på 158,5 medan elever med minst en högskoleutbildad förälder hade 230,2.

Enligt skollagen är alla barn mellan 7 och 16 år, som är bosatta i Sverige, skolpliktiga. Sedan 1 juli 1997 är kommuner även skyldiga att bereda sexåringar plats i grundskolan om vårdnadshavarna så önskar.

Den allmänna skolplikten medför att antalet elever i stort sett följer befolkningsutvecklingen för barn i skolåldern. Sedan läsåret 2001/02 har elevantalet minskat och läsåret 2010/11 fanns drygt 886 000 elever i grundskolan. Enligt nuvarande prognoser kommer elevantalet fortsätta att minska fram till läsåret 2012/13, sedan vänder utvecklingen och elevantalet kommer att öka igen.

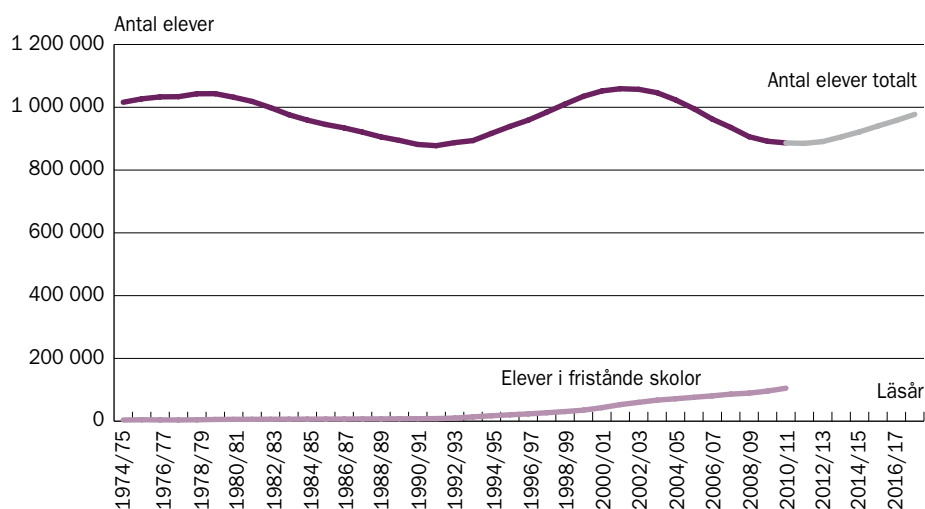
Grundskoleutbildning anordnas vid kommunala skolor, statliga sameskolor, fristående skolor, internationella skolor och riksinternatskolor. I skollagen fastslås att samers barn får fullgöra sin skolplikt i sameskolan istället för den kommunala grundskolan. Sameskolan, som omfattas av skolåren 1–6, är skolform likvärdig med grundskolan men utformad och profilerad efter samernas behov av en utbildning som tillvaratar och utvecklar det samiska språket och kulturarvet. Enligt skollagen får även skolplikt fullgöras i en fristående skola om skolan är godkänd för ändamålet.

Läsåret 2010/11 fanns det 3 880 kommunala skolor, 5 statliga sameskolor och 741 fristående skolor på grundskolenivå. Av friskolorna var 626 fristående skolor med allmän inriktning, 66 skolor med konfessionell inriktning och 39 skolor med undervisning enligt waldorfpedagogik. Dessutom räknas de sju internationella skolorna och de tre riksinternatskolorna till fristående skolor sedan hösten 2007. Klassificeringen av inriktningar görs utifrån författningarna om fristående skolor.

Diagram 3.1

Antal elever i grundskolan totalt samt i fristående skolor läsåren 1974/75–2010/11 samt prognos t.o.m. läsåret 2017/18¹⁾

¹⁾ I antal elever totalt ingår elever i kommunala skolor, sameskolan samt fristående skolor. I antal elever i fristående skola ingår elever i internationella skolor och riksinternat.

Majoriteten av grundskolans elever går i kommunala skolor, 88 procent läsåret 2010/11. Samtidigt fortsätter antalet elever i fristående skolor att växa och uppgick samma år till drygt 105 000 elever – det högsta någonsin – vilket motsvarar knappt 12 procent av elevunderlaget. Det är en ökning med nästan 10 procent eller nästan 10 000 elever jämfört med föregående läsår. I storstäder gick drygt 22 procent i en fristående skola.

Tabell 3.1

Antal elever i grundskolan 15 oktober 2000–2010 fördelade efter huvudman

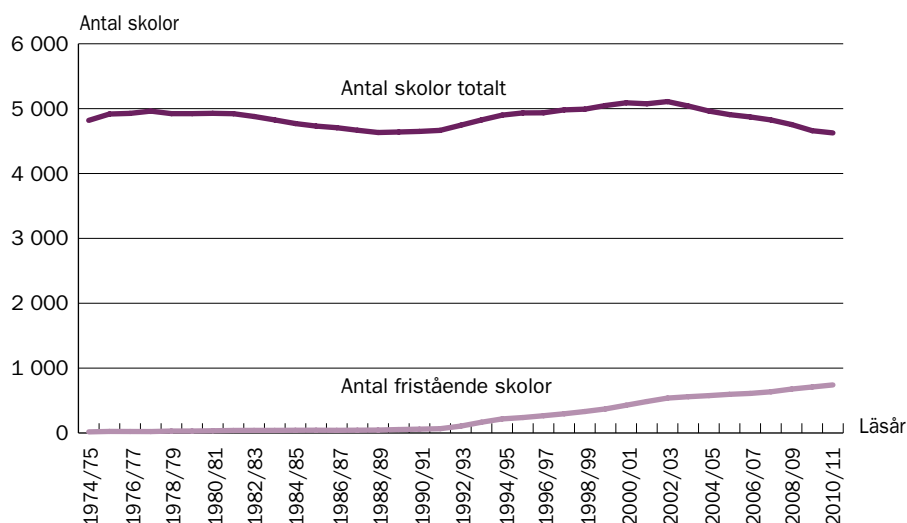
Det totala antalet grundskolor var 4 626 hösten 2010. De senaste åren har antalet kommunala skolor minskat kontinuerligt och hösten 2010 var de 3 880

	2000/01	2001/02	2002/03	2003/04	2004/05	2005/06	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11
Grundskolan totalt	1 051 929	1 059 122	1 057 225	1 046 441	1 023 724	995 457	962 349	935 869	906 189	891 727	886 487
därav											
Kommunala skolor	1 008 694	1 006 173	997 037	979 244	952 125	919 174	881 505	849 514	816 606	795 648	781 210
Sameskolor	163	153	143	143	148	138	132	150	139	131	141
Fristående skolor ¹⁾	43 072	52 796	60 045	67 054	71 451	76 145	80 712	86 205	89 444	95 948	105 136

¹⁾ Fristående skolor inkluderar internationella skolor samt riksinternatskolor.

Diagram 3.2

Antal skolor i grundskolan totalt samt fristående skolor läsåren 1974/75–2010/11

Tabell 3.2

Antal skolkommuner, rektorsområden, skolor och elever i grundskolan 15 oktober 2000–2010

Läsår Huvudman	Antal skol- kommuner	Antal rektors- områden	Antal skolor	Antal elever per		Elever bosatta i annan kommun ¹⁾	
				Kommun	Skola	Antal	Andel (%)
2000/01	289	3 473	5 090	3 640	207	9 438	0,9
2001/02	289	3 563	5 075	3 665	209	9 812	0,9
2002/03	289	3 624	5 109	3 658	207	10 575	1,0
2003/04	290	3 663	5 041	3 608	208	11 192	1,1
2004/05	290	3 703	4 963	3 530	206	11 639	1,1
2005/06	290	3 712	4 908	3 433	203	11 497	1,2
2006/07	290	3 711	4 872	3 318	198	11 317	1,2
2007/08	290	3 711	4 826	3 227	194	11 325	1,2
2008/09	290	3 726	4 755	3 125	191	.	.
2009/10	290	3 674	4 660	3 075	191	.	.
2010/11	290	3 696	4 626	3 057	192	11 205	1,3
därav							
Kommunala	290	2 957	3 880	2 694	201	.	.
Sameskola	4	5	5	35	28	.	.
Fristående ²⁾	190	736	741	553	142	.	.

¹⁾ Avser enbart elever i kommunala grundskolor.

²⁾ Fristående skolor inkluderar från och med hösten 2007 internationella skolor samt riksinternatskolor.

Tabell 3.3

Antal elever i grundskolan 15 oktober 2000–2010 fördelade efter årskurs och huvudman

Läsår Huvudman Kön	Antal elever									Samtliga Åk 1–9
	Åk 1	Åk 2	Åk 3	Åk 4	Åk 5	Åk 6	Åk 7	Åk 8	Åk 9	
2000/01	118 692	122 621	125 094	126 160	119 766	116 539	109 876	107 828	105 353	1 051 929
2001/02	113 227	117 510	122 726	124 676	126 352	119 993	116 395	110 265	107 978	1 059 122
2002/03	105 405	112 503	117 626	122 814	125 075	126 717	119 958	116 934	110 193	1 057 225
2003/04	98 057	104 767	112 900	117 751	123 057	125 648	126 757	120 481	117 023	1 046 441
2004/05	93 749	97 464	104 948	112 823	118 069	123 379	125 728	127 036	120 528	1 023 724
2005/06	92 939	93 102	97 278	104 800	113 089	118 101	123 256	125 943	126 949	995 457
2006/07	91 436	92 555	93 235	97 775	105 378	113 573	118 456	123 833	126 108	962 349
2007/08	94 685	91 813	93 223	93 758	98 395	105 951	114 122	119 205	124 717	935 869
2008/09	95 227	94 164	92 107	93 352	93 923	98 461	105 930	114 058	118 967	906 189
2009/10	99 678	95 714	94 895	92 268	93 732	94 510	99 239	106 961	114 730	891 727
2010/11	103 337	100 126	96 491	95 626	93 224	94 487	95 272	100 301	107 623	886 487
flickor (%)	48,8	48,9	48,6	48,6	48,9	48,5	48,7	48,9	48,5	48,7
pojkar (%)	51,2	51,1	51,4	51,4	51,1	51,5	51,3	51,1	51,5	51,3
därav										
Kommunala	93 733	90 860	87 658	86 113	83 777	80 631	80 117	85 220	93 101	781 210
flickor (%)	48,6	48,7	48,4	48,5	48,7	48,2	48,5	48,4	48,2	48,5
pojkar (%)	51,4	51,3	51,6	51,5	51,3	51,8	51,5	51,6	51,8	51,5
Sameskola	33	14	33	22	22	17	.	.	.	141
flickor (%)	45,5	42,9	54,5	68,2	40,9	52,9	.	.	.	51,1
pojkar (%)	54,5	57,1	45,5	31,8	59,1	47,1	.	.	.	48,9
Fristående¹⁾	9 571	9 252	8 800	9 491	9 425	13 839	15 155	15 081	14 522	105 136
flickor (%)	50,3	51,0	50,5	50,0	50,7	50,4	50,0	51,7	50,6	50,6
pojkar (%)	49,7	49,0	49,5	50,0	49,3	49,6	50,0	48,3	49,4	49,4

¹⁾ Fristående skolor inkluderar från och med hösten 2007 internationella skolor samt riksinternatskolor.

stycken. Samtidigt har antalet fristående skolor ökat och hösten 2010 fanns totalt 741 stycken.

Samtliga kommuner i landet anordnar grundskoleutbildning. Antalet elever varierar stort mellan kommunerna, vilket avspeglar den stora variationen i kommunernas invånarantal. Det genomsnittliga antalet elever per skola har minskat något under de senaste 10 åren och uppgick hösten 2010 till 192 elever. De kommunala skolorna hade i genomsnitt fler elever per skola än de fristående. Det vanligaste elevgenomsnittet var för kommunala skolor 100–199 elever medan det för friskolor var under 50 elever.

Drygt en procent av eleverna i de kommunala skolorna är bosatta i en annan kommun än den där skolan är belägen.

Det totala antalet elever läsåret 2010/11 var 886 500, lägst i årskurs 5 med 93 200 elever och högst i årskurs 9 med 107 600 elever. Årskullarna i årskurs 5–9 var mindre än de har varit under de senaste 15 åren, men de senaste fyra åren har elevkullarna som börjar årskurs 1 blivit allt större och redan nästa läsår kommer fler elever att börja årskurs 1 än antalet som slutar årskurs 9.

Trots att det finns fler pojkar än flickor totalt i grundskolan går det något fler flickor än pojkar i fristående skolor.

Lsåret 2010/11 fanns det drygt 700 fristående skolor. Av dem var 61 procent lokaliserade till storstadslänen. 66 procent av eleverna i fristående skolor gick i skola i någon av storstadslänen. Drygt 84 procent av alla friskolor var allmänna friskolor. Läsåret 2010/11 fanns det för första gången fristående skola etablerad i samtliga kommuner i landet.

Tabell 3.4

Antal skolkommuner, skolor och elever i fristående skolor den 15 oktober 2000–2010

Fristående skolor				
Läsår	Antal skol-	Antal	Antal	Andel (%) av
Inriktning	kommuner	skolor	elever	samtliga elever
				i grundskolan
2000/01	138	428	43 072	4,1
2001/02	146	485	52 796	5,0
2002/03	159	538	60 045	5,7
2003/04	166	564	67 444	6,4
2004/05	171	576	71 451	7,0
2005/06	173	596	76 145	7,6
2006/07	178	610	80 712	8,4
2007/08	180	635	86 205	9,2
2008/09	183	677	89 444	9,9
2009/10	185	709	95 948	10,8
2010/11	190	741	105 136	11,9
därav				
Allmän	180	626	90 443	10,2
Konfessionell	41	66	8 032	0,9
Waldorf	29	39	4 330	0,5
Internationella skolor	4	7	2 106	0,2
Riksinternatskolor	3	3	225	0,0

Tidigare skolstart

Barn har rätt att börja i grundskolan det år de fyller 6 år, om föräldrarna så önskar. Hösten 2010 började 103 300 elever i årskurs 1. Av dessa började 1 200 elever året de skulle fylla 6 år. I början på 90-talet var andelen som började ett år tidigare i årskurs 1 drygt 1 procent. Därefter ökade den stadigt fram till läsåret 1996/97, då den var 8 procent. Hösten 1998 infördes förskoleklass som frivillig

skolform för dessa barn. Sedan dess har andelen minskat för varje år och läsåret 2010/11 var den drygt 1 procent igen.

Det är fler flickor än pojkar som börjar grundskolan ett år före den obligatoriska skolstarten. Bland sexåringarna i årskurs 1 läsåret 2010/11 var 63 procent flickor.

I fristående skolor är andelen elever som börjar årskurs 1 ett år tidigare större än i kommunala skolor. Läsåret 2010/11 var drygt 4 procent av eleverna i fristående skolor tidigt startande elever medan motsvarande andel för kommunal skola var 1 procent.

Tabell 3.5

Antal elever i årskurs 1 den 15 oktober 2000–2010 fördelade efter ålder

Läsår Kön Huvudman	Antal elever i årskurs 1	därav			
		6 år eller yngre		7 år eller äldre	
		antal	andel	antal	andel
2000/01	118 692	4 730	4,0	113 962	96,0
2001/02	113 227	4 011	3,5	109 216	96,5
2002/03	105 405	3 249	3,1	102 156	96,9
2003/04	98 057	3 058	3,1	94 999	96,9
2004/05	93 749	2 832	3,0	90 917	97,0
2005/06	92 939	2 775	3,0	90 164	97,0
2006/07	91 436	1 893	2,1	89 543	97,9
2007/08	94 685	1 656	1,7	93 029	98,3
2008/09	95 227	1 313	1,4	93 914	98,6
2009/10	99 678	1 321	1,3	98 357	98,7
2010/11	103 337	1 234	1,0	102 103	98,8
därav					
flickor	50 393	773	1,5	49 620	98,5
pojkar	52 944	461	0,9	52 483	99,1
Kommunala	93 733	835	0,9	92 898	99,1
Sameskola	33	1	3,0	32	97,0
Fristående	9 571	398	4,2	9 173	95,8

¹⁾ Fristående skolor inkluderar internationella skolor.

Språkval

Moderna språk kan läsas både inom språkval och som elevens val. Enligt grundskoleförordningen är varje kommun skyldig att erbjuda språkval i minst två av språken franska, spanska och tyska. Kommunen är skyldig att anordna undervisning om minst fem elever väljer språket och om eleverna bedöms ha möjlighet att fortsätta med språket i gymnasieskolan. Även finska och samiska får erbjudas eleverna som språkval. Om eleven och elevens vårdnadshavare så önskar, ska eleven som alternativ till moderna språk erbjudas undervisning i modersmål, svenska som andraspråk, svenska, engelska eller teckenspråk.

Det är i årskurs 6 som språkval i allmänhet introduceras. Läsåret 2010/11 var det 78 procent av eleverna i årskurs 6 som hade språkval. I årskurserna 7 och 8 uppgick andelen till 98 procent och årskurs 9 till 97 procent.

Högst andel elever som läste moderna språk inom språkval fanns i årskurs 7. I årskurs 7 hade 83 procent av eleverna moderna språk som språkval. För årskurs 9 var andelen betydligt lägre, endast 67 procent. Liksom tidigare år var val av moderna språk vanligare bland flickorna. Andelen elever som läser spanska har ökat de senaste tio åren och har gjort spanska till det populäraste språket för eleverna i grundskolan. Av dem som läser ett modernt språk läser fler än hälften spanska.

I senare årskurser var det en högre andel elever som inom språkval läste alternativ till moderna språk. Det var 7 procent i årskurs 6 som valde att läsa ett alternativ medan motsvarande andel i årskurs 9 var 30 procent. Bland alternativen till moderna språk valde flest elever kombinationen svenska/engelska följt av engelska. I årskurs 9 läste 21 procent kombinationen svenska/engelska som alternativ, fler pojkar än flickor.

Tabell 3.6

Elever i årskurs 6, 7, 8 och 9 fördelade efter språkval 15 oktober 2010

Typ av språkval	Årskurs 6			Årskurs 7			Årskurs 8			Årskurs 9		
	Andel elever (%) av			Andel elever (%) av			Andel elever (%) av			Andel elever (%) av		
	Samtliga	Flickor	Pojkar	Samtliga	Flickor	Pojkar	Samtliga	Flickor	Pojkar	Samtliga	Flickor	Pojkar
Moderna språk	71,1	72,6	69,7	83,3	86,1	80,7	75,7	79,5	69,9	67,1	73,0	61,4
Tyska	13,0	11,5	14,4	20,6	18,2	22,8	20,0	18,9	21,1	18,4	17,7	19,1
Franska	13,0	15,3	10,9	16,5	19,9	13,4	15,4	18,8	12,2	13,7	17,0	10,6
Spanska	32,1	32,8	31,5	46,0	47,9	44,3	40,0	42,8	37,4	34,7	38,1	31,5
Övriga mod.språk	13,0	13,0	13,0	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
Alt. till mod. språk	6,7	5,9	7,5	14,5	12,2	16,7	21,9	17,5	26,2	30,3	24,9	35,4
Modersmål	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
SVA	0,2	0,2	0,2	0,4	0,4	0,5	0,6	0,5	0,7	0,6	0,6	0,7
Svenska	0,4	0,3	0,4	0,7	0,6	0,8	1,1	0,9	1,3	1,6	1,3	1,9
Engelska	2,1	1,8	2,3	3,6	3,2	4,1	5,2	4,2	6,2	7,1	6,2	7,9
Teckenspråk	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1	0,0	0,0	0,1	0,0	0,1	0,1	0,0
Svenska/Engelska	4,0	3,5	4,5	9,7	7,9	11,3	14,9	11,8	18,0	20,9	16,7	24,9
Summa språkval	77,8	78,5	77,2	97,9	98,3	97,4	97,6	98,1	97,1	97,4	98,0	96,9

Undervisning i modersmål och svenska som andraspråk

Läsåret 2010/11 rapporterades drygt 181 000 grundskoleelever vara berättigade till undervisning i modersmål, vilket motsvarar drygt 20 procent av samtliga elever. De senaste tio åren har andelen ökat med nästan 9 procentenheter. Andelen av de berättigade som deltog i modersmålsundervisning var 55 procent.

Liksom tidigare år hade de större kommunerna läsåret 2010/11 betydligt större andel elever som var berättigade till modersmålsundervisning än de mindre. I de tre storstadskommunerna Stockholm, Göteborg och Malmö var i genomsnitt 39 procent av eleverna i grundskolan berättigade till modersmålsundervisning medan motsvarande andel för övriga kommuner var i genomsnitt 14 procent. Andelen berättigade var ungefär lika stor i fristående och kommunala skolor, drygt 20 procent, men det var en betydligt större andel elever i de fristående skolorna som deltog i modersmålsundervisning, 70 procent jämfört med 51 procent i de kommunala.

Andelen av alla elever som läsåret 2010/11 deltog i undervisning i svenska som andraspråk var 8 procent.

Det är fler flickor än pojkar som deltar i modersmålsundervisning medan det tvärtom är fler pojkar än flickor som deltar i undervisning i svenska som andraspråk.

Sedan läsåret 1998/99 har arabiska varit det vanligaste språket i modersmålsundervisningen, innan dess var finska vanligast. Andelen av de berättigade som deltog i modersmålsundervisningen varierade mellan språken. Fortfarande var deltagandet i modersmålsundervisning relativt lågt för de mindre modersmålen. Deltagandet var allra lägst för finska, 44 procent och för ospecificerade språk,

Tabell 3.7

Modersmål och svenska som andraspråk (SVA) i grundskolan 15 oktober 2000–2010

Läsår Huvudman	Deltagare i modersmålsundervisning						Deltagare i SVA	
	Antal elever berättigade till modersmåls- undervisning	Andel (%) berättigade av samtliga elever	Antal	Andel (%) av		Andel (%) ut- anför timpla- nebunden tid	Antal	Andel (%) av samtliga elever
				samtliga elever	berättiga- de elever			
2000/01	125 253	11,9	65 322	6,2	52,2	61,2	60 218	5,7
2001/02	127 929	12,1	66 006	6,2	51,6	52,8	58 151	5,5
2002/03	135 945	12,9	73 572	7,0	54,1	54,2	64 125	6,1
2003/04	141 930	13,6	76 811	7,3	54,1	56,7	68 017	6,5
2004/05	143 665	14,0	78 699	7,7	54,8	55,4	67 777	6,6
2005/06	147 415	14,8	80 561	8,1	54,6	59,6	67 519	6,8
2006/07	148 674	15,4	83 042	8,6	55,9	54,5	66 667	6,9
2007/08	155 210	16,6	83 482	8,9	53,8	52,0	66 886	7,1
2008/09	164 183	18,1	87 748	9,7	53,4	32,7	68 289	7,5
2009/10	173 147	19,4	92 308	10,4	53,3	60,2	71 382	8,0
2010/11	181 412	20,5	100 273	11,3	55,3	56,6	70 995	8,0
därav								
Kommunala	157 950	20,2	78 880	9,9	51,3	61,4	63 885	8,0
Sameskola	141	100,0	131	100,0	100,0	0,0	0	0,0
Fristående	23 321	22,2	13 294	13,9	69,5	53,6	7 497	7,8
Flickor	89 321	20,7	47 029	10,8	55,3	60,4	33 969	7,8
Pojkar	92 091	20,3	45 279	9,9	51,4	60,0	37 413	8,2

Tabell 3.8

De tio största modersmålen i grundskolan 15 oktober 2010

Modersmål	Antal elever be- rättigade till moders- målsunder- visning	Andel (%) berätti- gade av samtliga elever	Deltagare i modersmålsundervisning				Deltagare i SVA	
			Antal	Andel (%) av		Andel (%) utanför timplane- bunden tid	Antal	Andel (%) av samt- liga elever
				samtliga elever	berättiga- de elever			
Albanska	7 052	0,8	4 581	0,5	65,0	43,0	3 380	0,0
Arabiska	33 204	3,7	22 643	2,6	68,2	53,9	18 239	2,0
Bosniska/Kroatiska/Serbiska	14 579	1,6	7 272	0,8	49,9	56,7	4 707	1,0
Engelska	11 262	1,3	5 444	0,6	48,3	51,0	2 051	0,0
Finska	8 525	1,0	3 782	0,4	44,4	36,1	1 243	0,0
Persiska	6 683	0,8	4 088	0,5	61,2	65,1	2 140	0,0
Polska	5 946	0,7	3 425	0,4	57,6	57,7	2 171	0,0
Somaliska	10 196	1,2	7 355	0,8	72,1	53,2	6 337	1,0
Spanska	10 900	1,2	5 632	0,6	51,7	61,0	3 108	0,0
Turkiska	6 012	0,7	3 571	0,4	59,4	73,3	2 929	0,0
Övriga språk (133 st.)	66 013	7,4	32 332	3,6	49,0	60,8	24 286	3,0
Ospecificerade språk	1 040	0,1	148	0,0	14,2	37,8	404	0,0
Totalt	181 412	20,5	100 273	11,3	55,3	56,6	70 995	8,0

14 procent. Högst deltagande, över 60 procent, hade elever med somaliska, arabiska, albanska och persiska som modersmål. Högst deltagande i undervisning i svenska som andraspråk hade elever med modersmålet somaliska.

Betyg

Betyg sätts utifrån de mål som eleverna enligt kursplanerna ska ha uppnått i slutet av årskurs 9 och med hjälp av de betygskriterier som har fastställts. Inför urvalet till gymnasieskolan beräknas elevernas meritvärde. Det beräknas som summan av betygsvärdena för de 16 bästa betygen i elevens slutbetyg (Godkänt räknas som 10 poäng, Väl Godkänt som 15 poäng och Mycket Väl Godkänt som 20 poäng). Det möjliga maxvärdet är 320 poäng.

Det genomsnittliga meritvärdet har ökat sedan 1998, det år det nuvarande betygssystemet infördes fram till läsåret 2008/09. Lsåret 2009/10 gick meritvärdet ner till ett genomsnittligt värde på 208,8.

Flickorna har liksom tidigare läsår ett betydligt högre genomsnittligt meritvärde än pojkarna. Könsskillnaden har varit ungefär lika stor sedan läsåret 1997/98. Våren 2010 var flickornas genomsnittliga meritvärde 220,1 medan pojkarnas var 197,9.

Resultaten varierar stort mellan elever med låg- och högutbildade föräldrar. Elever med föräldrar vars högsta utbildning är grundskola hade ett genomsnittligt meritvärde på 158,5. Elever med minst en gymnasieutbildad förälder hade ett genomsnittligt meritvärde på 193,0 och elever med minst en högskoleutbildad förälder hade ett genomsnittligt meritvärde på 230,2.

Diagram 3.3

Genomsnittligt meritvärde i årskurs 9 läsåren 1997/98–2009/10

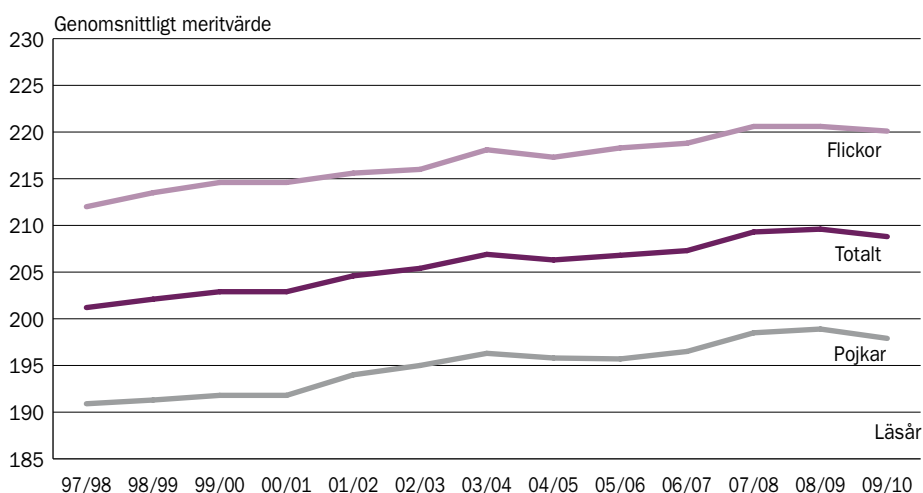
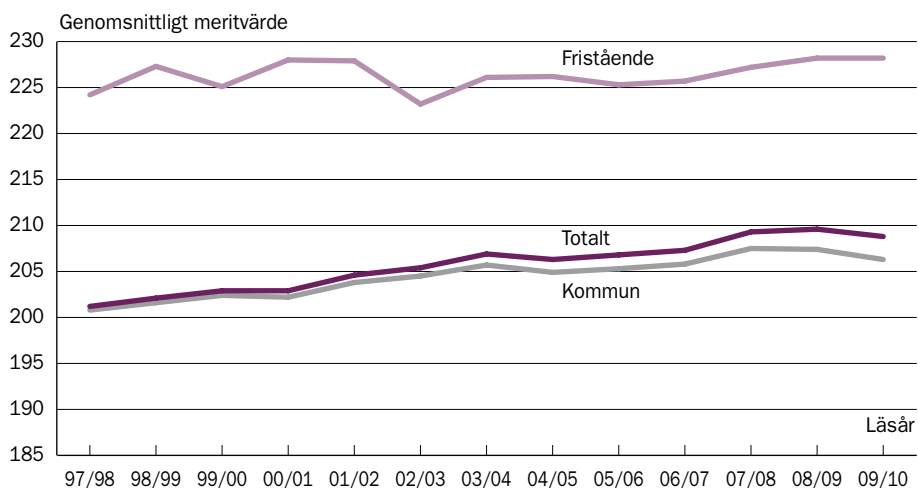

Diagram 3.4

Genomsnittligt meritvärde för elever i skolor med kommunal respektive fristående huvudman mellan läsåren 1997/98–2009/10

Eleverna i de fristående grundskolorna har högre betyg än eleverna i den kommunala skolan. Det genomsnittliga meritvärdet för fristående skolor har ökat mellan läsåren 1997/98 och 2009/10 från 224,2 till 228,2 och meritvärdet för skolor med kommunal huvudman har ökat från 201 till 206 (med en minskning det senaste året).

Spridningen i genomsnittligt meritvärde var stor mellan kommunerna. Det högsta genomsnittliga meritvärdet i en kommun var 248,3 och det lägsta var 155,2.

Behörighet till gymnasieskolan

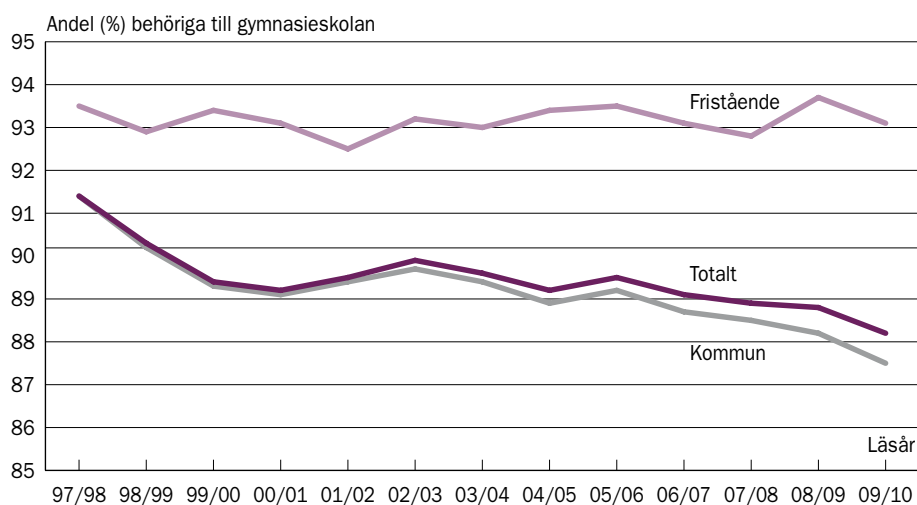
För att en elev ska vara behörig att söka till gymnasieskolans nationella och specialutformade program krävs lägst betyget G (Godkänt) i ämnena svenska/svenska som andraspråk, engelska och matematik. För de elever som saknar behörighet är det individuella programmet tillgängligt. Andelen behöriga till gymnasieskolan var som högst år 1998, 91,4 procent, det år slutbetyg enligt det mål- och kunskapsrelaterade systemet delades ut för första gången. Därefter har andelen långsamt minskat och våren 2010 var andelen behöriga 88,2 procent, vilket är lägsta andelen sedan detta betygssystem infördes.

Andelen elever behöriga till gymnasieskolan var högre i fristående skolor än i kommunala skolor, 93,7 procent jämfört med 88,2 procent.

Om man ser till de olika ämnena som krävs för att få behörighet till gymnasieskolan har resultaten försämrats i alla ämnen, både för flickor och för pojkar. Andelen som inte uppnått målen har mellan 1998 och 2010 gått från 12,6 till 24,1 för flickor och från 19,1 till 28,8 för pojkar.

Diagram 3.5

Andelen behöriga till gymnasieskolan, kommunal och fristående huvudman, läsåren 1997/98–2009/10

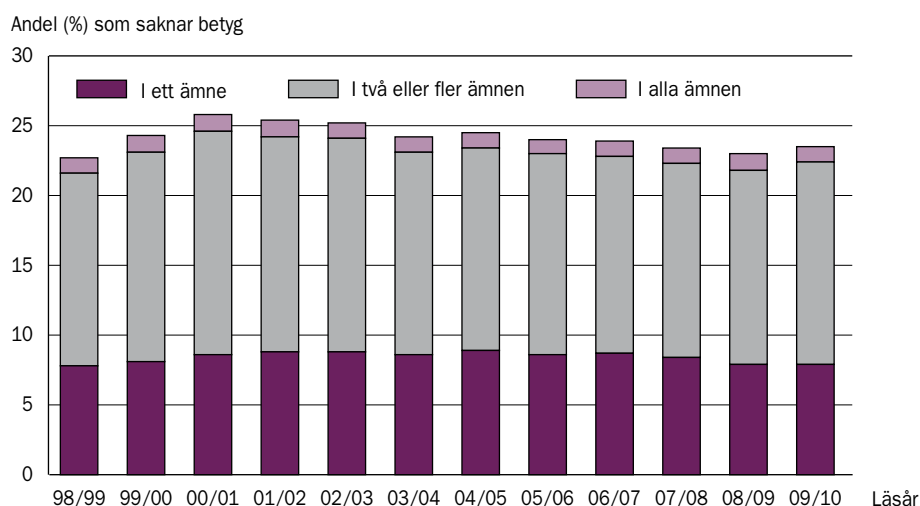
Att inte uppnå kunskapsmålen i ett eller flera ämnen

Lsåret 2009/10 var det 23,4 procent av de elever som avslutade grundskolan som inte nådde kunskapsmålen i ett eller flera ämnen. Det är en liten ökning från förra året. Av de elever som avslutade årskurs 9 våren 2010 var det 7,9 procent som inte fick betyg i ett ämne, 14,5 procent i två eller fler ämnen och 1 procent som inte nådde målen i något ämne.

Andelen elever som inte nådde målen i ett eller flera ämnen varierade mellan kommunerna, från 5 till 46 procent. Bland elever med utländsk bakgrund var det 25 procent som saknade betyg i två eller fler ämnen. Motsvarande siffra för elever med svensk bakgrund var 9 procent.

Diagram 3.6

Andel elever som saknar betyg i ett ämne, två eller flera ämnen eller alla ämnen i årskurs 9 läsåren 1998/99–2009/10

Skillnaderna mellan flickors och pojkars genomsnittliga meritvärde varierar mellan kommunerna men i alla utom tre av landets 290 kommuner hade flickorna ett högre genomsnittligt meritvärde än pojkarna. En högre andel flickor, jämfört med pojkar, var behöriga till gymnasieskolan.

I svenska som andraspråk var det 26,7 procent av eleverna som inte nådde målen. I de naturorienterande ämnena var det också en relativt hög andel elever som inte uppnådde målen. I övriga ämnen varierade andelen mellan 2,9 och 7,9 procent. Flickor nådde målen i större utsträckning än pojkar i alla ämnen utom i idrott och hälsa och moderna språk, eget val.

Elever med utländsk bakgrund är en heterogen grupp. En elev i årskurs 9 med utländsk bakgrund kan vara född i Sverige och ha två utländska föräldrar, men kan också själv ha invandrat före eller under sin skoltid. Eleverna med utländsk bakgrund redovisas i tre undergrupper: elever födda i Sverige med två utlandsfödda föräldrar, elever som invandrat före år 2001 (före ordinarie grundskolestart) samt elever som invandrat år 2001 eller senare.

Skillnaden i det genomsnittliga meritvärdet mellan elever med utländsk bakgrund som är födda i Sverige och elever som invandrat till Sverige före ordinarie skolstart är liten, 200,8 respektive 201,2. Elever som var födda utanför Sverige och som har invandrat efter ordinarie skolstart har ett betydligt lägre genomsnittligt meritvärde jämfört med de två förra grupperna, 152,5. I gruppen gick endast två av fem ut grundskolan med minst betyget Godkänt i grundskolans alla ämnen och endast 53 procent av dem var behöriga till gymnasieskolan.

Av samtliga elever med mål- och kunskapsrelaterade betyg hade 16 procent utländsk bakgrund. Andelen med utländsk bakgrund av dem som inte nådde behörighet till gymnasieskolan var betydligt större, 34 procent.

Drygt 95 procent av eleverna med minst en högskoleutbildad förälder når behörighet till gymnasieskolan. Motsvarande andel för elever vars föräldrars högsta utbildningsnivå är gymnasieskola eller grundskola var 86 respektive 64 procent.

Andel elever som saknade betyg i minst ett ämne sjunker med stigande utbildningsnivå för föräldrarna. Elever vars föräldrar hade högskoleutbildning hade lägst andel, 14 procent. Bland elever vars föräldrars högsta utbildningsnivå var gymnasieskola var den andelen 29 procent och för elever vars föräldrars högsta utbildningsnivå var grundskola var den 55 procent.

Tabell 3.9

Slutbetyg i årskurs 9 läsåren
1999/00–2009/2010

Läsår Huvudman Bakgrund	Elever som avslutat år 9 som fått eller skulle ha fått betyg enligt det mål- och kunskapsrelaterade betygssystemet											
	Elever som avslutat år 9			Genomsnittligt meritvärde ¹⁾			Andel (%) elever som är behöriga till gymnasieskolan			Andel (%) elever som ej nått målen i ett, flera eller alla ämnen		
	Totalt	Flickor	Pojkar	Totalt	Flickor	Pojkar	Totalt	Flickor	Pojkar	Totalt	Flickor	Pojkar
1999/00	99 957	48 759	51 198	202,9	214,6	191,8	89,4	91,3	87,7	24,3	20,1	28,2
2000/01	104 792	51 052	53 740	202,9	214,6	191,8	89,2	91,0	87,4	25,7	21,6	29,7
2001/02	107 134	52 342	54 792	204,6	215,6	194,0	89,5	91,0	88,0	25,4	21,6	29,0
2002/03	109 378	53 830	55 548	205,4	216,0	195,0	89,9	91,0	88,7	25,3	21,9	28,5
2003/04	116 361	56 686	59 675	206,9	218,1	196,3	89,6	91,1	88,2	24,1	20,7	27,4
2004/05	119 894	58 539	61 355	206,3	217,3	195,8	89,2	90,7	87,7	24,5	21,2	27,7
2005/06	126 588	61 922	64 666	206,8	218,3	195,7	89,5	90,7	88,3	24,0	20,6	27,4
2006/07	125 620	60 879	64 741	207,3	218,8	196,5	89,1	90,4	87,9	23,9	20,7	27,0
2007/08	123 322	60 179	63 143	209,3	220,6	198,5	88,9	89,9	87,9	23,4	20,3	26,3
2008/09	119 042	58 175	60 867	209,6	220,6	198,9	88,8	89,9	87,6	23,0	20,1	25,8
2009/10	114 537	56 111	58 426	208,8	220,1	197,9	88,2	89,2	87,2	23,4	20,4	26,3
därav												
Kommun	101 067	49 169	51 898	206,3	217,7	195,5	87,5	88,6	86,5	24,2	21,2	27,1
Fristående	13 470	6 942	6 528	228,2	238,4	217,4	93,1	93,7	92,4	17,2	14,7	19,8
Elever med svensk bakgrund	95 459	46 852	48 607	212,7	224,3	201,6	90,8	91,8	89,8	20,2	17,3	23,1
Elever med utländsk bakgrund	19 078	9 259	9 819	188,8	199,0	179,2	75,1	76,2	74,0	39,6	36,3	42,6
därav												
Födda i Sverige	10 422	5 133	5 289	203,4	212,9	194,2	85,4	86,1	84,8	30,7	27,6	33,7
Födda utanför Sv, inv. före 2000	2 896	1 393	1 503	204,9	216,0	194,8	85,4	85,0	85,6	29,5	27,3	31,6
Födda utanför Sv, inv. 2000 el. senare	5 760	2 733	3 027	152,5	162,5	143,3	51,1	53,1	49,3	60,7	57,4	63,7
Föräldrarnas högsta utbildning ²⁾												
Förgymnasial utbildning	5 618	2 852	2 766	158,5	168,3	148,2	62,6	63,9	61,3	55,3	51,8	58,9
Gymnasial utbildning	5 172	25 301	26 271	193,0	204,1	182,2	85,2	86,5	83,9	29,2	25,6	32,6
Eftergymnasial utbildning	55 327	27 048	28 279	230,2	241,9	218,9	94,8	95,4	94,2	13,7	11,2	16,0

¹⁾ I resultatredovisningen har meritvärdet beräknats för de elever som fått betyg i minst ett ämne.

²⁾ Uppgifter om föräldrarnas högsta utbildning saknas för 2 020 elever som avslutat år 9 2009/10.

Ämnesprov i årskurs 9

Resultaten på de nationella ämnesproven i svenska/svenska som andraspråk, engelska och matematik i årskurs nio är ett annat mått på elevernas prestationer. Ämnesproven, som är obligatoriska, genomfördes första gången vårterminen 1998.

Bakgrundsfaktorerna svensk och utländsk bakgrund samt föräldrarnas utbildningsnivå påverkar elevernas resultat. Föräldrarnas utbildningsnivå är den bakgrundsfaktor som påverkar resultaten i störst utsträckning.

Det råder generellt en större överensstämmelse mellan resultaten i de nationella ämnesproven och slutbetygen i ämnena svenska och engelska än i matematik. I matematik är det betydligt fler som uppnår målen i betyget än på proven.

Det var 95,8 procent som nådde målen på de nationella proven i engelska, vilket innebär att det var det prov där flest elever nådde målen. Andelen elever med utländsk bakgrund som inte nådde målen för ämnesproven i engelska var 8,5 procent, motsvarande för elever med svensk bakgrund var 3,4 procent. Engelska var även det ämne där flest elever fick MVG på proven. Det sammanvägda provresultatet var samma för pojkar och flickor. Av de elever vars föräldrar har högst förgymnasial utbildning var det 14,6 procent som inte nådde målen i engelska medan det bland elever som har minst en förälder med eftergymnasial utbildning var 1,8 procent.

På ämnesproven i matematik var det 82,5 procent av eleverna som nådde målen. Det är en försämring med 5 procentenheter sedan förra året. Av elever med utländsk bakgrund var det 26,2 procent som inte nådde målen för ämnesproven i matematik, motsvarande för elever med svensk bakgrund var 15,9 procent. Även i matematik är resultaten relativt lika för pojkar och flickor. Av de elever vars föräldrar har högst förgymnasial utbildning var det 36,5 procent som inte nådde målen i matematik, motsvarande för elever med någon förälder som har eftergymnasial utbildning var 10,2 procent.

I ämnet svenska var det 94,9 procent av eleverna som nådde målen på ämnesproven. En betydligt lägre andel, 76,5 procent nådde målen i svenska som andraspråk. För samtliga delprov i både svenska och svenska som andraspråk fanns könsskillnader där flickorna nådde målen i högre utsträckning än pojkarna. Bland elever med föräldrar som endast har förgymnasial utbildning var det 12,6 procent som inte nådde målen för ämnesprovet i svenska medan det bland elever som har minst en förälder med eftergymnasial utbildning var 2,7 procent.

Tabell 3.10

Ämnesprovresultat i årskurs 9 läsåret 2009/10

Ämne Delprov/Prov	Totalt Andel (%) elever				Flickor Andel (%) elever				Pojkar Andel (%) elever			
	G	VG	MVG	Ej nått målen	G	VG	MVG	Ej nått målen	G	VG	MVG	Ej nått målen
Engelska												
Sammanvägt provresultat	33	44	18	4	33	44	20	4	34	45	17	4
Muntlig förmåga (delprov A)	37	40	20	3	35	40	21	3	38	40	19	3
Receptiv förmåga (delprov B)	32	41	20	7	32	40	21	8	32	42	20	7
Skrivande förmåga (delprov C)	42	37	16	5	39	39	17	4	44	35	14	6
Matematik												
Provresultat ¹⁾	50	21	12	18	49	21	12	18	51	21	11	17
Svenska												
Sammanvägt provresultat	48	40	7	5	38	48	11	3	57	31	4	7
Läsförståelse (delprov A)	39	36	8	18	35	41	11	13	43	31	4	22
Muntlig förmåga (delprov B)	39	43	16	2	29	47	22	2	48	39	11	3
Skriftlig förmåga (delprov C)	49	33	10	8	39	41	15	5	57	26	6	11
Svenska som andraspråk												
Sammanvägt provresultat	57	18	1	24	57	22	2	20	58	14	1	27
Läsförståelse (delprov A)	35	14	1	50	36	16	2	46	35	12	1	52
Muntlig förmåga (delprov B)	55	30	6	10	51	33	7	10	58	27	4	11
Skriftlig förmåga (delprov C)	53	20	3	24	52	24	4	20	54	17	2	27

¹⁾ I matematik ges inga delprovsbetyg.

Ämnesprov i årskurs 3

Ämnesproven i matematik, svenska och svenska som andraspråk i årskurs 3 genomförs i slutet av årskursen och är obligatoriska att använda.¹ Resultaten från ämnesproven i årskurs 3 ingår från och med 2010 i den officiella statistiken och samlades för första gången in från alla skolor med elever i årskurs 3.

Ungefär 95 procent av eleverna deltog i alla sju delproven i matematik och ytterligare två procent deltog i sex av proven. I svenska var det drygt 96 procent av eleverna som deltog i alla åtta delproven medan motsvarande andel i svenska som andraspråk var lägre, 86 procent deltog i alla delproven.

Av de elever som deltog i alla delprov i matematik klarade över två av tre att nå upp till kravnivåerna på samtliga delprov. Samtidigt är det tre procent som bara klarade högst två av de sju delproven. När det gäller delproven i svenska var det 80 procent av eleverna som klarade alla åtta delproven. Få elever, 3 procent, klarade färre än fem av delproven i svenska.

I svenska som andraspråk var det fler elever som hade svårt att nå upp till de satta kravnivåerna, 11,5 procent av eleverna klarade färre än fem av de åtta av delproven i svenska som andraspråk.

Det fanns stora skillnader i hur väl eleverna lyckades uppnå kravnivån emellan delproven i matematik. Det delprov som flest elever klarade prövade elevernas kunskaper i att dela upp tal och helheter. Delproven om area och volym respektive skriftliga räknemetoder var de svåraste. I sex av de sju delproven hade pojkarna något bättre resultat än flickorna, skillnaderna är emellertid oftast små. Utbildningsnivån hos föräldrarna har betydelse för elevernas resultat. Det delprov i matematik som uppvisade den största skillnaden var delprovet som prövade skriftliga räknemetoder. Totalt 68 procent av eleverna vars föräldrar har högst förgymnasial utbildning klarade kravnivån. Motsvarande för elever med gymnasialt och högskoleutbildade föräldrar var 80 respektive 88 procent. Svensk och utländsk bakgrund påverkar också resultaten och i samtliga delprov hade elever med svensk bakgrund klart bättre resultat än elever med utländsk bakgrund.

Det delprov i svenska som eleverna lyckades bäst i var en muntlig uppgift där eleverna skulle berätta och beskriva vardagliga händelser och kunna ta och ge muntliga instruktioner. Det delprov som eleverna klarade i lägst utsträckning prövade stavning och interpunktion. På alla delprov uppnådde flickorna klart bättre resultat än pojkarna. Den största skillnaden uppvisade det svåraste delprovet sett till resultaten för både pojkarna och flickorna, och skillnaden mellan könen var 10 procentenheter. Det delprov eleverna hade svårast för uppvisade även den största skillnaden mellan elever med kortutbildade och högskoleutbildade. Elever med svensk bakgrund hade bättre resultat än elever med utländsk bakgrund i sju av de åtta delproven.

Enligt de insamlade uppgifterna följde 9 procent av eleverna kursplanen i svenska som andraspråk. Skillnaden mellan delprovsresultaten var stor. Delprovet som prövade stavning och interpunktion var svårast för eleverna och endast 77 procent nådde upp till kravnivån. Det delprov som flest elever klarade, 94 procent, var delprovet som bedömde förmågan att skriva läsligt för hand. I alla delprov i svenska som andraspråk fanns könsskillnader där flickorna nådde kravnivån i högre utsträckning än pojkarna. Även i svenska som andraspråk har föräldrarnas utbildningsnivå stor betydelse för hur eleverna klarar delproven.

¹ Grundskoleförordningen 7 kap. 10 §.

Tabell 3.11

Ämnesprovsresultat i årskurs 3 vårterminen 2010

	Andel som nått kravnivån		
	Totalt	Flickor	Pojkar
Matematik			
Delprov A "Skriftliga räknemetoder"	84	83	84
Delprov B "Räkna i huvudet"	94	94	94
Delprov C "Tid"	92	91	93
Delprov D "Likheter, tallinjen och talföljder"	94	93	94
Delprov E "Uppdelning av tal och helheter"	95	94	95
Delprov F "Area och volym"	83	83	84
Delprov G "Statistik, gruppuppgift"	93	93	93
Svenska			
Delprov A "Muntlig uppgift"	98	99	97
Delprov B "Läsning skönlitterär text"	95	96	93
Delprov C "Läsning faktatext"	94	95	93
Delprov D "Elevens högläsning"	95	97	94
Delprov E "Skrivuppgift: berättande text"	93	96	90
Delprov F "Skrivuppgift: stavning och interpunktion"	89	94	84
Delprov G "Skrivuppgift: skriva läsligt för hand"	97	99	95
Delprov H "Skrivuppgift: beskrivande text"	97	98	95
Svenska som andraspråk			
Delprov A "Muntlig uppgift"	92	93	91
Delprov B "Läsning skönlitterär text"	82	85	79
Delprov C "Läsning faktatext"	79	80	78
Delprov D "Elevens högläsning"	86	87	85
Delprov E "Skrivuppgift: berättande text"	83	87	80
Delprov F "Skrivuppgift: stavning och interpunktion"	77	83	73
Delprov G "Skrivuppgift: skriva läsligt för hand"	94	97	92
Delprov H "Skrivuppgift: beskrivande text"	88	89	86

Övergång till gymnasieskola

Hösten 2010 gick 98,7 procent av de elever som lämnade grundskolan vårterminen 2010 i gymnasieskolan. Det var i stort sett samma andel som under de senaste åren. Om de individuella programmen räknas bort var övergångsfrekvensen 91,6 procent. Det fanns ingen skillnad mellan flickor och pojkar när det gäller sökande- och övergångsfrekvens till gymnasieskolan. Däremot sökte och började elever med utländsk bakgrund i något mindre utsträckning. (Tabell 3.12 på nästa sida)

Lärare

Lärartätheten, beräknad till antal lärare (omräknat till heltidstjänster) per 100 elever, uppgick hösten 2010 till 8,3. Den var lägre i fristående skolor än i skolor med kommunal huvudman. Lärartätheten var generellt sett störst i glesbygdskommuner.

Antalet tjänstgörande lärare (exkl. korttidsanställda) i grundskolan var 85 900 personer oktober 2010. Den genomsnittliga tjänstgöringsgraden var 85 procent. Det betyder att antalet lärare omräknat till heltidstjänster var drygt 73 300. Andelen som hade pedagogisk högskoleexamen (efter omräkningen till heltidstjänster) uppgick till 86 procent. Kvinnliga lärare hade en pedagogisk högskoleexamen i större utsträckning än manliga. Andelen utbildade lärare var väsentligt högre i kommunala skolor än i fristående skolor, 86 mot 67 procent. Mellan kommunerna varierade andelen av årsarbetskraften som hade pedagogisk högskoleexamen från 72 till 100 procent.

Tabell 3.12

Sökande- och övergångsfrekvens till gymnasieskolan hösten 2000–2010 för elever som avslutat grundskolan årskurs 9 våren samma år

År	Antal saknade betyg Behörighet till gymnasiskolan Huvudman Utländsk bakgrund Kön	Sökande till gymnasieskolan från år 9		Antal elever i gymnasieskolan från år 9		
		Antal elever som avslutat år 9	Antal	Andel (%) av elever som avslutat år 9 ¹⁾	Antal	Andel (%) av elever som avslutat år 9 ¹⁾
2000		99 957	96 997	96,8	97 199	97,5
2001		104 792	102 408	98,0	101 843	97,5
2002		107 134	104 304	97,6	104 462	97,8
2003		109 378	107 078	98,2	106 824	97,9
2004		116 361	114 268	98,5	113 769	98,1
2005		119 894	116 514	97,5	117 076	97,9
2006		126 588	124 113	98,2	123 610	97,8
2007		125 620	121 777	97,1	123 623	98,6
2008		123 322	121 544	98,8	121 367	98,6
2009		119 042	117 465	98,9	117 308	98,8
2010		114 537	112 720	98,7	112 691	98,7
därav						
Elever som nått målen i alla ämnen		87 259	86 795	99,6	86 758	99,5
Elever som är behöriga till gymnasieskolan		100 488	99 879	99,5	99 794	99,4
Elever som ej nått målen i ett ämne i två eller flera ämnen i alla ämnen		8 984 16 496 1 225	8 874 15 673 896	99,1 95,9 76,5	8 889 15 574 950	99,3 95,3 81,1
Kommunala Fristående ²⁾		101 067 19 078	99 582 18 517	98,8 97,1	99 554 18 577	98,8 97,4
Flickor Pojkar		56 111 58 426	55 316 57 404	98,9 98,6	55 267 57 424	98,8 98,6
Elever med svensk bakgrund Elever med utländsk bakgrund		95 459 19 078	94 203 18 517	99,1 97,1	94 114 18 577	99,0 97,4

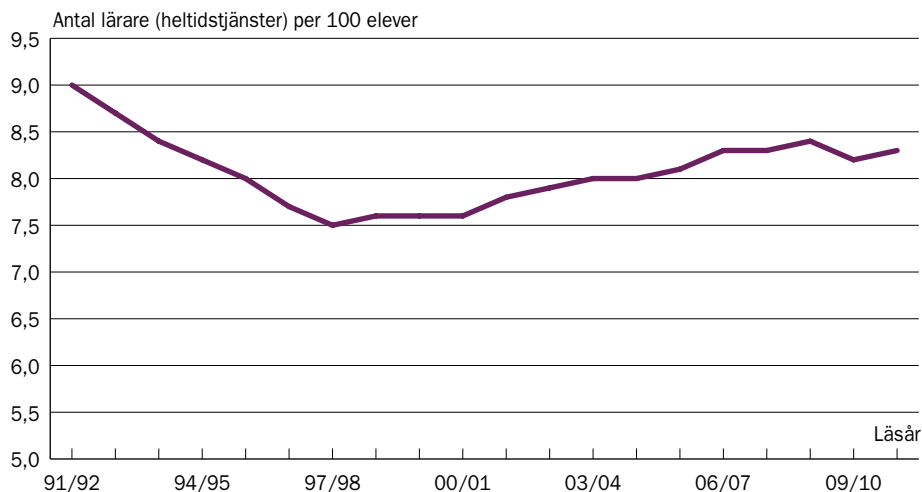
¹⁾ Beräknas utifrån de elever som har fullständiga och korrekta personnummer i registret över elever som avslutat år 9.

²⁾ Inklusivt internationella skolor och riksinternatskolor.

Personaltätheten dvs. antal pedagogisk personal (årsarbetare) per 100 elever, var 8,7 hösten 2010. I detta mått ingår lärare (inkl. förskollärare), fritidspedagoger och fritidsledare. Personaltätheten var alltså 0,4 heltidstjänster högre än lärartätheten.

Diagram 3.7

Antal lärare (heltidstjänster) per 100 elever i grundskolan 1991/92–2010/11

Könsfördelningen bland tjänstgörande lärare i grundskolan är ojämn, en obalans som ökat över tid. Läsåret 2010/11 var andelen tjänstgörande lärare som var kvinnor 76 procent, samma som föregående läsår, men högre än många år tidigare. Även bland skolledarna var andelen kvinnor hög, 65 procent läsåret 2010/11.

Tabell 3.13

Lärare i grundskolan
15 oktober 2000–2010

Läsår Pedagogisk högskoleexamen	Antal tjänstgörande lärare ¹⁾			Genomsnittlig tjänstgöringsgrad i %	Antal lärare omräknat till heltidstjänster		Antal lärare (heltidstjänster) per 100 elever		
	Huvudman	därav			Totalt	därav med tillsvidareanställning	Totalt	Exkl. lärare i modersmål och SVA	Antal pedagog. personal per 100 elever ²⁾
		Totalt	Kvinnor						
2000/01 Samtliga lärare	89 814	65 831	23 983	89	80 206	65 816	7,6	7,3	7,9
Andel (%) med ped. utbildn.	82,8	85,6	75,2	.	83,9	93,4	.	.	.
2001/02 Samtliga lärare	92 883	68 017	24 866	89	82 330	67 405	7,8	7,4	8,1
Andel (%) med ped. utbildn.	80,6	83,5	72,5	.	81,8	92,0	.	.	.
2002/03 Samtliga lärare	94 660	69 404	25 256	88	83 379	68 632	7,9	7,6	8,3
Andel (%) med ped. utbildn.	79,9	83,1	71,0	.	81,1	90,8	.	.	.
2003/04 Samtliga lärare	95 811	70 417	25 394	87	83 784	69 641	8,0	7,7	8,4
Andel (%) med ped. högskoleex.	80,1	83,3	71,3	.	81,5	90,1	.	.	.
2004/05 Samtliga lärare	94 522	69 926	24 596	87	82 316	69 901	8,0	7,7	8,5
Andel (%) med ped. högskoleex.	81,9	84,8	73,4	.	83,4	90,2	.	.	.
2005/06 Samtliga lärare	93 873	69 687	24 186	87	81 276	69 300	8,1	7,8	8,6
Andel (%) med ped. högskoleex.	82,7	85,7	74,1	.	84,3	90,2	.	.	.
2006/07 Samtliga lärare	92 578	68 933	23 645	87	80 119	68 090	8,3	7,9	8,8
Andel (%) med ped. högskoleex.	82,7	85,8	73,5	.	84,2	90,1	.	.	.
2007/08 Samtliga lärare	90 540	67 819	22 721	86	77 934	67 151	8,3	7,9	8,7
Andel (%) med ped. högskoleex.	83,4	86,3	74,6	.	84,9	90,1	.	.	.
2008/09 Samtliga lärare	88 824	66 761	22 063	86	76 267	67 520	8,4	8,0	8,9
Andel (%) med ped. högskoleex.	83,9	86,9	74,9	.	85,4	89,9	.	.	.
2009/10 Samtliga lärare	85 750	64 744	21 006	85	73 255	65 572	8,2	7,8	8,7
Andel (%) med ped. högskoleex.	84,9	87,7	76,3	.	86,5	90,3	.	.	.
2010/11 Samtliga lärare	85 878	65 136	20 742	85	73 313	64 670	8,3	7,8	8,7
Antal med ped. högsk.examen	72 384	56 716	15 668	87	62 965	58 259	7,1	.	.
Andel (%) med ped. högskoleex.	84,3	87,1	75,5	.	85,9	90,1	.	.	.
Kommun Samtliga lärare	75 773			86	65 195	57 876	8,3	7,9	8,8
Andel (%) med ped. högskoleex.	86,5	89,0	78,6	.	87,8	91,8	.	.	.
Sameskola Samtliga lärare	25			77	19	13	13,6	6,5	25,1
Andel (%) med ped. högskoleex.	68,0	70,8	.	.	79,5	85,7	.	.	.
Fristående³⁾ Samtliga lärare	10 374			78	8 099	6 781	7,7	7,6	8,2
Andel (%) med ped. högskoleex.	67,4	71,6	56,7	.	70,1	75,2	.	.	.

¹⁾ Lärare, skolledare och SYV med undervisning.

²⁾ Lärare, skolledare och SYV med undervisning samt förskollärare, fritidspedagoger och fritidsledare.

³⁾ Fristående skolor inkluderar från och med hösten 2007 internationella skolor samt riksinternatskolor.

Hösten 2010 fanns 847 tjänstgörande studie- och yrkesvägledare i grundskolan, 590 omräknat till heltidstjänster. Detta innebär att det fanns i genomsnitt 1 heltidstjänst per 500 elever i årskurs 7–9, betydligt fler i de kommunala skolorna än i de fristående skolorna. Cirka 64 procent av dem hade studie- och yrkesvägledarutbildning.

Kostnader

Kostnaden för samtliga skolor på grundskolenivå år 2010 var 78,5 miljarder kronor, inklusive hemkommunens kostnad för skolskjuts och nystartade fristående grundskolor. Av den totala kostnaden utgjordes knappt 90 procent av kostnader för kommunala grundskolor och 10 procent avsåg kostnader för fristående skolor. Kostnaden för riksinternatskolor och internationella skolor ingår i kostnaden för fristående skolor.

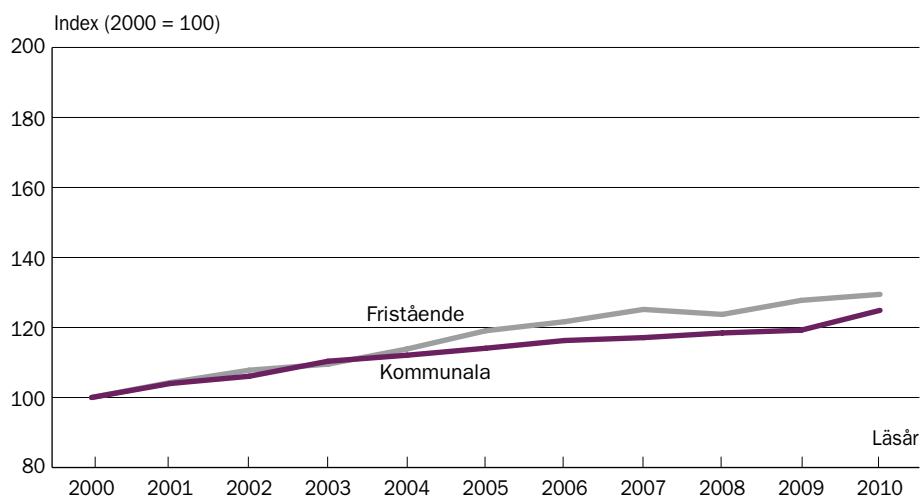
Kostnaden för den kommunala grundskolan år 2010 var 68 miljarder kronor, exklusive hemkommunens kostnad för skolskjuts. Räknat per elev motsvarar det 85 900 kronor. Motsvarande kostnad för fristående grundskolor var 8 miljarder kronor eller 82 000 kronor per elev.

För grundskolan har samtliga delkostnader per elev ökat. Kostnaden per elev för undervisning beräknas uppgå till 43 700 kronor. En annan post som också utgör en stor del av den totala kostnaden för grundskolan är kostnaden för lokaler.

Jämfört med kommunala grundskolor har fristående grundskolor i genomsnitt lägre kostnader per elev för undervisning, lokaler, elevvård och övriga kostnader.² Däremot var kostnader per elev för skolmåltider samt läromedel m.m. högre. I fristående grundskolor är kostnaden för läromedel, utrustning och skolbibliotek per elev 900 kronor högre än i kommunala grundskolor. År 2010 var kostnaden för elevvård 800 kronor högre per elev i kommunal grundskola än i fristående grundskola.

Diagram 3.8

Kostnad per elev i kommunal respektive fristående grundskola 2000–2010 (index där 2000=100, fasta priser)

Sameskolans kostnader uppgick år 2009 till 34,1 miljoner kronor (inkl. skolskjutsar, elevresor, reseersättningar och skolhem). Räknat per elev (inkl. elever i integrerad undervisning) motsvarade det 119 500 kronor. En av de större skillnaderna när det gäller kostnaden för sameskolan jämfört med den kommunala grundskolan var att skolskjutsar och elevhem kostade betydligt mer i sameskolan, 6 300 kronor per elev jämfört med 2 900 kronor per elev i kommunal grundskola.

² Alla övriga kostnader som inte ingår i ovanstående kostnadsslag, t.ex. SYV-verksamhet, skolledning, administration och kostnad för kompetensutveckling så som kursavgift (exkl. lönekostnader).

Fristående grundskolor finansierar sin verksamhet i huvudsak genom bidrag från elevernas hemkommuner. Ersättningen per elev till fristående grundskolor var i genomsnitt 71 900 kronor år 2010. Dessa bidrag täcker 88 procent av de fristående grundskolornas totala kostnader per elev.

Tabell 3.14

Kostnader för grundskolan 2006–2010, fördelade på huvudman och kostnadslag (löpande priser)

	Samtliga huvudmän ¹⁾			Kommunal huvudman ²⁾			Fristående skolor ³⁾		
	Kostnad totalt mkr	Andel (%)	Kostnad per elev ^{4,5)} , kr	Kostnad totalt mkr	Andel (%)	Kostnad per elev ⁴⁾ , kr	Kostnad totalt mkr	Andel (%)	Kostnad per elev ^{4,5)} , kr
2006 Totalt	74 056	100	75 500	68 459	100	75 600	5 567	100	71 500
2007 Totalt	75 296	100	79 200	69 184	100	79 500	6 077	100	73 600
2008 Totalt	77 902	100	83 600	71 013	100	84 000	6 853	100	77 000
2009 Totalt	77 436	100	85 900	70 146	100	86 500	7 254	100	77 300
2010 Totalt	78 558	100	88 300	70 516	100	88 800	8 008	100	82 000
därav									
Undervisning	38 696	49	43 600	34 558	49	43 700	4 127	52	43 200
Lokaler	15 436	20	17 400	13 782	20	17 400	1 646	21	17 200
Skolmåltider	4 787	6	5 400	4 210	6	5 300	573	7	6 000
Läromedel, utrustn., bibliotek	3 100	4	3 500	2 680	4	3 400	420	5	4 400
Skolskjuts	2 560	3	2 900	2 560	4	2 900	184	2	130
Elevvård	1 990	3	2 200	1 843	3	2 300	150	2	1 570
Övrigt	11 805	15	13 300	10 883	15	13 800	908	11	9 500

¹⁾ Kostnaden för riksinternatskolor, internationella skolor samt sameskolan (inkl. sameskolans kostnad för elevhem), ingår i kostnad totalt.

²⁾ Skolkommunernas kostnad för utbildning inklusive hemkommunernas kostnad för skolskjuts.

³⁾ Fristående skolor med kommun- eller statsbidrag. Kostnaden för riksinternatskolor och internationella skolor ingår från 2007 i kostnaden för fristående skolor. Kostnaden per elev avser fristående skolor som bedrivit verksamhet under hela verksamhetsåret. I kostnaden totalt ingår även kostnader för skolor som inte haft verksamhet hela året (120,8 milj.kr för 2006, 66,9 milj.kr för 2007, 201 milj.kr för 2008, 184,5 för 2009 samt 183,1 milj.kr för 2010).

⁴⁾ Medeltal av antalet elever de två läsår som kalenderåret omfattar.

⁵⁾ Kostnaden för fristående skolor som endast haft verksamhet under en del av året ingår ej.

4.

OBLIGATORISKA SÄRSKOLAN

4. Obligatoriska särskolan

SAMMANFATTNING

Antalet elever som går i den obligatoriska särskolan fortsätter att minska. År 2010 gick 12 100 elever i särskolan. Det utgör knappt 1,4 procent av alla elever i den obligatoriska skolan. Även den andelen minskar. Endast 4 procent av särskolans elever gick i en fristående skola. 19 procent av eleverna i särskolan är integrerade i grundskolan.

I särskolor med kommunal huvudman har nio av tio pedagogisk högskoleexamen (heltidstjänster) och i fristående särskolor har hälften av lärarna pedagogisk högskoleexamen.

Utbildningen i den obligatoriska särskolan syftar till att ge utvecklingsstörda barn och ungdomar en till varje elevs förutsättningar anpassad utbildning. Utbildningen ska så långt det är möjligt motsvara den som ges i grundskolan.

Den obligatoriska särskolan består av grundsärskola och träningskola. Den innebär nio års skolplikt för alla barn och ungdomar mellan 7 och 16 år. Därutöver har eleverna rätt till ett tionde, frivilligt skolår för att komplettera utbildningen. I grundsärskolan går elever med lindrig utvecklingsstörning. Eleverna undervisas i samma ämnen som grundskolans elever. Ämnenas innehåll och omfattning anpassas dock till varje elevs förutsättningar. Eleverna i träningskolan har funktionsnedsättning som gör att de inte kan tillgodogöra sig undervisningen i grundsärskolan. Styrelsen för särskolan avgör om en elev som tas emot i särskolan ska gå i grundsärskolan eller träningskolan.

Läsåret 2010/11 var 12 100 elever mottagna i den obligatoriska särskolan. Två tredjedelar, 8 000 elever, gick i grundsärskolan och en tredjedel, 4 100 elever, i träningskolan.

Under perioden 1992/93–2010/11 har antalet elever i den obligatoriska särskolan ökat med 47 procent. Den största ökningen har ägt rum i grundsärskolan där antalet elever har ökat med 51 procent. I träningskolan ökade antalet elever med 40 procent under samma tidsperiod. Antalet elever ökade konti-

Diagram 4.1

Antal elever i den obligatoriska särskolan 1992–2010

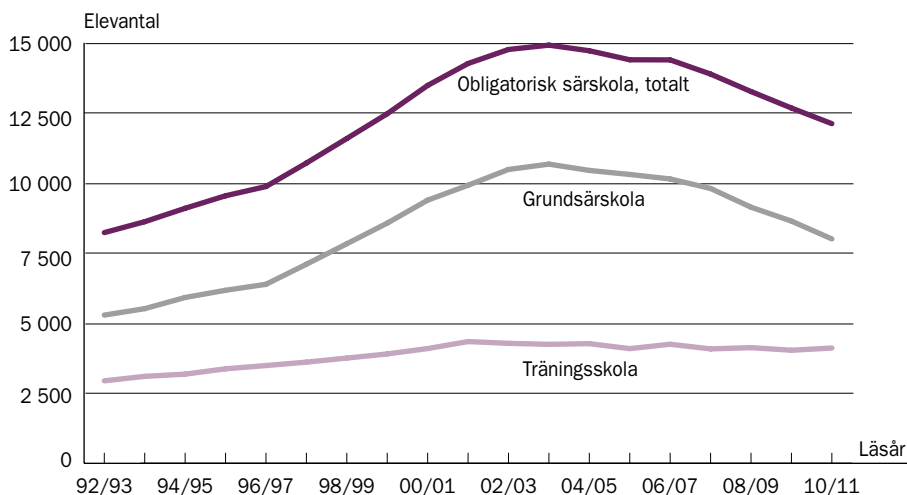
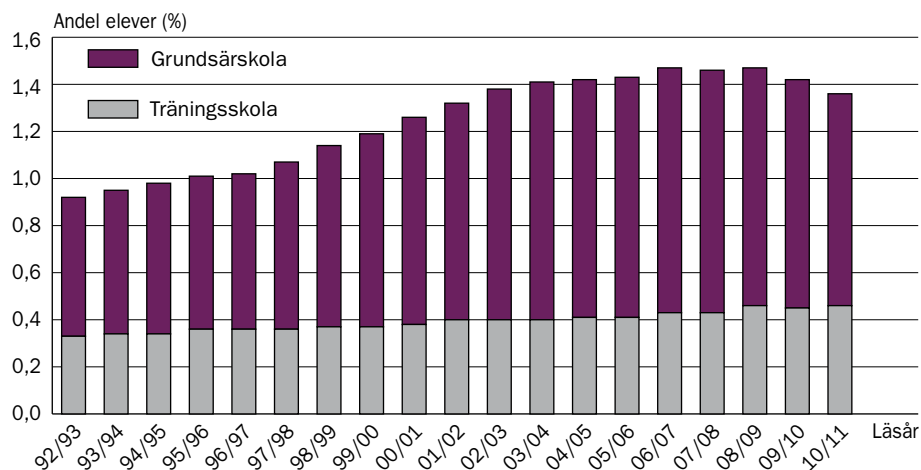

Diagram 4.2

Andel (%) elever i särskolan av samtliga elever i grundskolan, särskolan och specialskolan 1992/93–2010/11

nuerligt fram till läsåret 2003/04 för att sedan minska i likhet med elevantalet i grundskolan. Elevminskningen har framför allt skett i grundskolan

Andelen elever som går i den obligatoriska särskolan utgör 1,37 procent av samtliga elever i den obligatoriska skolan. Läsåret 1992/93 utgjorde eleverna i den obligatoriska särskolan knappt en procent av samtliga elever i den obligatoriska skolan och läsåret 2006/07 motsvarade denna andel 1,47 procent. Andelen elever mottagna i obligatoriska särskolan har minskat något de senaste fyra läsåren.

Läsåret 2010/11 fanns en obligatorisk särskola som bedrevs i landstingsregi och 685 särskolor med kommunal huvudman i 285 kommuner. Det fanns även 41 fristående skolor i 23 kommuner. Andelen elever som gick i fristående särskolor var 4 procent.

Tabell 4.1

Antal elever i den obligatoriska särskolan den 15 oktober 2000–2010 fördelade efter huvudman

	Antal skol-kommuner	Antal skolor	Antal elever i obligatorisk särskola		
			därav		Samtliga elever
			Grund-särskola	Tränings-skola	
2000/01	273	664	9 386	4 093	13 479
2001/02	273	712	9 918	4 343	14 261
2002/03	280	729	10 482	4 279	14 761
2003/04	278	742	10 672	4 244	14 916
2004/05	281	755	10 447	4 268	14 715
2005/06	280	744	10 303	4 091	14 394
2006/07	282	755	10 143	4 247	14 390
2007/08	281	722	9 803	4 081	13 884
2008/09	281	714	9 135	4 126	13 261
2009/10	285	722	8 640	4 033	12 673
2010/11	280	702	8 003	4 112	12 115
därav Integrerade			1 506	0	1 056
Kommuner	285	685	7 774	3 838	11 612
Landsting	1	1	4	0	4
Fristående	23	41	225	274	499
Pojkar	.	.	4 870	2 519	7 389
Flickor	.	.	3 133	1 593	4 726

Av det totala antalet elever i grundsärskolan var 19 procent integrerade i grundskolan, dvs. de gick minst halva tiden tillsammans med elever i en grundskoleklass. Andelen integrerade elever har legat på ungefär samma nivå under de senaste 10 åren. På kommunnivå varierar andelen integrerade elever mellan 0 och 100 procent. Könsfördelningen i den obligatoriska särskolan var 39 procent flickor och 61 procent pojkar, en könsfördelning som i stort sett varit oförändrad genom åren.

Lärare

I oktober 2010 tjänstgjorde drygt 4 600 lärare i den obligatoriska särskolan varav 4 000 med kommunal huvudman. Drygt var femte lärare var man. Den genomsnittliga tjänstgöringsgraden var 61 procent och omräknat till heltids-tjänster var antalet lärare (samtliga huvudmän) 2 800.

I fristående skolor fanns det 255 tjänstgörande lärare. Omräknat till heltids-tjänster uppgick antalet lärare till 155. Den genomsnittliga tjänstgöringsgraden var 61 procent för både lärare med fristående och kommunal huvudman.

Totalt bland alla huvudmän fanns det 26,8 lärare per 100 elever i den obligatoriska särskolan. I beräkningen ingår inte integrerade elever. I fristående skolor var antalet lärare per 100 elever 31,8.

Tabell 4.2

Lärare i den obligatoriska särskolan 15 oktober 2000–2010

Läsår Pedagogisk högskoleexamen Huvudman	Antal tjänstgörande lärare			Genomsnittlig tjänstgörings- grad i procent	Antal lärare omräknat till heltidstjänst		Antal lärare (heltidstjänst) per 100 elever
	Totalt	därav			Totalt	därav med tillsvidare- anställning	
		Kvinnor	Män				
2000/01 Samtliga lärare	4 198	831	3 367	69	2 884	2 327	25
Andel (%) med ped. högsk.examen	86,7	78,6	88,7	.	88,7	94,1	.
2001/02 Samtliga lärare	4 482	3 594	888	67,9	3 044	2 469	25,3
Andel (%) med ped. högsk.examen	85,1	87,4	75,9	.	87,7	93,7	.
2002/03 Samtliga lärare	4 660	3 723	937	67,0	3 124	2 502	25,2
Andel (%) med ped. högsk.examen	82,9	85,5	72,4	.	86,2	92,2	.
2003/04 Samtliga lärare	4 827	3 813	1 014	66,3	3 202	2 616	25,8
Andel (%) med ped. högsk.examen	82,9	85,9	71,7	.	86,7	92,4	.
2004/05 Samtliga lärare	5 013	3 951	1 062	64,8	3 249	2 725	26,0
Andel (%) med ped. högsk.examen	84,1	87,0	73,4	.	87,7	92,2	.
2005/06 Samtliga lärare	4 967	3 923	1 044	64,7	3 215	2 744	26,6
Andel (%) med ped. högsk.examen	83,9	86,1	75,4	.	87,5	91,6	.
2006/07 Samtliga lärare	4 799	3 766	1 023	65,3	3 134	2 705	25,8
Andel (%) med ped. högsk.examen	83,5	86,4	72,7	.	86,7	91,2	.
2007/08 Samtliga lärare	4 701	3 696	1 005	64,6	3 038	2 697	25,9
Andel (%) med ped. högsk.examen	83,7	86,3	74,0	.	87,4	90,6	.
2008/09 Samtliga lärare	4 958	3 876	1 082	62,3	3 091	2 841	27,0
Andel (%) med ped. högsk.examen	83,5	86,2	74,1	.	87,1	89,2	.
2009/10 Samtliga lärare	4 944	3 858	1 086	61,2	3 025	2 759	27,6
Andel (%) med ped. högsk.examen	84,8	87,3	76,2	.	87,9	90,0	.
2010/11 Samtliga lärare	4 634	3 644	990	61,4	2 843	2 610	26,8
Antal med ped. högsk.examen	3 980	3 210	770	63,2	2 516	2 363	.
Andel (%) med ped. högsk.examen	85,9	88,1	77,8	.	88,5	90,5	.
Per huvudman							
Kommun (samtliga lärare)	4 362	3 444	918	61,4	2 678	2 455	27,3
Andel (%) med ped. högsk.examen	87,8	89,7	80,9	.	90,9	93,1	.
Landsting (samtliga lärare)	18	12	6	52,6	9	9	236,8
Andel (%) med ped. högsk.examen	55,6	66,7	33,3	.	57,9	57,9	.
Fristående (samtliga lärare)	255	188	67	61,0	155	146	31,8
Andel (%) med ped. högsk.examen	54,5	60,1	38,8	.	49,0	49,4	.

Andelen lärare (heltidstjänster) med pedagogisk högskoleexamen var 88 procent läsåret 2010/11. I fristående särskolor var andelen med pedagogisk högskoleexamen lägre än i skolor med kommunal huvudman, 49 procent jämfört med 91 procent.

Kostnader

Den totala kostnaden för den obligatoriska särskolan (kommunal huvudman) uppgick år 2010 till drygt 4 miljarder kronor.¹ Kostnaden per elev uppgick till 383 900.²

Den största kostnadsposten i den obligatoriska särskolan var undervisningskostnaden³ som utgjorde hälften av den totala kostnaden. Kostnaden för undervisning i den obligatoriska särskolan uppgick år 2010 till 190 700 kronor per elev. Lokalkostnaden utgjorde 9 procent av den totala kostnaden och var 36 500 kronor per elev. Läromedel- och utrustningskostnaden samt kostnaden för skolmåltider uppgick till 6 200 kronor per elev. Kostnaden för elevvård uppgick till 4 500 kronor per elev.

Kostnaden för skolskjuts utgjorde 11 procent av den totala kostnaden 2010, vilket innebär att skolskjutskostnaden är den näst största kostnadsposten för obligatorisk särskola, bortsett från utgiftsposten övriga kostnader. Skolskjutskostnaden uppgick till 39 300 kronor per elev. Eftersom hemkommunen ansvarar för skolskjuts för de elever som bor i kommunen, oavsett var eleverna går i skola, har skolskjutskostnaden i måttet per elev dividerats med antalet elever

Tabell 4.3

Kostnader för obligatoriska särskolan 2006–2010 (löpande priser)

	Kostnad totalt miljoner kr	Andel (%)	Kostnad per elev, kr
2006 Totalt ^{1,2)}	3 922	100	282 800 ³⁾
2007 Totalt ^{1,2)}	4 058	100	304 200 ³⁾
2008 Totalt ^{1,2)}	4 174	100	320 100 ³⁾
2009 Totalt ^{1,2)}	4 147	100	329 500 ³⁾
2010 Totalt ^{1,2)}	4 044	100	383 900 ³⁾
därav undervisning	2 005	50	190 700
lokaler	384	9	36 500
skolmåltider	65	2	6 200
läromedel/utrustning/ skolbibliotek	69	2	6 600
skolskjuts/reseersättning	427	11	39 300 ⁴⁾
elevvård	47	1	4 500
övrigt	1 047	26	99 600

¹⁾ Kostnader för elever integrerade i grundskolan ingår inte.

²⁾ De kostnader för obligatoriska särskolan som består av kommunala ersättningar till landsting och fristående skolor ingår inte här. Dessa kostnader var för den obligatoriska särskolan totalt år 2010 212 503 tkr.

³⁾ I kostnaden per elev divideras det medeltal av antalet elever de två läsår som kalenderåret omfattar. I detta mått, till skillnad från den totala kostnaden, ingår inte kostnaden för skolskjuts då denna kostnad divideras med antalet folkbokförda sarskoleelever i kommunen.

⁴⁾ Kommunens kostnad för skolskjutsar dividerat med medeltalet av antal folkbokförda sarskoleelever i kommunen den 15 oktober 2009 och 15 oktober 2010. Skolskjutskostnaden per elev ingår alltså inte, som ovan beskrivet, i den totala kostnaden per elev.

- 1 I totalkostnaden ingår inte kommunala ersättningar till landsting och fristående skolor. Dessa kostnader för den obligatoriska särskolan år 2010 212 503 tkr.
- 2 Exklusive kostnad för skolskjuts då denna kostnad beräknas på antalet folkbokförda sarskoleelever i kommunen.
- 3 Undervisningskostnaderna avser främst löner för samtliga timplanebundna aktiviteter såsom undervisning och handledning. Löner för lärare under tid för kompetensutveckling liksom lönekostnader för eventuell vikarie ingår här.

i den obligatoriska sarskolan folkbokfor da i kommunen, dvs. sa val integrerade elever som elever som inte ar integrerade. I ovriga matt har kostnaden dividerats med antalet elever i den obligatoriska sarskolan som inte ar integrerade i grundskolan.

5.

SPECIALSKOLAN

5. Specialskolan

SAMMANFATTNING

De flesta skolpliktiga barn och ungdomar som har en hörselnedsättning eller språkstörning får sin utbildning med hjälp av specialundervisning inom grundskolan. Utbildningen vid specialskolan är avsedd för barn och ungdomar som är döva eller har en hörselnedsättning och som inte kan gå i grundskolan. Det gick 501 elever inom specialskolan läsåret 2010/11. Specialskolan indelas i fem regionskolor och tre riksskolor.¹ Regionskolorna, som sammanlagt har 415 elever, vänder sig till elever som är döva eller har en hörselnedsättning. Riksskolorna rekryterar elever med hörselnedsättningar och en utvecklingsstörning, grava språkstörningar, medfödd dövblindhet samt elever med synnedsättningar kombinerade med ytterligare funktionsnedsättningar. Riksskolorna har 86 elever.

Utbildningen i specialskolan ska så långt som möjligt motsvara den utbildning som ges i grundskolan men samtidigt utgå från varje elevs förutsättningar. För specialskolan gäller i de flesta ämnen samma kursplaner som för grundskolan. För ämnena teckenspråk, svenska, engelska, moderna språk samt rörelse och drama har särskilda kursplaner utarbetats. För elever med en utvecklingsstörning tillämpas särskolans kursplaner. Undervisningen i specialskolan är organiserad i tio årskurser.

Regionskolorna har en tvåspråkig inriktning – teckenspråk och svenska i talad och skriven form. De fem regionskolorna är Birgittaskolan i Örebro, Kristinaskolan i Härnösand, Manillaskolan i Stockholm, Vänerskolan i Vänersborg och Östervångsskolan i Lund.

De tre riksrekryterande skolorna är Åsbackaskolan i Gnesta som tar emot elever som är döva eller har en hörselnedsättning kombinerad med utvecklingsstörning eller medfödd dövblindhet, Ekeskolan i Örebro för elever med synnedsättning och ytterligare funktionsnedsättning samt Hällsboskolan i Sigtuna och Umeå för elever med grava språkstörningar. Ekeskolan och Hällsboskolan hade intagningsstopp från 1 juli 2001 respektive 1 juli 2002, men återinrättades hösten 2008 som statliga specialskolor.

Sedan den 1 juli 2008 är Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM) huvudman och gemensam myndighet för specialskolan.²

Hösten 2010 var 501 elever inskrivna i specialskolan. Läsåret 2010/11 kom eleverna från 126 kommuner och 66 procent av eleverna kom från en annan kommun än den som skolan var belägen i. Av det totala antalet elever var knappt 80 procent bosatta i föräldrahemmet under utbildningen och drygt 20 procent var bosatta i olika typer av elevhem i närheten av skolorna.

Av de 501 elever som var inskrivna i specialskolan läsåret 2010/11 hade 5 procent en synnedsättning, 88 procent en hörselnedsättning och 7 procent en språkstörning. 4 procent av eleverna deltog i modersmålsundervisning.

¹ Specialpedagogiska skolmyndigheten använder begreppet nationella skolor, medan begreppet riksskolor används i författningarna.

² Specialpedagogiska skolmyndigheten är bildad genom en sammanslagning av Specialpedagogiska institutet, Specialskolemyndigheten och Statens institut för särskilt utbildningsstöd som utgjort en särskild beslutsfunktion i Socialstyrelsen.

Tabell 5.1

Antalet elever i specialskolan 15 oktober 2000–2010

	Specialskolan				
	Totalt	Regionskolor för elever med dövhet eller hörselnedsättning	Riksskolor		
			Åsbackaskolan, Gnesta ¹⁾	Ekeskolan, Örebro ²⁾	Hällsboskolan, Sigtuna ³⁾
2000/01	807	599	53	36	119
2001/02	777	579	59	44	95
2002/03	757	579	58	34	86
2003/04	703	545	61	29	68
2004/05	667	528	61	26	52
2005/06	603	499	51	18	35
2006/07	548	472	44	11	21
2007/08	514	450	44	10	10
2008/09	516	457	38	9	12
2009/10	500	430	35	23	12
2010/11	501	415	33	25	28

¹⁾ Riksskola för elever med hörselnedsättning kombinerad med utvecklingsstörning eller medfödd dövblindhet.

²⁾ Riksskola för elever med synnedsättning och ytterligare funktionsnedsättning. Specialskolan har haft intagningsstopp fr.o.m 2001/02 t.o.m 2007/08 och är åter Specialskola fr.o.m 2008/09.

³⁾ Riksskola för elever med grav språkstörning. Specialskolan har haft intagningsstopp fr.o.m 2002/03 t.o.m 2007/08 och är åter Specialskola fr.o.m 2008/09.

Tabell 5.2

Antal elever i specialskolan 15 oktober 2010 fördelade efter skola och kön

Skoltyp Skola Kön	Antal elever totalt	Antal elever som deltar i modersmålsundervisning
Samtliga specialskolor	501	19
därav		
Flickor	223	4
Pojkar	278	15
Regionskolor för elever med hörselnedsättning eller dövhet	501	19
därav		
Birgittaskolan, Örebro	135	8
Kristinaskolan, Härnösand	56	0
Manillaskolan, Stockholm	111	0
Vänerskolan, Vänersborg	56	0
Östervångsskolan, Lund	57	8
därav		
Flickor	194	4
Pojkar	221	12
Riksskolor	86	3
därav		
Åsbackaskolan, Gnesta	25	2
Ekeskolan, Örebro	28	1
Hällsboskolan, Sigtuna	33	0
därav		
Flickor	29	0
Pojkar	57	3

Lärare

Antalet tjänstgörande lärare (exkl. korttidsanställda) i specialskolan var 243 i oktober 2010. Den genomsnittliga tjänstgöringsgraden var 86,5 procent. Omräknat till heltidstjänster hade specialskolan tillgång till 210 lärare, vilket blir 42 heltidstjänstgörande lärare per 100 elever. Av alla lärare var 81 procent kvinnor.

Den andel av årsarbetskraften (dvs. omräknat till heltidstjänster) som hade pedagogisk högskoleutbildning uppgick till 84 procent läsåret 2010/11. Läsåret 2000/2001 var andelen lärare med pedagogisk högskoleutbildning 80 procent. Andelen lärare med specialpedagogisk utbildning, omräknat till heltidstjänster, har minskat kraftigt, från 50 procent läsåret 2000/2001 till 33 procent läsåret 2010/11.

Tabell 5.3

Lärare i specialskolan
15 oktober 2000–2010

Läsår Pedagogisk högskoleexamen	Antal tjänstgörande lärare			Genomsnittlig tjänstgörings- grad i procent	Antal lärare omräknat till heltidstjänster		Antal lärare (heltidstjänst) per 100 elever
	Totalt	därav			Totalt	därav med tillsvidare- anställning	
		Kvinnor	Män				
2000/01 Samtliga lärare	341	263	78	88,6	302	226	37,4
2001/02 Samtliga lärare	350	273	77	87,3	305	227	39,3
2002/03 Samtliga lärare	348	268	80	88,3	307	225	40,6
2003/04 Samtliga lärare	345	264	81	89,4	308	229	43,9
2004/05 Samtliga lärare	298	233	65	88,4	263	213	39,5
2005/06 Samtliga lärare	289	231	58	89,0	257	205	42,7
2006/07 Samtliga lärare	270	217	53	86,3	233	193	42,5
2007/08 Samtliga lärare	269	216	53	88,2	237	198	46,2
2008/09 Samtliga lärare	259	202	57	86,8	225	208	43,6
2009/10 Samtliga lärare	272	219	53	86,4	219	204	43,9
2010/11 Samtliga lärare	243	197	46	86,5	210	188	42,0
Antal med ped. högsk.examen	204	169	35	87,0	178	167	.
Andel (%) med ped. högsk.examen	84,0	85,8	76,1	.	84,5	88,6	.
Antal med spec. ped.högsk.ex.	80	66	14	84,5	68	67	.
Andel (%) m. spec. ped.högsk.ex.	32,9	35,5	30,4	.	32,2	35,4	.

Kostnader

Verksamhetsåret 2010 uppgick den totala kostnaden för specialskolan till 451 miljoner kronor.³ Kostnaden per elev uppgick till 901 400 kronor.

Undervisningskostnaden var 341 200 kronor per elev 2010 och utgjorde 38 procent av totalkostnaden. Lokaler var den näst största kostnadsposten, förutom kostnadsslaget övriga kostnader och utgjorde 16 procent av den totala kostnaden. År 2010 uppgick denna kostnad till 148 100 kronor per elev.

Kostnaden för elevhem utgjorde 12 procent av den totala kostnaden i specialskolan och uppgick 2010 till 104 900 kronor per elev. Kostnaden för läromedel uppgick till 9 600 kronor per elev. Kostnaden för skolskjuts, som utgjorde 8 procent av specialskolans kostnader, uppgick till 66 900 kronor per elev. Elevvård respektive skolmåltider utgjorde tillsammans 8 procent av den totala kostnaden för specialskolan. År 2010 var kostnaden för elevvård 36 110 kronor per elev och kostnaden för skolmåltider 31 600 kronor per elev.

Övriga kostnader, dvs. kostnader för exempelvis administration, skolledning, studie- och yrkesvägledning, kompetensutveckling och utvecklingsarbete uppgick till 162 900 kronor per elev.

³ Kostnader avseende specialpedagogiskt resurscentrum inklusive lokalkostnader ingår inte i totalkostnaden. Kostnaden uppgick 2010 till 19 660 tkr. I kostnaden för specialpedagogiskt resurscentrum ingick tidigare även kostnader för Tomtebodaskolans resurscenter.

Tabell 5.4

Kostnader för specialskolan 2006–2010 (löpande priser)

Samtliga specialskolor och resurscenter	Kostnad totalt miljoner kr	Andel (%)	Kostnad per elev ¹⁾ , kr
2006 Totalt²⁾	456	.	.
Specialskolan	411	100	713 500
2007 Totalt²⁾	470	.	.
Specialskolan	418	100	787 700
2008 Totalt²⁾	447	.	.
Specialskolan	398	100	772 600
2009 Totalt²⁾	464	.	.
Specialskolan	413	100	812 100
2010 Totalt²⁾	471	.	.
Specialskolan	451	100	901 400
därav			
undervisning	171	38	341 200
lokaler	74	16	148 100
skolmåltider	16	4	31 600
läromedel/utrustning/ skolbibliotek	5	1	9 600
skolskjuts/reseersättning	34	8	66 900
elevvård	18	4	36 110
elevhem	53	12	104 900
övrigt	82	18	162 900
Specialpedagogiska resurscenter	20	.	.

¹⁾ Medeltal av antalet elever de två läsår som kalenderåret omfattar.

²⁾ Inklusivt specialpedagogiska resurscenter.

6.

GYMNASIESKOLAN

6. Gymnasieskolan

SAMMANFATTNING

Läsåret 2010/11 gick 386 000 elever i gymnasieskolan. Trots pågående elevminskning inom gymnasieskolan fortsätter fristående skolor att expandera. För tio år sedan studerade endast fem procent av eleverna på en fristående skola, mot 24 procent 2010/11. Under samma period mer än tredubblades antalet fristående skolor. Särskilt i stora städer lockar de fristående skolorna till sig allt fler elever.

De kommunala skolorna har till antalet legat på ungefär samma nivå sedan läsåret 2000/01. Fortfarande går majoriteten av gymnasieeleverna i en kommunal skola, men medan elevantalet i fristående skolor ökade med 6 500 elever mellan de två senaste läsåren minskade elevantalet i kommunala skolor med 15 500 elever. De fristående skolorna har färre elever per skola än de kommunala. Lsåret 2010/11 fanns det 505 kommunala skolor, 489 fristående skolor och 21 landstingskommunala skolor. Det har blivit vanligare bland gymnasieelever att gå i skolan i en annan kommun än i hemkommunen. Pendlarna utgjorde 32 procent av antalet elever läsåret 2010/11, jämfört med 25 procent tio år tidigare.

De flesta utbildningar fick minskat inflöde av elever till år 1 hösten 2010. Detta gällde i synnerhet vissa yrkesförberedande utbildningar. Liksom tidigare år förekom stora skillnader mellan könen när det gäller valet av gymnasieutbildning. Elevernas genomsnittliga betygspoäng har varit stabil de senaste åtta läsåren. Våren 2010 hade kvinnorna en genomsnittlig betygspoäng på 14,7 mot männens 13,3. Genomströmningen (mätt som andel elever med slutbetyg) har inte förändrats märkbart jämfört med tidigare avgångsskullar. Våren 2010 hade 68 procent av de elever som påbörjat en gymnasieutbildning tre år tidigare fått ett slutbetyg. Av dem som börjat fyra år tidigare hade 76 procent fått ett slutbetyg. Elever med högutbildade föräldrar fick i högre grad slutbetyg än elever vars föräldrar hade lägre utbildningsnivå.

Bland de elever som fick slutbetyg i gymnasieskolan våren 2010 var andelen som läst utökad kurs nästan dubbelt så stor som föregående år. En tänkbar förklaring till den kraftiga ökningen är de förändrade reglerna för beräkning av genomsnittlig betygspoäng. Färre elever gick ut med slutbetyg som gav grundläggande behörighet för högskolestudier. Införandet av nya antagningsregler vid universitet och högskola 2010 innebär bl.a. att elever som har läst reducerat program inte längre kan få grundläggande behörighet. Av de elever som fick slutbetyg från gymnasiet våren 2007 hade fyra av tio elever påbörjat en högskoleutbildning tre år senare.

Ny gymnasieskola från 1 juli 2011

Från och med höstterminen 2011 genomförs omfattande förändringar av gymnasieskolan enligt reformerna i GY2011. För information om den nya gymnasieskolan se Skolverkets webbplats (www.skolverket.se). I denna rapport beskrivs gymnasieskolan läsåret 2010/11, dvs. tiden fram till 30 juni 2011 då Läroplanen för de frivilliga skolformerna (Lpf 94) fortfarande var gällande för samtliga elever. De förhållanden som beskrivs, avseende exempelvis programstruktur, kommer att fasas ut under de kommande åren. Detta sker allt eftersom de elever som påbörjat sin gymnasieutbildning enligt Lpf 94 slutför sina studier.

Gymnasieutbildningar läsåret 2010/11

Den svenska gymnasieskolan syftar till att ge grundläggande kunskaper för yrkes- och samhällsliv samt för vidare studier. Till skillnad från grundskolan, som är obligatorisk, är gymnasieskolan en frivillig skolform. Men när eleven väl på-

börjat gymnasieskolan innebär det att den accepterar att följa de bestämmelser som finns angående närvaro samt att genomföra utbildningen. Alla elever som avslutat grundskolan ska erbjudas en gymnasieutbildning av sin hemkommun. Rätten att påbörja en gymnasieutbildning gäller tills eleven fyller 20 år. Gymnasieutbildningar anordnas av kommuner, landsting och enskilda huvudmän. Till och med läsåret 2010/11 omfattar gymnasieskolan 17 nationella program, specialutformade (SM) och individuella program (IV), International Baccalaureate (IB) samt utbildningar vid fristående skolor.

De fristående skolorna är öppna för alla men olika intagningsregler kan förekomma när de sökande är fler än antalet platser. Oavsett inriktningen hos den fristående skolan så följer denna i allmänhet Läroplanen för de frivilliga skolorna (Lpf 94) samt de nationella kursplanerna. Enskilda huvudmän kan delas in i fem kategorier. Det finns dels tre inriktningar (allmän inriktning, konfessionell inriktning och Waldorf-skolor), dels två typer av fristående skolor (riksinternatskolor och internationella skolor). De fristående skolornas gymnasieutbildningar indelas i bidragshänseende efter de olika nationella programmen.

Enligt Lpf 94 har kommunerna möjlighet att anordna specialutformade program vid sidan av de nationella programmen. Dessa program är avsedda att ge en utbildning som inte tillgodoses på de nationella programmen, men som är likvärdig med dessa. De specialutformade programmen har oftast en anknytning till något av de nationella programmen och kan därför, precis som utbildningar vid fristående skolor, indelas efter de olika nationella programmen.

För de elever som inte tagits in på ett nationellt program, specialutformat program eller som avbrutit en påbörjad utbildning är kommunerna skyldiga att erbjuda utbildning på ett individuellt program. De individuella programmen kan vara av olika längd och ha varierat innehåll. Det är den enskilde elevens behov och förutsättningar som avgör hur ett individuellt program utformas. Syftet med att gå ett individuellt program är först och främst att eleven ska gå över till ett nationellt eller specialutformat program. De individuella programmen inrymmer även invandrarintroduktion för nyanlända invandrare över 15 år, där studierna kombineras med undervisning i svenska för invandrare (IVIK). Det finns också möjlighet att anordna programinriktat individuellt program (PRIV) med anknytning till ett nationellt program.

Sedan hösten 2009 pågår inom gymnasieskolan en försöksverksamhet med riksrekryterande spetsutbildningar. Hösten 2010 fanns vid 18 olika skolor 20 spetsutbildningar inom naturvetenskapliga, samhällsvetenskapliga och humanistiska ämnen samt inom matematik. Av de 555 elever som läsåret 2010/11 deltog i verksamheten var i stort sett lika många kvinnor som män. Försöksverksamheten ska pågå fram till 2014 och är avsedd för elever som är högpressterande i teoretiska ämnen. Utbildningarna har en högre studietakt än vanliga gymnasieutbildningar och möjliggör för eleverna att läsa högskolekurser parallellt med gymnasiala studier. Skolorna måste ansöka om att få driva denna utbildningsform.

Försöksverksamhet med gymnasial lärlingsutbildning har pågått sedan hösten 2008. Läsåret 2010/11 fanns tre elevkullar inom lärlingsutbildningen, som till minst hälften ska vara förlagd till arbetsplatser. Skolverket ger tillstånd till huvudmän att delta i försöket och delar också ut statsbidrag till beviljad verksamhet. De skolhuvudmän vars ansökningar om gymnasial lärlingsutbildning kom in i tid blev beviljade medel förutsatt att lärlingsråd etablerats. De huvudmän

som ansökt om mer än 23 platser blev beviljade ett lägre antal platser. Det är många skolor som i sin inrapportering inte gör någon skillnad på om elever är lärlingar eller följer den vanliga yrkesutbildningen. Skolverket uppskattar dock att knappt 10 000 elever deltog i lärlingsutbildning läsåret 2010/11.¹

Elever och skolor

Under läsåret 2010/11 gick 386 000 elever i gymnasieskolan, varav 289 900 i kommunala, 3 800 i landstingskommunala och 92 000 i fristående skolor. Nästan alla elever som slutar grundskolan fortsätter sina studier det följande läsåret i gymnasieskolan. Från att avgångskullarna i grundskolan under ett antal år varit rekordstora har inflödet av elever till gymnasieskolan under de senaste läsåren minskat till följd av små födelsekullar i slutet av 1990-talet. Sammantaget gick drygt 9 000 färre elever i gymnasieskolan läsåret 2010/11 än året innan. Den pågående elevminskningen förväntas fortsätta under de närmaste åren. Det är främst kommunala och landstingskommunala skolor som hittills påverkats av det minskande inflödet av elever till gymnasieskolan. De fristående skolorna fortsätter däremot att locka till sig fler elever. Till läsåret 2010/11 ökade elevantalet i fristående skolor med 6 500, medan kommunala och landstingskommunala skolor tappade 15 500 respektive 80 elever. Gymnasieskolan är den skolform där ökningen av fristående skolor varit störst. Fortfarande går dock de flesta elever i en kommunal skola.

Tabell 6.1

Antal elever i gymnasieskolan 15 oktober läsåren 2000/01–2010/11 fördelade efter huvudman

	2000/01	2001/02	2002/03	2003/04	2004/05	2005/06	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11
Gymnasieskolan totalt	305 270	311 121	321 643	333 928	347 713	359 415	376 087	390 058	396 336	394 771	385 712
därav											
Kommunala skolor	283 361	287 093	290 467	295 137	301 584	306 679	315 021	318 060	314 724	305 367	289 927
Landstings-skolor	4 856	5 163	4 853	4 287	4 599	4 445	4 519	4 258	4 158	3 894	3 810
Fristående skolor ¹⁾	17 053	18 865	26 323	34 504	41 530	48 291	56 547	67 740	77 454	85 510	91 975

¹⁾ Elever i skolor med fristående huvudman. Inklusive internationella skolor och riksinternatskolor. Kompletterande skolor ingår t.o.m. läsåret 2000/01.

Sökande och intagna

Sammanlagt sökte 122 500 behöriga elever till gymnasieskolan hösten 2010 och 142 300 elever gick första årskursen i gymnasieskolan i oktober 2010. Av dessa hade 16 800 elever inte sökt till gymnasieskolan hösten 2010. Majoriteten av samtliga elever som gick i år 1 kom direkt från grundskolan.

De nationella programmen barn- och fritid, hotell- och restaurang, livsmedel respektive teknik hade högst andel intagna på de sökandes förstahandsval den första juli. Lägst andel förstahandsintagna av de nationella programmen hade hantverksprogrammet. Flera intagningsnämnder rapporterar specialutformade program och utbildningar vid fristående skolor tillsammans, varför dessa inte går att särredovisa.

¹ Fr.o.m. höstterminen 2011 är lärlingsutbildning inte längre en försöksverksamhet, utan ett ordinarie alternativ inom gymnasieskolans yrkesutbildningar.

Tabell 6.2

Behöriga sökande till år 1
läsåren 2000/01–2010/11

Studieväg	Antal elever som sökt i 1:a hand			Antal elever i år 1 den 15 oktober			
	Antal fördelade efter första-handsväl	därav intagna 1/7 på förstahandsval ¹⁾		Antal	därav intagna på förstahandsval ²⁾		Ej sökt ³⁾
Totalt	Andel (%)	Totalt	Andel (%)				
Gymnasieskolan totalt 2000/01 ⁴⁾	109 135	87 341	80	120 278	80 845	67	13 055
Gymnasieskolan totalt 2001/02 ⁴⁾	112 002	91 765	82	124 372	82 774	67	13 368
Gymnasieskolan totalt 2002/03 ⁴⁾	114 131	89 877	79	129 742	100 184	77	14 824
Gymnasieskolan totalt 2003/04 ⁴⁾	119 286	83 100	70	131 949	85 786	65	16 227
Gymnasieskolan totalt 2004/05	124 393	139 036	83 098	60	15 336 ⁵⁾
Gymnasieskolan totalt 2005/06	128 069	142 984	17 357 ⁵⁾
Gymnasieskolan totalt 2006/07	136 347	150 845	16 424
Gymnasieskolan totalt 2007/08	125 496	153 162	20 361
Gymnasieskolan totalt 2008/09	129 676	151 943	19 845
Gymnasieskolan totalt 2009/10	125 561	147 753	16 912
Gymnasieskolan totalt 2010/11	122 454	142 276	16 830
Nationella program	74 331	63 839	86	72 554	55 375	76	3 218
därav							
Barn- och fritid (BF)	2 621	2 414	92	3 046	2 160	71	301
Bygg (BP)	5 439	4 082	75	4 590	3 764	82	116
Ei (EC)	4 025	3 406	85	3 894	3 037	78	179
Energi (EN)	957	719	75	863	663	77	51
Estetiska (ES)	4 755	4 149	87	4 731	3 508	74	288
Fordon (FP)	3 758	3 111	83	3 905	3 083	79	207
Handels- och adm. (HP)	3 102	2 744	88	3 279	2 379	73	228
Hantverk (HV)	3 063	2 210	72	2 458	1 912	78	126
Hotell- och rest. (HR)	2 768	2 557	92	3 134	2 372	76	193
Industri (IP)	1 185	1 045	88	1 534	957	62	161
Livsmedel (LP)	459	422	92	487	383	79	21
Medie (MP)	2 185	1 978	91	2 168	1 553	72	137
Naturbruk (NP)	2 317	2 032	88	2 308	1 843	80	148
Naturvetenskap (NV)	11 542	9 974	86	10 788	8 586	80	204
Omvårdnad (OP)	2 757	2 486	90	3 030	2 278	75	216
Samhällsvetenskap (SP)	17 541	15 135	86	16 605	12 271	74	515
Teknikprogrammet (TE)	5 857	5 375	92	5 734	4 626	81	127
Specialutformade pgm. (SM)⁶⁾	12 296	400
Individuella pgm. (IV)⁷⁾	6 021	4 502	75	22 015	4 918	22	11 166
Int. baccalaureate (IB)	839	744	89	946	778	82	127
Utbildningar vid fristående skolor⁸⁾	34 465	1 919

¹⁾ Som intagen på förstahandsval räknas den som erbjuds studier på det program man sökt i första hand, oavsett huvudman och skola.

²⁾ Som intagen på förstahandsval räknas den som studerar på det program man sökt i första hand, oavsett huvudman och skola.

³⁾ Antal elever som inte sökt till den studieväg där de fanns i årskurs 1 i oktober 2010.

⁴⁾ Här redovisas tidigare publicerade uppgifter. Uppgifterna är osäkra eftersom det funnits brister i rapportering och insamling.

⁵⁾ Reviderade uppgifter jämfört med publikationer före 2008.

⁶⁾ Från och med läsåret 2002/03 redovisas elever på "utbildningar vid fristående skolor" separat. Elever vid riksskolor redovisas på respektive nationellt program eller IB. De nya koderna för utbildningar vid fristående skolor har i vissa fall inte använts av uppgiftslämnarna. Detta innebär att elever i denna statistik redovisas på specialutformat program, trots att de går en "utbildning vid fristående skola".

⁷⁾ Från och med läsåret 2006/07 får också fristående skolor anordna individuella program. I den vänstra tabellen räknas elever som söker till och studerar på fristående skolors individuella program till "Individuella program". I den högra tabellen redovisas däremot elever som söker och studerar på fristående skolors individuella program till "Utbildningar vid fristående skolor".

⁸⁾ Sökande till fristående skolor och specialutformade program går inte att särredovisa.

Antal kommuner, skolor och elever

Hösten 2010 anordnades gymnasieutbildning i 278 av landets 290 kommuner, antingen i kommunal eller i enskild regi (fristående gymnasieskolor). Under tidigare års elevökning ökade också antalet gymnasieskolor. Trots minskat elevunderlag fortsätter nyetableringen av gymnasieskolor, om än i mer begränsad skala. Läsåret 2001/02 var antalet skolor 654 och hösten 2010 uppgick de till 1 015. Framförallt har de fristående gymnasieskolorna blivit fler. Medan de kommunala skolorna har varit ungefär lika många sedan läsåret 2000/01, har antalet fristående skolor mer än tredubblats sedan dess.

Lsåret 2010/11 fanns det 505 kommunala skolor, 489 fristående skolor och landstingen hade verksamhet i 21 gymnasieskolor. Det genomsnittliga elevantalet per skola var 380, vilket är en minskning från föregående läsår då motsvarande antal var 404. Det är betydligt fler elever per skola i kommunala skolor än i landstingskommunala skolor och fristående skolor.²

Majoriteten av gymnasieeleverna får sin utbildning i kommunala skolor. Hösten 2010 gick 75 procent av eleverna i kommunala skolor, 24 procent i fristående skolor och 1 procent i landstingskommunala skolor. Sett över en tioårsperiod har kommunala skolor tappat nästan 20 procentenheter till fristående skolor. Så gott som alla elever vid fristående skolor gick en allmän inriktning. Övriga elever fördelade sig mellan skolor med konfessionell inriktning, Waldorf-skolor, riksinternatskolor och internationella skolor, där de internationella skolorna hade lägst antal elever. Det är betydligt vanligare att elever i storstadskommuner går i fristående skolor (drygt 47 procent) jämfört med elever i glesbygdskommuner (knappt 4 procent). Av det totala antalet elever i gymnasieskolan gick nästan en tredjedel i en skola belägen i en annan kommun än hemkommunen.

Tabell 6.3

Antal kommuner, skolor, och elever, 15 oktober 2000–2010

Läsår	Antal skolkom-muner	Antal skolor	Antal elever	Antal elever per		Elever bosatta i annan kommun	
				Kommun	Skola	Antal	Andel (%)
2000/01	277	654	305 270	1 102	467	77 050	25,2
2001/02	275	654	311 121	1 131	476	79 896	25,7
2002/03	274	717	321 643	1 174	449	84 881	26,4
2003/04	275	756	333 928	1 214	442	91 020	27,3
2004/05	273	763	347 713	1 274	456	96 862	27,9
2005/06	276	795	359 415	1 302	452	102 108	28,4
2006/07	275	818	376 087	1 367	459	108 705	28,9
2007/08	278	889	390 058	1 403	439	115 264	29,6
2008/09	277	945	396 336	1 431	419	120 555	30,4
2009/10	277	976	394 771	1 425	404	123 288	31,2
2010/11	278	1 015	385 712	1 387	380	123 839	32,1
därav							
Kommun	273	505	289 927	1 062	574	77 906	26,9
Landsting	20	21	3 810	191	181	3 042	79,8
Fristående skolor ¹⁾	118	489	91 975	779	188	42 891	46,6

¹⁾ Elever i skolor med fristående huvudman. Inklusive internationella skolor och riksinternatskolor.

²⁾ Utbildningen vid en gymnasieskola är ofta förlagd till flera olika lokaler. På många håll förekommer också lokalmässig samverkan med komvux. Detta innebär att måttet skolstorlek för gymnasieskolan har en organisatorisk innebörd och inte som för grundskolan där måttet speglar hur många elever som undervisas i samma skolbyggnad.

Närmare hälften av eleverna i fristående gymnasieskolor gick i en skola belägen i annan kommun jämfört med drygt var fjärde elev i kommunala skolor.

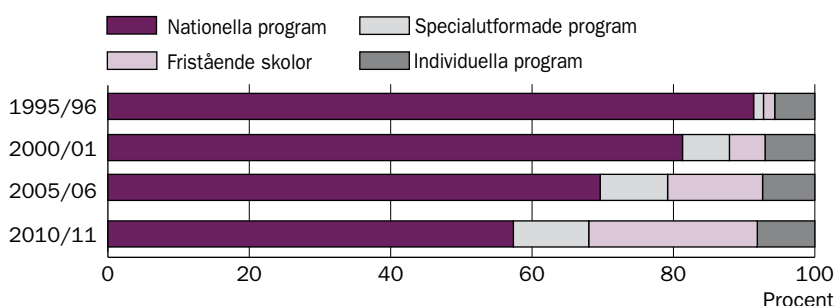
Av samtliga elever i gymnasieskolan hösten 2010 var 52 procent män och 48 procent kvinnor. Knappt 18 procent av eleverna hade utländsk bakgrund.³ Könsfördelningen och andelen elever med utländsk bakgrund var i stort sett lika i kommunala och fristående skolor. Föräldrars utbildningsnivå har inte heller någon stor betydelse för om en elev går i kommunal eller fristående skola. I landstingskommunala skolor var en majoritet av eleverna kvinnor. Landstingen anordnar framförallt naturbruksutbildning, där andelen kvinnor är hög.

Utbildningar och studievägar

Andelen elever på nationella program fortsätter att minska, framförallt till förmån för utbildningar vid fristående skolor och specialutformade program. Läsåret 1995/96 studerade 91 procent av alla gymnasieelever på ett nationellt program. Denna andel har minskat till 57 procent läsåret 2010/11. Andelen elever vid fristående skolor har under samma period ökat från 2 till 24 procent. Allt fler elever valde att studera på specialutformade program. Andelen elever på individuellt program ökade framförallt vid införandet av nya behörighetsregler⁴ 1998, men har därefter varit relativt stabil. Lsåret 2010/11 läste 8 procent av eleverna på det individuella programmet.⁵

Diagram 6.1

Andel elever (%) inom nationella program, specialutformade program, fristående skolor och individuella program 15 oktober 1995, 2000, 2005 och 2010

Oberoende av huvudman eller utbildningsform⁶ gick 48 procent av eleverna i gymnasieskolan en utbildning med studieinriktning⁷ och 44 procent gick en utbildning med yrkesinriktning⁸ under det senaste läsåret. Övriga elever läste IV eller specialutformade program utan anknytning till ett nationellt program.

³ Elever födda utomlands samt elever födda i Sverige med båda föräldrarna födda utomlands.

⁴ I samband med att betygen i grundskolan blev målrelaterade 1998 infördes också krav på behörighet för att studera på ett nationellt eller specialutformat program: lägst betyget Godkänd i ämnena svenska, engelska och matematik. Elever som saknar godkänt betyg i dessa ämnen hänvisas till individuellt program.

⁵ Inklusive elever som studerar på Invandrarintroduktion (IVIK) och Programinriktade individuella program (PRIV).

⁶ Specialutformade program och fristående skolors gymnasieutbildningar kategoriseras efter anknytning till nationellt program. Programinriktade individuella program (PRIV) kategoriseras efter respektive program.

⁷ Till studieinriktade utbildningar räknas program eller utbildning motsvarande följande program: estetisk (ES), International Baccalaureate (IB), naturvetenskap (NV), samhällsvetenskap (SP), teknik (TE) och Waldorf (W). Grund för indelningen har varit om formellt krav ställs på 15 veckors arbetsplatsförlagd utbildning (APU) eller inte.

⁸ Till yrkesinriktade utbildningar räknas program eller utbildning motsvarande följande program: barn- och fritid (BF), bygg (BP), el (EC), energi (EN), fordon (FP), handels- och administration (HP), hantverk (HV), hotell- och restaurang (HR), industri (IP), livsmedel (LP), media (MP), naturbruk (NP) och omvårdnad (OP). Samtliga dessa utbildningar har som nationellt program krav på 15 veckors arbetsplatsförlagd utbildning (APU).

Tabell 6.4

Elever på program eller anknytning till program fördelade efter typ av studier och årskurs 15 oktober 2000–2010

Program eller anknytning till program ¹⁾	Antal elever				Typ av gymnasiestudier			
	Totalt	därav			Nationellt program ⁹⁾	Specialutformat program (SM) ³⁾	Individuellt program (IV) ³⁾	Fristående skola ⁴⁾
		år 1	år 2	år 3 ²⁾				
Gymnasieskolan totalt 2000/01	305 270	121 680	94 232	89 358	246 716	20 142	21 359	17 053
Gymnasieskolan totalt 2001/02	311 121	124 627	96 892	89 602	248 872	20 636	22 748	18 865
Gymnasieskolan totalt 2002/03	322 587	129 742	100 684	92 161	252 330	20 556	23 289	26 412
Gymnasieskolan totalt 2003/04	333 928	131 949	105 473	96 506	250 673	24 771	23 980	34 504
Gymnasieskolan totalt 2004/05	347 713	139 036	107 431	101 246	250 384	30 042	25 757	41 530
Gymnasieskolan totalt 2005/06	359 415	142 984	112 788	103 643	250 284	34 272	26 568	48 291
Gymnasieskolan totalt 2006/07	376 087	150 845	116 415	108 827	253 623	37 313	28 604	56 547
Gymnasieskolan totalt 2007/08	390 058	153 162	124 140	112 756	251 620	39 617	31 081	67 740
Gymnasieskolan totalt 2008/09	396 336	151 943	125 361	119 032	245 329	42 021	31 532	77 454
Gymnasieskolan totalt 2009/10	394 771	147 753	125 494	121 524	235 031	42 554	31 676	85 510
Gymnasieskolan totalt 2010/11	385 712	142 276	121 842	121 594	221 235	41 112	31 390	91 975
därav								
Elever på program/ankn.¹⁾	351 205	120 629	114 672	115 904	218 423	34 758	7 486	90 538
därav								
Barn- och fritid (BF)	12 895	4 272	4 144	4 479	9 607	1 417	923	948
Bygg (BP)	17 659	6 239	5 586	5 834	13 367	1 018	541	2 733
EI (EC)	23 111	7 726	7 639	7 746	12 193	479	111	10 328
Energi (EN)	4 471	1 566	1 540	1 365	2 534	255	23	1 659
Estetiska (ES)	22 206	7 536	7 317	7 353	14 361	1 536	376	5 933
Fordon (FP)	15 955	5 494	5 253	5 208	11 953	457	855	2 690
Handels- och adm. (HP)	17 237	5 712	5 730	5 795	10 555	1 062	921	4 699
Hantverk (HV)	12 991	5 035	4 224	3 732	7 320	292	292	5 087
Hotell- och restaurang (HR)	12 971	4 309	4 191	4 471	9 782	386	669	2 134
Industri (IP)	9 227	2 860	3 005	3 362	5 387	665	418	2 757
Livsmedel (LP)	1 710	633	532	545	1 432	3	93	182
Medie (MP)	15 369	5 015	5 071	5 283	7 238	492	163	7 476
Naturbruk (NP)	11 544	4 180	3 721	3 643	6 694	243	286	4 321
Naturvetenskap (NV)	47 077	16 772	15 260	15 045	30 386	7 271	145	9 275
Omvårdnad (OP)	14 590	5 208	4 753	4 629	9 211	777	735	3 867
Samhällsvetenskap (SP)	91 656	30 936	29 983	30 737	49 335	17 481	773	24 067
Teknik (TE)	20 536	7 136	6 723	6 677	17 068	924	162	2 382
Övriga program	3 785	1 289	1 310	1 186	2 812	.	.	973
därav								
Int. Baccalaureate (IB)	3 158	1 093	1 106	959	2 812	.	.	346
Waldorf ⁵⁾	627	196	204	227	.	.	.	627
Övriga utan anknytning⁶⁾	30 722	20 358	5 860	4 504	.	6 354	23 904	464
därav								
IV	17 056	12 446	2 783	1 827	.	.	16 592	464
IVIK ⁷⁾	7 312	5 922	1 002	388	.	.	7 312	.
SM utan specifik inriktning	4 476	1 351	1 478	1 647	.	4 476	.	.
SM riksrekryterande ⁸⁾	1 878	639	597	642	.	1 878	.	.

¹⁾ Specialutformade program och fristående skolors gymnasieutbildningar kategoriseras efter anknytning till nationellt program. Programinriktade individuella program (PRIV) kategoriseras efter respektive program.

²⁾ I redovisningen för år 3 ingår även elever som går ett fjärde år. Totalt är 2 834 elever registrerade i år 4.

³⁾ Elever med kommunal alternativt landstingskommunal huvudman.

⁴⁾ Elever med fristående huvudman dvs. fristående skolor, internationella skolor samt riksinternatskolor. Läsåret 2010/11 gick det 266 elever på internationella skolor (med anknytning till: 63 NV-elever, 117 SP-elever och 86 IB-elever) och 752 elever på riksinternatskolor (med anknytning till: 158 NV-elever, 393 SP-elever, 201 IB-elever). Fristående skolor fick fr.o.m. läsåret 2005/06 anordna individuella program efter särskilt beslut. Från och med läsåret 2006/07 får alla fristående skolor anordna individuella program.

⁵⁾ Elever som går vid en fristående skola med inriktning Waldorf redovisas inte på respektive anknytningsprogram.

⁶⁾ Utan anknytning till ett nationellt program.

⁷⁾ Individuellt program kan kombineras med svenskundervisning för invandrare (sfi), så kallad invandrarintroduktion (IVIK).

⁸⁾ Specialutformade program med riksrekrytering anordnade av kommunal huvudman.

I gymnasieskolans år 1 var andelen elever på studieinriktade och yrkesinriktade utbildningar 45 respektive 41 procent. Samhällsvetenskapliga och naturvetenskapliga utbildningar är de största utbildningarna. Läsåret 2010/11 gick 36 procent av gymnasieeleverna någon av dessa utbildningar, en andel som varit relativt stabil de senaste fem åren.

Det minskande inflödet av elever till gymnasieskolan har lett till att de flesta utbildningar hade färre elever i år 1 läsåret 2010/11 än föregående år. Detta gäller framför allt de yrkesförberedande utbildningarna. Störst var minskningen för utbildningar inom industri, hotell- och restaurang, barn- och fritid samt media. Utbildningar inom hantverk, bygg, naturvetenskap, samhällsvetenskap samt naturbruk hade däremot fler elever i år 1 läsåren 2010/11 än läsåret innan.

För 13 av de 17 nationella programmen finns från och med andra årskursen ett antal olika nationella inriktningar som eleverna kan välja mellan. Utöver de nationellt fastslagna inriktningarna kan också skolan efter anmälan anordna lokala inriktningar.

Tabell 6.5

Andelen elever (%) på de nationella programmens fastslagna inriktningar. Redovisning av elever i årskurs 3, läsåret 2010/11.¹⁾

Nationella program ²⁾ med inriktningar	Andel (%) av elever i år 3 på resp inrikt.	Nationella program ²⁾ med inriktningar	Andel (%) av elever i år 3 på resp inrikt.
Barn- och fritidsprogrammet		Hotell- och rest.programmet	
fritid	26	hotell	12
pedagogisk och social verksamhet	71	restaurang- måltidsservice	82
Byggprogrammet		Medieprogrammet	
anläggning	8	medieproduktion	95
husbyggnad	72	tryckteknik	1
måleri	12	Naturbruksprogrammet³⁾	
plåtslageri	4	djurvård	27
Elprogrammet		hästhållning	15
automation	15	jord	13
datorteknik	18	miljö- och naturvård	0
elektronik	4	skog	9
elteknik	62	trädgård	3
Energiprogrammet		Naturvetenskapsprogrammet	
drift- och underhållsteknik	4	matematik- datavetenskap	12
sjöfartsteknik	0	miljövetenskap	6
VVS- och kylteknik	91	naturvetenskap	76
Estetiska programmet		Samhällsvetenskapsprogrammet	
bild- och formgivning	28	ekonomi	37
dans	9	kultur	4
musik	45	samhällsvetenskap	43
teater	13	språk	7
Fordonsprogrammet		Teknikprogrammet³⁾	
flygteknik	3	datorteknik	10
karosseri	7	teknik, miljö och samhällsbyggande	1
maskin- och lastbilsteknik	10	människa och teknik	3
personbilsteknik	34	teknik och företagande	8
transport	41	virtuell design	3
Handels- och adm.programmet			
handel och service	78		
turism och resor	16		

Uppgifterna avser den 15 oktober eller närliggande vardag.

¹⁾ I redovisningen för år 3 ingår även elever som går ett fjärde år. Totalt är 2 834 elever registrerade i år 4.

²⁾ Utöver de nationellt fastslagna inriktningarna kan skolan efter anmälan också ordna lokala inriktningar varför summan för de nationella inriktningarna inte fullt ut summerar till 100 procent. Fyra av de nationella programmen redovisas ej då det ej finns nationella inriktningar (hantverks-, industri-, livsmedels- och omvårdnadsprogrammet).

³⁾ För Naturbruksprogrammet och Teknikprogrammet särredovisas dels av Skolverket föreslagna lokala inriktningar, dels lokala inriktningar (nationellt fastslagna inriktningar saknas för dessa program).

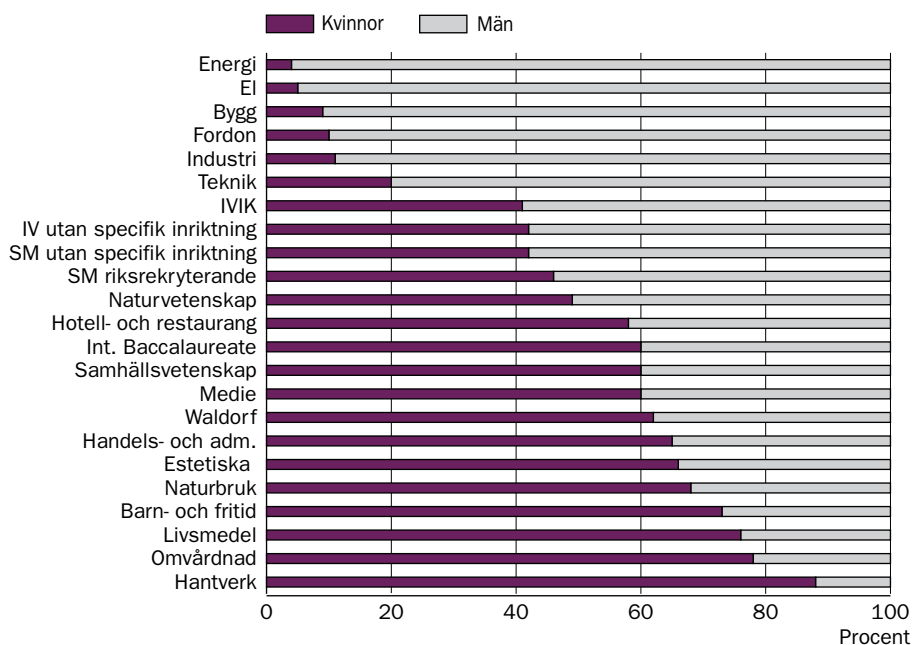
Könsskillnader i utbildningsval

Liksom tidigare läsår förekom 2010/11 stora skillnader mellan könen vad gäller valet av gymnasieutbildning. Könsfördelningen var som mest ojämn på utbildningar inom energi, el, bygg och fordon. På dessa utbildningar var andelen män över 90 procent. Vidare var andelen kvinnor högst på utbildningar inom hantverk, omvårdnad, livsmedel samt barn- och fritid. Jämnast var könsfördelning på naturvetenskapliga utbildningar, där endast 2 procentenheter skiljer könen åt.

På flera av de utbildningar där könsfördelningen var som mest ojämn har dock andelen av det underrepresenterade könet ökat under en längre tid. På bygg- och teknikutbildningar, där merparten av eleverna är män, har andelen kvinnor ökat under de senaste fem åren. Andelen män har på motsvarande sätt ökat på estetiska och omvårdnadsutbildningarna. Däremot har könsfördelningen på medieutbildningarna förändrats från att tidigare varit jämn till att bli skevare då andelen kvinnor på dessa utbildningar har ökat.

Diagram 6.2

Andel kvinnor och män (%) fördelade efter typ av gymnasieutbildning 15 oktober 2010

Lärare

I oktober 2010 fanns det 37 400 tjänstgörande lärare (exklusive korttidsanställda) i gymnasieskolan, med en genomsnittlig tjänstgöringsgrad på 83 procent. Omräknat till heltidstjänster fanns det 31 100 lärare i gymnasieskolan.⁹ Bland lärarna råder närapå helt jämn könsfördelning. De flesta lärarna undervisade i kommunala skolor, men en allt större andel undervisade i fristående skolor. De senaste tio läsåren har antalet lärare ökat med 29 procent.

Av lärarna hade 75 procent pedagogisk högskoleexamen, vilket är en minskning med drygt 6 procentenheter sedan läsåret 2000/01. Högst andel lärare med pedagogisk högskoleexamen har de kommunala gymnasieskolorna medan fristående skolor har lägst andel.

⁹ Beskrivningen av lärare i gymnasieskolan utgår fortsättningsvis i stycket från uppgifter omräknade till heltidstjänster.

Tabell 6.6

Lärare i gymnasieskolan hösten 2000–2010

Läsår Pedagogisk utbildning Huvudman	Antal tjänstgörande lärare			Genomsnittlig tjänstgörings- grad i %	Antal lärare omräknat till heltidstjänster		Antal lärare (heltids- tjänster) per 100 elever
	Totalt	därav			Totalt	Med tillsvidare- anställning	
		Kvinnor	Män				
2000/01 Samtliga lärare	29 662	14 211	15 451	81,5	24 179	19 971	7,9
Andel (%) med ped.högsk.examen	78,8	81,0	76,7	.	81,3	90,3	.
2001/02 Samtliga lärare	30 773	14 790	15 983	82,1	25 271	20 935	8,1
Andel (%) med ped.högsk.examen	77,0	79,3	74,9	.	79,2	88,3	.
2002/03 Samtliga lärare	32 001	15 340	16 661	82,2	26 317	21 686	8,2
Andel (%) med ped.högsk.examen	75,3	78,5	72,3	.	77,5	86,8	.
2003/04 Samtliga lärare	33 283	16 014	17 269	82,2	27 346	22 671	8,2
Andel (%) med ped.högsk.examen	74,2	77,4	71,3	.	76,5	85,4	.
2004/05 Samtliga lärare	34 084	16 549	17 535	82,2	28 019	23 351	8,1
Andel (%) med ped.högsk.examen	74,2	77,8	70,8	.	76,7	84,8	.
2005/06 Samtliga lärare	35 294	17 231	18 063	82,6	29 141	24 006	8,1
Andel (%) med ped.högsk.examen	73,2	77,2	69,5	.	75,5	83,8	.
2006/07 Samtliga lärare	36 728	18 118	18 610	83,3	30 584	24 892	8,1
Andel (%) med ped.högsk.examen	71,6	75,9	67,5	.	73,9	82,8	.
2007/08 Samtliga lärare	37 518	18 719	18 799	84,2	31 601	25 947	8,1
Andel (%) med ped.högsk.examen	72,00	76,50	67,52	.	74,1	82,34	.
2008/09 Samtliga lärare	38 392	19 261	19 131	84,1	32 283	27 439	8,1
Andel (%) med ped.högsk.examen	72,0	77,0	67,0	.	73,9	80,9	.
2009/10 Samtliga lärare	37 425	18 878	18 547	83,3	31 175	26 426	7,9
Andel (%) med ped.högsk.examen	73,0	78,2	67,8	.	75,0	81,8	.
2010/10 Samtliga lärare	37 447	18 986	18 461	83,1	31 116	26 065	8,1
Antal med ped.högsk.examen	27 339	14 872	12 467	85,4	23 338	21 369	6,1
Andel (%) med ped.högsk.examen	73,0	78,3	67,5	.	75,0	82,0	.
Per huvudman 2010/11¹⁾							
Kommun (samtliga lärare)	28 735	14 679	14 056	84,3	24 211	20 756	8,4
Andel (%) med ped.högsk.examen	78,1	82,9	73,0	.	79,7	85,8	.
Landsting (samtliga lärare)	548	238	310	77,2	423	354	11,1
Andel (%) med ped.högsk.examen	63,3	66,4	61,0	.	65,9	73,2	.
Fristående (samtliga lärare)	8 327	4 146	4 181	77,8	6 482	4 954	7,0
Andel (%) med ped.högsk.examen	56,0	62,3	49,6	.	58,2	66,6	.

¹⁾ Summering av antalet tjänstgörande lärare per huvudman ger en högre siffra än totalsiffran, eftersom samma person kan vara anställd av flera huvudmän.

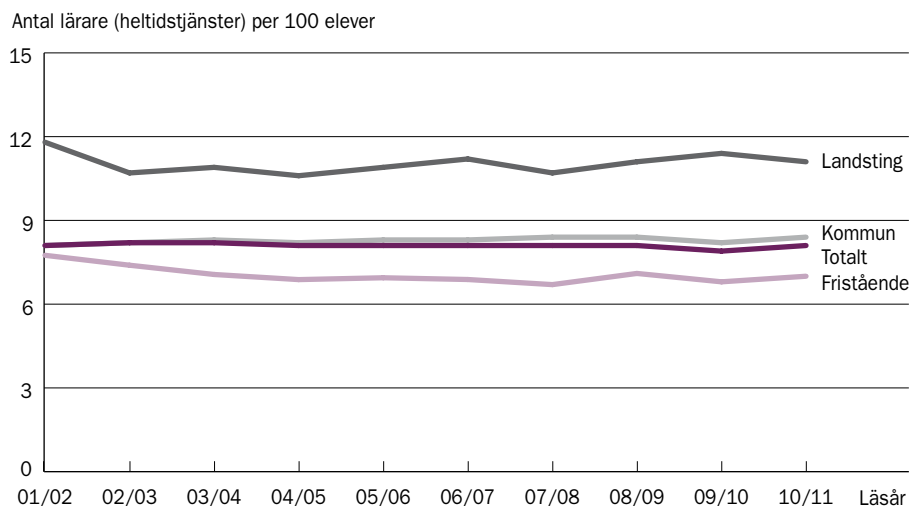
Liksom tidigare år varierade andelen lärare med pedagogisk högskoleexamen mellan kommunerna.¹⁰ Högst andel lärare med pedagogisk högskoleexamen finns i storstäder och större städer och lägst andel finns i glesbygdskommunerna.

Antalet lärare per 100 elever i gymnasieskolan var 8,1 hösten 2010. Motsvarande antal var 7,9 läsåret 2000/01. Lärartätheten varierar mycket mellan skolor med olika huvudmän. I fristående skolor var lärartätheten lägre än i kommunala skolor. I landstingskommunala skolor är lärartätheten 11,1 lärare per 100 elever.

¹⁰ I statistiken per kommun ingår endast uppgifter för kommunala skolor. Dvs. statistik per kommun för landstingskommunala skolor och fristående skolor ingår inte. I kommuner där flertalet lärare ingår i ett kommunalförbund, redovisas den genomsnittliga andelen lärare med pedagogisk examen för kommunalförbundet.

Diagram 6.3

Antal lärare (heltidstjänster) per 100 elever i gymnasieskolan läsåren 2001/02–2010/11

Studie- och yrkesvägledare

Antalet studie- och yrkesvägledare har stigit sedan läsåret 2003/04, då uppgifterna började samlas in.¹¹ Lsåret 2010/11 uppgick de till knappt 1 000 personer. Andelen av studie- och yrkesvägledarna (omräknat till heltidstjänster) som har studie- och yrkesvägledareutbildning är 77 procent, en andel som varit någorlunda stabil de senaste fem åren. Tre av fyra studie- och yrkesvägledare är kvinnor.

Tillgången till studie- och yrkesvägledare är betydligt lägre i fristående än i kommunala gymnasieskolor. I fristående skolor är det ungefär 1 000 elever per studie- och yrkesvägledare (omräknat till heltidstjänster) medan motsvarande antal för kommunala skolor är drygt 400. Lsåret innan var antalet elever per studie- och yrkesvägledare knappt 900 i fristående skolor respektive något fler än 400 i kommunala skolor. Detta innebär att särskilt elever i fristående skolor har fått försämrad tillgång till studie- och yrkesvägledning. Av samtliga kommungrupper är studie- och yrkesvägledartätheten lägst i storstäderna (625 elever per studie- och yrkesvägledare).¹²

Kostnader

Den totala kostnaden för gymnasieskolan var drygt 37 miljarder kronor kalenderåret 2010, vilket var något mindre än året innan.¹³ Sett ur ett tioårsperspektiv har dock de totala kostnaderna för gymnasieskolan ökat med 34 procent. Huvuddelen av landets gymnasieutbildningar anordnas av kommunala huvudmän. År 2010 stod dessa för 77 procent av den totala kostnaden för gymnasieskolan.¹⁴ Fristående skolors andel av de totala kostnaderna utgjorde 21 procent¹⁵ och landstingskommunala skolor 2 procent.

¹¹ Från och med läsåret 2003/04 insamlas uppgifter om samtliga studie- och yrkesvägledare i grundskolan och gymnasieskolan. Tidigare år insamlades endast uppgifter om studie- och yrkesvägledare som hade undervisning i sin tjänst.

¹² I statistiken per kommun ingår endast uppgifter för kommunala skolor, inte för landstingskommunala eller fristående skolor.

¹³ Inklusive kostnad för skolskjuts, nystartade och nedlagda fristående skolor samt ersättningar till andra utbildningsanordnare.

¹⁴ Exklusive kostnad för skolskjuts och ersättningar till andra utbildningsanordnare.

¹⁵ Inklusive nystartade fristående skolor och nedlagda fristående skolor.

Den genomsnittliga årskostnaden per elev för gymnasieskolan uppgick till 95 900 kronor år 2010.¹⁶ En elev i kommunal gymnasieskola kostade i genomsnitt 93 400 kronor 2010.¹⁷ Motsvarande kostnad för en elev i fristående gymnasieskola var 86 400 kronor. Bland de fristående skolorna hade dock Waldorfskolor och riksinternaten en betydligt högre genomsnittlig kostnad per elev än övriga kategorier. Den genomsnittliga kostnaden för landstingskommunala huvudmän uppgick till 162 500 kronor per elev. Det förekommer alltså påtagliga skillnader i kostnad per elev mellan olika huvudmän, inriktningar och skoltyper. Dessa skillnader kan i hög grad förklaras av att de olika huvudmännen anordnar olika gymnasieprogram vars kostnader skiljer sig väsentligt åt samt att elevantalet varierar kraftigt. Som exempel erbjuder landstingskommunala huvudmän huvudsakligen naturbruksutbildningar, vilka är kostsamma att anordna.

Det största kostnadsslaget i gymnasieskolan var undervisning, vilken utgjorde drygt 44 procent av den totala kostnaden. Undervisningskostnaden utgörs främst av lärarlöner, men även kompetensutveckling ingår i denna kostnadspost. Den genomsnittliga undervisningskostnaden för gymnasieskolan uppgick till 42 700 kronor per elev år 2010. För gymnasieskolor med kommunal huvudman uppgick undervisningskostnaden till 43 700 kronor per elev. Fristående skolors undervisningskostnader per elev uppgick till 38 100 kronor. Landstingskommunala huvudmän hade en undervisningskostnad som uppgick till 69 300 kronor per elev.

Tabell 6.7

Kostnader för gymnasieskolan 2006–2010 fördelade på huvudman och kostnadsslag (löpande priser)

	Samtliga huvudmän ¹⁾		Kommunal huvudman ²⁾		Landsting		Fristående skolor ³⁾	
	Kostnad totalt mkr	Kostnad per elev ⁴⁾ , kr	Kostnad totalt mkr	Kostnad per elev ⁴⁾ , kr	Kostnad totalt mkr	Kostnad per elev ⁵⁾ , kr	Kostnad totalt mkr	Kostnad per elev ⁴⁾ , kr
2006 Totalt	31 789	86 300	26 949	86 100	622	138 800	4 190	81 700
2007 Totalt	33 920	88 900	28 292	89 300	571	134 300	4 862	83 400
2008 Totalt	36 089	92 400	29 446	93 700	590	140 200	5 758	84 000
2009 Totalt	37 060	93 800	28 190	90 900	591	152 400	6 754	85 600
2010 Totalt	37 222	95 900	27 666	93 400	626	162 500	7 439	86 400
därav								
Undervisning	16 488	42 700	12 937	43 700	267	69 300	3 284	38 100
Lokaler	7 505	19 400	5 715	19 300	140	36 300	1 650	19 200
Skolmältider	1 669	4 300	1 162	3 900	32	8 400	475	5 500
Läromedel m.m. ⁶⁾	2 979	7 700	2 129	7 200	79	20 500	771	9 000
Skolskjuts	1 273	3 300	1 273	3 300
Elevvård	641	1 660	528	1 780	10	2 550	103	1 200
Övrigt	6 327	16 400	5 073	17 100	98	25 500	1 155	13 400

¹⁾ Inklusive kostnad för riksinternatskolor och internationella skolor. Kostnad för kompletterande utbildningar ingår inte.

²⁾ Skolkommunernas kostnad för utbildning samt hemkommunernas kostnad för skolskjuts.

³⁾ Fristående huvudman, ny definition. Här ingår, från och med 2007 års publikation, kostnaden för riksinternat resp. internationella skolor. Kostnaden för 2004 och 2005 är omräknade enligt den nya definitionen. Kostnad per elev avser fristående skolor som bedrivit verksamhet under hela verksamhetsåret. I kostnad totalt ingår även kostnader för skolor som inte haft verksamhet hela året.

⁴⁾ Elevantalet är ett medeltal av antalet elever de två läsår som kalenderåret omfattar.

⁵⁾ Antal heltidsstuderande elever under respektive kalenderår.

⁶⁾ Läromedel, utrustning samt bibliotek.

¹⁶ Exkl. nystartade och nedlagda fristående skolor.

¹⁷ Exkl. kostnader för skolskjuts och ersättningar till andra utbildningsanordnare.

Resultat

Ny beräkningsgrund för genomsnittlig betygspoäng och nya behörighetsregler för antagning till universitet och högskola

Från 2010 gäller nya regler för beräkning av gymnasieelevers genomsnittliga betygspoäng. Till skillnad från tidigare beräknas den genomsnittliga betygspoängen endast på kurser som ingår i det fullständiga programmet, som omfattar 2500 gymnasiepoäng. Om eleven läst fler kurser, inom ramen för utökad program, påverkar detta inte betygspoängen. Kurser utöver de som ingår i elevens fullständiga program ska fr.o.m. 2010 tydligt anges i slutbetyget.

För antagning till universitet och högskola höstterminen 2010 infördes också nya behörighetsregler. Tidigare krävdes för grundläggande behörighet att eleven i sitt slutbetyg hade lägst betyget Godkänt på kurser som omfattar minst 90 procent av de gymnasiepoäng som krävs för fullständigt program, dvs. 2 250 poäng. Från och med 2010 krävs också att eleven har lägst betyget Godkänt i kurserna Matematik A, Engelska A och Svenska A och B, alternativt Svenska som andra språk A och B. Dessutom måste eleven ha läst ett fullständigt program, dvs. minst 2 500 poäng. Detta innebär att elever som har läst reducerat program inte längre kan få grundläggande behörighet.

Elever kan också förbättra sina möjligheter att bli antagna till universitet och högskola genom att läsa s.k. meritpoängskurser. Utöver den genomsnittliga betygspoängen (som maximalt uppgår till 20,0) kan eleven få högst 2,5 meritpoäng genom att läsa högre kurser. Kurser som ger meritpoäng kan läsas som utökade kurser vilket innebär att de inte ingår vid beräkning av genomsnittlig betygspoäng.

Det finns flera sätt att redovisa elevernas studieresultat i gymnasieskolan. Ett första sätt är att redovisa elevers *genomströmning*, med andra ord andelen elever som har fått slutbetyg eller motsvarande från gymnasieskolan.¹⁸ Ett andra sätt är att beskriva gymnasieelevers resultat är att redovisa *genomsnittlig betygspoäng* hos eleverna med slutbetyg. Det tredje sättet är att redovisa hur många av eleverna med slutbetyg som har *grundläggande behörighet* för studier på universitet och högskola. Hur stor andel av landets 20-åringar som uppnått såväl slutbetyg som grundläggande behörighet för universitet och högskola redovisas också. Den senast publicerade statistiken över gymnasieelevers resultat gäller läsåret 2009/10 och avser de betyg elever fick senast vårterminen 2010.

Slutbetyg från gymnasieskolan

Genomströmningen av elever åsyftar andelen som har slutbetyg eller motsvarande från gymnasieskolan. Här beskrivs genomströmning bland olika nybörjarkullar¹⁹ samt andel av landets 20-åringar som våren 2010 hade ett slutbetyg från gymnasieskolan. Skillnader i elevers genomströmning bland olika kommungrupper kommenteras också kort utifrån elevgruppen som började gymnasieskolan 2006.

Vanligtvis behöver en elev tre år för att slutföra sina gymnasiestudier. Elever som byter utbildning, gör studieuppehåll eller startar på individuella program (IV) behöver med anledning av detta oftast ett fjärde studieår för att slutföra sina studier i gymnasieskolan. Därutöver finns det elever som behöver längre tid på sig att slutföra gymnasieutbildningen av andra orsaker.²⁰ När andelen med slutbetyg eller motsvarande redovisas, är det därför även relevant att presentera andelen elever som har uppnått slutbetyg efter längre studietid än tre år. Resultat

¹⁸ Elever som går Waldorf och International Baccalaureate (IB) får inte slutbetyg. Elever på Waldorf får ett intyg över utbildningen, och elever på IB får ett diplom från International Baccalaureate Office.

¹⁹ *Nybörjarkull* avser de elever som börjar gymnasieskolan för första gången ett visst läsår, och inte har varit inskrivna i gymnasieskolan de senaste sju läsåren.

²⁰ Mellan läsåren 2006/07 och 2010/11 ökade andelen elever som studerar fyra år i gymnasieskolan från 4 till drygt 5 procent. Det har också blivit något vanligare att elever går ett femte år i gymnasieskolan.

taten som presenteras här gäller antalet studieår, oavsett om eleven avslutar studierna på utbildningen de började på eller inte.

Bland de senaste elva nybörjarkullarna har mellan 65 och 69 procent av eleverna fått slutbetyg eller motsvarande inom tre år. Efter ytterligare ett studieår ökar denna andel med 7–8 procentenheter, och varierar mellan 73 och 76 procent. Efter fem studieår är andelen elever med slutbetyg eller motsvarande omkring 1 procentenhet högre än inom fyra år. Dessa uppgifter gäller samtliga elever, inklusive IV, där elever som har studiesvårigheter eller inte är studiemotiverade finns koncentrerade. Dessa elever når i mindre utsträckning slutbetyg. För elever som börjat sina studier på IV är genomströmningen inom tre år som mest 6 procent. Motsvarande andel inom fyra år är mellan 17 och 21 procent, och inom fem år har 21–25 procent av eleverna som började gymnasiestudierna på IV slutfört sina studier.

Tabell 6.8

Andelen elever med slutbetyg inom 3, 4 och 5 år, 1997–2007¹⁾

Startår	Andel med slutbetyg inom 3 år (%)		Andel med slutbetyg inom 4 år (%)		Andel med slutbetyg inom 5 år (%)	
	Alla elever	Elever som börjat på IV	Alla elever	Elever som börjat på IV	Alla elever	Elever som börjat på IV
1997	69	2	76	18	77	21
1998	65	3	73	17	74	21
1999	65	4	73	18	74	22
2000	67	4	74	19	75	24
2001	68	4	75	20	76	25
2002	68	4	75	19	76	23
2003	68	5	75	19	76	24
2004	68	5	76	21	77	24
2005	69	6	76	20	77	25
2006	68	4	76	20	.	.
2007	68	6

¹⁾ Antal elever som påbörjade gymnasiet aktuellt år och som avslutat gymnasiet oavsett innehåll i utbildningen.

Vid jämförelser mellan huvudmän, är genomströmningen högst för landstingskommunala skolor, följt av fristående skolor och lägst för kommunala skolor. IV, där genomströmningen är lägre, anordnas framförallt av kommunala skolor.²¹ Eftersom studier på IV har som syfte att eleven ska övergå till ett nationellt eller specialutformat program, medför det att genomströmningen inom tre år är lägst för elever på IV. Genomströmningen är högst för elever på specialutformande program, följt av elever på nationella program. Exempelvis har 86 procent av eleverna på specialutformande program erhållit slutbetyg inom fem år, och 84 procent av eleverna på nationella program. Elever på fristående skolors utbildningar har lägre genomströmning än elever på specialutformade och nationella program. Inom fem år har 81 procent av eleverna på utbildningar vid fristående skolor slutbetyg.

Genomströmningen skiljer sig något mellan olika typer av utbildningar. Bland de två elevkullar som började i gymnasieskolan hösten 2005 respektive hösten 2007 var genomströmningen (på tre år) högst på byggprogrammet och naturvetenskapligt program.

²¹ Fristående skolor fick fr.o.m. läsåret 2005/06 anordna individuella program efter särskilt beslut. Från och med läsåret 2006/07 får alla fristående skolor anordna individuella program. Statistik över dessa elevers genomströmning finns ännu inte tillgänglig.

Tabell 6.9 Fullföljd utbildning inom 3, 4 respektive 5 år för nybörjare gymnasieskolans år 1 den 15 oktober 2001–2005

Nybörjarelever i år 1 den 15 oktober 2001, 2002, 2003, 2004 och 2005									
Huvudman	Totalt			därav elever som slutfört gymnasieskolan och erhållit slutbetyg eller motsvarande inom 3, 4 respektive 5 år					
Kön				Totalt ⁴⁾					
Bakgrund				Inom 3 år		Inom 4 år		Inom 5 år	
Utbildningens innehåll vid studiestart	Antal	Antal Kvinnor	Antal Män	Antal	Andel (%)	Antal	Andel (%)	Antal	Andel (%)
Nybörjare år 1, okt 2001									
Gymnasieskolan totalt 06/07	105 288	51 331	53 957	71 295	67,7	79 142	75,2	80 214	76,2
Nybörjare år 1, okt 2002									
Gymnasieskolan totalt 07/08	108 740	53 104	55 636	73 859	67,9	81 413	74,9	82 533	75,9
Nybörjare år 1, okt 2003									
Gymnasieskolan totalt 08/09	111 330	54 758	56 572	76 011	68,3	83 601	75,1	84 815	76,2
Nybörjare år 1, okt 2004									
Gymnasieskolan totalt 09/10	117 803	57 390	60 413	80 573	68,4	88 895	75,5	90 103	76,5
Nybörjare år 1, okt 2005									
Gymnasieskolan totalt 10/11	120 755	58 961	61 794	83 234	68,9	91 592	75,8	92 995	77,0
därav									
Nationella program ²⁾	78 876	39 371	39 505	60 759	77,0	65 327	82,8	65 910	83,6
Specialutformat pgm. (SM) ²⁾	10 876	5 691	5 185	8 633	79,4	9 288	85,4	9 353	86,0
Individuella pgm. (IV) ²⁾	13 075	5 517	7 558	738	5,6	2 666	20,4	3 266	25,0
Utb. vid fristående skolor ³⁾	17 071	7 820	9 251	12 531	73,4	13 655	80,0	13 800	80,8
Int. Baccalaureate (kom.IB) ⁴⁾	857	562	295	573	66,9	656	76,5	666	77,7
Kommun	102 284	50 241	52 043	69 627	68,1	76 797	75,1	78 043	76,3
Landsting	1 400	900	500	1 076	76,9	1 140	81,4	1 152	82,3
Fristående	17 071	7 820	9 251	12 531	73,4	13 655	80,0	13 800	80,8
Kvinnor	58 961	58 961	.	42 222	71,6	46 148	78,3	46 790	79,4
Män	61 794	.	61 794	41 012	66,4	45 444	73,5	46 205	74,8
Elever med svensk bakgrund	103 069	50 320	52 749	73 801	71,6	80 782	78,4	81 798	79,4
Elever med utländsk bakgrund	17 686	8 641	9 045	9 433	53,3	10 810	61,1	11 197	63,3
därav (föräldrars högsta utb.nivå)									
Förgymnasial	7 292	3 551	3 741	4 242	58,2	4 959	68,0	5 156	70,7
Gymnasial	57 955	28 434	29 521	37 867	65,3	41 929	72,3	42 655	73,6
Eftergymnasial	52 475	25 477	26 998	40 996	78,1	44 516	84,8	44 961	85,7
Kort	22 926	11 142	11 784	17 539	76,5	18 936	82,6	19 150	83,5
Lång	29 549	14 335	15 214	23 457	79,4	25 580	86,6	25 811	87,3
Gymnasieskolan totalt	120 755	58 961	61 794	83 234	68,9	91 592	75,8	92 995	77,0
därav innehåll ⁵⁾									
Barn- och fritid (BF)	4 745	3 493	1 252	3 234	68,2	3 493	73,6	3 525	74,3
Bygg (BP)	3 719	217	3 502	3 029	81,4	3 143	84,5	3 158	84,9
EI (EC)	6 878	275	6 603	4 753	69,1	5 249	76,3	5 332	77,5
Energí (EN)	840	33	807	651	77,5	687	81,8	695	82,7
Estetiska (ES)	7 446	5 248	2 198	5 462	73,4	5 913	79,4	5 973	80,2
Fordon (FP)	4 396	319	4 077	3 108	70,7	3 298	75,0	3 331	75,8
Handels- o. adm. (HP)	4 812	3 236	1 576	3 381	70,3	3 629	75,4	3 670	76,3
Hantverk (HV)	2 377	2 015	362	1 865	78,5	2 016	84,8	2 035	85,6
Hotell- o. rest. (HR)	4 879	3 089	1 790	3 354	68,7	3 585	73,5	3 632	74,4
Industri (IP)	2 378	280	2 098	1 676	70,5	1 773	74,6	1 786	75,1
Livsmedel (LP)	511	350	161	363	71,0	391	76,5	393	76,9
Medie (MP)	5 239	2 979	2 260	3 688	70,4	4 026	76,8	4 076	77,8
Naturbruk (NP)	3 362	2 256	1 106	2 606	77,5	2 776	82,6	2 805	83,4
Naturvetenskap (NV)	14 764	6 926	7 838	12 230	82,8	13 349	90,4	13 455	91,1
Omvårdnad (OP)	3 487	2 905	582	2 414	69,2	2 598	74,5	2 623	75,2
Samhällsvetenskap (SP)	29 109	17 491	11 618	22 924	78,8	24 708	84,9	24 913	85,6
Teknik (TE)	6 730	979	5 751	5 179	77,0	5 699	84,7	5 768	85,7
Motsvarande slutbetyg	1 198	751	447	827	69,0	926	77,3	938	78,3
därav									
Int. Baccalaureate (samtl.IB)	956	611	345	633	66,2	719	75,2	729	76,3
Waldorf ⁶⁾	242	140	102	194	80,2	207	85,5	209	86,4
Övriga utan anknytning⁷⁾	13 885	6 119	7 766	2 490	17,9	4 333	31,2	4 887	35,2
därav									
IV	9 830	4 027	5 803	262	2,7	1 855	18,9	2 295	23,3
IVIK ⁸⁾	1 324	644	680	16	1,2	124	9,4	228	17,2
SM utan specifik inriktning	2 324	1 201	1 123	1 892	81,4	2 014	86,7	2 023	87,0
SM riksrekryterande ⁹⁾	407	247	160	320	78,6	340	83,5	341	83,8

Se kommentarer på nästa sida.

Tabell 6.9
Kommentarer

- ¹⁾ I antalet för gymnasieskolan totalt ingår även studievägar som ej kan hänföras till program eller IB exklusive invandrarintroduktion (IVIK).
- ²⁾ Elever i skolor med kommunal alternativt landstingskommunal huvudman.
- ³⁾ Elever i skolor med fristående huvudman.
- ⁴⁾ Elever vid IB med kommunal huvudman.
- ⁵⁾ Specialutformade program och fristående skolors gymnasieutbildningar kategoriseras efter anknäytning till nationellt program. Programinriktade individuella program (PRIV) kategoriseras efter respektive program.
- ⁶⁾ Elever som går vid en fristående skola med inriktning Waldorf redovisas inte på respektive anknäytningprogram.
- ⁷⁾ Utan anknäytning till ett nationellt program.
- ⁸⁾ Individuellt program kan kombineras med svenskundervisning för invandrare (sfi), så kallad invandrarintroduktion (IVIK).
- ⁹⁾ Specialutformade program med riksrekrytering anordnade av kommunal huvudman.

Kvinnor fullföljer sina gymnasiestudier i större utsträckning än män. Av eleverna som började i gymnasieskolan hösten 2005 fick 72 procent av kvinnorna och 66 procent av männen slutbetyg inom tre år. Även efter fyra respektive fem år har kvinnor i högre grad än män fått slutbetyg.

Elever med utländsk bakgrund²² får i lägre grad slutbetyg, jämfört med elever med svensk bakgrund. Bland nybörjarkullen 2005 fick 53 procent av eleverna med utländsk bakgrund slutbetyg efter tre år, jämfört med 72 procent av eleverna med svensk bakgrund. Efter fyra och fem år har fortfarande elever med utländsk bakgrund i lägre grad fullföljt sina studier. Skillnaden mot elever med svensk bakgrund minskar dock med antalet år.²³

Vilken nivå föräldrarnas utbildning har spelar roll för hur stor andel av eleverna som slutför sina gymnasiestudier. Ju högre utbildningsnivå föräldrarna har, desto större andel av eleverna får slutbetyg. Bland elevkullen som var nybörjare hösten 2005 fick 58 procent av eleverna vars föräldrar högst hade grundskoleutbildning slutbetyg inom tre år. Motsvarande andel bland elever med minst en gymnasieutbildad förälder var 65 procent respektive 78 procent bland elever med minst en högskoleutbildad förälder. Allra högst genomströmning har elever vars föräldrar har en lång högskoleutbildning.

Resultaten för eleverna som var nybörjare hösten 2006 visade en genomsnittlig genomströmning efter fyra år på 76 procent. Sett över kommungrupper var denna andel lägst bland landets storstadskommuner (71 procent). Högst var andelen bland elever folkbokförda i varuproducerande kommuner, där 78 procent av eleverna hade ett slutbetyg inom fyra år.

Genom att redovisa andelen av landets 20-åringar som har slutbetyg eller motsvarande från gymnasieskolan tas hänsyn till personer som aldrig börjat gymnasieskolan. År 2010 hade 72 procent av landets 20-åringar slutbetyg, en andel som varit oförändrad de senaste fem åren. Det betyder att drygt var fjärde 20-åring saknar ett slutbetyg från gymnasieskolan. Andelen 20-åringar med slutbetyg varierar mellan landets kommuner. Som lägst är andelen 52 procent och som högst 91 procent. Vid en jämförelse mellan landets kommuner bör dock beaktas att många 19-åringar som slutfört sin gymnasieutbildning flyttar till orter med universitet och högskola, där de folkbokförs som 20-åringar. Variationen är exempelvis inte lika stor när kommungrupper efter befolkningsmängd jämförs, andelarna varierar mellan 66 och 76 procent.

²² Elever med utländsk bakgrund motsvarar här elever födda utomlands samt elever födda i Sverige med båda föräldrarna födda utomlands.

²³ För mer utförlig diskussion kring elevers bakgrund och genomströmning i gymnasieskolan se även fördjupningskapitlet i denna rapport.

Genomsnittlig betygspoäng

Läsåret 2009/10 slutförde nästan 100 000 elever gymnasieskolan. Denna siffra avser hur många elever som våren 2010 gick ut gymnasieskolan med slutbetyg eller motsvarande, oberoende av när de påbörjade sina gymnasiestudier. Av dessa fick 99 200 elever ett slutbetyg enligt målrelaterad skala. Knappt 800 elever fick andra typer av omdömen än slutbetyg, exempelvis från Waldorfskolor. Som ett jämförelsemått på betygsresultatet används den genomsnittliga betygspoängen. De kurser som ingår i fullständigt program tas med i beräkningen.²⁴ Den genomsnittliga betygspoängen för samtliga avgångselever med slutbetyg har legat stabilt runt 14,0–14,1 de senaste åtta åren (14,0 läsåret 2009/10). 2010-års nya regler för beräkning av genomsnittlig betygspoäng verkar inte ha bidragit till någon förändring sett till elevers betygsresultat över tid.

Skillnaden i genomsnittlig betygspoäng mellan fristående och kommunala gymnasieskolor har minskat under de senaste åren. Högst genomsnittlig betygspoäng hade utbildningar med naturvetenskapligt, estetiskt och samhällsvetenskapligt innehåll. Lägst genomsnittlig betygspoäng hade utbildningar inom fordon, energi och el. Lsåret 2009/10 hade kvinnor 1,4 högre genomsnittligt betygspoäng än män. Männen genomsnittliga betygspoäng har ökat med 0,1 poäng mellan läsåren 2000/01 och 2009/10, medan kvinnornas har ökat med 0,4 poäng under samma period. Skillnaden mellan elever med svensk respektive utländsk bakgrund är i 0,9 betygspoäng.

Grundläggande behörighet till universitets- och högskolestudier

Av de 99 200 elever som våren 2010 erhöll ett slutbetyg med kurs- och målrelaterade betyg från gymnasieskolan hade 87 procent grundläggande behörighet till universitets- och högskolestudier. Från att andelen elever med grundläggande behörighet bland dem som fått slutbetyg legat omkring 90 procent sedan våren 2003 har den nu minskat med tre procentenheter mellan åren våren 2009 och 2010. En orsak till denna minskning är de nya behörighetsreglerna som lett till att färre elever får grundläggande behörighet till universitet och högskola.

Bland eleverna som fick ett slutbetyg våren 2010 var andelen med grundläggande behörighet från kommunala skolor och fristående skolor lika stor. Detta är en förändring från tidigare år då andelen elever med slutbetyg och grundläggande behörighet varit högre bland kommunala skolor.

Bland avgångseleverna som fick slutbetyg med kurs- och målrelaterade betyg våren 2010 var andelen med grundläggande behörighet högre bland kvinnor än bland män. Det var även en större andel av eleverna med svensk bakgrund som hade grundläggande behörighet, jämfört med elever med utländsk bakgrund. Vad gäller skillnader mellan olika utbildningar var andelen elever med grundläggande behörighet högst på naturvetenskapliga, samhällsvetenskapliga och estetiska utbildningar. Lägst andel med grundläggande behörighet återfanns på utbildningar inom fordon.

Bland landets alla 20-åringar, dvs. inräknat dem som aldrig påbörjat gymnasieskolan, var andelen personer med grundläggande behörighet till universitet och högskola 64 procent år 2010. Kurvorna för andelen med slutbetyg från gymnasieskolan och andelen med grundläggande behörighet följer varandra för

²⁴ Kursernas poäng multipliceras med en vikt för betyg (IG=0, G=10, VG=15, MVG=20) samt divideras med poängsumman för eleven.

Tabell 6.10

Elever som fått slutbetyg från gymnasieskolan, deras genomsnittliga betygspoäng samt andelen med grundläggande behörighet, läsåren 2000/01–2009/10

Studieväg Huvudman Kön Bakgrund	Elever med slutbetyg		Genomsnittlig betygspoäng			Andel (%) elever med grundläggande behörighet		
	Antal	Andel (%)	Totalt	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män
Gymnasieskolan totalt 2000/01	71 716	100	13,7	14,3	13,2	84,6	87,8	81,3
Gymnasieskolan totalt 2001/02	72 498	100	13,8	14,4	13,3	85,7	88,8	82,5
Gymnasieskolan totalt 2002/03	75 569	100	14,0	14,7	13,4	89,2	91,9	86,6
Gymnasieskolan totalt 2003/04	79 557	100	14,1	14,7	13,4	89,4	92,0	86,8
Gymnasieskolan totalt 2004/05	83 050	100	14,1	14,7	13,4	88,9	91,3	86,5
Gymnasieskolan totalt 2005/06	84 410	100	14,1	14,7	13,4	89,2	91,7	86,6
Gymnasieskolan totalt 2006/07	89 153	100	14,1	14,7	13,4	88,9	91,3	86,4
Gymnasieskolan totalt 2007/08	92 615	100	14,0	14,7	13,3	88,9	91,5	86,3
Gymnasieskolan totalt 2008/09	97 064	100	14,1	14,7	13,4	90,3	92,5	87,9
Gymnasieskolan totalt 2009/10	99 228	100	14,0	14,7	13,3	86,8	89,9	83,6
därav								
Kommun	77 867	78,5	14,0	14,7	13,3	86,9	89,8	84,0
Landsting	1 060	1,1	13,7	14,3	12,6	77,0	80,9	70,1
Fristående skolor ¹⁾	20 301	20,5	14,2	15,0	13,3	86,8	90,9	82,7
Kvinnor	49 507	49,9	14,7	14,7	.	89,9	89,9	.
Män	49 721	50,1	13,3	.	13,3	83,6	.	83,6
Elever med svensk bakgrund	86 805	87,5	14,1	14,9	13,4	87,9	90,9	84,9
Elever med utländsk bakgrund	12 423	12,5	13,2	13,8	12,5	79,0	83,1	74,9
Elever på program/ankn. ¹⁾								
därav								
Barn- och fritid (BF)	3 859	3,9	12,9	13,2	11,8	80,2	82,1	74,5
Bygg (BP)	4 735	4,8	12,5	13,0	12,5	83,9	88,8	83,4
EI (EC)	6 213	6,3	12,3	13,2	12,3	84,6	91,1	84,4
Energi (EN)	1 060	1,1	12,1	13,0	12,1	84,0	86,1	83,9
Estetiska (ES)	5 923	6,0	14,9	15,2	14,4	90,6	91,9	87,8
Fordon (FP)	4 187	4,2	11,5	11,7	11,5	70,6	81,6	69,6
Handels- o adm.(HP)	4 953	5,0	12,9	13,4	11,9	79,5	83,1	71,7
Hantverk (HV)	2 790	2,8	14,3	14,5	12,5	87,5	89,4	72,5
Hotell- o. rest.(HR)	3 708	3,7	12,8	13,1	12,0	74,4	78,3	66,9
Industri (IP)	2 551	2,6	12,7	14,6	12,4	78,0	92,7	76,1
Livsmedel (LP)	487	0,5	13,1	13,5	12,0	79,3	83,4	67,9
Medie (MP)	4 390	4,4	13,4	13,9	12,7	84,0	88,1	77,7
Naturbruk (NP)	2 935	3,0	13,7	14,3	12,6	79,5	83,3	71,1
Naturvetenskap (NV)	13 152	13,3	16,1	16,5	15,8	95,7	96,9	94,7
Omvårdnad (OP)	3 425	3,5	13,4	13,7	12,3	82,9	83,9	78,8
Samhällsvet. (SP)	26 535	26,7	14,8	15,3	14,1	92,2	94,0	89,3
Teknikprogrammet (TE)	5 705	5,7	14,0	15,4	13,7	89,0	95,1	87,4
Övriga program utan anknytning								
därav								
IV	355	0,4	5,3	5,2	5,4	.	.	.
IVIK		
SM utan specifik inriktning	1 795	1,8	14,2	15,1	13,4	90,1	93,2	87,4
SM riksrekryterande	470	0,5	15,0	16,1	13,8	90,0	95,6	83,6

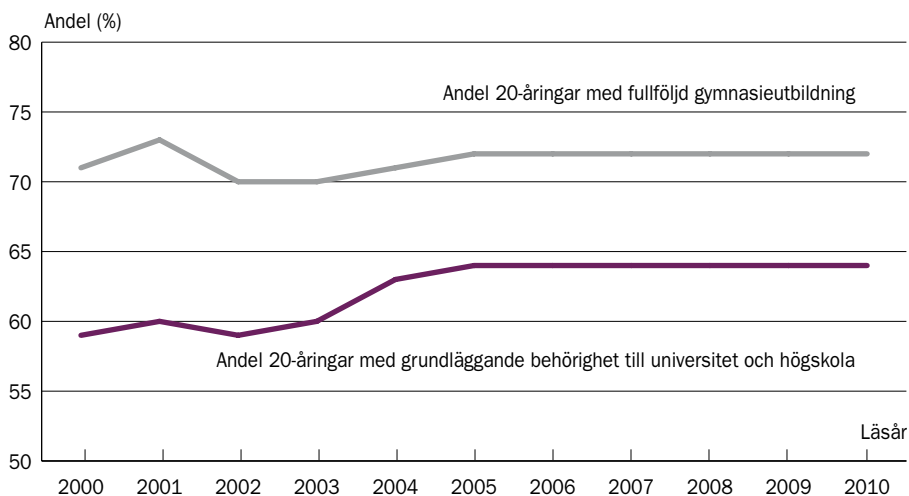
¹⁾ Specialutformade program och fristående skolors gymnasieutbildningar kategoriseras efter anknytning till nationellt program. Programinriktade individuella program (PRIV) kategoriseras efter respektive program.

denna grupp. I slutet av 1990-talet minskade såväl andelen med slutbetyg som andelen med grundläggande behörighet bland 20-åringar. Studieresultaten förbättrades något runt år 2000, för att sedan minska fram till år 2002. Därefter ökade andelarna med slutbetyg och grundläggande behörighet ett par år, och

har sedan 2004 varit stabila. Utvecklingen över tid för dessa två mått på studie-
resultat är alltså ungefär detsamma.

Diagram 6.4

Andel 20-åringar med full-
följd gymnasieutbildning och
med grundläggande behörig-
het till universitet och hög-
skola, 2000–2010

Betygsutveckling

Elevernas betygsresultat har varit stabila de senaste åtta läsåren. De första åren med det nya betygssystemet kännetecknades däremot av stigande betyg. En tänkbar anledning till de första årens betygsökning kan vara en inledande försiktighet med att sätta höga betyg. Läsåret 1996/97 var medelvärdet av samtliga elevers genomsnittliga betygspoäng 12,6. Därefter steg den genomsnittliga betygspoängen successivt fram till läsåret 2002/03. Vi kan konstatera att från och med våren 2003 stabiliserar sig betygsnivån och har sedan dess varit 14,0 eller 14,1. Skillnaderna mellan könen vad gäller betyg har varit relativt oförändrade sedan 2003. Våren 2010 hade männen motsvarande 90 procent av kvinnornas genomsnittliga betygspoäng.

Utvecklingen över tid visar att de fristående skolornas elever blivit mer lika eleverna i kommunala skolor vad gäller betygsresultat. Betygs-genomsnittet har successivt gått upp fram till år 2003 för både kommunala och fristående skolor. Från 2003 har betygsutvecklingen avstannat för kommunala skolor och ligger runt 14,0. Fristående skolor har haft en negativ betygsutveckling efter år 2003, där genomsnittet har sjunkit från 15,7 år 2002 till 14,2 år 2010. De fristående skolorna rekryterar numera fler elever med lägre genomsnittligt meritvärde från grundskolan än tidigare. Detta beror dels på att de generellt rekryterar fler elever, dels på att fristående skolor numera i högre utsträckning anordnar yrkesförberedande utbildningar.

Antalet elever som erhållit maxpoängen 20,0 ökade fram till år 2006. Från läsåret 2005/06 har andelen elever med 20,0 stabiliserats. Lsåret 2009/10 hade 798 elever högsta möjliga genomsnittliga betygspoäng. Räknat som andel av alla elever med slutbetyg hade 0,8 procent högsta betyg på samtliga kursbetyg år 2010. Våren 2010 hade 493 elever som gick ut naturvetenskaplig utbildning 20,0 i genomsnittlig betygspoäng, vilket motsvarade knappt 4 procent av eleverna i den utbildningen.

Tabell 6.11

Betygsutveckling i gymnasieskolan för elever som erhållit slutbetyg läsåren 1996/97–2009/10. Redovisning av genomsnittlig betygspoäng (GBP), kvartiler och medelvärde, samt maxpoäng (20,0).

År	Slutbetyg respektive vårtermin						därav från naturvetenskaplig utbildning (NV)					
	Elever Antal (N)	Genomsnittlig betygspoäng (GBP)			Maxpoäng (20,0)		Elever Antal (NNV)	Genomsnittlig betygspoäng (GBP)			Maxpoäng (20,0)	
		Q ₂₅	Medel	Q ₇₅	Antal	%		Q ₂₅	Medel	Q ₇₅	Antal	%
1997 ¹⁾	74 242	10,8	12,6	14,4	20	0,03	14 773	12,2	14,1	16,1	16	0,11
1998 ¹⁾	78 019	11,0	12,9	14,8	24	0,03	16 885	12,4	14,3	16,3	20	0,12
1999 ¹⁾	75 528	11,4	13,3	15,2	46	0,06	17 271	12,8	14,8	16,8	43	0,25
2000 ¹⁾	77 272	11,3	13,3	15,5	113	0,15	16 483	13,0	14,9	17,1	86	0,52
2001 ¹⁾	71 716	11,7	13,7	15,9	182	0,25	14 736	13,3	15,3	17,4	133	0,90
2002 ¹⁾	72 498	11,8	13,8	16,0	213	0,29	12 873	13,4	15,4	17,6	132	1,03
2003 ²⁾	75 569	11,9	14,0	16,3	337	0,45	11 671	14,2	16,0	18,2	202	1,73
2004 ²⁾	79 557	11,9	14,1	16,4	452	0,57	9 968	14,3	16,1	18,2	211	2,12
2005 ³⁾	83 050	11,9	14,1	16,4	525	0,63	12 420	14,3	16,1	18,3	331	2,67
2006 ³⁾	84 410	11,9	14,1	16,4	604	0,72	12 323	14,3	16,1	18,3	370	3,00
2007 ³⁾	89 153	11,8	14,1	16,4	672	0,75	12 794	14,3	16,2	18,4	431	3,37
2008 ³⁾	92 615	11,8	14,0	16,4	700	0,76	12 869	14,3	16,1	18,3	454	3,53
2009 ³⁾	97 064	11,9	14,1	16,4	729	0,75	13 011	14,3	16,1	18,3	437	3,36
2010 ⁴⁾	99 228	11,8	14,0	16,4	798	0,80	13 152	14,3	16,1	18,3	493	3,75

¹⁾ Åren 1997–2002 var naturvetenskap och teknik två inriktningar inom programmet naturvetenskap. I redovisningen ingår endast kommunala skolors nationella program.

²⁾ Fr.o.m år 2003 ingår inte teknik i NV utbildningar.

³⁾ Fr.o.m år 2005 ingår alla typer av naturvetenskaplig utbildning, dvs såväl nationella – som specialutformade program samt fristående skolors NV utbildningar.

⁴⁾ Fr o m år 2010 beräknas GBP på nytt sätt, endast kurser i det fullständiga programmet ingår. Totalt hade 798 elever högsta betygspoäng 20,0. Av dessa hade 562 läst utökat program (fler kurser). Kursbetygen på dessa extra kurser påverkar numera inte den genomsnittliga betygspoängen. Motsvarande uppgifter för NV-elever var 493 hade 20,0 och 325 av dessa hade utökat program. För båda grupperna hade alltså 70 procent läst utökat program.

Källa: Skolverket, rapport Beskrivande data 2009 nr 335, tabell 82 sidan 182. Uppdaterad tabell med avgångsbetyg våren 2009 och våren 2010.

Omfattning

En elev som har påtagliga studiesvårigheter kan beviljas ett reducerat gymnasieprogram, vilket innebär att eleven befrias från undervisning i en eller flera kurser.²⁵ Eleven erhåller därmed inte betyg i alla kurser som normalt ingår i utbildningen. De senaste tio åren har andelen elever som fått slutbetyg efter att ha läst reducerat program minskat, från 10,6 till 0,7 procent. Totalt fick 730 elever slutbetyg med reducerat program läsåret 2009/10, vilket var 1750 färre än året innan. En möjlig orsak till att färre elever läser reducerat program är de förändrade behörighetsreglerna för antagning till universitet och högskola.

Det var något vanligare bland män än bland kvinnor att läsa reducerat program. Elever med utländsk bakgrund gick i något högre grad ett reducerat program än elever med svensk bakgrund. Andelen elever med reducerat program i kommunala gymnasieskolor var 0,6 procent våren 2010. Variationen mellan de kommunala huvudmännen vad gäller andelen elever som beviljats reducerat program var förhållandevis stor. I sex kommuner hade mer än en tiondel av eleverna med slutbetyg vårterminen 2010 beviljats reducerat program.²⁶ I flertalet kommuner hade inga elever reducerat program. Andelen elever med reducerat program var i landstingskommunala skolor 3,1 och i fristående skolor

²⁵ 5 kap. 23 § gymnasieförordningen

²⁶ Uppgiften avser var skolan är belägen.

Tabell 6.12

Elever som har fått slutbetyg från gymnasieskolan. Elever med reducerat och utökat program 2000/2001–2009/10

Studieväg Huvudman Kön Bakgrund	Elever med slutbetyg		Elever med reducerat program		Elever med utökat program	
	Antal	Andel (%)	Antal	Andel (%)	Antal	Andel (%)
Gymnasieskolan totalt 2000/01	71 716	100	7 630	11	16 180	23
Gymnasieskolan totalt 2001/02	72 498	100	7 242	10	16 476	23
Gymnasieskolan totalt 2002/03	75 569	100	5 066	7	19 577	26
Gymnasieskolan totalt 2003/04	79 557	100	4 638	6	19 126	24
Gymnasieskolan totalt 2004/05	83 050	100	4 277	5	19 276	23
Gymnasieskolan totalt 2005/06	84 410	100	3 753	4	19 081	23
Gymnasieskolan totalt 2006/07	89 153	100	3 567	4	20 063	23
Gymnasieskolan totalt 2007/08	92 615	100	3 343	4	21 017	23
Gymnasieskolan totalt 2008/09	97 064	100	2 476	3	21 877	23
Gymnasieskolan totalt 2009/10	99 228	100	731	1	42 276	43
därav						
Kommunala skolor	77 867	79	506	1	31 633	41
Landsingskommunala skolor	1 060	1	33	3	570	54
Fristående skolor ¹⁾	20 301	21	192	1	10 073	50
Kvinnor	49 507	50	.	1	.	41
Män	49 721	50	.	1	.	44
Elever med svensk bakgrund	86 805	88	622	1	36 373	42
Elever med utländsk bakgrund	12 423	13	109	1	5 903	48
Elever på program/ankn.²⁾	96 347	97	714	1	41 192	43
därav						
Barn- och fritid (BF)	3 839	4	23	1	1 296	34
Bygg (BP)	4 691	5	30	1	2 491	53
EI (EC)	6 212	6	86	1	3 033	49
Energi (EN)	1 044	1	15	1	409	39
Estetiska (ES)	5 918	6	55	1	2 750	46
Fordon (FP)	4 128	4	63	2	2 155	52
Handels- o adm.(HP)	4 919	5	37	1	1 677	34
Hantverk (HV)	2 782	3	15	1	1 427	51
Hotell- o. rest.(HR)	3 674	4	47	1	1 596	43
Industri (IP)	2 548	3	46	2	1 653	65
Livsmedel (LP)	485	0	8	2	206	42
Medie (MP)	4 388	4	15	0	1 756	40
Naturbruk (NP)	2 924	3	69	2	1 575	54
Naturvetenskap (NV)	13 152	13	55	0	5 937	45
Omvårdnad (OP)	3 423	3	25	1	1 444	42
Samhällsvet. (SP)	26 533	27	106	0	9 212	35
Teknikprogrammet (TE)	5 687	6	19	0	2 575	45
Övriga program utan anknytning	2 881	3	17	1	1 084	38
IV ³⁾	616	1	.	.	6	1
SM utan specifik inriktning	1 795	2	14	1	729	41
SM riksrekryterande	470	0	3	1	349	74

¹⁾ Elever i skolor med fristående huvudman.

²⁾ Specialutformade program och fristående skolors gymnasieutbildningar kategoriseras efter anknytning till nationellt program. Elever som går IV kan ej ha utökat eller reducerat program och ingår därför inte i redovisningsgruppen. Detta medför att antalet och andelen elever med slutbetyg på program/anknytning kan skilja sig jämfört med tabell 45 där PRIV elever är inkluderade i antalet med slutbetyg från program/anknytning.

³⁾ Elever som går IV kan ej ha utökat eller reducerat program. Här ingår elever som läser individuellt program (IV), Programinriktade individuella program (PRIV) samt individuellt program kombinerat med svenskundervisning för invandrare (sf). Ingår även elever som läser IV på fristående skola.

0,9 procent. Framförallt elever på utbildning inom naturbruk läste reducerat program.

I de fall en elev bedöms klara av fler kurser än vad som krävs för ett fullständigt gymnasieprogram kan eleven beviljas rätt att läsa fler kurser än vad som normalt ingår i studierna (2 500 poäng). Av de elever som fick ett slutbetyg våren 2010 hade 43 procent läst utökad program. Detta var nästan en dubbelt så stor andel som läsåret innan då 23 procent fick slutbetyg med utökad kurs. En förklaring till att så många fler elever läser utökad program kan vara de förändrade reglerna vad gäller beräkning av genomsnittlig betygspoäng.

Högst andel elever med utökad program hade läst industriutbildning. Även på naturbruks-, bygg-, fordons- och hantverksutbildningarna hade mer än hälften av avgångseleverna läst utökad program. Lägst andel elever med utökad program återfanns bland dem som fick slutbetyg från utbildningar inom barn- och fritid, handels- och administration samt samhällsvetenskap (samtliga omkring en tredjedel).

På kommunala skolor hade 41 procent av eleverna med slutbetyg läst ett utökad program. På landstingskommunala skolor var denna andel 54 procent och i fristående skolor 50 procent. Män läste i högre grad ett utökad program än kvinnor. Det var vanligare bland elever med utländsk bakgrund än med svensk bakgrund att läsa utökad program.

Studieavbrott och elevers byten

Genom att följa individer över tid och se om de fortsätter att studera i gymnasieskolan, kan studieavbrott och byte av studieväg beskrivas. Den senaste statistiken där det går att följa elever för att se om de fortsätter längre än ett studieår avser elever som började läsåret 2009/10. Av de 148 000 elever som hösten 2009 gick i gymnasieskolans första årskurs var det 7 procent av eleverna som avbröt sina studier eller gjorde ett studieuppehåll från sin gymnasieutbildning under eller efter det första studieåret (år 1).²⁷ Den andelen har varit relativt stabil under de senaste fem åren (6–7 procent). Det finns inga stora skillnader mellan kvinnor och män när det gäller avbrott eller studieuppehåll efter första året, men elever med utländsk bakgrund avbryter eller gör studieuppehåll mer än dubbelt så ofta som elever med svensk bakgrund.

Utöver de elever som gjort studieuppehåll eller avbrutit sina studier hade ytterligare 13 procent bytt program mellan hösten 2009 och 2010. Flertalet av de elever som bytte utbildning hade gått om första året. En stor del av dessa hade börjat sina studier på ett individuellt program (IV). Andelen elever som bytt studieväg efter år 1 är betydligt högre på IV än på nationella program (27 jämfört med 12 procent). Som nämnts är syftet med de individuella programmen att eleven ska fortsätta sina studier vid ett nationellt eller specialutformat program. Det var något vanligare bland elever med utländsk bakgrund än med svensk bakgrund att byta utbildning. Likaså bytte män utbildning i något större utsträckning än kvinnor. Bland utbildningar som från börjat haft en ojämn könsfördelning med stor överrepresentation av det ena könet tenderar elevers byten att förstärka denna skevhet.

²⁷ För att särskilja om elever avbrutit sina gymnasiestudier eller gjort studieuppehåll krävs uppföljning i statistiken över flera år.

Under gymnasietiden sker flest byten av huvudman mellan det första och det andra året.^{28,29} Det är en större *andel* elever från fristående gymnasieskolor som byter till en kommunal skola än vice versa. Eftersom fler elever går i kommunala skolor är *antalet* elever som byter från kommunal till fristående skola större än antalet elever som byter åt andra hållet.

Övergång till universitets- och högskolestudier

Av de elever som slutfört gymnasieskolan och fått slutbetyg eller motsvarande våren 2007 hade 42 procent påbörjat högskolestudier inom tre år (senast vårterminen 2010). Från att övergången till högre studier inom tre år minskat bland de föregående fem elevkullarna, skedde en liten ökning bland de elever som fick slutbetyg 2007. Kvinnor påbörjar i större utsträckning än män en högskoleutbildning. Bland eleverna som slutfört sina gymnasiestudier våren 2007 hade 48 procent av kvinnorna och 37 procent av männen påbörjat en högskoleutbildning inom tre år.

Elever från utbildningar inom naturvetenskap, samhällsvetenskap respektive teknik påbörjade högskolestudier inom tre år i betydligt högre utsträckning än elever från övriga utbildningar. Relativt stor övergång till högskolestudier fanns också bland elever på estetiska utbildningar, medieutbildningar, omvårdnadsutbildningar och barn- och fritidsutbildningar. För elever som avslutat sin utbildning vid en fristående skola var andelen som övergick till högskolestudier inom tre år något högre än för kommunala skolor. I lägst utsträckning gick elever som slutfört sin utbildning vid landstingskommunala skolor över till universitet och högskola inom tre år. Bland elever med svensk bakgrund (och slutbetyg från gymnasieskolan) gick 41 procent till högskolan inom tre år. Motsvarande andel för elever med utländsk bakgrund var 52 procent.

Det finns stora skillnader mellan kommuner när det gäller övergång till högskolan. Mellan de olika kommungrupperna varierar övergången till högskolan inom tre år mellan 31 procent (glesbygdskommuner) och 50 procent (storstäder). I den kommun som har störst övergång till högskolan har 75 procent av eleverna påbörjat en högskoleutbildning inom tre år. Motsvarande andel för den kommun som har lägst andel är 18 procent.

Övergång till komvux

Av de elever som gick i gymnasieskolans tredje årskurs hösten 2008, och där efter erhöll slutbetyg eller motsvarande våren 2009, fortsatte 9 procent (sammanslagt drygt 8 300 elever) till komvux det följande läsåret. Av de elever som *inte* erhållit ett slutbetyg eller motsvarande från gymnasieskolan återfanns 14 procent i komvux följande läsår. Det var betydligt vanligare att kvinnor studerade i komvux läsåret efter sista årskursen i gymnasieskolan. Bland elever som saknade slutbetyg var andelen som fortsatte i komvux 16 procent för kvinnor och 12 procent för män. Motsvarande andelar bland elever med slutbetyg var 10 procent bland kvinnor och 8 procent bland män.

Elever med utländsk bakgrund kompletterade sina gymnasiestudier i komvux i mer än dubbelt så stor utsträckning som elever med svensk bakgrund. Andelen elever med slutbetyg som övergick till studier i komvux följande läsår var 18

²⁸ Det som här mäts är byte av huvudman, vilket innebär att om en skola har ombildats från kommunal till fristående huvudman eller vice versa så räknas även det som att eleven har bytt huvudman.

²⁹ För en beskrivning av byten i de högre årskurserna, se kapitel 15 i Beskrivande data 2010.

Tabell 6.13

Övergång till högskolan inom tre år för elever som avslutat gymnasieskolan läsåret 1998/99–2005/06

Avgångsår Huvudman Kön Bakgrund Studieväg	Elever med slut- eller avgångsbetyg läsåren 1998/99–2005/06											
	därav elever i högskoleutbildning inom tre år											
	därav antal och andel inom respektive delgrupp av											
	Totalt				elever med svensk bakgrund				elever med utländsk bakgrund			
	Antal	Totalt	Andel	Kvinnor	%	Män	%	Kvinnor	%	Män	%	
Gymnasieskolan totalt 1998/99	75 773	32 297	43		
Gymnasieskolan totalt 1999/00	77 851	33 153	43	16 557	48	12 461	37	2 347	46	1 788	37	
Gymnasieskolan totalt 2000/01	72 408	33 218	46	16 468	51	12 454	40	2 457	52	1 839	44	
Gymnasieskolan totalt 2001/02	73 409	32 744	45	15 994	49	12 186	38	2 631	53	1 933	44	
Gymnasieskolan totalt 2002/03	76 636	33 424	44	16 237	49	12 420	37	2 707	52	2 060	44	
Gymnasieskolan totalt 2003/04	80 480	33 813	42	16 330	46	12 510	36	2 847	53	2 126	42	
Gymnasieskolan totalt 2004/05	83 888	34 018	41	16 649	45	12 234	34	2 931	53	2 204	43	
Gymnasieskolan totalt 2005/06	85 312	34 808	41	16 973	45	12 251	33	3 243	56	2 341	44	
Gymnasieskolan totalt 2006/07	90 070	38 107	42	18 365	47	13 911	35	3 369	58	2 462	46	
därav												
Nationella program ¹⁾	63 695	25 894	41	12 397	44	9 552	34	2 339	57	1 606	45	
Specialutformat pgm. (SM) ¹⁾	12 716	6 089	48	3 141	52	2 047	40	529	64	372	51	
Individuella pgm. (IV) ¹⁾	601	29	5	7	5	4	2	15	14	3	3	
Utb. vid fristående skolor ²⁾	12 433	5 700	46	2 624	51	2 218	39	419	59	439	48	
Int. Baccaureate (kom.IB) ³⁾	625	395	63	196	64	90	68	67	58	42	61	
Kommun	76 496	32 179	42	15 560	46	11 654	35	2 942	58	2 023	45	
Landsting	1 141	228	20	181	26	39	10	8	36	0	.	
Fristående	12 433	5 700	46	2 624	51	2 218	39	419	59	439	48	
Kvinnor	45 322	21 734	48	18 365	47	.	.	3 369	58	.	.	
Män	44 748	16 373	37	.	.	13 911	35	.	.	2 462	46	
Elever med svensk bakgrund	78 832	32 276	41	18 365	47	13 911	35	
Elever med utländsk bakgrund	11 238	5 831	52	3 369	58	2 462	46	
Gymnasieskolan totalt⁴⁾	90 070	38 107	42	18 365	47	13 911	35	3 369	58	2 462	46	
därav innehåll												
Barn- och fritid (BF)	3 935	1 057	27	786	29	138	17	99	34	34	24	
Bygg (BP)	3 342	88	3	12	11	63	2	3	50	10	5	
EI (EC)	5 175	1 082	21	56	35	847	19	8	47	171	30	
Energi (EN)	719	60	8	3	30	49	8	1	100	7	14	
Estetiska (ES)	5 694	2 548	45	1 780	46	585	41	140	46	43	41	
Fordon (FP)	3 393	73	2	9	4	48	2	0	.	16	6	
Handels- o. adm. (HP)	3 554	620	17	324	17	146	15	95	24	55	19	
Hantverk (HV)	1 887	292	16	240	16	18	9	32	21	2	12	
Hotell- o. rest. (HR)	3 962	413	10	280	12	90	7	32	18	11	7	
Industri (IP)	1 857	369	20	86	44	226	15	14	56	43	30	
Livsmedel (LP)	403	35	9	28	10	6	6	1	6	0	.	
Medie (MP)	3 997	1 427	36	799	39	467	31	87	43	74	34	
Naturbruk (NP)	2 757	558	20	454	26	82	9	17	28	5	18	
Naturvetenskap (NV)	12 794	10 058	79	3 828	79	4 443	78	938	80	849	76	
Omvårdnad (OP)	2 663	812	31	579	30	64	23	150	38	19	31	
Samhällsvet. (SP)	25 607	14 408	56	7 988	59	4 025	49	1 603	69	792	55	
Teknik (TE)	5 253	2 923	56	428	62	2 212	54	29	67	254	66	
Motsvarande slutbetyg	917	533	58	282	61	127	56	72	55	52	54	
Int. Baccaureate (samtl.IB)	688	419	61	211	61	95	64	68	57	45	58	
Waldorf	229	114	50	71	59	32	41	4	36	7	37	
Övriga utan anknytning	2 161	751	35	403	42	275	29	48	38	25	22	
därav												
IV	368	20	5	4	5	4	3	11	17	1	2	
IVIK	0	0	.	0	.	0	.	0	.	0	.	
SM utan specifik inriktning	1 491	628	42	316	45	254	37	36	62	22	45	
SM riksrekryterande	302	103	34	83	46	17	15	1	33	2	40	

¹⁾ Elever i skolor med kommunal alternativt landstingskommunal huvudman.²⁾ Elever i skolor med fristående huvudman.³⁾ Elever vid IB med kommunal huvudman.⁴⁾ Specialutformade program och fristående skolors gymnasieutbildningar kategoriseras efter anknytning till nationellt program. Programriktade individuella program (PRIV) kategoriseras efter respektive program.

procent för elever med utländsk bakgrund och 7 procent för elever med svensk bakgrund. Motsvarande andel bland dem som saknade slutbetyg var 23 procent för elever med utländsk bakgrund och 11 procent för elever med svensk bakgrund.

Det var vanligast bland elever som slutfört sina studier vid en landstingskommunal skola våren 2009 att studera i komvux året därpå. Variationen var stor mellan olika typer av utbildningar. Störst övergång till komvux uppmättes för elever som gått omvårdnadsutbildningar och lägst för elever som gått byggutbildningar. Bland elever som slutfört sina studier på naturbruk våren 2009 var det mer än dubbelt så vanligt bland kvinnor än bland män att studera vidare i komvux läsåret därpå.

Bland elever som fått slutbetyg från gymnasieskolan är övergången till komvux störst första året efter gymnasieskolan. De senaste fem åren har andelen varit 9–14 procent. Andra året efter gymnasieskolan påbörjar ytterligare 6–9 procentenheter studier i komvux. Sammantaget har nästan var tredje person som slutfört gymnasieskolan studerat i komvux någon gång de följande fem åren. Kvinnor fortsatte i betydligt högre utsträckning än män i komvux.

7.

GYMNASIESÄRSKOLAN

7. Gymnasiesärskolan

SAMMANFATTNING

Läsåret 2010/11 var 9 300 elever mottagna i gymnasiesärskolan. För första gången minskar nu antalet elever i gymnasiesärskolan. Andelen elever integrerade i en gymnasieskolklass var 3 procent. Endast en liten andel, 6 procent, av alla elever gick i en fristående gymnasiesärskola.

Lärare i kommunala gymnasiesärskolor var mer högutbildade än lärare i fristående gymnasiesärskolor. I gymnasiesärskolor med kommunal huvudman hade drygt åtta av tio pedagogisk högskoleexamen och i gymnasiesärskolor med fristående huvudman hade knappt hälften av lärarna pedagogisk högskoleexamen (heltidstjänster).

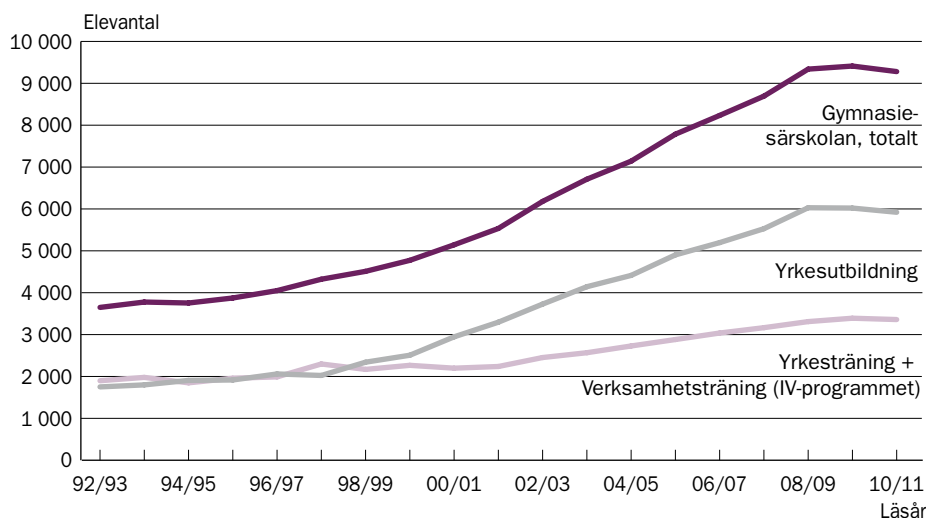
Utbildningen i gymnasiesärskolan syftar till att ge utvecklingsstörda ungdomar en till varje elevs förutsättningar anpassad utbildning. Utbildningen ska så långt det är möjligt motsvara den som ges i gymnasieskolan.

Alla elever som har fullgjort sin skolplikt i den obligatoriska särskolan ska erbjudas fortsatt fyraårig utbildning i gymnasiesärskolan. Gymnasiesärskolan erbjuder utbildning på samma sätt som gymnasieskolan i nationella, specialutformade eller individuella program. Styrelsen för särskolan avgör om en elev ska erbjudas utbildning på ett nationellt eller specialutformat program eller om eleven ska erbjudas yrkesträning eller verksamhetsträning inom ett individuellt program. De individuella programmen i gymnasiesärskolan riktar sig främst till elever som inte kan följa utbildningen på ett nationellt eller specialutformat program.

Läsåret 2010/11 var 9 300 elever mottagna i gymnasiesärskolan. Efter att elevantalet i gymnasiesärskolan ökat under 1990- och 2000-talet så har antalet elever för första gången minskat jämfört med läsåret innan. Detta till följd av att antalet elever minskat i den obligatoriska särskolan sedan läsåret 2004/05. Antalet elever har ökat med 158 procent sedan läsåret 1992/93 då antalet elever var 3 600.

Diagram 7.1

Antal elever i i gymnasiesärskolan 1992–2010

År 2010/11 deltog 36 procent av gymnasiesärskolans elever i yrkesträning eller verksamhetsträning inom ramen för ett individuellt program (IV-program) medan 64 procent deltog i ett nationellt eller specialutformat program. Könsfördelningen i gymnasiesärskolan var 42 procent flickor och 58 procent pojkar, en fördelning som inte har förändrats över åren.

Sex procent av eleverna gick i skolor med fristående huvudman. Det är i skolor med kommunal huvudman som minskningen av elever skett.

Gymnasial särskola anordnades i 272 skolor i 176 kommuner läsåret 2010/11 varav 34 skolor hade fristående huvudman och 8 skolor bedrevs i landstingsregi. Det genomsnittliga antalet elever per skola var 34. I gymnasiesärskolan var 35 procent av eleverna bosatta i annan kommun än den där skolan var belägen. Andelen särskoleelever integrerade i en gymnasieskolklass var 3 procent.

Tabell 7.1

Antal elever i gymnasiesärskolan den 15 oktober 2000–2010 fördelade efter huvudman

Läsår Integration Huvudman Kön	Antal elever i gymnasiesärskola					
	Antal skol- kommuner	Antal skolor	därav			Samtliga elever
			Yrkesförberedande linjer/program	IV-program		
			Yrkesträning	Verksamhetsträning		
2000/01	172	244	2 946	1 343	855	5 144
2001/02	179	248	3 296	1 398	840	5 534
2002/03	182	248	3 728	1 521	931	6 180
2003/04	180	261	4 143	1 587	980	6 710
2004/05	176	276	4 413	1 712	1 016	7 141
2005/06	177	266	4 903	1 714	1 168	7 785
2006/07	177	267	5 196	1 883	1 154	8 233
2007/08	178	265	5 528	1 952	1 213	8 693
2008/09	179	271	6 029	2 114	1 196	9 339
2009/10	178	269	6 021	2 010	1 381	9 412
2010/11	176	272	5 921	1 940	1 419	9 280
därav Integrerade			176	20	12	208
Kommuner	166	230	5 484	1 793	1 255	8 532
Landsting	8	8	211	2	3	216
Fristående	24	34	226	145	161	532
Pojkar	.	.	3 398	1 145	856	5 399
Flickor	.	.	2 523	795	563	3 881

Lärare

Lsåret 2010/11 fanns nästan 2 900 lärare i gymnasiesärskolan, varav 2 600 i skolor med kommunal huvudman. Tjänstgöringsgraden var 73 procent och omräknat till heltidstjänster var antalet lärare (samtliga huvudmän) 2 100.

Det fanns 199 tjänstgörande lärare i fristående gymnasiesärskolor. Den genomsnittliga tjänstgöringsgraden var 51 procent. Omräknat till heltidstjänster uppgick antalet lärare till 101.

Samtliga huvudmän inräknade gick det 23 lärare per 100 elever. I fristående skolor var antalet lärare per 100 elever något lägre än i skolor med kommunal huvudman elever, 19,1 jämfört med 23,4 lärare per 100 elever.

Andelen lärare (heltidstjänster) med pedagogisk högskoleutbildning var 80 procent. I fristående särskolor var andelen med pedagogisk högskoleexamen lägre än i skolor med kommunal huvudman, 44 procent jämfört med 82 procent.

Tabell 7.2

Lärare i gymnasiesärskolan 15 oktober 2000–2010

Läsår	Antal tjänstgörande lärare			Genomsnittlig tjänstgöringsgrad i procent	Antal lärare omräknat till heltidstjänster		Antal lärare (heltidstjänster) per 100 elever
	Totalt	Kvinnor	Män		Totalt	därav med tillsvidareanställning	
2000/01 Samtliga lärare	1 717	625	1 092	70,7	1 214	1 001	24,9
2001/02 Samtliga lärare	1 851	676	1 175	72,1	1 334	1 105	25,2
2002/03 Samtliga lärare	1 973	735	1 238	71,4	1 409	1 145	24,2
2003/04 Samtliga lärare	2 226	1 414	812	70,8	1 576	1 285	24,8
2004/05 Samtliga lärare	2 312	1 483	829	71,9	1 661	1 352	24,1
2005/06 Samtliga lärare	2 505	1 611	894	72,3	1 811	1 496	24,5
2006/07 Samtliga lärare	2 525	1 612	913	74,7	1 887	1 584	24,0
2007/08 Samtliga lärare	2 740	1 760	980	72,9	1 997	1 730	23,6
2008/09 Samtliga lärare	2 674	1 724	950	74,0	1 980	1 737	22,0
2009/10 Samtliga lärare	2 852	1 840	1 012	72,6	2 070	1 853	22,8
2010/11 Samtliga lärare	2 877	1 877	1 000	72,6	2 090	1 849	23,0
Antal med ped. högsk.examen	2 256	1 543	713	74,0	1 670	1 536	.
Andel (%) med ped. högsk.examen	78,4	82,2	71,3	.	79,9	83,1	.
Per huvudman							
Kommun (samtliga lärare)	2 609	1 717	892	74,7	1 948	1 717	23,4
Andel (%) med ped. högsk.examen	81,0	84,1	75,1	.	81,9	85,3	.
Landsting (samtliga lärare)	71	38	33	58,3	41	34	19,4
Andel (%) med ped. högsk.examen	67,6	84,2	48,5	.	72,8	80,4	.
Fristående (samtliga lärare)	199	123	76	50,6	101	98	19,1
Andel (%) med ped. högsk.examen	48,2	55,3	36,8	.	44,5	44,7	.

Kostnader

Den totala kostnaden för gymnasiesärskolan (kommunal huvudman) uppgick år 2010 till 2,4 miljarder kronor.¹ Kostnaden per elev uppgick till 293 400.² Den största kostnadsposten i gymnasiesärskolan var precis som i obligatorisk särskola undervisningskostnaden. Den utgjorde 44 procent av den totala kostnaden. Kostnaden för undervisning uppgick till 125 800 kronor per elev. Kostnaden för lokaler utgjorde 13 procent av den totala kostnaden, vilket innebar att lokal-kostnaden var den näst största kostnadsposten för gymnasiesärskolan bortsett från övriga kostnader.

Kostnaden för skolskjuts utgjorde 8 procent av hemkommunens totala kostnad. Skolskjutskostnaden uppgick till 22 900 kronor per elev i gymnasiesärskolan år 2010. Eftersom hemkommunen ansvarar för skolskjuts för de elever som bor i kommunen, oavsett var eleverna går i skola, har skolskjutskostnaden i måttet per elev dividerats med antalet gymnasiesärskoleelever folkbokförda i kommunen, dvs. såväl integrerade elever som elever som inte är integrerade. I övriga mått har kostnaden dividerats med antalet elever i gymnasiesärskolan som inte är integrerade i gymnasieskolan.

¹ I totalkostnaden ingår inte kommunala ersättningar till landsting och fristående skolor samt statsbidrag till landsting för riksrekryterande utbildningar.

² Exklusive kostnad för skolskjuts då denna kostnad beräknas på antalet folkbokförda särskoleelever i kommunen.

Tabell 7.3

Kostnader för gymnasiesärskolan 2006–2010
(löpande priser)

	Kostnad totalt miljoner kr	Andel (%)	Kostnad per elev, kr
2006 Totalt ^{1,2)}	1 853	100	230 200 ³⁾
2007 Totalt ^{1,2)}	2 038	100	237 700 ³⁾
2008 Totalt ^{1,2)}	2 247	100	248 300 ³⁾
2009 Totalt ^{1,2)}	2 422	100	259 700 ³⁾
2010 Totalt ^{1,2)}	2 449	100	293 400 ³⁾
därav undervisning	1 071	44	125 800
lokaler	310	13	36 400
skolmåltider	41	2	4 800
läromedel/utrustning/ skolbibliotek	95	4	11 100
skolskjuts/reseersättning	208	8	22 900 ⁴⁾
elevvård	48	2	4 450
övrigt	686	28	80 500

¹⁾ Kostnader för elever integrerade i gymnasieskolan ingår inte.

²⁾ De kostnader för gymnasiesärskolan som består av kommunala ersättningar till landsting och fristående skolor samt statsbidrag till landsting för riksrekryterande utbildningar ingår inte här. Dessa kostnader var för gymnasiesärskolan 248 272 tkr samt 24 748 tkr i statsbidrag till landsting för riksrekryterande utbildningar.

³⁾ I kostnaden per elev divideras det medeltal av antalet elever de två läsår som kalenderåret omfattar. I detta mått, till skillnad från den totala kostnaden, ingår inte kostnaden för skolskjuts då denna kostnad divideras med antalet folkbokförda särskoleelever i kommunen.

⁴⁾ Kommunens kostnad för skolskjutsar dividerat med medeltalet av antal folkbokförda särskoleelever i kommunen den 15 oktober 2009 och 15 oktober 2010. Skolskjutskostnaden per elev ingår alltså inte, som ovan beskrivet, i den totala kostnaden per elev.

8.

KOMMUNAL VUXENUTBILDNING
(KOMVUX)

8. Kommunal vuxenutbildning (komvux)

SAMMANFATTNING

Under 2010 ökade antalet elever för andra året i rad och uppgick till 195 300. Sammantaget fanns det 819 900 kursdeltagare i komvux under året, då varje elev i genomsnitt deltog i 4 kurser.

Det blir allt vanligare att eleverna på komvux läser kurser som anordnas av annan utbildningsanordnare än kommun och landsting. Under 2010 var denna andel 37 procent jämfört med 25 procent fem år tidigare.

Från och med 2003 blev det möjligt att läsa icke schemalagda kurser på komvux, till exempel distanskurser. Andelen kursdeltagare som deltagit i sådan undervisning har ökat under den senaste femårsperioden, från någon enstaka procent till att år 2010 omfatta knappt 14 procent.

Två tredjedelar av eleverna inom komvux var kvinnor. Den andelen har varit i stort sett oförändrad om man ser tillbaka på de senaste tio åren. Omkring fyra av tio elever var födda utomlands, en andel som stigit under de senaste åren.

Av de 819 900 kursdeltagare som fanns registrerade vid något tillfälle under 2010 fullföljde närmare tre fjärdedelar den kurs de hade påbörjat. Denna andel har varit i stort sett oförändrad de senaste tio åren. Två av tio kursdeltagare avbröt den kurs de läste. Män avbröt kursen i något högre utsträckning än kvinnor.

Kommunal vuxenutbildning (komvux) består av grundläggande vuxenutbildning, gymnasial vuxenutbildning och påbyggnadsutbildning. Grundläggande vuxenutbildning är utbildning för vuxna på grundskolenivå och syftar till att ge vuxna sådana kunskaper och färdigheter som de behöver för att delta i samhälls- och arbetsliv. Den ska också syfta till att möjliggöra fortsatta studier. Varje kommunmedborgare har rätt att delta i grundläggande vuxenutbildning från och med andra kalenderhalvåret det år personen fyller 20 år om personen saknar sådana färdigheter som normalt uppnås i grundskolan.

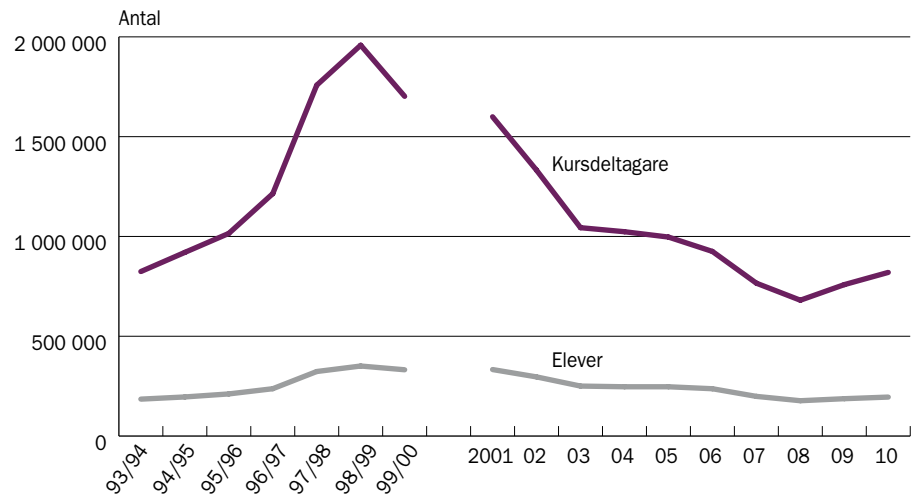
Gymnasial vuxenutbildning syftar till att ge vuxna kunskaper och färdigheter motsvarande de som ungdomar får i gymnasieskolan. Utbildning får anordnas i alla ämnen som finns i gymnasieskolan med undantag av specialidrott. Påbyggnadsutbildning syftar till att ge vuxna en sådan utbildning som leder till en ny nivå i deras yrke eller till ett nytt yrke.

Påbyggnadsutbildningar har upphört från 1 september 2009. Inga nya påbyggnadsutbildningar får anordnas men pågående utbildningar får fullföljas enligt det regelverk som tidigare gällt. Eftergymnasiala utbildningar ska från och med 1 juli 2009 anordnas inom Yrkeshögskolan och regelverket för yrkeshögskoleutbildningar.

Enligt skollagen är kommunerna skyldiga att informera om och anordna grundläggande vuxenutbildning i sådan omfattning att de kommuninvånare som har rätt till utbildningen och önskar delta i den får göra det. Kommunerna ska även sträva efter att anordna gymnasial vuxenutbildning som svarar mot efterfrågan och behov.

Diagram 8.1

Antalet elever och kursdeltagare i komvux läsåren 1993/94–1999/00 och kalenderåren 2001–2010

Utbildningen i komvux anordnas i form av kurser. Kunskapsmålen för utbildningen är desamma som för ungdomsutbildningen, men kursernas innehåll, omfattning och tyngdpunkter behöver inte vara identiska. Kommuner och landsting är huvudmän för komvux. Landstingen anordnar numera endast gymnasial vuxenutbildning och påbyggnadsutbildning inom området naturbruk. Huvudmännen får anlita andra utbildningsanordnare för genomförande av utbildningen.

Under åren 1993 till och med 1997 satsade regeringen särskilt på vidareutbildning för arbetslösa genom att betala ut ett extra statsbidrag till kommunerna för anordnande av vuxenutbildning. Under perioden 1997 till 2002 fortsatte stödet till vuxenutbildningen genom en femårig satsning på utbildning för arbetslösa och kortutbildade, det s.k. Kunskapslyftet. Kunskapslyftet innebar att ett statsbidrag utgick för utbildning motsvarande cirka 100 000 årsstudieplatser. Detta ersattes 2003 med ett nytt riktat bidrag för kommunernas utbildning för vuxna och folkhögskolor. År 2003 infördes dessutom ett rekryteringsbidrag till vuxenstuderande som fungerade som ett alternativ till studiemedel. Under 2007 och 2008 utgick det inget riktat statligt stöd för utbildning av vuxna. Istället för det riktade stödet utgick ett reducerat generellt bidrag som lagts in i det kommunala utjämningsbidraget.

Sedan 2009 utgår det ett riktat statsbidrag till kommuner som anordnar yrkesinriktad gymnasial vuxenutbildning, en satsning benämnd yrkesvux. Syftet med satsningen är att motverka brist på arbetskraft med yrkesutbildning och att nå de grupper som saknar gymnasieutbildning eller har en gymnasial yrkesutbildning som behöver kompletteras.

De extra statsbidragen medförde att komvux expanderade mycket kraftigt under 1990-talet. Antalet elever fördubblades nästan under 1990-talet, medan antalet kursdeltagare mer än tredubblades. Läsåret 1998/99 var antalet elever och kursdeltagare som högst. Därefter föll antalet elever på komvux kraftigt och låg på ungefär samma nivå under 2003–2006. Det berodde troligen på den förbättrade konjunkturen och ett förminskat direkt statsbidrag i jämförelse med Kunskapslyftet. Under 2007 och 2008 utgick ett reducerat generellt statsbidrag till kommunerna och efter detta har antalet elever och kursdeltagare fallit kraftigt. Under 2008 var antalet elever det lägsta som uppmätts sedan Skolverket

började publicera statistik över komvux (läsåret 1993/94) för att under 2009–2010 öka något.

I statistiken över komvux används två begrepp med olika betydelse: elev och kursdeltagare. En elev är en fysisk person som läser en eller flera kurser i komvux. Av detta följer att en elev kan studera på flera olika nivåer under läsåret. I statistiken har dessa elever förts till den nivå där eleven studerar flest timmar. Genom detta förfaringsätt undviks en dubbelräkning av eleverna, men det innebär samtidigt att antalet elever på varje enskild nivå underskattas något. På varje kurs som eleven deltar i räknas den som en kursdeltagare.

Komvux 2010

Under 2010 uppgick antalet elever till 195 300. I princip alla, 99,8 procent av eleverna, deltog i utbildningar som anordnades av kommuner (inklusive köpt utbildning), medan landstingen svarade för resterande del.

Elevökningen skedde framför allt inom gymnasial vuxenutbildning där antalet elever ökade med 7 procent. Inom grundläggande vuxenutbildning ökade antalet elever med 1 procent medan antalet elever inom påbyggnadsutbildningar minskade med 65 procent från 3 600 till 1 300 elever till följd av att utbildningsformen upphört.

Tabell 8.1

Antal elever i komvux
kalenderåren 2000–2010

Utbildningsnivå Huvudman	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Grundläggande vuxenutbildning	44 218	42 356	43 609	40 709	42 791	44 905	43 038	37 202	33 037	33 376	33 561
Gymnasial vuxenutbildning	305 896	281 197	244 014	201 769	196 943	197 748	191 738	158 682	140 081	150 121	160 426
Påbyggnads- utbildning	9 408	9 616	8 719	7 913	7 205	4 286	2 264	2 848	3 850	3 638	1 267
Komvux (samtliga nivåer)	359 522	333 169	296 342	250 391	246 939	246 939	237 040	198 732	176 968	187 135	195 254
därav Kommun	358 283	332 005	295 149	249 509	245 961	246 291	236 690	198 453	176 630	186 821	194 910
Landsting	1 239	1 164	1 193	882	978	648	350	279	338	314	344

Av Sveriges 290 kommuner hade 24 inte någon kommunal vuxenutbildning under 2010. Utbildningsbehoven tillgodosågs i dessa kommuner genom kommunalförbund eller andra kommunala samverkansformer. Av landets 20 landsting och regioner anordnade 8 kommunal vuxenutbildning. I de återstående landstingen har utbildningen helt överförs till kommunerna.

Det var 327 skolor som anordnade komvux. Flest antal skolor fanns det läsåret 1997/98 (491) men antalet minskade stadigt fram till mitten av 2000-talet och har sedan dess varit tämligen oförändrad. Skolorna kan antingen vara särskilda komvuxskolor under ledning av en egen rektor eller gymnasie- eller grundskolor där komvux är organisatoriskt underställd rektor i ungdomsskolan. Ett ökande antal kommuner har under senare år valt att förlägga komvuxutbildning till s.k. lärcentra där olika vuxenutbildningsformer samlas inom kommunen och där samverkan sker mellan berörda utbildningsanordnare och arbetsliv.

Andelen nyinskrivna elever i komvux under 2010 var 56 procent. Denna andel har varit relativt konstant de senaste tio åren. Med nyinskrivna elever avses sådana elever som inte bedrev studier inom komvux föregående läsår.

Antalet kurser per elev var 4 under 2010, dvs. varje elev deltog i genomsnitt i 4,2 kurser under året. Sett över en längre tidsperiod har antalet kurser per elev sjunkit från år till år ända fram till slutet av 2000-talet.

Det totala antalet kursdeltagare inom komvux ökade med knappt 61 200 mellan 2009 och 2010. Antalet kursdeltagare inom grundläggande utbildning var i stort sett oförändrat medan det inom gymnasial vuxenutbildning var en ökning med 76 900 och inom påbyggnadsutbildningar en minskning med drygt 14 600.

Kunskapslyftet medförde en ökning av andelen kursdeltagare som deltog i kurser som huvudmannen köpt och som genomfördes av annan utbildningsanordnare än kommun och landsting. Under Kunskapslyftets första år, läsåret 1997/98, deltog 14 procent av kursdeltagarna i kurser som anordnades av andra utbildningsanordnare. Under 2005 var motsvarande andel 25 procent och andelen har därefter ökat kontinuerligt och uppgick 2010 till 37 procent.

Av det totala antalet kursdeltagare deltog 2 procent i kurser som anordnades på kvällstid, vilket är en minskning med 4 procentenheter över den senaste tioårsperioden.

Från och med 2003 blev det möjligt att läsa ej schemalagda kurser, till exempel på distans. Andelen kursdeltagare som deltagit i sådan undervisning har från och med starten ökat från någon enstaka procent till att omfatta ungefär 14 procent år 2010. Det är främst inom den gymnasiala utbildningen som distanskurser förekommer. Där deltog 15 procent i sådana kurser medan andelen är 3 procent inom den grundläggande utbildningen.

Den mest lästa kursen på gymnasienivå var – i likhet med de senaste åren – Orienteringskurs med drygt 28 300 kursdeltagare. 4 procent av alla kursdel-

Tabell 8.2

Antal kommuner, skolor, kursplaner, elever och kursdeltagare i komvux kalenderåren 2000–2010

Läsår	Antal skol-	Antal	Antal	Antal	Andel	Antal kurs-	Andel (%)	Antal
Huvudman	kommuner	skolor	kursplaner	elever	nyinskrivna	deltagare	kursdeltaga-	kurser
Utbildningsnivå					elever ¹⁾		re hos annan	per elev
							anordnare ²⁾	
2000	282	416	4 584	359 522	51,1	1 778 743	23,6	4,9
2001	280	408	6 473	333 169	50,6	1 599 522	25,1	4,7
2002	278	386	5 388	296 342	50,0	1 332 002	23,7	4,4
2003	276	376	4 576	250 391	52,5	1 043 914	19,7	4,1
2004	276	365	4 416	246 939	55,1	1 023 715	22,7	4,0
2005	274	358	3 890	246 939	54,9	996 975	24,9	3,9
2006	272	335	3 117	237 040	54,2	924 966	26,7	3,8
2007	271	328	2 703	198 732	50,8	765 908	27,9	3,7
2008	267	324	2 455	176 968	54,5	680 560	30,2	3,7
2009	265	325	2 265	187 135	56,7	758 628	33,3	3,9
2010	266	327	2 212	195 254	55,7	819 866	37,1	4,2
därav Kommun	266	319	2 181	194 910	55,7	817 814	37,2	4,2
Landsting	8	8	97	344	68,3	2 052	.	6,0
Grundläggande	250	276	198	33 561	59,7	80 455	18,2	2,4
Gymnasial	264	321	1 853	160 426	55,2	732 231	39,4	4,6
därav Kommun	264	313	1 843	160 111	55,2	730 461	39,5	4,6
Landsting	8	8	76	315	74,6	1 770	.	5,6
Påbyggnads	57	63	161	1 267	17,9	7 180	16,2	5,7
därav Kommun	56	61	140	1 238	18,3	6 898	16,8	5,6
Landsting	2	2	21	29	.	282	.	9,7

¹⁾ Andel av eleverna som ej bedrev komvuxstudier föregående läsår.

²⁾ Andel av kursdeltagarna som deltog i kurs som upphandlats av annan utbildningsanordnare.

tagare läste denna kurs. Orienteringskurser är lokala kurser som ska medverka till väl underbyggda beslut om studie- och yrkesval, ge ökade studietekniska färdigheter, utgöra en introduktion till kurser i olika ämnen eller ge möjlighet till bedömning av en elevs kunskaper i olika ämnen eller kurser. Orienteringskurser anordnades i 178 kommuner. Efter Orienteringskurs hade Svenska som andraspråk på grundläggande nivå flest kursdeltagare, ungefär 25 700. Kursen anordnades i 238 kommuner.

Nästan två tredjedelar av eleverna inom komvux var kvinnor. Denna andel har varit i stort sett oförändrad om man ser tillbaka på de senaste tio åren.

En allt större andel elever i komvux är födda utomlands. Tio år tillbaka låg andelen på 23 procent men har successivt stigit från år till år och uppgår 2010 till 40 procent.

Tabell 8.3

Komvuxkurser med flest kursdeltagare kalenderåret 2010

Utbildningsnivå Kurser	Antal kommuner som ger kursen	Kursdeltagare					
		Totalt		Kvinnor		Män	
		Antal	Andel (%)	Antal	Andel (%)	Antal	Andel (%)
Grundläggande vuxenutbildning	250	80 455	100	52 779	66	27 676	34
därav							
Svenska som andraspråk	238	25 704	32	16 607	65	9 097	35
Engelska	236	17 264	22	11 591	67	5 673	33
Orienteringskurs	126	13 342	17	8 684	65	4 658	35
Matematik	238	13 250	17	8 759	66	4 491	34
Samhällskunskap	189	5 708	7	3 845	67	1 863	33
Svenska	216	3 071	4	1 799	59	1 272	41
Hem- och konsumentkunskap	23	587	1	448	76	139	24
Historia	27	272	0	191	70	81	30
Biologi	16	262	0	193	74	69	26
Datoranvändning	7	217	0	145	67	72	33
Övr. kurser grundläggande vux.	41	778	1	517	67	261	34
Gymnasial vuxenutbildning	264	732 231	100	453 962	62	278 269	38
därav							
Orienteringskurs	178	28 300	4	18 018	64	10 282	36
Matematik B	258	23 025	3	14 123	61	8 902	39
Datorkunskap	252	21 389	3	14 995	70	6 394	30
Arbetsmiljö och säkerhet	240	20 594	3	13 880	67	6 714	33
Matematik A	255	19 970	3	12 599	63	7 371	37
Psykologi A	250	18 280	3	14 057	77	4 223	23
Samhällskunskap A	256	17 072	2	10 433	61	6 639	39
Engelska A	255	16 851	2	10 595	63	6 256	37
Etik och livsfrågor	238	16 037	2	13 461	84	2 576	16
Medicinsk grundkurs	231	16 028	2	13 582	85	2 446	15
Människan socialt o. kulturellt	232	15 157	2	12 798	84	2 359	16
Engelska B	251	14 895	2	9 216	62	5 679	38
Vård- och omsorgsarbete	227	14 834	2	12 649	85	2 185	15
Svenska B	256	13 213	2	7 364	56	5 849	44
Social omsorg	212	12 751	2	11 028	87	1 723	14
Svenska som andraspråk A	222	12 720	2	8 737	69	3 983	31
Omvårdnad	224	12 512	2	10 895	87	1 617	13
Historia A	246	12 172	2	6 566	54	5 606	46
Matematik C	249	11 987	2	6 248	52	5 739	48
Religionskunskap A	247	11 054	2	6 436	58	4 618	42
Naturkunskap B	241	9 717	1	6 630	68	3 087	32
Svenska A	252	9 664	1	5 553	58	4 111	43
Naturkunskap A	246	9 354	1	5 801	62	3 553	38
Svenska som andraspråk B	211	8 980	1	6 243	70	2 737	31
Företagsekonomi A	208	7 779	1	5 629	72	2 150	28
Övr. kurser gymnasial vux.	262	357 896	49	196 426	55	161 470	45
Samtliga nivåer	267	688 390	100	448 995	65	239 395	35

Elevernas medianålder var 27 år för hela komvux 2010. Högst medianålder hade eleverna i grundläggande vuxenutbildning (32 år). Eleverna i gymnasial vuxenutbildning hade lägst medianålder (26 år) och eleverna i påbyggnadsutbildning hade en medianålder på 29 år.

Andelen elever som fick sin utbildning i en annan kommun än hemkommunen har ökat under de senaste åren. Denna andel var 9 procent år 2000 men har ökat till 14 procent år 2010.

Tabell 8.4

Antal elever, därav kvinnor, män, födda utomlands samt elever från annan kommun, i komvux kalenderåren 2000–2010

Läsår Utbildningsnivå Huvudman Kön Bakgrund	Elever totalt		därav							
	Antal	Andel (%)	Kvinnor		Män		Födda utomlands		Bosatta i annan kommun	
			Antal	Andel (%)	Antal	Andel (%)	Antal	Andel (%)	Antal	Andel (%)
	Samtliga nivåer 2000	359 522	100,0	234 107	65,1	125 415	34,9	83 845	23,3	33 128
Samtliga nivåer 2001	333 169	100,0	216 777	65,1	116 392	34,9	81 869	24,6	33 491	10,1
Samtliga nivåer 2002	296 342	100,0	192 112	64,8	104 230	35,2	77 817	26,3	32 033	10,8
Samtliga nivåer 2003	250 391	100,0	163 580	65,3	86 811	34,7	75 889	30,3	27 301	10,9
Samtliga nivåer 2004	246 939	100,0	160 479	65,0	86 460	35,0	79 725	32,3	26 723	10,8
Samtliga nivåer 2005	246 939	100,0	161 479	65,4	85 460	34,6	83 519	33,8	24 800	10,0
Samtliga nivåer 2006	237 040	100,0	157 538	66,5	79 502	33,5	85 529	36,1	23 737	10,0
Samtliga nivåer 2007	198 732	100,0	132 674	66,8	66 058	33,2	77 445	39,0	20 608	10,4
Samtliga nivåer 2008	176 968	100,0	117 706	66,5	59 262	33,5	71 471	40,4	24 928	14,1
Samtliga nivåer 2009	187 135	100,0	119 466	63,8	67 669	36,2	74 438	39,8	26 932	14,4
Samtliga nivåer 2010	195 254	100,0	123 519	63,3	71 735	36,7	78 325	40,1	27 131	13,9
Grundläggande	33 561	17,2	21 110	62,9	12 451	37,1	29 815	88,8	2 796	8,3
Gymnasial	160 426	82,2	101 626	63,3	58 800	36,7	48 245	30,1	23 451	14,6
därav Kommun	160 111	82,0	101 417	63,3	58 694	36,7	48 231	30,1	23 180	14,5
Landsting	315	0,2	209	66,3	106	33,7	14	4,4	271	86,0
Påbyggnads	1 267	0,6	783	61,8	484	38,2	265	20,9	884	69,8
därav Kommun	1 238	0,6	765	61,8	473	38,2	261	21,1	857	69,2
Landsting	29	0,0	18	62,1	11	37,9	4	13,8	27	93,1

Lärare

Antalet tjänstgörande lärare (exkl. korttidsanställda) i komvux uppgick i oktober 2010 till 5 100 personer. 63 procent av de tjänstgörande lärarna var kvinnor och 10 procent var födda utomlands. Omräknat till heltidstjänster fanns det 3 400 lärare i komvux. Den genomsnittliga tjänstgöringsgraden uppgick till 66 procent.

Lärartätheten, uttryckt som antal lärare (heltidstjänster) per 100 heltidsstuderande, för läsåret 2009/10 var 4,6.¹

Andelen lärare (heltidstjänster) med pedagogisk högskoleexamen uppgick läsåret 2010/11 till 76 procent. Bland de tillsvidareanställda lärarna var det 81 procent som hade en pedagogisk högskoleexamen.

Lsåret 2010/11 fanns totalt 339 studie- och yrkesvägledare (omräknat till heltidstjänster). SYV-tätheten, uttryckt som antal studie- och yrkesvägledare (heltidstjänster) per 100 heltidsstuderande, var 0,39.²

¹ Fr.o.m. läsåret 2009/10 beräknas antalet heltidsstuderande utifrån verksamhetspoäng istället för undervisningstimmar.

² Fr.o.m. läsåret 2009/10 beräknas antalet heltidsstuderande utifrån verksamhetspoäng istället för undervisningstimmar.

Tabell 8.5

Lärare i komvux 15 oktober 2000–2010

Läsår Pedagogisk högskoleexamen Huvudman	Antal tjänstgörande lärare			Genomsnittlig tjänstgöringsgrad i procent	Antal lärare omräknat till heltidstjänster		Antal lärare (heltidstj.) per 100 heltidsstuderande ¹⁾
	Totalt	därav			Totalt	därav med tillsvidareanställning	
		Kvinnor	Män				
Samtliga lärare 2000/01	11 146	6 439	4 707	64,2	7 155	5 359	5,4
Andel (%) med ped. högsk.examen	73,3	78,6	66,2	.	75,5	88,5	.
Samtliga lärare 2001/02	10 477	6 111	4 366	64,6	6 765	5 417	5,1
Andel (%) med ped. högsk.examen	72,6	77,6	65,6	.	74,8	88,5	.
Samtliga lärare 2002/03	9 186	5 457	3 729	65,2	5 992	4 692	5,4
Andel (%) med ped. högsk.examen	72,8	77,8	65,5	.	75,0	86,3	.
Samtliga lärare 2003/04	7 903	4 839	3 064	65,1	5 147	4 148	5,5
Andel (%) med ped. högsk.examen	74,9	79,5	67,8	.	78,1	87,2	.
Samtliga lärare 2004/05	7 245	4 517	2 728	65,3	4 730	3 846	5,1
Andel (%) med ped. högsk.examen	75,6	80,2	67,9	.	78,8	87,3	.
Samtliga lärare 2005/06	6 771	4 283	2 488	65,1	4 408	3 597	4,8
Andel (%) med ped. högsk.examen	76,0	80,1	69,1	.	78,9	86,6	.
Samtliga lärare 2006/07	6 488	4 129	2 359	65,6	4 254	3 441	5,1
Andel (%) med ped. högsk.examen	75,6	79,8	68,3	.	78,1	85,7	.
Samtliga lärare 2007/08	5 366	3 396	1 970	65,1	3 492	2 951	5,3
Andel (%) med ped. högsk.examen	76,5	81,3	68,3	.	79,3	85,8	.
Samtliga lärare 2008/09	4 786	3 031	1 755	66,8	3 196	2 825	5,1
Andel (%) med ped. högsk.examen	75,9	81,0	67,2	.	78,0	82,0	.
Samtliga lärare 2009/10	4 868	3 065	1 803	65,6	3 192	2 808	4,6
Andel (%) med ped. högsk.examen	76,3	80,9	68,4	.	78,4	81,8	.
Samtliga lärare 2010/11	5 106	3 209	1 897	65,7	3 352	2 803	.
Andel (%) med ped. högsk.examen	74,3	78,9	66,5	.	76,0	81,1	.
Per huvudman							
Kommun/Landsting	4 107	2 658	1 449	63,9	2 622	2 240	..
Andel (%) med ped. högsk.examen	79,6	82,7	73,8	.	82,4	88,0	.
Annan	1 054	591	463	61,7	650	491	..
Andel (%) med ped. högsk.examen	51,8	59,7	41,7	.	49,9	49,7	.
Uppgift saknas	130	71	59	61,5	80	72	..
Andel (%) med ped. högsk.examen	78,5	84,5	71,2	.	76,6	81,1	.

¹⁾ Fr.o.m. läsåret 2009/10 beräknas antalet heltidsstuderande med hjälp av antalet verksamhetspoäng istället för antalet redovisade elevtimmar. Värdet bakåt i tiden har korrigerats.

Kostnader

Från och med publiceringen av 2008 års kostnadsstatistik har Skolverket gått över till att beräkna antalet heltidsstuderande i komvux enligt verksamhetspoäng. Tidigare har beräkningen grundats på undervisningstimmar, vilket gör att uppgifter från och med 2008 inte är helt jämförbara med tidigare års uppgifter. För kalenderåren 2005–2007 finns dock vissa parallella uppgifter baserade på både verksamhetspoäng och undervisningstimmar. Med anledning av detta jämförs uppgifterna som längst tillbaka till kalenderåret 2005.

Den totala kostnaden för komvux år 2010 var 3 835 miljoner kronor. Drygt en fjärdedel av den totala kostnaden 2010 bestod av kostnader för upphandlad utbildning dvs. utbildning som köpts in av externa anordnare som studieförbund, folkhögskolor och privata anordnare.

Räknat per heltidsstuderande var kostnaden för den utbildning som samtliga huvudmän anordnat eller upphandlat 42 900 kronor per heltidsstuderande

2010. Kostnaden per heltidsstuderande med kommun eller landsting som utbildningsanordnare (exklusive upphandlad utbildning) uppgick till 48 400 kronor. För grundläggande vuxenutbildning samt gymnasial vuxenutbildning och påbyggnadsutbildning var motsvarande kostnad 48 000 respektive 48 600 kronor.

Vid landstingen, som erbjuder gymnasial vuxenutbildning inom det kostnadskrävande området naturbruk, kostade utbildningen i genomsnitt 149 500 kronor per heltidsstuderande. Landstingens undervisningskostnader stod för ungefär en femtedel av deras totala kostnad och kommunernas undervisningskostnad var nästan hälften av deras totala kostnad. Kostnaderna för annat än undervisning, t.ex. läromedel, utrustning m.m. var drygt fem gånger så hög för landstingen som för kommunerna.

Tabell 8.6

Kostnader för komvux
2006–2010 fördelade på
huvudman och kostnadslag
(löpande priser)

	Samtliga huvudmän			Kommunal huvudman			Landsting		
	Kostnad totalt, mkr	Andel (%)	Kostnad per hel- tidsstud. kr	Kostnad totalt, mkr	Andel (%)	Kostnad per hel- tidsstud. ¹⁾ kr	Kostnad totalt, mkr	Andel (%)	Kostnad per hel- tidsstud. ²⁾ kr
Samtliga nivåer 2006	4 289	100	32 800	4 275	100	32 700	14	100	172 000
Samtliga nivåer 2007	3 836	100	35 400	3 825	100	35 400	11	100	121 800
Samtliga nivåer 2008	3 699	100	44 000	3 689	100	43 900	10	100	125 900
Samtliga nivåer 2009	3 711	100	44 000	3 697	100	43 900	14	100	143 300
Samtliga nivåer 2010	3 835	100	42 900	3 827	100	42 900	8	100	149 500
därav av kommunen anordnad utbildning³⁾									
Totalt	2 856	100	48 400	2 848	100	48 400	8	100	149 500
därav undervisning	1 400	49	23 800	1 399	49	23 700	2	22	32 300
lokaler	459	16	7 800	457	16	7 800	2	26	39 000
läromedel/utr./bibl.	129	5	2 200	129	5	2 200	2	20	29 500
elevvård	14	1	240	14	1	240	-	3	4 500
övrigt	850	30	14 500	850	30	14 400	2	30	44 200
Grundläggande vuxenutbildning									
Totalt	630	100	48 000	630	100	48 000	.	.	.
därav av kommunen anordnad utbildning³⁾									
Totalt	630	100	48 000	630	100	48 000	.	.	.
därav undervisning	339	54	25 800	339	54	25 800	.	.	.
lokaler och invent.	104	16	7 900	104	16	7 900	.	.	.
läromedel/utr./bibl.	21	3	1 600	21	3	1 600	.	.	.
elevvård	5	1	400	5	1	400	.	.	.
övrigt	163	26	12 400	163	26	12 400	.	.	.
Gymnasial vuxen- och påbyggnadsutbildning									
Totalt	2 226	100	48 600	2 218	100	48 500	8	100	149 500
därav av kommunen anordnad utbildning³⁾									
Totalt	2 226	100	48 600	2 218	100	48 500	8	100	149 500
därav undervisning	1 062	48	23 200	1 060	48	23 200	2	22	32 300
lokaler och invent.	355	16	7 800	3 535	16	7 700	2	26	39 000
läromedel/utr./bibl.	110	5	2 400	108	5	2 400	2	20	29 500
elevvård	9	-	200	9	-	200	-	3	4 500
övrigt	689	31	15 000	687	31	1 500	2	30	44 200

¹⁾ Elever har räknats om till heltidsstuderande under året utifrån antal verksamhetspoäng på de kurser de deltagit i där 800 verksamhetspoäng betraktas som heltidsstudier.

²⁾ Elever har räknats om till heltidsstuderande under året utifrån antal elevveckor på de kurser de deltagit i.

³⁾ Exklusive upphandlad utbildning.

Resultat

Av de 819 900 kursdeltagare som fanns registrerade vid något tillfälle under 2010 fullföljde 73 procent den kurs de hade påbörjat under läsåret. Denna andel har varit ungefär densamma sett över de tio senaste åren. 19 procent avbröt kursen. Män avbröt i något högre grad än kvinnor. Kursdeltagare födda utomlands avbröt i något högre grad än kursdeltagare födda i Sverige. Den högsta andelen kursdeltagare som avbrutit en kurs redovisas inom den grundläggande vuxenutbildningen, där 24 procent avbrutit kurs. Inom gymnasial vuxenutbildning var andelen 18 procent och inom påbyggnadsutbildningen 4 procent. Utöver de som fullföljt eller avbrutit sina kurser finns en andel av de studerande, 9 procent, som fortsätter sina kurser nästa läsår.

Tabell 8.7

Antal kursdeltagare som slutfört respektive avbrutit kurs i komvux kalenderåren 2000–2010

Läsår Utbildningsnivå Kön Huvudman	Antal kursdeltagare	därav					
		Slutfört kurs		Avbrutit kurs		Fortsätter nästa läsår	
		Antal	Andel (%)	Antal	Andel (%)	Antal	Andel (%)
Samtliga nivåer 2000	1 775 114	1 277 514	72,0	271 081	15,3	226 519	12,8
Samtliga nivåer 2001	1 596 416	1 150 599	72,1	250 708	15,7	195 109	12,2
Samtliga nivåer 2002	1 330 144	972 700	73,1	222 802	16,8	134 642	10,1
Samtliga nivåer 2003	1 043 245	747 149	71,6	183 970	17,6	112 126	10,7
Samtliga nivåer 2004	1 022 730	733 043	71,7	191 519	18,7	98 168	9,6
Samtliga nivåer 2005	996 812	713 864	71,6	201 415	20,2	81 533	8,2
Samtliga nivåer 2006	924 205	662 631	71,7	182 765	19,8	78 809	8,5
Samtliga nivåer 2007	765 908	556 222	72,6	147 063	19,2	62 623	8,2
Samtliga nivåer 2008	651 234	451 117	69,3	129 515	19,9	70 602	10,8
Samtliga nivåer 2009	758 628	541 855	71,4	143 414	18,9	73 359	9,7
Samtliga nivåer 2010	819 866	596 396	72,7	151 794	18,5	71 676	8,7
därav							
Grundläggande vuxenutbildning	80 455	52 048	64,7	19 216	23,9	9 191	11,4
Gymnasial vuxenutbildning	732 231	537 472	73,4	132 306	18,1	62 453	8,5
Påbyggnadsutbildning	7 180	6 876	95,8	272	3,8	32	0,4
därav							
Kvinnor	510 788	381 139	74,6	87 959	17,2	41 690	8,2
Män	309 078	215 257	69,6	63 835	20,7	29 986	9,7
Födda i Sverige	502 982	366 555	72,9	90 388	18,0	46 039	9,2
Födda utomlands	316 884	229 841	72,5	61 406	19,4	25 637	8,1
Kommun	817 814	594 718	72,7	151 781	18,6	71 315	8,7
Landsting	2 052	1 678	81,8	13	0,6	361	17,6

Antalet kursdeltagare som slutförde kurser inom gymnasial vuxenutbildning var knappt 537 500. Av dessa deltog 466 300 i kurser där betyg ska sättas.

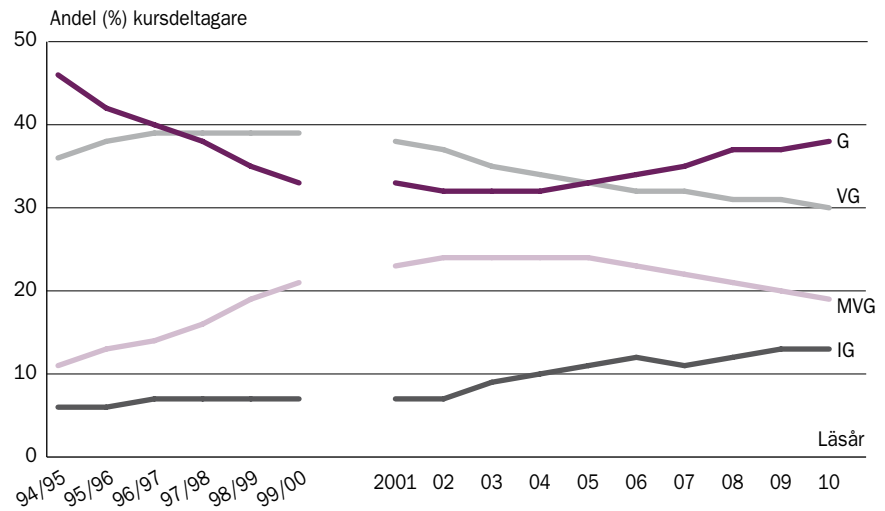
För 2010 var den genomsnittliga betygsfördelningen Icke godkänt 13 procent, Godkänt 38 procent, Väl godkänt 30 procent och Mycket väl godkänt 19 procent. Under åtskilliga läsår har andelen kursdeltagare med betyget Väl godkänt minskat kontinuerligt medan andelen med betygen Godkänt eller Icke Godkänt har stigit något de senaste åren. Andelen med betyget Mycket väl godkänt ökade kraftigt mellan läsåren 1994/95 och 2002/03 men har under de fem senaste åren minskat successivt.

Andelen kursdeltagare med betyget Mycket väl godkänt var betydligt lägre än genomsnittet i kurserna Matematik B (6 procent), Svenska som andraspråk A (9 procent) och Matematik A (9 procent). Högst andel med betyget Mycket väl godkänt hade kursdeltagare i Datorkunskap (22 procent). Liksom i grundskolan

och påbyggnadsutbildningen hade kvinnor inom gymnasial vuxenutbildning i genomsnitt högre betyg än män. Kursdeltagare födda i Sverige hade högre betyg än de som var födda utomlands.

Diagram 8.2

Procentuell fördelning av betygen i gymnasial vuxenutbildning under läsåren 1994/95–1999/00 och kalenderåren 2001–2010

Tabell 8.8

Betygsfördelning för kursdeltagare som slutfört kurs inom gymnasial vuxenutbildning kalenderåren 2000–2010

Läsår Kurs Kön Bakgrund Huvudman	Antal kursdel- tagare som slut- fört kurs	Antal kurs- deltagare med mål- relaterade betyg ¹⁾	Därav med betyget							
			Icke godkänd (IG)		Godkänd (G)		Väl godkänd (VG)		Mycket väl godkänd (MVG)	
			Antal	Andel (%)	Antal	Andel (%)	Antal	Andel (%)	Antal	Andel (%)
Gymnasial vux 2000	1 144 920	925 809	66 102	7,1	304 061	32,8	358 389	38,7	197 257	21,3
Gymnasial vux 2001	1 025 810	831 869	55 238	6,6	272 011	32,7	314 370	37,8	190 250	22,9
Gymnasial vux 2002	853 718	700 781	50 512	7,2	223 698	31,9	256 577	36,6	169 994	24,3
Gymnasial vux 2003	639 013	524 049	45 307	8,6	166 229	31,7	184 807	35,3	127 706	24,4
Gymnasial vux 2004	629 779	516 503	50 578	9,8	167 320	32,4	176 223	34,1	122 382	23,7
Gymnasial vux 2005	606 873	500 577	54 991	11,0	163 231	32,6	163 420	32,6	118 935	23,8
Gymnasial vux 2006	584 798	476 765	55 760	11,7	160 020	33,6	151 640	31,8	109 345	22,9
Gymnasial vux 2007	486 894	407 735	46 330	11,4	143 144	35,1	128 779	31,6	89 482	21,9
Gymnasial vux 2008	393 806	351 550	40 613	11,6	129 410	36,8	108 880	31,0	72 647	20,7
Gymnasial vux 2009	474 546	402 067	50 856	12,6	148 409	36,9	123 100	30,6	79 702	19,8
Gymnasial vux 2010	537 472	466 299	60 313	12,9	177 518	38,1	141 128	30,3	87 340	18,7
därav										
Orienteringskurs	22 254	0	0	.	0	.	0	.	0	.
Matematik B	13 864	12 751	3 928	30,8	5 664	44,4	2 422	19,0	737	5,8
Datorkunskap	15 406	13 716	1 747	12,7	5 012	36,5	3 989	29,1	2 968	21,6
Arbetsmiljö och säkerhet	15 991	14 436	734	5,1	6 864	47,5	4 578	31,7	2 260	15,7
Matematik A	12 215	11 133	3 133	28,1	4 486	40,3	2 501	22,5	1 013	9,1
Psykologi A	14 371	13 360	1 548	11,6	5 923	44,3	3 699	27,7	2 190	16,4
Samhällskunskap A	11 445	10 443	2 230	21,4	3 970	38,0	2 726	26,1	1 517	14,5
Engelska A	10 908	10 173	1 921	18,9	3 633	35,7	2 842	27,9	1 777	17,5
Etik och livsfrågor	13 341	12 365	855	6,9	5 214	42,2	3 879	31,4	2 417	19,5
Medicinsk grundkurs	12 648	11 718	1 306	11,1	5 627	48,0	3 107	26,5	1 678	14,3
Människan socialt o. kulturellt	12 641	11 729	696	5,9	5 195	44,3	3 741	31,9	2 097	17,9
Engelska B	10 022	9 427	1 644	17,4	2 928	31,1	3 110	33,0	1 745	18,5
Vård- och omsorgsarbete	12 017	11 032	880	8,0	4 882	44,3	3 501	31,7	1 769	16,0
Svenska B	8 331	7 599	1 701	22,4	2 198	28,9	2 438	32,1	1 262	16,6
Social omsorg	10 538	9 647	650	6,7	4 250	44,1	3 058	31,7	1 689	17,5
Svenska som andraspråk A	9 373	8 684	1 577	18,2	3 847	44,3	2 501	28,8	759	8,7
Omvårdnad	10 297	9 221	640	6,9	4 185	45,4	2 805	30,4	1 591	17,3
Historia A	8 283	7 425	1 683	22,7	2 529	34,1	2 014	27,1	1 199	16,1
Övr. kurser gymnasial vux.	313 527	281 440	33 440	11,9	101 111	35,9	88 217	31,3	58 672	20,8
därav										
Kvinnor	342 143	300 162	34 553	11,5	112 224	37,4	93 041	31,0	60 344	20,1
Män	195 329	166 137	25 760	15,5	65 294	39,3	48 087	28,9	26 996	16,2
Födda i Sverige	354 961	308 168	38 664	12,5	106 783	34,7	96 655	31,4	66 066	21,4
Födda utomlands	182 511	158 131	21 649	13,7	70 735	44,7	44 473	28,1	21 274	13,5
Kommun	536 076	465 154	60 245	13,0	177 085	38,1	140 735	30,3	87 089	18,7
Landsting	1 396	1 145	68	5,9	433	37,8	393	34,3	251	21,9

¹⁾ För kursdeltagare med datum för avslutad kurs inom läsåret 2006/07 (exklusive orienteringskurser där betyg ej ska ges) saknar 11,7 procent uppgift om betyg.

²⁾ På orienteringskurser ska enligt förordning inte sättas betyg.

9.

VUXENUTBILDNING FÖR UTVECKLINGSSTÖRDA (SÄRVUX)

9. Vuxenutbildning för utvecklingsstörda (särvox)

SAMMANFATTNING

I särvox gick 4 800 elever hösten 2010. Det genomsnittliga antalet undervisningstimmar (60 minuter) per elev och vecka var 3,1. En grupp bestod i genomsnitt av 3 elever. Medianåldern i särvox var 35 år. Omräknat till heltidstjänster var det 280 lärare som undervisade på särvox. Elva procent saknade pedagogisk högskoleexamen.

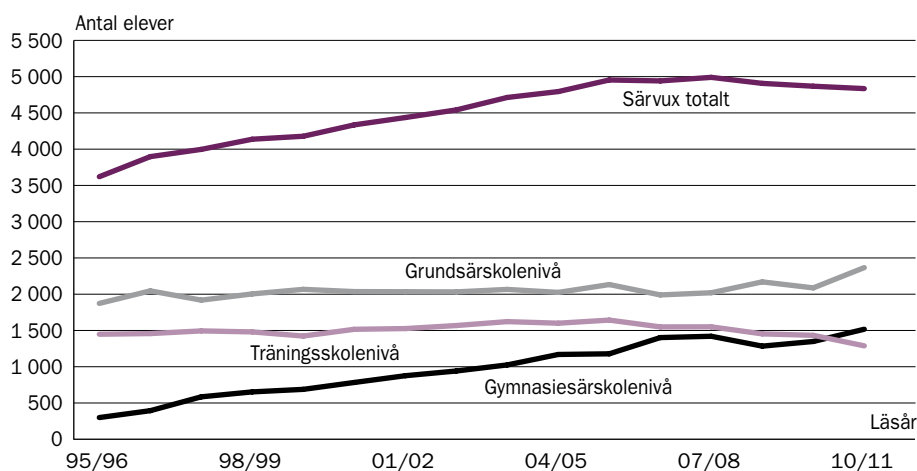
Särvox, vuxenutbildning för utvecklingsstörda, syftar till att ge kunskaper och färdigheter motsvarande de som ges i den obligatoriska sarskolan (grundskolan respektive träningskolan) och på nationella eller specialutformade program i gymnasieskolan. Särvox har egna kursplaner och timplaner. Skolformen vänder sig till vuxna utvecklingsstörda som vill komplettera sin utbildning. Utbildningen bedrivs i form av fristående kurser och eleverna kan välja att studera en enda kurs eller olika kombinationer av kurser.

Timplanerna i särvox anger endast riktvärden. En elev kan behöva mer eller mindre tid för att nå ett utbildningsmål och har alltid rätt att fullfölja kursen. Förutsättningen är dock att eleven bedöms ha förmåga att nå ett bestämt utbildningsmål.

I likhet med vad som gäller för sarskolan fördes huvudmannaskapet för särvox över från landstingen till kommunerna under 1990-talets första hälft. Utbildning anordnades hösten 2010 i totalt 214 kommuner. För eleverna i 16 av dessa kommuner samordnades undervisningen i 6 gymnasieförbund. Särvox-eleverna var bosatta i 251 kommuner. Drygt 6 procent av eleverna var bosatta (folkbokförda) i en annan kommun än den där skolan var belägen.

Hösten 2010 fanns det 4 800 elever i särvox. Sedan läsåret 1995/96 har antalet elever som läser på särvox ökat med 34 procent. Det är eleverna som läser på gymnasial nivå som har ökat mest i antal.

Diagram 9.1
Antal elever i särvox
1995–2010

Det genomsnittliga antalet undervisningstimmar (60 minuter) per elev och vecka var 3,1 läsåret 2010/11. Motsvarande uppgift per studienivå var för grundskolenivån 2,9, för träningskolenivån 2,3 och för gymnasieskolenivån 3,5 elevtimmar. Den genomsnittliga gruppstorleken inklusive individuell undervisning har under den senaste tioårsperioden ökat från 2,5 till 3,1 elever. De senaste fem åren har den genomsnittliga gruppstorleken legat mellan 3,0 och 3,1 elever.

Medianåldern i särvux var 35 år och andelen utlandsfödda elever var 11 procent.

Tabell 9.1

Elever i särvux 15 oktober 2000–2010 fördelade efter studienivå

Läsår Studienivå	Elever						Antal elever per grupp ¹⁾	Antal elevtimmar per elev under mätveckan
	Totalt antal	Andel (%)	därav		Födda i Sverige Antal (%)	Födda utomlands Antal (%)		
			Kvinnor Antal (%)	Män Antal (%)				
2000/2001	4 335	100	2 078 (48)	2 257 (52)	4 023 (93)	312 (7)	2,5	2,4
2001/2002	4 436	100	2 152 (49)	2 284 (51)	4 112 (93)	324 (7)	2,5	2,5
2002/2003	4 541	100	2 185 (48)	2 356 (52)	4 172 (92)	369 (8)	2,6	2,6
2003/2004	4 713	100	2 309 (49)	2 404 (51)	4 309 (91)	404 (9)	2,7	2,7
2004/2005	4 794	100	2 336 (49)	2 458 (51)	4 371 (91)	423 (9)	2,8	2,7
2005/2006	4 954	100	2 450 (49)	2 504 (51)	4 509 (91)	445 (9)	2,9	2,8
2006/2007	4 941	100	2 430 (49)	2 511 (51)	4 489 (91)	452 (9)	3,0	2,8
2007/2008	4 990	100	2 430 (49)	2 559 (51)	4 493 (90)	496 (10)	3,1	2,9
2008/2009	4 907	105	2 369 (48)	2 538 (52)	4 393 (90)	514 (10)	3,1	2,8
2009/2010	4 868	105	2 361 (49)	2 507 (51)	4 350 (89)	518 (11)	3,0	3,0
2010/2011²⁾	4 835	107	2 388 (49)	2 447 (51)	4 284 (89)	551 (11)	3,1	3,1
därav								
Grundskolenivå	2 367	49	1 206 (51)	1 161 (49)	2 097 (89)	270 (11)	.	2,9
Träningskolenivå	1 288	27	552 (43)	736 (57)	1 160 (90)	126 (10)	.	2,3
Gymnasieskolenivå	1 517	31	793 (52)	724 (48)	1 331 (88)	186 (12)	.	3,5

¹⁾ Uppgift om utbildningsnivå samlas inte in per undervisningsgrupp. Antal elever per grupp redovisas därför inte på utbildningsnivå utan som medelvärde av samtliga undervisningsgruppers storlek.

²⁾ Antalet elever per studienivå summerar till mer än det totala antalet elever då en elev kan läsa kurser på fler än en nivå.

Lärare

Antalet tjänstgörande lärare (exkl. korttidsanställda) var 459 i oktober 2009. Den genomsnittliga tjänstgöringsgraden var 61 procent. Omräknat till heltidstjänster var antalet lärare 280. Nästan 11 procent av årsarbetskraften saknade pedagogisk utbildning.

Lärartätheten, beräknad som antal lärare omräknat till heltidstjänster per 100 elever, var 5,4 och har legat på en relativt stabil nivå under 2000-talet. Lärartätheten i särvux kan inte jämföras med lärartätheten inom andra skolformer. Särvuxeleverna undervisas i mindre grupper och dessutom får de betydligt färre undervisningstimmar per vecka än eleverna i andra skolformer.

Tabell 9.2

Lärare i särvox 15 oktober 2000–2010

Läsår Pedagogisk utbildning	Antal tjänstgörande lärare			Genomsnittlig tjänstgörings- grad i %	Antal lärare omräknat till heltidstjänster		Antal lärare (heltidstjänst) per 100 elever
	Totalt	därav			Totalt	därav med tillsvidare- anställning	
		Kvinnor	Män				
2000/01 Samtliga lärare	385	331	54	59,6	229	183	5,3
2001/02 Samtliga lärare	349	296	53	62,1	217	174	4,9
2002/03 Samtliga lärare	383	322	61	63,6	244	198	5,4
2003/04 Samtliga lärare	392	324	68	62,8	246	196	5,2
2004/05 Samtliga lärare	408	332	76	61,5	251	211	5,2
2005/06 Samtliga lärare	410	338	72	61,8	253	218	5,1
2006/07 Samtliga lärare	414	337	77	63,3	262	223	5,3
2007/08 Samtliga lärare	439	355	84	59,6	261	229	5,2
2008/09 Samtliga lärare	442	358	84	61,1	270	243	5,2
2009/10 Samtliga lärare	455	367	88	61,4	279	248	5,4
2010/11 Samtliga lärare	459	372	87	61,1	280	246	5,4
därav							
Antal med ped.högskoleexamen	387	312	75	64,6	250	229	.
Andel (%) med ped. högskoleexamen	84,3	83,9	86,2	.	89,1	92,9	.

Kostnader

Den totala kostnaden för särvox var 221 miljoner kronor år 2010. Räknat per elev var den totala kostnaden 43 000 kronor 2010. Undervisningskostnaden utgjorde 63 procent av den totala kostnaden eller 140 miljoner kronor. Undervisningskostnaden per elev var 27 300 kronor. Förutom kostnadsposten övriga kostnader var lokaler och inventarier den näst största kostnadsposten och utgjorde 14 procent av de totala kostnaderna.

Tabell 9.3

Kostnader för särvox
2006–2010 (löpande priser)

	Kommunal huvudman		
	Kostnad totalt miljoner kr	Andel (%)	Kostnad per elev ¹⁾ kr
Totalt 2006	168	100	34 200
Totalt 2007	199	100	39 900
Totalt 2008	194	100	38 200
Totalt 2009	205	100	39 400
Totalt 2010	221	100	43 000
därav			
undervisning	140	63	27 300
lokaler och invent.	30	14	5 800
läromedel/utrustning/ skolbibliotek	6	3	1 200
elewård	2	1	300
övrigt	43	19	8 500

¹⁾ Medeltal av antalet elever de två läsår som kalenderåret omfattar.

10.

SVENSKUNDERVISNING
FÖR INVANDRARE (SFI)

10. Svenskundervisning för invandrare (sfi)

SAMMANFATTNING

Sedan slutet av 1990-talet har antalet elever i sfi ökat och uppgick 2010 till 96 100 elever. Av det totala antalet elever var fyra av tio nybörjare, dvs. elever som hade sin första kursstart i sfi under året. Varje elev i sfi deltog i genomsnitt i 1,3 kurser.

Av eleverna som började i sfi år 2008 hade sex av tio avslutat någon kurs med minst godkänt resultat två år senare. En fjärdedel av eleverna hade avbrutit studierna och 15 procent antogs fortsätta utbildningen. Störst andel elever som fick godkänt på någon kurs fanns bland elever som hade påbörjat utbildningen på den högsta studievägskursen (3D).

Elever som påbörjade sina studier på de lägre kurserna hade i genomsnitt fler undervisningstimmar än de som började på de högre kurserna. De elever som började sin utbildning på den lägsta studievägskursen (1A) och som fått godkänt på den högsta studievägskursen hade i genomsnitt 676 timmar. De som gjorde entré på den högsta studievägskursen direkt hade i genomsnitt fått 131 timmars undervisning.

Arabiska var det absolut största modersmålet bland eleverna i sfi. En femtedel av eleverna hade detta språk som modersmål. Sammanlagt var över 140 språk representerade bland eleverna. Majoriteten av eleverna var 25–39 år gamla. Knappt var femte elev var under 25 år och var fjärde elev var äldre än 39 år. Det var fler kvinnor än män som läste i sfi.

Svenskundervisning för invandrare (sfi) är en kvalificerad språkutbildning som syftar till att ge vuxna invandrare grundläggande kunskaper i det svenska språket. En elev med ett annat modersmål än svenska ska inom sfi få lära sig och utveckla ett funktionellt andraspråk. Utbildningen ska ge språkliga redskap för kommunikation och aktivt deltagande i vardags-, samhälls- och arbetsliv. Sfi syftar också till att ge vuxna invandrare som saknar grundläggande läs- och skrivfärdigheter möjlighet att förvärva sådana färdigheter. En elev som inte är läs- och skrivkundig eller har ett annat skriftsystem än det latinska alfabetet ska få läs- och skrivundervisning inom ramen för sfi.

Utbildningen riktar sig till personer som har olika erfarenheter, livssituation, kunskaper och studiemål. Den planeras och utformas tillsammans med eleven och anpassas till elevens intressen, erfarenheter, allsidiga kunskaper och långsiktiga mål. Utbildningen kan, med utgångspunkt från individens behov, kombineras med förvärvsarbete eller andra aktiviteter, t.ex. arbetslivsorientering, validering,¹ praktik eller annan utbildning. Därför utformas den så flexibelt när det gäller tid, plats, innehåll och arbetsformer att det är möjligt för eleven att delta i undervisningen.

Utbildningen består av tre olika studievägar, Sfi 1, Sfi 2 och Sfi 3, som riktar sig till personer med olika bakgrund, förutsättningar och mål. Sfi 1 utgörs av

¹ "Validering är en process som innebär en strukturerad bedömning, värdering, dokumentation och ett erkännande av kunskaper och kompetens som en person besitter oberoende av hur de förvärvats". Valideringsdelegationen (2008), *Valideringsdelegationens slutrapport – Mot en nationell struktur*

kurserna A och B, Sfi 2 av kurserna B och C samt Sfi 3 av kurserna C och D. De fyra kurserna tydliggör framåtskridandet inom utbildningen. Sfi 1 vänder sig i första hand till personer med mycket kort studiebakgrund och Sfi 3 till dem som är vana att studera. Trots att en elev kan avsluta sfi efter respektive kurs eller studieväg är intentionen att alla elever ska ges möjlighet att studera till och med kurs D.

Två av kurserna finns i mer än en studieväg. Beroende på studieväg kan var och en av dessa två kurser, kurs B och kurs C, vara antingen nybörjarkurs eller fortsättningskurs. Oavsett om kursen är nybörjarkurs eller fortsättningskurs är kursmålen desamma, men kursen får olika utformning beroende på elevens studievana, utbildningsbakgrund och kunskaper i svenska vid kursstarten samt vald studieväg. Kurserna är relaterade till den gemensamma europeiska referensramen för språk; lärande, undervisning och bedömning.

Sfi är en skolform där eleverna kan påbörja och avsluta utbildningen när som helst under året. Undervisning för en elev med rätt till sfi ska finnas att tillgå så snart som möjligt. Om det inte finns särskilda skäl ska undervisningen kunna påbörjas inom tre månader. Undervisningen bör bedrivas kontinuerligt under hela året, endast med uppehåll för semester.

Varje kommun är skyldig att se till att sfi erbjuds de personer som saknar de grundläggande kunskaper i det svenska språket som utbildningen avser att ge. Detta gäller från och med andra halvåret det år de fyller sexton år. För ungdomar i åldrarna 16–19 år kan sfi kombineras med studier på ett individuellt program i gymnasieskolan.

Kommunerna är huvudmän för sfi och bestämmer hur utbildningen ska organiseras. Detta gäller t.ex. undervisningsintensitet och val av utbildningsanordnare. Sfi anordnas av flertalet kommuner i anslutning till komvux. I en del kommuner anlitas studieförbund, folkhögskolor eller privata anordnare för genomförandet av sfi. Några kommuner har bildat kommunalförbund som anordnar sfi.

Sfi 2010

Antalet elever i sfi har ökat varje år sedan 2000. Under 2010 deltog drygt 96 100 elever i sfi vilket var det högsta antalet elever som har uppmätts någonsin. Av eleverna var 37 700 nybörjare i sfi, dvs. elever som hade sin första kursstart i sfi under året. Övriga 58 500 elever började sfi ett eller flera år tidigare. Antalet nybörjare i sfi var det högsta antalet sedan läsåret 1993/94 då antalet var 36 700.

Sfi var t.o.m. år 2002 organiserad som en enda kurs. Sedan studievägssystemet infördes 2003 kan en elev läsa flera kurser under ett år. På varje kurs som eleven deltar i räknas den som en kursdeltagare. Därför finns det från och med 2003 fler kursdeltagare än elever.

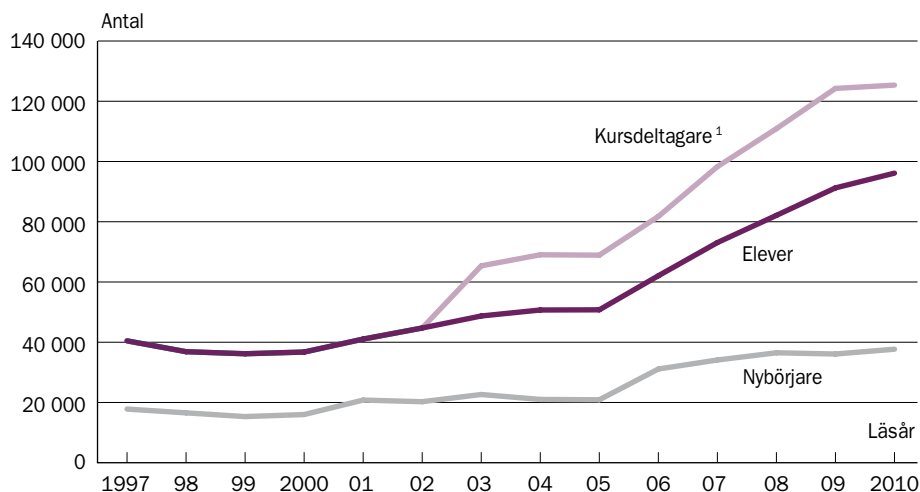
Antalet kursdeltagare uppgick under 2010 till drygt 125 400. Antalet kursdeltagare har ökat kontinuerligt varje år sedan studievägssystemet infördes och ökningen under denna tidsperiod uppgår till 92 procent. Varje elev deltog i genomsnitt i 1,3 kurser under året och har varit oförändrat över tid.

Under 2010 fanns elever som studerade på sfi i 260 av landets kommuner. Sfi är en liten verksamhet i många kommuner. I 78 kommuner var elevantalet under 50, i 46 kommuner var elevantalet lägre än 25. Bara 132 kommuner eller kommunalförbund hade fler än 100 elever.

Kommunerna kan bedriva sfi i egen regi eller uppdra åt andra anordnare att anordna utbildningen. Under 2010 läste majoriteten av eleverna sfi i kommunal

Diagram 10.1

Antal elever, nybörjare och kursdeltagare i sfi 1997–2010

¹⁾ Sfi var t.o.m. läsåret 2001/02 organiserad som en enda kurs. Sedan studievägssystemet infördes läsåret 2002/03 kan en elev läsa flera kurser under ett läsår och därmed är antalet kursdeltagare större än antalet elever.

regi, 66 procent. En mycket liten andel av eleverna läste sfi som var anordnad av en folkhögskola, 0,5 procent, eller studieförbund, 3 procent. 30 procent av eleverna läste sfi som var anordnad av annan extern anordnare. Sett i ett femårs-perspektiv har andelen elever som läser sfi anordnad av annan anordnare ökat och andelen som läser sfi anordnad av studieförbund minskat.

Elevernas bakgrund

Det är fler kvinnor än män i sfi. Av det totala antalet elever år 2010 var 57 procent kvinnor. Andelen kvinnor har ökat sedan mitten av 90-talet. Läsåret 1993/94 var andelen 50 procent.

En jämförelse med de fem senaste läsåren visar att elevernas åldersfördelning är mycket stabil samt att kvinnornas och männens åldersfördelning är snarlik. En majoritet av eleverna (57 procent) var 25-39 år gamla, var femte elev var yngre än 25 år och ungefär var fjärde elev var äldre än 39 år.

De enda uppgifter som finns om sfi-elevernas utbildningsbakgrund är antalet utbildningsår i hemlandet, vilket är ett grovt mått på tidigare utbildning. Nästan 60 procent av eleverna hade minst en tioårig utbildning sedan tidigare, 15 procent hade en 7-9-årig utbildning, 11 procent hade en 4-6-årig utbildning och 15 procent hade en utbildning som var tre år eller kortare. Kvinnorna hade i genomsnitt kortare utbildning än männen. Sett över den senaste femårsperioden var andelen med en minst tioårig utbildning oförändrad medan andelen med en utbildning som var 3 år eller kortare ökade med 3 procentenheter.

Det absolut största modersmålet bland eleverna på sfi var arabiska. En femtedel av eleverna, 20 000, hade arabiska som modersmål. Därefter var somaliska (9 600 elever), thailändska (5 700 elever) och polska (4 600 elever) de vanligaste modersmålen. Nästan två tredjedelar av eleverna hade något av de 10 största språken som modersmål. Bland de resterande eleverna var över 130 språk representerade. Många av dessa språk talades bara av enstaka elever. 64 språk talades av färre än 50 elever och 8 språk talas bara av en elev vardera.

Sett över den senaste femårsperioden ökade andelen elever med modersmålen somaliska och arabiska med 5 respektive 3 procentenheter, medan andelen elever med bosniska/kroatiska/serbiska sjönk med 2 procentenheter. Andelen

Tabell 10.1

Elever inskrivna 2010 efter kön, ålder, utbildningsbakgrund, modersmål, födelse-land, andel i läs- och skrivin-lärning, andel i praktik och anordnare

Ålder	Totalt	Kvinnor	Män
Utbildningsbakgrund			
Modersmål			
Födelse-land			
Läs- och skrivin-lärning			
Praktik			
Anordnare			
Samtliga elever	96 136	55 122	41 014
därav i åldern (%)			
16–19 år	3	3	3
20–24 år	16	17	16
25–39 år	57	56	58
40–54 år	21	22	19
55 år–	3	3	3
därav med utbildning (%)			
i högst 3 år	15	16	12
i 4–6 år	11	12	9
i 7–9 år	15	15	15
i 10–12 år	27	26	29
i 13 år eller mer	32	31	35
därav med modersmål (10 största) ¹			
Arabiska	21	19	24
Somaliska	10	9	11
Thailändska	6	10	1
Polska	5	5	4
Spanska	4	4	4
Engelska	4	3	5
Persiska	4	4	3
Kurdiska / Nordkurdiska	3	3	3
Turkiska	3	3	4
Bosniska / Kroatiska / Serbiska	3	3	3
Övriga	38	38	38
därav med födelse-land (10 största) ¹			
Irak	19	17	20
Somalia	10	9	11
Thailand	6	10	1
Polen	5	5	4
Iran	4	4	4
Turkiet	3	3	4
Kina	3	3	2
Eritrea	2	3	2
Afghanistan	2	2	2
Serbien	2	2	2
Övriga	45	42	48
därav andel i läs- och skrivin-lärning (%)	25	27	23
därav andel i praktik (%)	6	6	7
därav			
Kommun	66	67	65
Folkhögskola	0	1	0
Studieförbund	3	3	3
Annan	30	29	32

¹ Tabellen visar de 10 största moders-målen (födelse-länderna) läsår 2008/09 och hur andelen av dessa språk (födelse-länder) har förändrats med åren. Det innebär att det kan ha varit andra språk (födelse-länder) som var de 10 största under läsåren innan läsår 2008/09.

elever med något av de övriga 10 största modersmålen var i stort sett oförändrad under samma tidsperiod.

Andelen kvinnor varierade också mellan de 10 största modersmålen. 24 procent av männen hade arabiska som modersmål jämfört med 19 procent av kvinnorna. Det näst största modersmålet bland männen var somaliska med 11 procent. Det näst största modersmålet bland kvinnorna var thailändska med 10 procent medan bara 1 procent av männen hade det modersmålet.

Bland eleverna var Irak det vanligaste födelselandet. 17 procent av kvinnorna hade Irak som sitt födelseland, följt av Thailand, Somalia och Polen. Det vanligaste födelselandet bland män var också Irak med 20 procent, följt av Somalia och Polen. Utvecklingen över de fem senaste åren är att andelen elever från Somalia, Serbien och Irak har ökat medan andelen elever från Afghanistan och Turkiet har minskat.

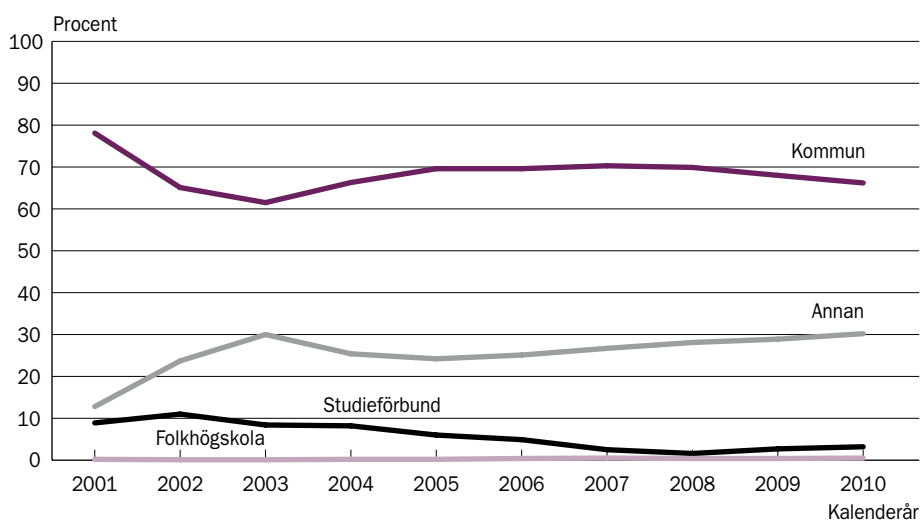
En fjärdedel av eleverna deltog i läs- och skrivinläring inom ramen för sfi. Sett i ett femårsperspektiv ökade andelen elever som deltog i läs- och skrivinläring mycket mellan åren 2006 och 2007. Att andelen ökade så mycket mellan dessa år kan troligtvis förklaras av att läs- och skrivinläringen sedan 2007 ska ske inom ramen för sfi istället för inom den grundläggande vuxenutbildningen. När läs- och skrivinläringen skedde inom den grundläggande vuxenutbildningen fanns det indikationer på att denna uppgift inte rapporterades i full utsträckning.

Kommunen ska i samarbete med Arbetsförmedlingen verka för att eleven ges möjlighet att öva det svenska språket i arbetslivet och att sfi kan kombineras med bl.a. praktik. Andelen av eleverna som har haft någon praktik uppgick till 6 procent år 2010. Tidigare år har kvinnornas deltagande i praktik varit lägre än männens men är på ungefär samma nivå 2010. Uppgifterna om praktik bör dock användas med försiktighet. Det finns tydliga indikationer på att omfattningen av praktik är underskattad. Många kommuner anser att uppgifter om praktik är svårreporterade eftersom praktiken många gånger administreras via en annan förvaltning än utbildningsförvaltningen, t.ex. socialförvaltningen.

Diagram 10.2

Elevers fördelning över olika utbildningsanordnare år 2001–2010

Kommentar: Andelarna från tidigare år överensstämmer inte helt med publicerade siffror för 08/09. Skillnaderna är dock marginella och påverkar i princip inte diagrammet

Kursdeltagare i sfi

År 2010 uppgick antalet kursdeltagare till 125 400. Av kursdeltagarna läste 14 procent på studieväg 1, 42 procent på studieväg 2 och 44 procent på studieväg 3.² Under de senaste fem åren har kursdeltagarnas fördelning över de sex olika studievägskurserna varit tämligen stabil.

Det var fler kvinnor än män som läste i sfi, 57 jämfört med 43 procent. Kvinnorna var i majoritet på samtliga kurser. Högst andel kvinnor återfanns på kurs

² Läs mer om studievägarna i inledningen av kapitlet.

Tabell 10.2

Kursdeltagare inskrivna 2006–2010 per studievägs-kurs samt 2010 per studievägs-kurs efter kön

¹ För 2010 infördes en förändring i definitionen av kursdeltagare som innebär att byte av skola, med bibehållen kurs, inte längre kan medföra att eleven räknas som en ny kursdeltagare. Förändringen får till följd att antalet kursdeltagare blir lägre än vad det annars skulle ha varit för detta år.

Kön	Totalt antal	därav andel (%) på studievägs-kurs					
		1A	1B	2B	2C	3C	3D
Samtliga kursdeltagare 2006	81 753	8,4	5,6	25,0	16,7	23,1	21,1
Samtliga kursdeltagare 2007	98 287	8,9	6,1	26,5	16,9	21,8	19,8
Samtliga kursdeltagare 2008	110 899	8,0	6,2	26,0	16,6	22,8	20,4
Samtliga kursdeltagare 2009	124 260	7,6	6,1	24,2	17,4	22,9	21,8
Samtliga kursdeltagare 2010¹	125 362	7,6	6,6	23,4	18,3	22,3	21,9
därav							
Kvinnor	72 920	8,9	7,3	22,2	18,3	20,8	22,5
Män	52 442	5,7	5,6	25,1	18,2	24,5	21,0

Kommentar: i tabellen ingår inte kursdeltagare som läst enligt gamla kursplanen.

1A där andelen kvinnor uppgick till 69 procent. Jämnast var fördelningen på 3C där 54 procent var kvinnor.

En majoritet av kursdeltagarna (59 procent) var 25–39 år gamla. 1 procent var 16–19 år, 14 procent var 20–24 år, 22 procent var 40–54 år och 3 procent var 55 år eller äldre. Fördelningen på de sex studievägs-kurserna var likartad för åldersgrupperna 20–24 år och 25–39 år. Dessa åldersgrupper karakteriseras av en lägre andel kursdeltagare på studieväg 1 och en högre andel kursdeltagare på studieväg 3 jämfört med övriga åldersgrupper. Den äldsta åldersgruppen, 55 år eller äldre, kännetecknas av den högsta andelen kursdeltagare på studieväg 1 och då främst kurs A samt den lägsta andelen på studieväg 3 jämfört med övriga åldersgrupper.

Ungefär 14 procent av alla kursdeltagare under 2010 hade utbildning från hemlandet som var 3 år eller kortare, 11 procent hade en utbildning som var 4–6 år, 15 procent hade en utbildning som var 7–9 år, 27 procent hade en utbildning som var 10–12 år och 32 procent hade en utbildning som var 13 år eller längre.

Studieväg 1 vänder sig i första hand till personer med mycket kort studiebakgrund och studieväg 3 till dem som är vana att studera. Studieväg 2 vänder sig till personer som sinsemellan kan vara mycket olika. Det kan t.ex. handla om personer som är högutbildade men som av olika skäl behöver studera i en långsammare takt. För kursdeltagare med högst 3-årig utbildning från hemlandet var det vanligast att läsa på studieväg 1. Kursdeltagare med en tidigare utbildning på 4–12 år läste oftast på studieväg 2. Det var även mycket vanligt att kursdeltagare med en tidigare utbildning på 4–6 år läste på studieväg 1. Att läsa på studieväg 1 var mycket ovanligt för kursdeltagare med en tidigare utbildning på minst 13 år. Vanligast för denna grupp var att läsa på studieväg 3.

Majoriteten kursdeltagare, 67 procent, läste kurser som var anordnade av kommunal huvudman. Mindre än 1 procent av alla kursdeltagare läste sfi hos en folkhögskola och 3 procent hos ett studieförbund. Resterande 29 procent av kursdeltagarna läste hos annan anordnare. Fördelningen av kursdeltagarna på de tre studievägarna varierar mellan de olika anordnarna. Den genomsnittliga fördelningen domineras av kursdeltagare som läser sfi anordnad av kommunen. Fördelningen av kursdeltagare är likartad för sfi anordnad av kommunen och av annan anordnare. Folkhögskolor hade en mycket högre andel kursdeltagare som läste på studieväg 1 och en mycket lägre andel som läste på studieväg 3 än genomsnittet. Drygt två tredjedelar av alla kursdeltagare som läste sfi anordnad av ett studieförbund läste på studieväg 3.

Nästan en fjärdedel av alla kursdeltagare deltog i läs- och skrivinläring. Störst var andelen på studieväg 1 som är avsedd för kortutbildade, där lite mer än hälften deltog i läs- och skrivinläring. På studieväg 2 deltog tre av tio och på studieväg 3 deltog mindre än en av tio av alla kursdeltagare i läs- och skrivinläring.

Av samtliga kursdeltagare 2010 deltog 5 procent i praktik. Deltagandet i praktik var relativt jämt fördelat över studievägskurserna.

Lärare

Antalet tjänstgörande lärare (exkl. korttidsanställda) i sfi uppgick till 2 800 personer i oktober 2010. 83 procent av de tjänstgörande lärarna var kvinnor och 18 procent var födda utomlands. Omräknat till heltidstjänster fanns det 2 200 lärare i sfi. Det innebär att den genomsnittliga tjänstgöringsgraden uppgick till 79 procent.

Lärartätheten (antalet lärare omräknat till heltidstjänster per 100 elever) uppgick till 4,1 lärartjänster per 100 elever. Sedan läsåret 2001/02 har antalet elever mer än fördubblats medan antalet lärare (omräknat till heltidstjänster) har ökat med 86 procent. Detta innebär att lärartätheten under samma tidsperiod har minskat från 5,4 till 4,4 lärartjänster per 100 elever.

Tabell 10.3

Lärare i sfi 15 oktober 2001–2010¹⁾

Läsår Pedagogisk högskoleexamen Utbildningsanordnare	Antal tjänstgörande lärare därav			Genomsnittlig tjänstgörings- grad i %	Antal lärare omräknat till heltidstjänster		Antal lärare (heltidstjänster) per 100 elever
	Totalt	Kvinnor	Män		Totalt	därav med tillsvidare- anställning	
2000/01 Samtliga lärare	1 427	1 208	219	78,7	1 123	864	5,5
Andel (%) med ped. högsk.examen	80,0	80,3	78,5	.	79,9	90,4	.
2001/02 Samtliga lärare	1 493	1 256	237	77,3	1 154	827	5,4
Andel (%) med ped. högsk.examen	75,8	76,3	73,0	.	76,3	87,1	.
2002/03 Samtliga lärare	1 523	1 296	227	79,2	1 206	879	5,6
Andel (%) med ped. högsk.examen	74,2	74,9	70,0	.	74,8	85,0	.
2003/04 Samtliga lärare	1 681	1 411	270	76,8	1 292	930	4,8
Andel (%) med ped. högsk.examen	72,1	73,1	66,7	.	72,8	84,4	.
2004/05 Samtliga lärare	1 576	1 326	250	76,0	1 198	907	4,3
Andel (%) med ped. högsk.examen	74,7	75,9	68,4	.	74,2	83,7	.
2005/06 Samtliga lärare	1 610	1 348	262	74,4	1 198	912	4,3
Andel (%) med ped. högsk.examen	72,4	73,7	66,0	.	72,9	82,0	.
2006/07 Samtliga lärare	1 939	1 617	322	76,4	1 482	988	4,2
Andel (%) med ped. högsk.examen	70,1	71,8	61,8	.	70,3	81,6	.
2007/08 Samtliga lärare	2 367	1 964	403	79,3	1 876	1 244	4,5
Andel (%) med ped. högsk.examen	70,1	71,3	64,0	.	69,9	79,8	.
2008/09 Samtliga lärare	2 521	2 106	415	79,7	2 008	1 382	4,3
Andel (%) med ped. högsk.examen	70,1	71,7	62,2	.	70,3	78,4	.
2009/10 Samtliga lärare	2 617	2 178	439	78,8	2 062	1 455	4,1
Andel (%) med ped. högsk.examen	71,6	73,0	64,7	.	72,1	78,0	.
2010/11 Samtliga lärare²⁾	2 771	2 293	478	79,3	2 198	1 545	.
Antal med ped. högsk.examen	1964	1 675	289	80,4	1 578	1 220	.
Andel (%) med ped. högsk.examen	70,9	73,0	60,5	.	71,8	78,9	.
Per utbildningsanordnare							
Kommun (samtliga lärare)	2 079	1 731	348	79,1	1 644	1 140	
Andel (%) med ped. högsk.examen	75,4	77,0	67,5	.	76,4	85,1	
Annan (samtliga lärare)	728	590	138	76,1	554	405	
Andel (%) med ped. högsk.examen	57,4	60,8	42,8	.	58,1	61,6	

¹⁾ Uppgifterna avser den vecka då 15 oktober infaller.

²⁾ Summering på anordnare ger en högre siffra än totalsiffran, eftersom samma person kan vara anställd av flera anordnare.

72 procent av lärarna (omräknat till heltidstjänster) hade en pedagogisk högskoleexamen läsåret 2010/11. Bland de tillsvidareanställda lärarna hade 79 procent en pedagogisk högskoleexamen. Andelen lärare som hade en pedagogisk högskoleexamen var liksom tidigare år betydligt lägre i utbildningar som upphandlats av kommunerna än utbildningar i kommunernas egen regi, 57 respektive 75 procent.

Kostnader

Kursplanen för sfi gör det möjligt för deltagarna att kombinera eller integrera kurser inom sfi med studier i grundläggande eller gymnasial vuxenutbildning, praktik, förvärvsarbete eller annan sysselsättning. Antalet heltidsstuderande beräknas sedan 2004 genom att ta hänsyn till såväl undervisningstid som tid i praktik.

Kommunernas kostnader för sfi uppgick 2010 till 1 855 miljoner kronor. Kostnaden per elev, omräknat till heltidsstuderande, var 37 100 kronor. Sedan 2006 har kostnaden per heltidsstuderande ökat med 21 procent (fasta priser).

Tabell 10.4

Total kostnad och kostnad per heltidsstuderande för sfi 2006–2010 (löpande priser)

År	Total kostnad (tkr)	Antal heltidsstuderande	Kostnad per heltidsstuderande (kr)
2006	1 023 167	33 334	30 700
2007	1 241 170	40 554	30 600
2008	1 549 589	42 736	36 300
2009	1 705 573	48 431	35 200
2010	1 854 685	49 994	37 100

Resultat för kursdeltagare 2010

Av de 125 400 kursdeltagarna som studerade under 2010 slutförde 37 procent kursen, 23 procent avbröt kursen och 41 procent antas fortsätta kursen nästa år. Fördelningen varierar mellan de fem redovisade åren men utan tydlig trend. Bortsett från studieväg 1 avslutade en större andel av kvinnorna än männen kurserna. Bland de kvinnliga kursdeltagarna slutförde 39 procent kursen, 21 procent avbröt kursen och 41 procent antas fortsätta kursen nästa år. Bland de manliga kursdeltagarna slutförde en mindre andel kursen och en större andel avbröt kursen jämfört med kvinnorna.

Absolut högst andel som slutfört kursen återfanns på studievägskurs 3D, 47 procent. På studievägskurs 1A återfanns den lägsta andelen som avbrutit kursen, 17 procent. Högst andel som avbrutit kurs fanns på studievägskurs 3C och högst andel som antas fortsätta kursen fanns på studievägskurs 1B.

Tabell 10.5

Kursdeltagare läsåren 2006–2010 som slutfört, avbrutit eller fortsätter kursen

Kurs Kön	Antal kursdeltagare	därav					
		Slutfört kurs		Avbrutit kurs		Fortsätter kurs	
		Antal	Andel (%)	Antal	Andel (%)	Antal	Andel (%)
Samtliga 2006	81 753	30 551	37,4	24 380	29,8	26 822	32,8
Samtliga 2007	98 287	36 038	36,7	21 333	21,7	40 916	41,6
Samtliga 2008	110 899	39 383	35,5	26 011	23,5	45 505	41,0
Samtliga 2009	124 260	44 850	36,1	31 202	25,1	48 208	38,8
Samtliga 2010¹	125 362	45 849	36,6	28 557	22,8	50 956	40,6
därav Kvinnor	72 920	28 354	38,9	14 921	20,5	29 645	40,7
därav Män	52 442	17 495	33,4	13 636	26,0	21 311	40,6
Kurs 1A	9 502	3 640	38,3	1 581	16,6	4 281	45,1
därav Kvinnor	6 522	2 419	37,1	1 100	16,9	3 003	46,0
därav Män	2 980	1 221	41,0	481	16,1	1 278	42,9
Kurs 1B	8 230	2 021	24,6	1 837	22,3	4 372	53,1
därav Kvinnor	5 288	1 281	24,2	1 155	21,8	2 852	53,9
därav Män	2 942	740	25,2	682	23,2	1 520	51,7
Kurs 2B	29 311	10 392	35,5	7 227	24,7	11 692	39,9
därav Kvinnor	16 170	6 210	38,4	3 529	21,8	6 431	39,8
därav Män	13 141	4 182	31,8	3 698	28,1	5 261	40,0
Kurs 2C	22 901	7 517	32,8	5 487	24,0	9 897	43,2
därav Kvinnor	13 376	4 522	33,8	2 967	22,2	5 887	44,0
därav Män	9 525	2 995	31,4	2 520	26,5	4 010	42,1
Kurs 3C	28 011	9 405	33,6	7 293	26,0	11 313	40,4
därav Kvinnor	15 186	5 822	38,3	3 390	22,3	5 974	39,3
därav Män	12 825	3 583	27,9	3 903	30,4	5 339	41,6
Kurs 3D	27 407	12 874	47,0	5 132	18,7	9 401	34,3
därav Kvinnor	16 378	8 100	49,5	2 780	17,0	5 498	33,6
därav Män	11 029	4 774	43,3	2 352	21,3	3 903	35,4

¹ För 2010 infördes en förändring i definitionen av kursdeltagare som innebär att byte av skola, med bibehållen kurs, inte längre kan medföra att eleven räknas som en ny kursdeltagare. Förändringen får till följd att antalet kursdeltagare blir lägre än vad det annars skulle ha varit för detta år.

Nybörjare 2008 och deras resultat till och med 2010

Eftersom eleverna börjar studierna på sin egen språkliga nivå och varje kurs kan vara den avslutande, kan studietiden i sfi variera kraftigt från en elev till en annan. För att bedöma resultaten i sfi följs därför en grupp elever under relativt lång tid. I den senaste nybörjargruppen (36 500 nybörjare år 2008) som kan följas i två år efter startåret gjorde 18 procent entré i sfi på studieväg 1, 43 procent började på studieväg 2 och 39 procent på studieväg 3.

Tabell 10.6

Studieresultat t.o.m. år 2010 för elever som påbörjat sin utbildning 2008, elever prioriterade efter högsta godkända kurs¹⁾

Avslutat någon kurs Avbrott/studieuppehåll Fortsätter utbildningen	Elever, nybörjare 2008 oavsett entré			därav entré på studievägskurs					
	Totalt ²	Kvinnor	Män	Kurs 1A	Kurs 1B	Kurs 2B	Kurs 2C	Kurs 3C	Kurs 3D
Samtliga elever	36 543	19 799	16 744	4 986	1 487	13 853	1 867	12 698	1 652
Avslutat någon kurs med minst godkänt resultat (%)	60	64	55	63	49	61	58	57	76
därav									
Kurs 1A	4	4	3	29					
Kurs 1B	2	3	2	12	19				
Kurs 2B	10	10	10	7	8	23			
Kurs 2C	8	8	7	6	10	14	23		
Kurs 3C	8	8	8	3	2	4	4	17	
Kurs 3D	28	31	24	6	10	20	31	40	76
Avbrott/studieuppehåll (%)	25	21	30	19	26	25	24	30	15
Fortsätter utbildningen (%)	15	14	15	18	25	14	18	13	10

¹⁾ En elev i sfi kan ha fått godkänt resultat i flera kurser och i flera studievägar. Därför har eleverna prioriterats så att endast den högsta godkända studievägskursen redovisas. På detta sätt räknas eleverna endast en gång men prioriteringen får till följd att antalet elever som fått godkänt resultat i de lägre kurserna underskattas i tabellerna.

²⁾ Antalet överensstämmer ej med publicerade siffror för 2008, då ett visst antal elever har registrerats i efterhand och därmed tillkommit som nybörjare.

Bland nybörjarna 2008 hade 60 procent fått godkänt på någon kurs t.o.m. 2010. 25 procent hade gjort avbrott eller studieuppehåll och 15 procent antas fortsätta utbildningen efter 2010. Detta gäller oavsett studieväg och på vilken studievägskurs de hade börjat utbildningen på. Kvinnor fick i högre utsträckning än män godkänt på någon kurs, 64 jämfört med 55 procent. Kvinnorna var också mindre benägna att avbryta utbildningen, 21 jämfört med 30 procent. Lägst andel som fått godkänt på någon kurs fanns hos elever som hade börjat utbildningen på studievägskurs 1B (49 procent) och störst var andelen bland dem som hade börjat sin utbildning på studievägskurs 3D (76 procent).

Av de elever som började läsa sfi på studievägskurs 1A (avsedd för kortutbildade) fick tre av tio godkänt på kurs 1A som högsta godkända studievägskurs. 6 procent av nybörjarna på 1A avslutade inom två år kurs 3D med godkänt resultat. Ju högre studievägskurs eleverna började på desto större andel avslutade kurs 3D med godkänt resultat inom två år.

Elevernas resultat och bakgrund

Studieresultatet ser i stort sett detsamma ut för olika åldersgrupper med undantag för gruppen med elever i åldrarna 55 år och däröver. I den äldre åldersgruppen fick drygt fyra av tio godkänt på någon kurs jämfört med sex av tio bland övriga elever. Den äldsta åldersgruppen hade också den lägsta andelen som fått godkänt på kurs 3D (12 procent) jämfört med övriga åldersgrupper.

Tabell 10.7

Studieresultat 2010 för elever som påbörjat sin utbildning 2008 efter kön och utbildningsbakgrund

Kön Utbildningsbakgrund	Nybörjare 2008									
	Totalt	Slutfört kurs	därav andel (%) som						Avbrutit kurs	Fortsätter kurs
			därav som högsta kurs							
			1A	1B	2B	2C	3C	3D		
Samtliga elever	36 543	60	4	2	10	8	8	28	25	15
därav kön										
Kvinnor	19 799	64	4	3	10	8	8	31	21	14
Män	16 744	55	3	2	10	7	8	24	30	15
därav med utbildning										
i 0–3 år	3 958	59	13	6	7	6	3	23	22	19
i 4–6 år	3 008	59	15	9	12	10	3	10	25	16
i 7–9 år	4 822	59	4	4	19	12	4	16	25	16
i 10–12 år	10 539	59	2	1	13	9	8	27	25	15
i 13 år eller mer	14 216	62	1	0	6	5	12	37	26	12

Sambandet mellan den tidigare utbildningens längd och resultat i sfi är starkt. De flesta nybörjare med en utbildning på upp till sex år började på kurs 1A eller 2B. För dem med en tidigare utbildning på 7–12 år var det vanligast att börja på kurs 2B och för de högutbildade med en minst 13-årig utbildning från hemlandet var det vanligast att börja på 3C. Bland de nybörjare som hade en upp till nioårig utbildning sedan tidigare avslutade 59 procent någon kurs med godkänt resultat jämfört med 61 procent av dem som har en minst tioårig utbildning. Av dem som hade en tidigare utbildning på högst 9 år avslutade 17 procent kurs 3D med godkänt resultat jämfört med 27 procent av dem med 10–12 år lång utbildning. 37 procent av dem med en minst 13-årig utbildning avslutade kurs 3D med godkänt resultat.

Studieresultatet varierar också mellan olika språkgrupper. Den överlägset största språkgruppen bland nybörjarna år 2008 var arabiska (24 procent), följt

av polska (7 procent). Bland de tio största modersmålsgrupperna var det elever med ryska som modersmål som i störst utsträckning (70 procent) avslutade någon kurs med godkänt resultat, följt av arabiska (66 procent) och thailändska (65 procent). Språkgrupperna polska och engelska hade lägst andel elever som klarade någon kurs med godkänt resultat (47 respektive 46 procent).

De språkgrupper som hade högst andel som avslutade kurs 3D med godkänt resultat var ryska (47 procent), tyska (41 procent) och bosniska/kroatiska/serbiska (36 procent). Lägst andel elever som avslutade kurs 3D med godkänt resultat fanns inom språkgrupperna somaliska, thailändska och turkiska (15, 21 respektive 23 procent).

Tid i sfi

Riktvärdet för undervisningens omfattning i tid inom sfi är 525 timmar. Riktvärdet får överskridas eller underskridas beroende på hur mycket undervisning eleverna behöver för att uppnå de kunskapsmål som anges i kursplanen. De elever som påbörjat sin utbildning under 2008 och avslutat någon kurs med godkänt resultat till och med 2010 deltog i genomsnitt i 448 undervisningstimmar. Kvinnorna hade i genomsnitt något fler timmar än männen. Antalet undervisningstimmar varierade kraftigt beroende på vilken studievägskurs eleven började på och vilken kurs eleven avslutade som högst. Elever som började på studievägskurs 1A och avslutade kurs 3D med godkänt resultat hade i genomsnitt 676 timmar. Elever som började på 3C och avslutade 3D med godkänt resultat hade i genomsnitt 413 timmar.

Den genomsnittliga tiden mellan elevens start- och slutdatum i sfi för elever som avslutade någon kurs med godkänt resultat uppgick till 59 veckor. Detta antal varierade dock kraftigt. Elever som började på studievägskurs 1A och avslutade kurs 3D med godkänt resultat hade i genomsnitt 81 veckor mellan start- och slutdatum. Elever som började på 3C och avslutade 3D med godkänt resultat hade i genomsnitt 55 veckor mellan start- och slutdatum. Kortast tid mellan start- och slutdatum för elever som avslutade någon kurs med godkänt resultat hade elever som började på kurs 3D och avslutade denna kurs (19 veckor).

Tiden mellan elevens start- och slutdatum för utbildningen måste tolkas med försiktighet och ska inte förväxlas med effektiv inskrivningstid eftersom tid för studieuppehåll och avbrott inte exkluderats ur beräkningen. Därför kan det inte heller räknas fram ett värde som förhåller sig till riktvärdet på 15 timmars undervisning per vecka.

11.

KOMPLETTERANDE UTBILDNINGAR

11. Kompletterande utbildningar

SAMMANFATTNING

Hösten 2010 fanns det 243 kompletterande utbildningar. I dessa studerade 5 600 elever. Det är fler kvinnor än män som studerar i kompletterande utbildningar. År 2010 var den genomsnittliga andelen kvinnor 69 procent.

De kompletterande utbildningarna har många och ganska olikartade inriktningar. Flest studerande hade utbildningar med inriktning mot hantverk.

En kompletterande utbildning är en utbildning som utgör ett komplement till gymnasieskolan eller motsvarande utbildningar. Antagningskraven är lägst genomgången gymnasieskola, gymnasiesärskola eller motsvarande utbildning eller viss yrkeserfarenhet. En kompletterande utbildning kan inte anses vara jämförbar med en högskoleutbildning enligt högskolelagen.¹ Exempel på kompletterande utbildningar är konstutbildningar, hantverksutbildningar, dansutbildningar, utbildningar inom design och mode, ekonomi, teknik och hälsa. En kompletterande utbildning kan anordnas av en enskild eller fysisk person.

Kompletterande utbildningar kan berättiga de studerande till studiestöd om utbildningen är värdefull ur nationell synpunkt t.ex. ökar tillgången på värdefull yrkesskicklighet som det finns ett nationellt intresse av. Utbildningar kan få statsbidrag om de bedöms särskilt värdefulla från nationell synpunkt t.ex. bidrar till att bevara det svenska kulturarvet. Skolverket beslutar om statlig tillsyn och statsbidrag. Skolverket beslutar även för vilka utbildningar de studerande kan få studiestöd enligt studiestödsförordningen.

Förutsättningar för att statligt stöd ska utgå är att utbildningen är utformad i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar. Utbildningen ska vila på vetenskaplig eller konstnärlig grund eller på beprövad erfarenhet.

Utbildningen ska ha en viss omfattning, en plan över utbildningens innehåll och mål, godtagbara inträdesvillkor och urvalsgrunder, kompetenta lärare och handledare samt en ansvarig person som leder utbildningen. De studerande ska få betyg eller intyg efter utbildningens slut. Endast skäligenlevnadsbidrag får tas ut.

För att en utbildning ska kunna förklaras berättiga de studerande till studiestöd och för att få statsbidrag ska huvudmannen även ha en styrelse eller ledningsgrupp för utbildningen, godtagbara kursplaner samt en plan för kompetensutveckling och hur uppföljning och utvärdering av verksamheten ska ske.

Hösten 2010 fanns 243 kompletterande utbildningar. Antalet studerande uppgick under samma tid till knappt 5 600. Andelen kvinnor i kompletterande utbildningar var 69 procent hösten 2010. En stor majoritet av de studerande var under 30 år, 70 procent. Genomsnittsåldern var 29 år.

Längden på utbildningarna varierar också från kortare kurser till 3-åriga utbildningar. Utbildningarna följer inte heller alltid den gängse terminsindelningen. En följd av detta är att såväl antal utbildningar som antal studerande varierar över året.

¹ Förordningen (2000:521) om statligt stöd till kompletterande utbildningar

Tabell 11.1

Antal skolor, utbildningar samt studerande vid de kompletterande utbildningarna hösten 2001–2010 med fördelning på olika slag av statligt stöd

Statligt stöd	Antal skolor	Antal utbildningar	Antal studerande		
			Totalt	Kvinnor	Män
Hösten 2001 Totalt	95	207	6 747	4 043	2 704
Hösten 2002 Totalt	92	213	7 103	3 592	3 511
Hösten 2003 Totalt ¹⁾	99	267	5 882	3 739	2 143
Hösten 2004 Totalt	98	217	5 696	3 920	1 776
Hösten 2005 Totalt	90	203	5 310	3 613	1 697
Hösten 2006 Totalt	99	218	5 631	3 882	1 749
Hösten 2007 Totalt	101	230	5 358	3 591	1 767
Hösten 2008 Totalt	102	240	5 175	3 423	1 752
Hösten 2009 Totalt	99	232	5 386	3 727	1 659
Hösten 2010 Totalt	111	243	5 576	3 844	1 732
därav med					
Tillsyn	38	56	1 233	1 035	198
Tillsyn och studiestöd	37	71	1 742	1 058	684
Tillsyn, studiestöd och statsbidrag	45	90	1 889	1 234	655
Tillsyn och statsbidrag	5	26	712	517	195

¹⁾ 2003 gjordes en översyn av det statliga stödet till kompletterande utbildningar vilket innebar att många utbildningar gjordes om helt eller delvis. Under 2003 pågick därför utbildningar enligt gamla kursplaner samtidigt som nya utbildningar påbörjades. Detta innebär att vissa utbildningar är dubbelräknade.

Tabell 11.2

Antal utbildningar och studerande fördelade efter utbildningarnas inriktning hösten 2010

Utbildningens inriktning	Antal utbildningar	Antal studerande	Andel (%) kvinnor	Medel-ålder
Totalt	243	5 576	69	29
därav				
Dans, teater, musik	39	847	66	24
Design, mode	15	254	90	25
Djurvård	4	162	90	30
Ekonomi, konsumentekonomi, kommunikation, media	25	576	51	25
Flyg	18	315	10	27
Hantverk	61	1 234	78	39
Hudvård, hårvård, hälsa, friskvård, miljö	32	1 053	89	30
Konst	46	1 014	65	25
Teknik	3	121	10	31

De kompletterande utbildningarna har många och ganska olikartade inriktningar. Av de nio inriktningarna fördelade sig de studerande relativt jämnt på de fem största inriktningarna med mellan 10 och 20 procent vardera av de studerande. Störst antal studerande hade utbildningar med inriktning mot hantverk respektive hudvård, hårvård, hälsa, friskvård eller miljö och konst medan utbildningar inom djurvård, teknik och flyg endast hade mellan tre och fem procent vardera av de studerande.

Lärare

Nedan presenterade uppgifter om lärare respektive kostnader avser endast utbildningar som omfattades av studiestöd och/eller statsbidrag. Inga uppgifter samlas in avseende utbildningar som endast har statligt stöd i form av tillsyn.

Att de kompletterande utbildningarna har olika inriktningar avspeglas också i sammansättningen av lärare. Många av lärarna har specialkompetens och arbetar bara ett begränsat antal timmar vid respektive utbildning. Tjänstgörande lärare vid de utbildningar som omfattades av studiestöd och/eller statsbidrag var

Tabell 11.3

Lärare 15 oktober 2001–2010. Kompletterande utbildningar med studiestöd och/eller statsbidrag

hösten 2010 drygt 1 000 personer, motsvarande 437 heltidstjänster. Knappt 18 procent av lärarna, omräknat till heltidstjänster, hade en pedagogisk högskoleexamen. Hälften av lärarna var kvinnor.

Läsår Utbildningar	Antal tjänstgörande lärare					Antal lärare omräknat till heltidstjänster		
	Totalt	Kvinnor	Män	därav		Totalt	därav	
				Andel (%) med ped. högskoleexamen	Andel (%) med tillsv. anställning		med ped. högskoleexamen	med tillsv. anställning
2001/02 Utbildningar med statsbidrag/studiestöd	290	161	129	26	51	145	36	91
2002/03 Utbildningar med statsbidrag/studiestöd	929	438	491	24	26	363	85	143
2003/04 Utbildningar med statsbidrag/studiestöd	938	436	502	23	27	365	81	139
2004/05 Utbildningar med statsbidrag/studiestöd	961	463	498	25	28	368	90	147
2005/06 Utbildningar med statsbidrag/studiestöd	880	424	456	20	28	345	70	132
2006/07 Utbildningar med statsbidrag/studiestöd	976	466	510	20	26	353	74	129
2007/08 Utbildningar med statsbidrag/studiestöd	898	446	452	19	24	405	80	164
2008/09 Utbildningar med statsbidrag/studiestöd	957	476	481	18	20	403	75	186
2009/10 Utbildningar med statsbidrag/studiestöd	1 030	485	545	14	16	431	68	237
2010/11 Utbildningar med statsbidrag/studiestöd	1 012	494	518	15	51	437	75	263
därav								
studiestöd ¹⁾	418	182	236	15	47	282	25	87
statsbidrag ²⁾	628	323	305	16	53	155	50	176

¹⁾ Hit räknas de kompletterande utbildningar som står under statlig tillsyn samt berättigar till studiestöd men inte statsbidrag.

²⁾ Hit räknas de kompletterande utbildningar som står under statlig tillsyn, berättigar till studiestöd och erhåller statsbidrag. Ett fåtal av dessa utbildningar berättigar inte till studiestöd.

Kostnader

Den totala kostnaden för utbildningar som berättigar till studiestöd och/eller statsbidrag uppgick 2010 till 381 miljoner kronor. Den största kostnadsposten var undervisning som utgjorde 43 procent av de totala kostnaderna, medan lokaler/inventarier svarade för 24 procent, läromedel för 9 procent, elevvård för knappt 0,4 procent och övrigt för 23 procent av kostnaderna.

Kostnaden per årselevplats uppgick till 110 000 kronor. Sett över en femårsperiod har kostnaden per årselevplats ökat med 14 procent i fasta priser.

Tabell 11.4

Huvudmannens kostnader 2005–2010 (löpande priser).
Utbildningar med studiestöd och/eller statsbidrag

Utbildningar med studiestöd och/eller statsbidrag	Totalkostnad	Undervisning	Lokaler och inventarier	därav		
				Läromedel, utrustning och skolbibliotek	Elevvård	Övrigt
2005 Kostnader totalt, tkr	302 848	125 716	75 289	23 834	1 558	76 451
Kostnader per årselevplats ¹⁾ , kr	98 100	40 700	24 400	7 700	500	24 800
2006 Kostnader totalt, tkr	334 162	141 558	83 301	27 607	2 162	79 533
Kostnader per årselevplats ¹⁾ , kr	96 500	40 900	24 100	8 000	620	23 000
2007 Kostnader totalt, tkr	338 801	140 589	82 902	29 362	1 593	84 351
Kostnader per årselevplats ¹⁾ , kr	105 000	43 600	25 700	9 100	490	26 100
2008 Kostnader totalt, tkr	347 887	147 682	75 153	35 013	1 563	88 476
Kostnader per årselevplats ¹⁾ , kr	107 600	45 700	23 200	10 800	480	27 400
2009 Kostnader totalt, tkr	340 299	146 945	82 407	28 825	1 229	80 892
Kostnader per årselevplats ¹⁾ , kr	100 700	43 500	24 400	8 500	360	23 900
2010 Kostnader totalt, tkr	381 229	164 568	90 902	35 635	1 539	88 585
Kostnader per årselevplats¹⁾, kr	110 000	47 500	26 200	10 300	440	25 600
därav kompletterande utbildningar som berättigar till studiestöd ²⁾						
Kostnader totalt, tkr	140 349	59 792	35 324	19 162	150	25 921
Kostnader per årselevplats ¹⁾ , kr	96 600	41 200	24 300	13 200	100	17 800
därav kompletterande utbildningar med statsbidrag ³⁾						
Kostnader totalt, tkr	240 880	104 777	55 578	16 473	1 389	62 664
Kostnader per årselevplats ¹⁾ , kr	119 700	52 100	27 600	8 200	690	31 100

¹⁾ Med årselevplats avses en elevplats i heltidsutbildning.

²⁾ Hit räknas de kompletterande utbildningar som står under statlig tillsyn samt berättigar till studiestöd men inte statsbidrag.

³⁾ Hit räknas de kompletterande utbildningar som står under statlig tillsyn, berättigar till studiestöd och erhåller statsbidrag. Ett fåtal av dessa utbildningar berättigar inte till studiestöd.

12.

SVENSK UTBILDNING I UTLANDET

12. Svensk utbildning i utlandet

SAMMANFATTNING

Reguljär undervisning vid svenska utlandsskolor bedrivs i 13 länder. De flesta skolorna, 15 stycken, finns i Europa. Afrika har 2 skolor, Asien 2 och Sydamerika 1.

Drygt 1 400 elever studerade i reguljär utbildning (förskoleklass, grund- och gymnasieskola) vid svenska utlandsskolor läsåret 2010/11. Under en tioårsperiod har antalet ökat med 13 procent. Grundskolans elever har under perioden minskat med en dryg femtedel och gymnasieskolans elever har mer än fördubblats.

Andelen av grundskoleeleverna som uppfyllde villkoren för att få ingå i underlaget för statsbidrag ("är behöriga") var 60 procent hösten 2010. Från 2000/01 har andelen sjunkit med 27 procentenheter. Andelen elever som uppfyller villkoren för statsbidrag för gymnasieundervisning har under de senaste 10 åren minskat från knappt 60 procent till en dryg tiondel.

Det genomsnittliga meritvärdet och den genomsnittliga betygspoängen i slutbetygen vid svenska utlandsskolor var fortsatt betydligt högre än vid grund- och gymnasieskolor i Sverige.

Hösten 2010 tjänstgjorde 262 lärare vid de svenska utlandsskolorna. Merparten av lärarna, tre fjärdedelar, var kvinnor. Andelen lärare med pedagogisk utbildning var 84 procent.

Syftet med svensk utbildning i utlandet är att underlätta för svenskar med barn i skolåldern att under en begränsad period acceptera tjänstgöring förlagd till utlandet. Att det finns tillgång till skolformer med undervisning som motsvarar den svenska skolans är viktigt ur detta perspektiv. Därför är detta också det grundläggande skälet till varför staten har beslutat att stödja utbildning av utlandssvenska barn. Förutsättningen är dock att vårdnadshavarens tjänstgöring i utlandet ska tjäna svenska intressen.

Svensk statsunderstödd utbildning finns för närvarande i följande former:

- svensk utlandsskola, dvs. reguljär utbildning på grundskole- och gymnasienivå
- distansundervisning för ungdomar i årskurs 7–9 och gymnasieungdomar
- kompletterande svensk undervisning
- undervisning vid så kallad svensk sektion i utländsk skola eller internationell skola, en utökad form av kompletterande svensk undervisning
- Europaskolor

Behöriga till den reguljära utbildningen vid svensk utlandsskola, och därmed statsbidragsberättigande för den som anordnar utbildningen, är elever som uppfyller de krav som anges i Förordning om statsbidrag till utbildning av utlandssvenska barn och ungdomar. Som krav gäller i huvudsak att minst en vårdnadshavare ska tjänstgöra vid ett svenskt företag eller en internationell organisation eller vara sysselsatt med kulturell verksamhet som familjens försörjning är beroende av. Icke behöriga barn tas emot i mån av plats, men skolan har inte rätt till statsbidrag för dem.

Behöriga och därmed statsbidragsberättigade är också norska grundskoleelever som undervisas vid svenska utlandsskolor. Ett samarbetsavtal är upprättat mellan Sverige och Norge där man enats om att ta emot varandras elever i sina respektive utlandsskolor. Detta avtal omfattar inte gymnasieskolan. Även med Finland finns ett samarbetsavtal.

Behörighetskraven för elever som vill delta i distansundervisning är i stort desamma som för den reguljära undervisningen. Kravet för att vara behörig till kompletterande svensk undervisning är dock endast att minst en vårdnadshavare är svensk medborgare samt att svenskan är ett levande språk i hemmet.

Svenska utlandsskolor

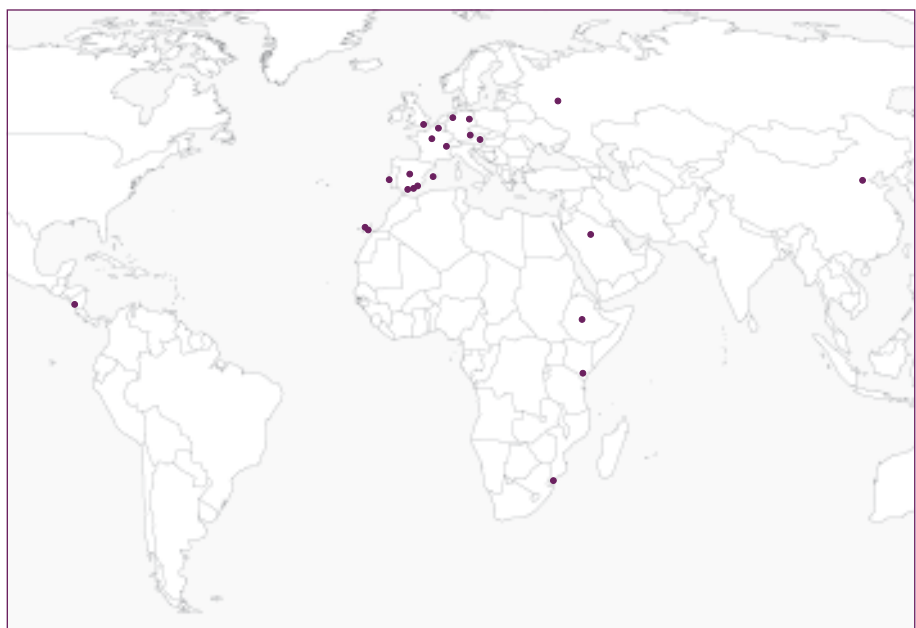
De svenska utlandsskolorna kan delas in i tre grupper. Skolor som kommit till på initiativ av ett eller flera företag och som huvudsakligen ordnar undervisning för barn till företagets tjänstemän, missionsskolor och den stora gruppen ”övriga” skolor med barn från olika kategorier. Huvudman för en skola är oftast en svensk skolförening på orten. Svenska utlandsskolor återfanns läsåret 2010/11 i 13 länder. Samtliga utlandsskolor bedrev grundskoleundervisning.

Sex av de 20 utlandsskolorna erbjuder även gymnasieundervisning och vid 18 av utlandsskolorna bedrivs undervisning i förskoleklass. Antalet utlandsskolor är flest i Europa (15), Afrika har 2 skolor, Asien har 2 och Sydamerika 1 utlandsskola.

Lsåret 2000/01 utökades verksamheten vid svenska utlandsskolor med förskoleklass. Uppgifter om verksamheten redovisas från och med läsåret 2002/03 då antalet förskoleklasselever var 102. Lsåret 2010/11 fanns 110 elever i förskoleklass.

Antalet grundskoleelever vid svenska utlandsskolor var 813 läsåret 2010/11. Över en tioårsperiod, sedan läsåret 2000/01, har elevantalet minskat med nästan en fjärdedel. Av det totala antalet elever gick merparten, 662 elever, i någon av årskurserna 1–6 medan 151 elever gick i årskurserna 7–9. Från läsåret 2000/01 har andelen statsbidragsberättigade grundskoleelever minskat med 27 procentenheter.

Diagram 12.1
Svenska utlandsskolor
läsåret 2010/11

Tabell 12.1

Utbildning vid svenska utlandsskolor,
15 oktober, 2000–2010

Läsår	Antal länder	Antal skolor	Förskoleklass Totalt ⁴⁾	Antal elever i					
				Grundskolan ¹⁾ Totalt	därav behöriga ²⁾	Gymnasieskolan Totalt	därav behöriga	Handledning vid distans undervisning	Kompletterande svensk undervisning ³⁾
2000/01	22	31	.	1 057	921	190	114	80	358
2001/02	24	33	.	1 107	952	219	127	104	316
2002/03	21	31	102	1 038	790	243	87	74	338
2003/04	20	32	104	896	690	240	92	56	305
2004/05	20	30	78	819	676	274	95	60	333
2005/06	17	26	83	816	673	290	87	57	324
2006/07	18	25	89	792	613	375	87	34	305
2007/08	17	24	117	842	534	426	59	45	297
2008/09	17	24	128	876	574	423	57	33	312
2009/10	16	23	161	834	509	418	56	24	326
2010/11	13	20	110	813	486	478	52	6	292

¹⁾ Både behöriga och obehöriga elever som deltar i reguljär grundskoleutbildning i utlandet.

²⁾ Elever från Sverige som uppfyller kraven för behörighet samt elever från Norge som enligt samarbetsavtal ska erbjudas undervisning.

³⁾ Uppgifterna avser enbart kompletterande svensk undervisning som bedrivs i svenska utlandsskolor.

⁴⁾ Under perioden 2002/03–2010/11 var årligen 48–83 procent av eleverna i förskoleklass behöriga.

Tabell 12.2

Antal elever i reguljär utbildning vid svenska utlandsskolor 15 oktober 2000–2010

Läsår	Nivå	Antal elever i				
		Europa	Asien	Afrika	Sydamerika	Samtliga
2000/01		1 003	105	118	21	1 247
2001/02		1 066	101	120	39	1 326
2002/03		1 140	95	117	31	1 383
2003/04		1 031	75	109	25	1 240
2003/04		1 031	75	109	25	1 240
2004/05		999	70	89	13	1 171
2005/06		988	93	97	11	1 189
2006/07		1 077	73	93	13	1 256
2007/08		1 184	90	88	23	1 385
2008/09		1 205	93	117	12	1 427
2009/10		1 215	59	125	14	1 413
2010/11		1 218	62	107	14	1 401
därav med undervisning i						
förskoleklass		93	12	5	0	110
flickor		40	6	2	0	48
pojkar		53	6	3	0	62
grundskolan		700	50	49	14	813
flickor		337	18	18	7	380
pojkar		363	32	31	7	433
åk 1–6		557	50	41	14	662
åk 7–9		143	0	8	0	151
gymnasieskolan		425	0	53	0	478
flickor		302	0	39	0	341
pojkar		123	0	14	0	137
<i>med inriktning mot</i>						
Naturvetenskapsprogrammet		121	.	22	.	143
Samhällsvetenskapsprogrammet		264	.	31	.	295
Övrig inriktning ¹⁾		40	.	0	.	40

¹⁾ Elever som går på IB (International Baccalaureate) samt elever som läser enligt norsk alternativt finsk läroplan.

Andelen 6-åringar i årskurs 1 var 18 procent. I den kommunala grundskolan i Sverige var 1 procent sex år eller yngre och motsvarande andel för de fristående grundskolorna i Sverige var 4 procent.

Vid flertalet svenska utlandsskolor, 19 av 20, deltog elever från andra länder än Sverige i undervisning på grundskolenivå. En fjärdedel av grundskoleeleverna, 203, kom från annat land än Sverige under läsåret. Av de utländska eleverna kom de flesta, 82 elever, från Norge, 49 från Finland och sammanlagt 72 från övriga länder.

Av de 478 elever som deltog i gymnasieutbildning fanns 425 elever i Europa varav 117 i London, 106 i Fuengirola, 85 i Bryssel, 59 i Madrid och 58 i Paris. Återstående 53 elever fanns i Nairobi, Kenya. Av gymnasieeleverna var det endast 11 procent (52 svenska elever) som uppfyllde kraven för behörighet och därmed var statsbidragsberättigade. Från läsåret 2000/01 har andelen statsbidragsberättigade elever minskat med drygt hälften. Av de icke statsbidragsberättigade eleverna var 378 svenska, 35 norska, 10 finska och 3 hade annan nationalitet.

Gymnasieutbildningen bestod läsåret 2010/11 endast av studieförberedande program. Två tredjedelar av eleverna hade valt en utbildning med samhällsvetenskaplig inriktning, en knapp fjärdedel naturvetenskaplig inriktning och knappt 8 procent av eleverna hade valt antingen International Baccalaureate eller studier enligt finsk alternativt norsk läroplan.

Distansundervisning

Utöver den reguljära grund- och gymnasieutbildningen erbjuds också annan utbildning för utlandssvenska barn och ungdomar i form av distansundervisning och kompletterande svensk undervisning. Distansundervisning kallades tidigare korrespondensundervisning. Utbildningsformen är avsedd för ungdomar som skulle ha varit elever i någon av grundskolans årskurser 7–9 eller på gymnasieskolan, men som bor på en ort där svensk undervisning på de nivåerna inte bedrivs. En elev som är behörig till distansundervisning har rätt till studiematerial utan kostnad och handledning om det finns en svensk utlandsskola på orten.

Totalt sex elever deltog läsåret 2010/11 i distansundervisning med handledning vid 4 svenska utlandsskolor. Ytterligare 58 elever deltog i distansundervisning utan att få handledning från personal vid svensk utlandsskola. Läsåret 2000/01 deltog 80 elever i distansundervisning med handledning vid svenska utlandsskolor.

Kompletterande svensk undervisning

Kompletterande svensk undervisning är avsedd för barn och ungdomar som deltar i utländsk utbildning och som vill upprätthålla och utveckla sina kunskaper i svenska och om Sverige. Den omfattar normalt några timmar i veckan och följer oftast den rekommenderade kursplan som Skolverket utarbetat. Kompletterande svensk undervisning anordnas av flertalet svenska utlandsskolor, men kan också anordnas av annan huvudman vanligtvis en svensk skolförening.

Totalt deltog läsåret 2010/11 3 900 elever (inklusive elever i utländsk skola, se nedan) i kompletterande svensk undervisning. Av dem undervisades 292 vid 13 av de 20 svenska utlandsskolorna. Utlandsskolan i Peking hade flest antal elever, 52 stycken. Majoriteten av eleverna undervisades alltså genom andra huvudmäns försorg.

Utländsk skola

En internationell skola, Lycée International i Saint Germain-en-Laye utanför Paris, får statsbidrag för att bedriva en utökad form av kompletterande svensk undervisning. Skolan är en statlig fransk grund- och gymnasieskola som har en svensk sektion där 123 elever (samt 30 obehöriga) undervisades 6–8 timmar i veckan läsåret 2010/11. Den utökade svenska undervisningen vid American School of Warsaw fortsatte sin verksamhet läsåret 2010/11 med 18 behöriga och 1 obehörig elev liksom den svenska skolföreningen i Hanoi med åtta behöriga och en obehörig elev.

Europaskolor

Läsåret 2010/11 fanns det 22 000 barn/elever från medlemsländerna, fr.o.m. 1995 även från Sverige, som gick i Europaskolor. Dessa fanns i Bryssel och Mol i Belgien, Culham i England, Varese i Italien, Luxemburg, Bergen i Nederländerna, Alicante i Spanien, Frankfurt, Karlsruhe och München i Tyskland. Sverige har byggt upp svenska sektioner i Bryssel och Luxemburg.

Eleverna går från ungefär fyra års ålder, två år, i förskolan (76 svenska elever läsåret 2010/11), därefter från sex års ålder i primärstadiet under fem läsår (225 svenska elever läsåret 2010/11) och slutligen i sekundärstadiet under sju läsår (225 svenska elever läsåret 2010/11). Där avslutas studierna med ”europaisk studentexamen”¹) som ger behörighet till EU-ländernas universitet och högskolor. Undervisningen följer speciella läroplaner, kurs- och timplaner. Europaskolornas verksamhet redovisas här endast på detta sätt (elevdata m.m. ingår inte i tabellerna 12.1–12.6).

Resultat i grundskolan

Läsåret 2009/10 fick 34 elever vid fem svenska utlandsskolor slutbetyg från grundskolan. Sex av eleverna, 18 procent, hade inte nått målen i ett eller flera ämnen. Andelen som inte nått målen i ett eller flera ämnen i den svenska grundskolan 2009/10 var 23 procent.

Det genomsnittliga meritvärdet för samtliga elever var 265,4. Pojkarnas meritvärde var 261,7 och flickornas var 267,5. Genomsnittligt meritvärde för flickor respektive pojkar i den svenska grundskolan var 220,1 resp. 197,9.

Alla elever uppnådde läsåret 2009/10 minst betyget godkänt i ämnena svenska, engelska och matematik. 28 elever fick slutbetyg i moderna språk inom ramen för språkval. De flesta av dessa elever, 20 stycken, fick slutbetyg i franska och fem i spanska. Tre elever fick slutbetyg i tyska. Dessutom fick ett antal elever slutbetyg i franska, spanska och tyska som moderna språk inom ramen för elevens val.

Resultat i gymnasieskolan

Totalt 57 elever avslutade sina studier och fick avgångsbetyg från de utlandsskolor som bedrev gymnasieutbildning 2009/10. Av dessa elever avgick 38 från samhällsvetenskapsprogrammet (SP) och 14 från naturvetenskapsprogrammet (NV). 5 elever fick slutbetyg från specialutformat program (SM), där alla elever hade anknytning till SP. Bland samtliga elever som gick ut gymnasieskolan hade

¹ Baccalauréat Européen, dvs. en motsvarighet till IB = International Baccalaureate

två elever beviljats reducerat och 31 utökat program. Antalet elever som var behöriga till högskolestudier var 50 (88 procent).

Genomsnittlig betygspoäng för de elever som gick ut gymnasieskolan vid utlandsskolorna läsåret 2009/10 var 15,9. Motsvarande betygspoäng för svenska gymnasieelever var 14,0.

Tabell 12.3

Slutbetyg i årskurs 9 för elever vid svenska utlandsskolor läsåren 1999/00–2009/10

Grundskolan	Elever som avslutat åk 9		Genomsnittligt meritvärde	Andel (%) elever som är behöriga till gymnasieskolan	Elever som ej nått målen av de som fått eller skulle ha fått mål- och kunskapsrelaterade slutbetyg	
	Totalt antal	därav med slutbetyg			Totalt antal	Total andel (%)
1999/00	39	39	237	92	7	18
2000/01	52	52	256	92	4	8
2001/02	46	46	250	96	13	28
2002/03	58	58	235	95	14	24
2003/04	56	56	237	96	13	23
2004/05	44	44	247	98	6	14
2005/06	52	52	241	98	7	14
2006/07	43	43	259	93	8	19
2007/08	45	45	267	98	3	7
2008/09	46	46	267	100	4	9
2009/10	34	34	265	94	6	18
därav						
flickor	22	22	268	96	3	14
pojkar	12	12	262	92	3	25

Tabell 12.4

Elever med avgångsbetyg från gymnasieskolans program läsåren 1999/00–2009/10

Studieväg Kön	Antal elever som fått slutbetyg	Genomsnittlig betygspoäng	Antal elever med grundläggande behörighet till universitets- och högskolestudier	Antal elever med	
				reducerat program	utökat program
Gymnasieskolan totalt					
1999/00	47	15,7	41	8	20
2000/01	30	15,8	28	4	11
2001/02	54	15,8	52	7	23
2002/03	42	15,7	37	4	23
2003/04	43	15,7	37	4	21
2004/05	47	15,5	47	9	19
2005/06	47	15,3	46	5	18
2006/07	72	15,6	70	9	29
2007/08	67	15,7	63	5	25
2008/09	36	15,7	34	3	11
2009/10	57	15,9	50	2	31
därav					
kvinnor	37	16,7	32	1	20
män	20	14,3	18	1	11
Nationella program	52	16,3	48	1	29
därav					
Naturvetenskapsprogram (NV)	14	18,3	14	0	12
Samhällsvetenskapsprogram (SP)	38	15,5	34	1	17
Specialutformade program (SM)	5	12	2	1	2

Lärare

Hösten 2010 tjänstgjorde 262 lärare vid de svenska utlandsskolorna. Av dessa arbetade 211 vid skolor i Europa. Drygt tre fjärdedelar av lärarna vid de svenska utlandsskolorna hade en tjänstgöring som omfattade minst 40 procent av heltidstjänst.

Liksom vid skolorna i Sverige är de flesta lärarna kvinnor. 76 procent av lärarna var kvinnor. Andelen lärare med pedagogisk utbildning var 84 procent. Den andelen har ökat något under den senaste 10-årsperioden. Läsåret 2000/01 hade endast 79 procent av lärarna i svenska utlandsskolor pedagogisk utbildning.

Vid mättillfället (vecka 42) uppgick den fastställda undervisningstiden för samtliga undervisningsformer till 3 400 lärarveckotimmar. Andelen lärarveckotimmar fördelade sig mellan förskoleklass, grundskola och gymnasieskola ungefär som föregående år med 12, 60 respektive 24 procent. Det genomsnittliga antalet lärarveckotimmar per elev i grundskolan var 2,5 och i gymnasieskolan 1,7.

Tabell 12.5

Lärare vid svenska utlandsskolor 15 oktober 2000–2010

Läsår	Antal tjänstgörande lärare			
	Pedagogisk utbildning	Kvinnor	Män	Totalt
2000/01 Lärare totalt		229	66	295
Andel (%) med ped. utbildning		79	77	79
2001/02 Lärare totalt		228	84	312
Andel (%) med ped. utbildning		79	83	80
2002/03 Lärare totalt		234	76	310
Andel (%) med ped. utbildning		78	87	80
2003/04 Lärare totalt		217	82	299
Andel (%) med ped. utbildning		81	83	81
2004/05 Lärare totalt		194	73	267
Andel (%) med ped. utbildning		86	85	86
2005/06 Lärare totalt		195	78	273
Andel (%) med ped. utbildning		83	79	82
2006/07 Lärare totalt		204	75	279
Andel (%) med ped. utbildning		83	81	83
2007/08 Lärare totalt		215	77	292
Andel (%) med ped. utbildning		82	86	83
2008/09 Lärare totalt		207	70	277
Andel (%) med ped. utbildning		85	91	86
2009/2010 Lärare totalt		204	79	283
Andel (%) med ped. utbildning		85	85	85
2010/2011 Lärare totalt		199	63	262
Antal med ped. utbildning		165	56	221
Andel (%) med ped. utbildning		83	89	84

Kostnader

Kostnaden totalt för de svenska utlandsskolorna läsåret 2009/10 var 151 miljoner kronor. En betydande del av skolornas kostnader finansierades liksom tidigare med statsbidrag. År 2009/10 uppgick dessa statsbidrag till 71 miljoner kronor och inkluderade statsbidrag för kompletterande svensk undervisning i sin helhet (inklusive statsbidrag till distansinstitutet).

Kostnaden för verksamheten vid de svenska utlandsskolorna varierar skolorna emellan. Lsåret 2009/10 var kostnaden per elev högst i skolor med 21–30 elever. En elev kostade i genomsnitt 123 900 kronor i dessa skolor.

Genomsnittskostnaden per elev i årskurs F–6 varierar mycket mellan skolorna, från 41 400 till 205 800 kronor. För elever i årskurs 7–9 var genomsnittskostnaden 134 000 kronor per elev. Den genomsnittliga kostnaden för en gymnasieelev läsåret 2009/10 var 102 700 kronor. Kostnaderna för elever i grundskolans årskurs 7-9 och elever i gymnasieskolan varierade mycket mellan olika skolor. Den högsta kostnaden för elever i åk 7-9 var 163 900 och för elever i gymnasieskolan 139 300 kr.

För de övriga verksamheterna, handledning vid distansundervisning och kompletterande svensk undervisning som bedrevs vid de svenska utlandsskolorna, var genomsnittskostnaden 30 500 respektive 4 800 kronor per elev. Kompletterande svensk undervisning omfattar endast ett par undervisningstimmar per elev och vecka.

Tabell 12.6

Kostnader för svenska utlandsskolor läsåren 2004/05–2009/10 fördelade på utbildningsnivå (löpande priser)

Kostnader	Samtliga skolor Kostnad totalt, kronor	Kostnad per elev ¹⁾ (kronor) i genomsnitt för				
		Grundskolan		Gymnasieskolan	Handledning vid distans undervisning	Komplette- rande svensk undervisning
		åk F-6 ²⁾	åk 7–9			
2004/05	151 959 000	110 300	158 600	140 800	71 100	4 700
2005/06	159 440 604	113 800	166 500	141 200	86 600	5 300
2006/07	151 725 417	..	165 400	99 200	43 100	4 400
2007/08	156 040 680	120 600	124 500	87 500	79 600	5 500
2008/09	154 634 304	..	139 900	90 400	45 700	5 700
2009/10	150 905 778	102 400	134 000	102 700	30 500	4 800

¹⁾ Antal elever den 15 oktober 2004–2008.

²⁾ Förskoleklassens kostnader ingår i redovisningen av grundskolans kostnader.

13.

TOTAL KOSTNAD FÖR FÖRSKOLE-
VERKSAMHET, SKOLBARN SOMSÖRG,
SKOLA OCH VUXENUTBILDNING

13. Total kostnad för förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, skola och vuxenutbildning

SAMMANFATTNING

Under verksamhetsåret 2010 uppgick den totala kostnaden för förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, skola och vuxenutbildning till 202,9 miljarder kronor. Av denna kostnad bestod två tredjedelar av kostnader för skolväsendet och en tredjedel av kostnader för förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg. Drygt 82 procent av den totala kostnaden utgjordes av kostnader för verksamhet med kommunal huvudman.

Förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, skola och vuxenutbildning utgjorde en väsentlig del av den kommunala sektorns verksamhet 2010. Kostnaderna för dessa verksamheter motsvarade knappt 41 procent av kostnaden för den kommunala sektorn som uppgick till 500,1 miljarder kronor 2010.¹ Av kommunernas totala kostnader svarade förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg för 14 procent medan skolans andel uppgick till 27 procent. I dessa kostnader ingick även ersättningar till andra anordnare och huvudmän.

Av den totala kostnaden för förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, skola och vuxenutbildning 2010 utgjordes 66 procent (134,6 miljarder kr) av kostnader för skolväsendet och 34 procent (68,3 miljarder kr) av kostnader för förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg.

Av de totala kostnaderna för skolväsendet år 2010 var 110,9 miljarder kronor kostnader för verksamhet med kommunal huvudman. Det innebär att drygt 82 procent av den totala kostnaden för skolväsendet utgjordes av kommunernas kostnader. Den resterande kostnaden på 23,7 miljarder kronor var kostnader för verksamhet med fristående, statlig eller landstingskommunal huvudman. En stor del av de övriga huvudmännens kostnader finansierades emellertid av kommunerna.

Av förskoleverksamhetens och skolbarnsomsorgens totala kostnader står förskolan för den största delen (78 procent) med 53,4 miljarder kronor år 2010. Kostnaderna för fritidshemmen var 12,4 miljarder kronor (18 procent) och för pedagogisk omsorg 2,1 miljarder kronor (3 procent). De öppna verksamheterna, dvs. öppen förskola och öppen fritidsverksamhet, utgjorde endast 1 procent av kostnaden för förskoleverksamheten och skolbarnsomsorgen. Dessa verksamheter kostade 0,5 miljarder kronor.

Skolväsendet består av elva skolformer, varav grundskolan är den största. Läsåret 2010/11 fanns 1 408 000 elever i förskoleklass, grund-, sär- och gymnasieskolor samt särvtvå och kompletterande utbildningar. I komvux och sfi fanns 291 400 elever kalenderår 2010.

År 2010 kostade grundskolan 79 miljarder kronor, vilket motsvarar 58 procent av den totala kostnaden för skolväsendet. Gymnasieskolan stod för 28 procent (37 miljarder kr), komvux för 3 procent (3,8 miljarder kr), särskolan för

¹ Kostnaden avser kommunernas egentliga, dvs. skattefinansierade, verksamhet.

5 procent (7 miljarder kr) och svenskundervisning för invandrare (sfi) för 1 procent (1,9 miljarder kr). Särsvux, specialskolan samt kompletterande utbildningar utgjorde tillsammans drygt 1 procent (1 miljard kr). Förskoleklassen kostade 5 miljarder kronor, vilket motsvarar 4 procent av den totala kostnaden för skolväsendet.

Tabell 13.1

Kostnader (miljoner kronor) för förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, skola och vuxenutbildning 2006–2010 (löpande priser)

	2006	2007	2008	2009	2010
Förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg					
Totalt samtliga huvudmän¹⁾	54 603	58 585	62 519	65 287	68 311
därav förskola	40 948	44 617	48 217	50 642	53 359
pedagogisk omsorg ²⁾	2 697	2 606	2 496	2 271	2 053
fritidshem	10 536	10 909	11 332	11 893	12 389
öppen förskola	262	274	290	292	300
öppen fritidsverksamhet	161	180	184	189	210
Skolväsendet					
Totalt samtliga huvudmän	122 433	126 185	131 577	132 784	134 568
därav förskoleklass	4 165	4 404	4 550	4 873	5 047
grundskola (inkl. sameskolan)	74 056	75 296	77 902	77 436	78 558
särskola	6 152	6 481	6 798	6 988	6 979
specialskolan	456	470	447	464	471
gymnasieskola	31 789	33 920	36 089	37 060	37 222
komvux	4 289	3 836	3 699	3 711	3 834
särsvux	168	199	194	206	221
sfi	1 023	1 241	1 550	1 706	1 855
kompletterande utbildningar	334	339	348	340	381
Skolväsendet per huvudman och skolform					
Kommunal huvudman	110 513	110 835	112 106	111 749	111 871
därav förskoleklass	3 836	4 036	4 148	4 395	4 481
grundskola	68 459	69 184	68 545	67 609	67 956
särskola	5 775	4 058	5 774	5 932	5 858
gymnasieskola	26 977	28 292	28 207	28 191	27 666
komvux ³⁾	4 275	3 825	3 689	3 711	3 834
särsvux	168	199	193	205	221
sfi	1 023	1 241	1 550	1 706	1 855
Landsting som huvudman	715	660	677	683	712
därav särskola ⁴⁾	79	78	77	78	78
gymnasieskola	622	571	590	591	626
komvux	14	11	10	14	8
Statlig huvudman	486	505	431	446	485
därav sameskola	30	35	33	33	34
specialskola	456	470	398	413	451
Enskild huvudman	10 719	11 953	13 460	14 983	16 618
därav förskoleklass ⁵⁾	329	368	401	478	566
grundskola	5 567	6 077	6 652	7 070	7 825
särskola ⁶⁾	300	307	301	341	407
gymnasieskola ⁷⁾	4 190	4 862	5 758	6 754	7 439
kompletterande utbildningar ⁸⁾	334	339	348	340	381

¹⁾ Kostnaden avser verksamhet i kommunal regi samt kommunala ersättningar till enskilda anordnare.

²⁾ Från 1 juli 2009 ersattes begreppet familjedaghem av pedagogisk omsorg.

³⁾ I uppgiften ingår även kostnader hos externa utbildningsanordnare.

⁴⁾ Uppgiften avser statsbidrag och ersättning från kommuner.

⁵⁾ Kostnaden avser verksamhet i fristående förskoleklass och internationella skolor.

⁶⁾ Kostnaden avser kommunala ersättningar till fristående särskolor.

⁷⁾ Kostnaden avser skolor berättigade till kommun- eller statsbidrag. Kostnaden för kompletterande skolor med statsbidrag ingår inte.

⁸⁾ Kostnad för kompletterande utbildningar som erhåller statsbidrag och/eller är berättigade till studiestöd. Kostnad för skolor som inte haft verksamhet under hela verksamhetsåren ingår.

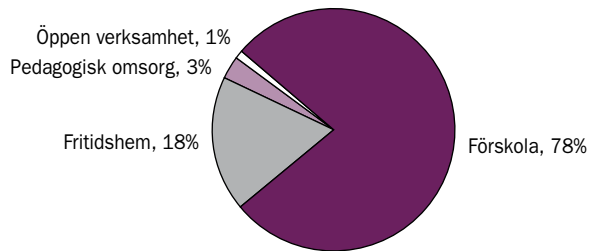
Diagram 13.1

Den totala kostnaden för förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg respektive skola och vuxenutbildning fördelade på olika verksamhetsformer 2010

I diagram 13.1 redovisas särvox, specialskolan, sameskola och kompletterande utbildningar som övrig verksamhet.

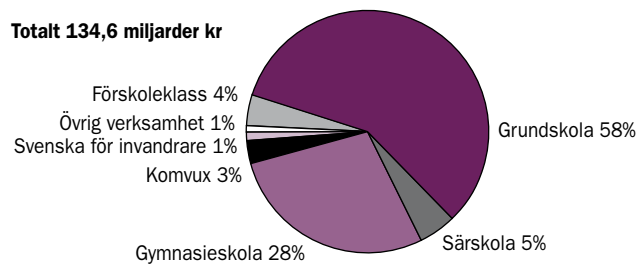
Förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg

Totalt 68,3 miljarder kr

Skolväsendet

Totalt 134,6 miljarder kr

14.

NÅGRA INTERNATIONELLA JÄMFÖRELSER

14. Några internationella jämförelser

SAMMANFATTNING

På samma sätt som i övriga OECD-länder finns i stort sett alla barn i åldern 5–14 år i Sverige i utbildning. Utbildningsdeltagandet bland 15–19-åringar och 20–29-åringar har ökat kraftigt i Sverige sedan 1995. Sammantaget är andelen med gymnasial utbildning eller högre på mycket god internationell nivå i Sverige. I åldersgruppen 25–34-åringar är andelen med utbildning på högskolenivå 42 procent, vilket är högre än OECD-genomsnittet.

Sverige har tidigare utmärkt sig internationellt för att ha ett lågt antal elever per lärare. Fortfarande är antalet elever per lärare förhållandevis lågt på grundskolenivå medan Sverige har ungefär lika många elever per lärare som genomsnittet i OECD på gymnasial nivå.

Kunskapsresultat kan jämföras mellan länder genom internationella kunskapsmätningar. Sverige har bland annat deltagit i undersökningar om läsförmåga, matematik, naturvetenskap och samhällsfrågor. Det framgår att svenska 15-åringar presterar under OECD-genomsnittet i naturvetenskap och att det skett en negativ utveckling sedan 2000. I medborgar- och samhällsfrågor ligger de svenska elevernas kunskaper över både det internationella och europeiska genomsnittet, men inte i topp.

Sverige deltar i internationellt samarbete inom EU, OECD (Organisation for Economic Cooperation and Development) och IEA (International Association for the Evaluation of Educational Achievement) för att åstadkomma internationella jämförelser inom utbildningsområdet med hjälp av statistik.

Ett omfattande utvecklingsarbete har bedrivits för att förbättra den statistiska kvaliteten, men fortfarande finns en hel del fallgropar på grund av definitions- mässiga och andra statistiska jämförelseproblem. De stora olikheterna mellan ländernas utbildningssystem är kanske den största utmaningen när det gäller att tolka och förstå internationella jämförelser – som alltså måste göras med försiktighet och omsorg.

Till grund för jämförelser finns en internationell utbildningsklassificering, ISCED97 (International Standard for the Classification of Education), som FN's organ för utbildnings- och kulturfrågor, UNESCO, svarar för. Grunden för klassificeringen är framför allt utbildningsinnehåll och utbildningens längd. Isced 1 motsvarar till exempel vår grundskolas årskurser 1–6, men där ingår även årskurser 1–6 i särskolan och specialskolan. Isced 2 motsvarar grundskolans årskurser 7–9, särskolans årskurser 7–10 samt grundläggande kommunal vuxenutbildning. Isced 3 motsvarar utbildningsnivån ”gymnasieskola” hos oss. Även gymnasial vuxenutbildning och gymnasiesärskola är utbildning på isced 3-nivån. I den internationella statistiken jämförs nivåer och inte olika skolformer. Det beror på att utbildningssystemen i så hög grad skiljer sig åt, t.ex. i vilken utsträckning det finns olika skolformer för olika elevgrupper eller om de allra flesta elever på samma utbildningsnivå går i samma skolform.

Utbildningsdeltagande

I Sverige, precis som i övriga EU- och OECD-länder, finns i stort sett alla barn i åldern 5–14 år i utbildning. Bland 3–4-åringarna varierar andelen som deltar i förskoleverksamhet mer mellan länder. Den internationella definitionen på utbildning på isced 0-nivån, dvs. förskola hos oss, är att verksamheten är en organiserad gruppverksamhet, pedagogiskt inriktad för att utveckla barnen socialt och emotionellt. Verksamheten ska också ha pedagogisk personal med utbildning på högskolenivå.

Tabell 14.1

Andel (%) i utbildning i olika åldersgrupper år 2009

	4 år och yngre som andel av 3–4-åringar	5–14-åringar	15–19-åringar	20–29-åringar	30–39-åringar	40-åringar och äldre
Danmark	95	98	84	37	8	1
Finland	50	95	87	41	15	4
Japan	88	101
Korea	32	96	87	29	2	0
Nederländerna	51	99	90	29	3	1
Norge	95	99	86	29	7	2
OECD	70	99	82	26	6	2
Storbritannien	89	103	74	17	6	2
Sverige	91	99	87	34	13	3
Tyskland	92	99	88	30	3	0
USA	46	97	81	24	6	1

Efter 19-årsåldern minskar utbildningsdeltagandet i Sverige dramatiskt. Övergången till högskolestudier är utdragen och sker inte direkt efter gymnasieskolan utan under flera år. I Sverige börjar eleverna vid en högre ålder på högskoleutbildning än i övriga OECD-länder. Däremot deltar en betydligt större andel av 20-åringar och äldre i Sverige i utbildning på gymnasienivå – dvs. i komvux.

Utbildningsdeltagandet bland 15–19-åringar och 20–29-åringar har ökat kraftigt i Sverige sedan 1995. Mest har andelen i utbildning bland 20–29-åringar ökat, från 22 procent år 1995 till 34 procent år 2009. De enda länderna som har högre andel 20–29-åringar i utbildning är Finland, Danmark och Island. OECD-länderna har i genomsnitt ökat andelen i utbildning för både 15–19-åringar och 20–29-åringar. Länder med få 15–19-åringar och 20–29-åringar i utbildning är Mexiko och Turkiet.

Tabell 14.2

Andel (%) i utbildning i åldersgrupperna 15–19 år respektive 20–29 år 1995, 2000, 2007–2009

	15–19-åringar					20–29-åringar				
	1995	2000	2007	2008	2009	1995	2000	2007	2008	2009
Danmark	79	80	83	84	84	30	35	38	37	37
Finland	81	85	88	87	87	28	38	43	43	41
Korea	75	79	87	89	87	15	24	28	28	29
Nederländerna	89	87	89	90	90	21	22	28	29	29
Norge	83	86	87	87	86	25	28	30	29	29
OECD	73	76	81	81	82	18	22	25	25	26
Storbritannien	.	.	71	73	74	.	.	17	17	17
Sverige	82	86	87	86	87	22	33	35	33	34
Tyskland	88	88	88	89	88	20	24	29	28	30
USA	72	73	80	81	81	19	20	23	23	24

Lärare

Antalet elever per lärare har tidigare varit internationellt sett lågt i Sverige. Sverige utmärker sig inte genom särskilt få elever per lärare längre. Antalet är fortfarande förhållandevis lågt på den utbildningsnivå som motsvarar grundskolans första årskurser, isced 1. På gymnasienivån har Sverige ungefär lika många elever per lärare som genomsnittet i OECD. I Danmark och Norge är antalet elever per lärare något lägre än i Sverige. I Finland är däremot antalet elever per lärare fler än i Sverige i grundskolans årskurser 1–6 och i gymnasieskolan.

Diagram 14.1

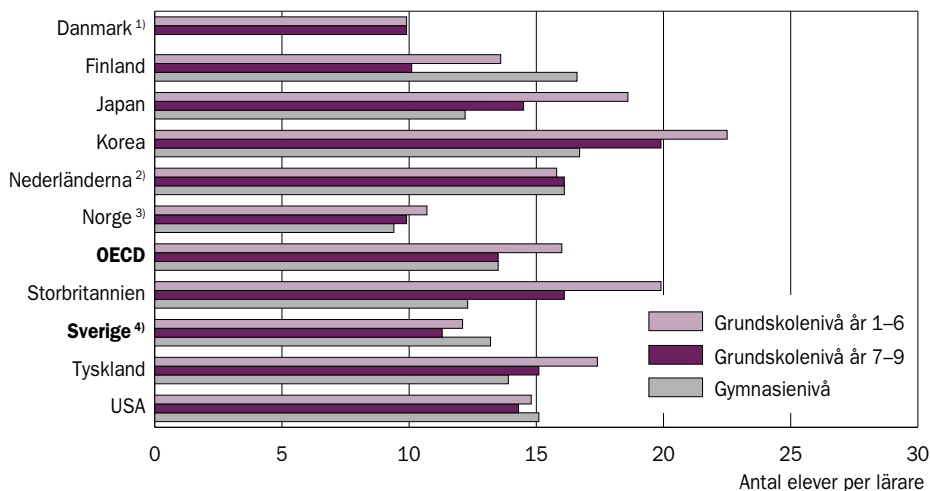
Antal elever per lärare på grundskole- och gymnasienivå år 2009

¹ Grundskolenivån rapporteras som en helhet i Danmark. Data för gymnasieskolan finns ej tillgängligt.

² Grundskolans år 7–9 och gymnasieskolan rapporteras som en helhet i Nederländerna.

³ Statistiken avser endast offentligt finansierade skolor i Norge.

⁴ Antalet elever per lärare uppdelat på isced 1 respektive 2, dvs. grundskolans år 1–6 respektive 7–9, är uppskattat.

I en del länder – men inte i Sverige – är antalet elever per lärare betydligt högre under de första skolåren än på gymnasienivån. Att elevantalet i förhållande till lärarantalet i Sverige är jämförelsevis högre på gymnasienivån hänger delvis ihop med att vi har en särskild skolform, komvux, för vuxenutbildning på den nivån. I många andra länder finns ingen särskild gymnasial vuxenutbildning, utan vuxna – i den mån gymnasial utbildning är tillgänglig – deltar i ordinarie gymnasieutbildning. Komvux är ur personaltäthets- och kostnadssynpunkt effektivare än ungdomsgymnasiet, bland annat för att undervisningstimmarerna i regel är färre och kravet på självstudier högre.

Kostnader

Den sammanlagda utbildningskostnaden beror både på behovet av utbildning, dvs. på storleken på barn- och ungdomskullarna och på satsningar på vuxna, på utbildningsdeltagandet och på hur mycket som satsas på varje elev eller student. Utbildningskostnadens andel av bruttonationalprodukten, BNP, beror lika mycket på storleken på BNP som på utbildningskostnaden. Måttet ger en bild av hur mycket av de samlade resurserna som länderna använder för utbildning.

Utbildning på grundskole- och gymnasienivå finansieras i huvudsak av offentliga medel i alla länder. På högskolenivån är privat finansiering vanlig i många länder.

I Sverige ökade andelen av BNP till utbildning på grundskole- och gymnasienivåerna mellan åren 1995 och 2000, för att därefter sjunka till 1995 års nivå mellan åren 2000 och 2008. I Danmark, Nederländerna, Storbritannien och USA ökade andelen av BNP till utbildning mellan åren 1995 och 2008, medan de sjönk i Finland, Japan och Tyskland. I Sverige kan ökningen mellan åren

Diagram 14.2

Kostnad för grundskole- och gymnasienivåerna som andel av BNP åren 1995, 2000 och 2008

¹ Några utbildningsnivåer är inkluderade i andra nivåer.

² Endast kostnader från offentlig verksamhet.

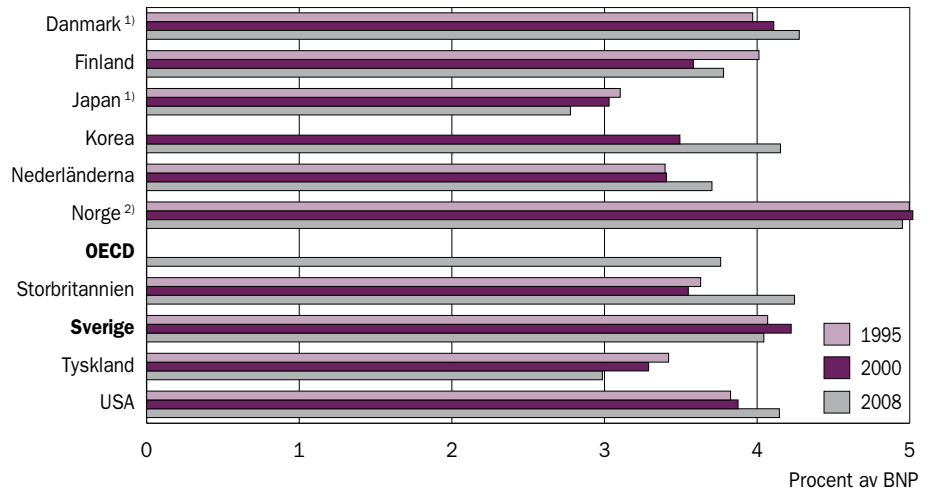
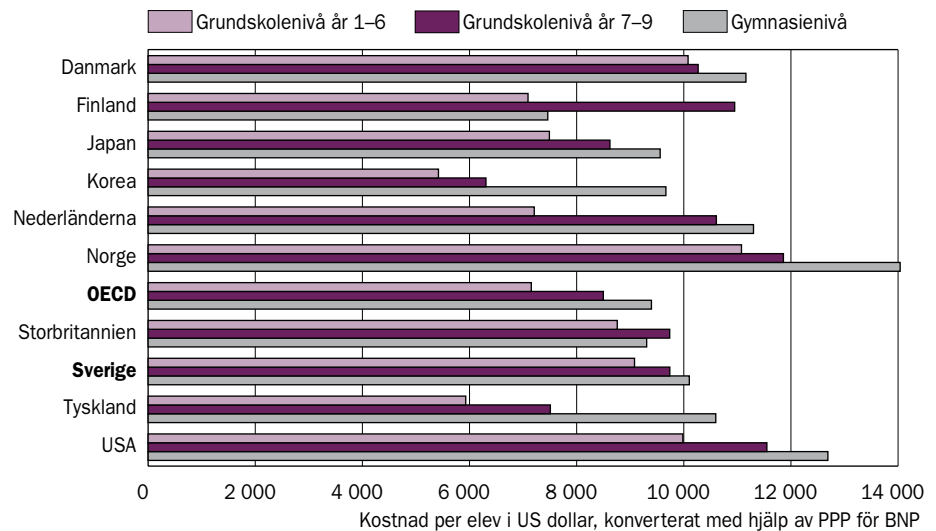

Diagram 14.3

Kostnad per elev på grundskole- och gymnasienivåerna år 2008

1995 och 2000 bland annat förklaras av satsningen på kunskapslyftet som ännu inte hade inletts 1995.

Kostnaden per elev på den utbildningsnivå som motsvarar de första sex årskurserna av vår grundskola är högst i Luxemburg bland OECD-länderna. Jämfört med OECD-genomsnittet har Sverige en högre kostnad för grundskolan. På gymnasienivå är Sveriges kostnader också något högre än genomsnittet.

För att internationella kostnadsjämförelser ska vara möjliga måste kostnaderna i nationell valuta göras jämförbara. Här används ”PPP” (Purchasing Power Parity = Köpkraftspariteter), dvs. kostnaderna enligt landets valuta divideras med respektive valutas ”köpkraft”.

Resultat

Studieresultat i form av t.ex. betyg finns inte så att de går att jämföra mellan länder. Alla länder har sina egna utbildningssystem och betygssystem. Internationella kunskapsmätningar har genomförts då och då sedan mitten av 1960-talet och Sverige har deltagit i många av dem. I det följande redogörs i korthet för fyra internationella kunskapsmätningar som det finns resultat redovisade för Sveriges del: PISA – en internationell studie av läsförmåga, matematik- och

naturvetenskapskunnande hos 15-åringar, PIRLS – en studie av läsförståelse hos elever i årskurs 4, TIMSS – kunskaper i matematik och naturvetenskapliga ämnen i årskurs 4 och 8 samt ICCS – en studie av 14- och 15-åringars kunskaper om och attityder till medborgar- och samhällsfrågor.

PISA 2009 – läsförståelse, matematik och naturvetenskap

PISA är en OECD-studie som syftar till att undersöka i vilken grad länders utbildningssystem bidrar till att femtonåriga elever är rustade att möta framtiden. Genom olika prov undersöks elevernas förmågor inom tre kunskapsområden: läsförståelse, matematik och naturvetenskap.

Studien har genomförts var tredje år sedan år 2000. Vid varje tillfälle är ett kunskapsområde i fokus men alla kunskapsområden undersöks varje gång, vilket möjliggör jämförelser över tid.

I PISA 2009, där läsförståelse var i fokus, deltog nästan en halv miljon 15-åriga elever från sammanlagt 65 länder eller regioner. De representerar ungefär 26 miljoner 15-åringar. I Sverige deltog cirka 4 600 elever från knappt 200 skolor. Resultaten presenterades i december 2010. En nyhet var att läsförståelsen inte bara mättes genom ett papper-och-penna-prov utan att ett urval av elever också genomförde ett digitalt läsförståelseprov (ERA). Detta var ett frivilligt tillägg som 16 OECD-länder och tre övriga länder deltog i.

Resultaten från PISA 2009 visar att svenska 15-åringars läsförståelse och kunskaper i matematik och naturvetenskap har försämrats under 2000-talet. I läsförståelse och matematik presterar svenska 15-åringar genomsnittligt vid en jämförelse med jämnåriga i övriga OECD-länder. I alla tidigare PISA-undersökningar har svenska elever presterat över genomsnittet. I läsförståelse når nästan en femtedel av de svenska eleverna inte upp till den kunskapsnivå som OECD anser är grundläggande för fortsatt lärande. I naturvetenskap presterar svenska elever för första gången under det internationella genomsnittet. På det digitala läsförståelseprovet, vars resultat presenterades i juni 2011, låg dock de svenska elevernas resultat över OECD-nivån.

Jämfört med övriga länder finns sju OECD-länder som vid alla fyra PISA-undersökningarna har ett signifikant högre resultat än Sverige. Dessa är Finland, Sydkorea, Schweiz, Kanada, Japan, Nya Zeeland och Australien. Fyra OECD-länder har vid alla fyra undersökningarna ett signifikant lägre resultat än Sverige; Italien, Grekland, Mexico och Spanien.

Med avseende på likvärdighetsaspekter är Sverige numera ett genomsnittsland enligt PISA 2009. Den relativa nedgången mellan 2000 och 2009 beror inte så mycket på att övriga länder kommit ikapp utan den främsta orsaken är att likvärdigheten i Sverige har försämrats under tidsperioden. Dels har skillnaderna mellan hög- och lågpresterande elever ökat, dels har skillnaderna mellan hög- och lågpresterande skolor ökat och dessutom har betydelsen av en elevs socioekonomiska bakgrund förstärkts.

Nästa omgång av PISA genomförs 2012 med matematik som huvudområde. Proven i de tre ämnena kommer dels att genomföras på traditionellt sätt, som papper-och-penna-prov, dels kommer det att finnas ett frivilligt tillägg där Sverige deltar, där prov i läsförståelse, matematik och problemlösning (som finns med de år matematik är huvudämne) genomförs via dator. Resultaten från PISA 2012 kommer att presenteras i december 2013.

PIRLS 2006 – läsförståelse

PIRLS är en stor internationell studie av läsförståelse hos elever i årskurs 4. Den genomförs i samarbete med IEA (International Association for the Evaluation of Educational Achievement). Den första studien genomfördes 2001. Studien undersöker inte enbart läsförståelse utan också läsvanor och attityder till läsning, vilken typ av texter som läses och i vilket sammanhang läsning sker. Studien omfattar inte enbart elever utan även rektorer, lärare och föräldrar har svarat på enkäter. Datainsamlingen till den andra PIRLS studien genomfördes våren 2006, då knappt 150 skolor deltog med drygt 4 000 elever. Resultaten presenterades i november 2007.

Svenska elever i årskurs 4 lyckas mycket väl med sin läsning i ett internationellt perspektiv. Bara sex länder/regioner når ett signifikant bättre resultat än det som uppmätts i Sverige. Det är Ryssland, Hongkong, Alberta i Kanada, Singapore, British Columbia i Kanada och Luxemburg. År 2001 låg emellertid Sverige överst bland de länder som deltog då. Mellan 2001 och 2006 har en signifikant tillbakagång skett. En analys av de svenska resultaten i olika internationella undersökningar från 1971, 1991 och 2001 indikerar att en nedåtgående trend påbörjades redan före 1991 men den blir mer accentuerad efter 1991. Den negativa trenden överensstämmer även med resultaten från den nationella utvärderingen av svenska och svenska som andraspråk 2003. Undersökningen visade att elevernas läsförmåga var sämre än vid de tidigare utvärderingarna 1992 och 1995.

Arbetet med Pirls 2011 pågår och huvudstudien har genomförts under våren 2011. Det nya med undersökningen är att den denna gång samkörs med TIMSS 2011 och förhoppningen är att resultaten ska kunna samanalyseras. Samkörningen innebär att det kommer att vara samma skolor och samma elever som genomför båda ämnesproven i årskurs 4 och som utöver detta besvarar en gemensam enkät för båda ämnena. Även rektorer, lärare och föräldrar besvarar vardera en gemensam enkät för båda ämnesområdena. Resultaten från undersökningen publiceras i december 2012.

TIMSS 2007 – matematik och naturvetenskapliga ämnen

En av de undersökningar som IEA (International Association for the Evaluation of Educational Achievement) driver är TIMSS (Trends in International Mathematics and Science Study). I TIMSS 2007 deltog 59 länder. Sverige var med i både den del av undersökningen som gäller årskurs 4 och den som gäller årskurs 8. Undersökningen bygger på ett upplägg där information samlas in om avsedd (intended), genomförd (implemented) och uppnådd (attained) kursplan genom enkäter till rektorer, lärare och elever samt kunskapsprov. Sverige har tidigare deltagit i TIMSS 1995 och 2003, båda gångerna endast i den del av undersökningen som avser årskurs 8. Resultaten från TIMSS presenteras i internationella rapporter tillsammans med en encyklopedi som beskriver de olika ländernas skolsystem. På IEA's hemsida kan alla rapporter och databasen från undersökningen hämtas: www.iea.nl.

Svenska elever i årskurs 8 presterar under EU/OECD-genomsnittet i matematik. Den negativa utveckling som kunde påvisas mellan 1995 och 2003 har fortsatt, om än i något långsammare takt. Sedan 1995 har andelen elever som inte når upp till den mest grundläggande kunskapsnivån mer än fördubblats. Samtidigt har andelen elever som presterar på den mest avancerade nivån mins-

kat ännu mer. Svenska elever är relativt bättre på statistik och sannolikhet samt till viss del även på taluppfattning och aritmetik. Däremot är svenska elever sämre i framför allt algebra men också i geometri. I naturvetenskap presterar de svenska eleverna i nivå med EU/OECD-genomsnittet. Nedgången mellan 2003 och 2007 är större än i matematik och resultaten tyder inte på att nedgången från 1995 skulle vara på väg att bromsas upp. Sedan 1995 har andelen elever som inte når upp till den mest elementära kunskapsnivån tredubblats samtidigt som andelen elever som presterar på den mest avancerade nivån minskat i motsvarande omfattning. Svenska elever är bättre i biologi och något sämre i kemi men profilen är mera jämn i naturvetenskap jämfört med i matematik. I årskurs 8 finns inga skillnader i genomsnittligt resultat mellan pojkar och flickor varken i matematik eller naturvetenskap. Däremot gäller för båda ämnena att pojkarnas resultat har sjunkit mer än flickornas sedan 2003.

Eftersom det är första gången Sverige deltar i TIMSS med elever i årskurs 4 kan inga jämförelser över tid göras. Resultaten visar att svenska elever presterar under genomsnittet för EU/OECD-länderna i matematik. De är relativt bra på att sammanställa och tolka data, men sämre i taluppfattning och aritmetik samt geometri. I naturvetenskap presterar svenska elever på samma nivå som EU/OECD-genomsnittet. Svenska elever är relativt bättre i geovetenskap och till viss del även biologi, men relativt sämre inom området fysik och kemi. I årskurs 4 presterar pojkar i genomsnitt något bättre än flickor i matematik. I naturvetenskap finns däremot inga skillnader mellan pojkar och flickor.

Enligt de enkäter som lärarna och rektorerna svarat på ägnas förhållandevis lite undervisningstid åt matematik i Sverige jämfört med snittet för EU/OECD-länderna, framför allt i årskurs 4. Svensk matematikundervisning bygger också mer på läroböcker och mer lektionstid ägnas åt självständigt arbete utan lärarens handledning jämfört med EU/OECD-genomsnittet.

Arbetet med TIMSS 2011 pågår och huvudstudien har genomförts under våren 2011. Det nya med undersökningen är att den denna gång samkörs med PIRLS 2011 och förhoppningen är att resultaten ska kunna samanalyseras. Samkörningen innebär att det kommer att vara samma elever som genomför båda ämnesproven i årskurs 4 och som utöver detta besvarar en gemensam enkät för båda ämnena. Även rektorer, lärare och föräldrar besvarar vardera en gemensam enkät för ämnesområdena. En annan ny aspekt med TIMSS 2011 är att det för första gången blir möjligt att jämföra svenska resultat över tid för elever i årskurs 4. Resultaten från undersökningen publiceras i december 2012.

Sverige deltog även i TIMSS Advanced 2008, som genomfördes med elever i gymnasieskolans sista år som läste avancerad matematik och fysik. Det var den andra gången denna undersökning genomfördes på gymnasienivå, förra gången var 1995. Resultatet presenterades i december 2009. I ett internationellt perspektiv presterar Sverige svaga resultat i matematik och genomsnittliga resultat i fysik. Båda resultaten har försämrats kraftigt sedan 1995 för Sveriges del. De kraftigt försämrade resultaten är inte jämt fördelade mellan hög- och lågpresterande elever utan det är de lågpresterande som försämrat sina resultat mest, nästan dubbelt så mycket som de högpresterande. Detta innebär att skillnaderna mellan grupperna har ökat. I matematik är det nu närmare 71 procent av eleverna som inte når upp till en medelgod nivå, 1995 var det 36 procent. I fysik är det 38 procent som inte når denna nivå vilket kan jämföras med 8 procent 1995. En försämring har även skett bland de som presterar på den mest

avancerade nivån. För matematikens del har nu andelen som når den mest avancerade nivån minskat från sex till en procent mellan 1995 och 2008. I fysiken har andelen minskat från 25 procent till sju procent under samma tidsperiod. I Skolverkets rapport ges en del tänkbara förklaringar till resultatnedgången i de båda ämnena: sämre förkunskaper från grundskolan, lektionstiden är i teorin i stort sett oförändrad men i praktiken går allt mer tid åt till att repetera tidigare kurser, undervisningen har individualiserats, fysiken har ”avmatematiserats”, stort tolkningsutrymme i kursplaner och betygskriterier m.m.

ICCS 2009 – medborgar- och samhällsfrågor

ICCS 2009 är en internationell studie om medborgar- och samhällsfrågor i skolan. Syftet med ICCS (International Civic and Citizenship Education Study) är att undersöka hur unga människor i olika länder förbereds för att axla sin roll som medborgare. Ungefär 170 skolor deltog i ICCS huvudstudie våren 2009. I varje skola gjordes ett urval av två klasser, en från årskurs 8 och en från årskurs 9. Totalt deltog cirka 7 000 svenska elever i de båda årskurserna. Varje elev besvarade kunskapsfrågor om samhället, demokratin och att vara medborgare. Eleverna besvarade också enkätfrågor om attityder, värderingar och engagemang rörande medborgar- och samhällsfrågor. Enkäter riktades också till elevernas lärare och rektorer för att få en beskrivning av t.ex. hur undervisningen bedrivs, hur klimatet i skolorna är och hur skolorna styrs. Svaren ger en bild av förutsättningarna för verksamheten och kan hjälpa till att ge en bättre förståelse för resultaten.

De svenska elevernas kunskaper ligger över både det internationella och europeiska genomsnittet, men inte i topp. Fyra länder – däribland Finland och Danmark – får bättre resultat på kunskapsprovet. Skillnaderna i resultat mellan elever är större i Sverige än genomsnittet för de europeiska länder som deltar i studien. Internationellt sett är de svenska elevernas intresse för politik och samhällsfrågor lågt. En tredjedel är ganska eller mycket intresserade av politiska frågor, medan en fjärdedel är helt ointresserade. Däremot vill många elever påverka sin vardag i skolan. Svenska 14-åringar visar en stark uppslutning kring grundläggande demokratiska värden som yttrandefrihet och att fritt välja sina ledare. I internationell jämförelse finns också ett starkt stöd för lika rättigheter för olika grupper i samhället. Svenska elever utmärker sig särskilt genom att värdera jämställdhet högt. När eleverna värderar diskussionsklimatet i sina klassrum och relationerna mellan elever och lärare ger majoriteten en ganska positiv bild. Det finns dock problem, särskilt när det gäller diskussionsklimatet. Många elever anser att läraren aldrig eller sällan belyser politiska frågor och samhällsfrågor från olika håll när de förklarar dem under lektionerna. Studien visar på en viss ökning av det upplevda elevinflytandet över tid.

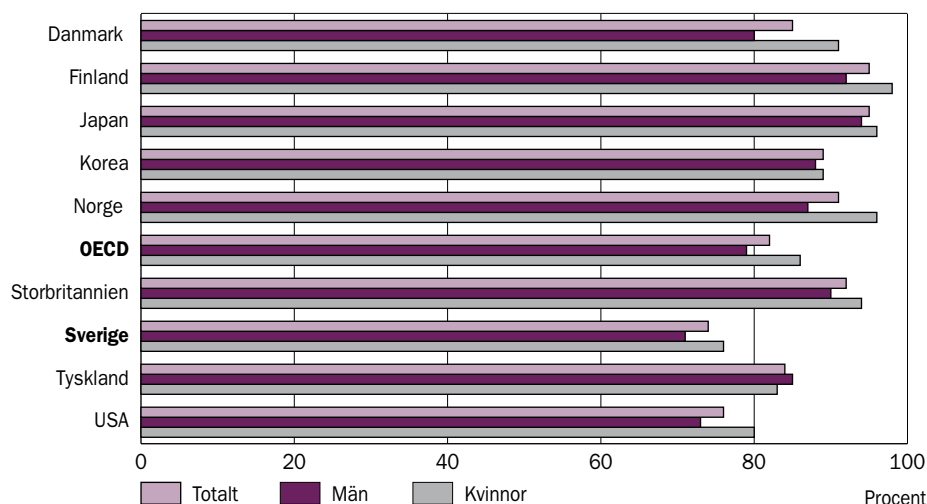
Utbildningsnivåer

Ett annat sätt att studera resultat av utbildningsåtgärder är att jämföra befolkningens utbildningsnivå i olika åldersgrupper.

I Sverige var andelen elever som genomfört en gymnasieutbildning 74 procent år 2009. I till exempel Finland är den andelen betydligt högre. I Sverige ingår både yrkesinriktade och högskoleförberedande program i gymnasieskolan, vilket inte är fallet i alla länder. Det svenska systemet innehåller få återvändsgränder, vilket kanske belyses bäst av redovisningar som inkluderar effekter av

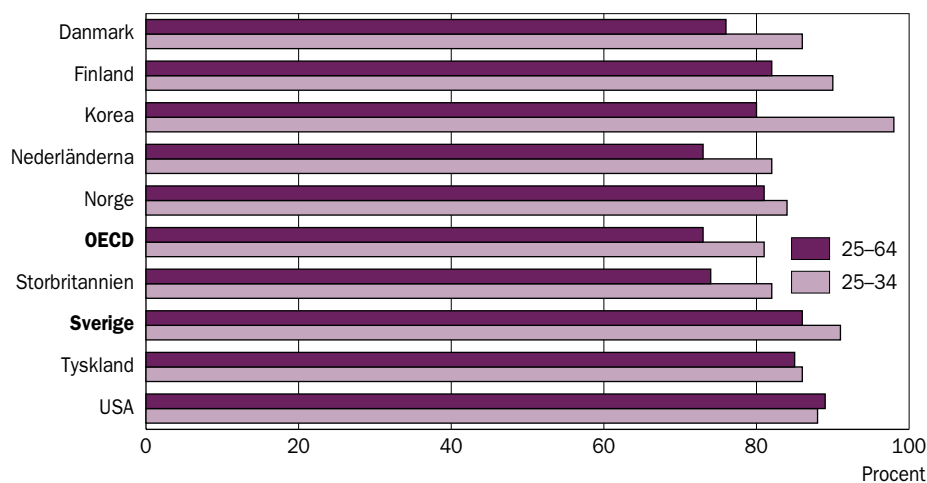
Diagram 14.4

Utexaminerade från gymnasieskolan i relation till befolkningen i samma ålder år 2009

Diagram 14.5

Andelen 25–64-åringar respektive 25–34-åringar med utbildning på gymnasienivå eller högre¹⁾ år 2009

¹⁾ Exkl. ISCED 3C kort program.

fortsatta studier åren efter den normala gymnasieåldern, då fler hunnit fullborda sina ordinarie gymnasiestudier eller kompletterat dessa via komvux.

I OECD-länderna är andelen med gymnasial utbildning generellt högre bland 25–34-åringarna än i de äldre åldersgrupperna. I Sverige är andelen med gymnasial utbildning eller högre på mycket god internationell nivå. Gymnasieskolan har sedan länge varit relativt väl utbyggd och de goda möjligheterna till vuxenutbildning har gjort det möjligt att utbilda sig även efter den vanliga gymnasieskolåldern.

I Sverige är andelen 25–34-åringar med utbildning på högskolenivå 42 procent. Det är högre än OECD genomsnittet men lägre än andelarna i Danmark och Norge.

Sysselsättningsgraden i åldersgruppen 25–64 år var enligt OECD 78 procent bland kvinnor och 84 procent bland män i Sverige år 2009. Genomsnittliga sysselsättningsgraden för OECD-länderna var för motsvarande åldersgrupp 65 procent för kvinnor och 81 procent för män. Kvinnornas sysselsättningsgrad är som synes betydligt högre i Sverige än övriga OECD-länder.

Sysselsättningsgraden varierar med utbildningsnivå. För personer i åldersgruppen 25–64 år med lägre utbildning än gymnasienivå var sysselsättningsgraden 64 procent i Sverige år 2009, medan den var 81 procent för personer med

Diagram 14.6

Andel i åldern 25–34 år med högskoleutbildning år 2009

¹ I Sverige:

isced 5A = kandidat- och magisterexamen, yrkesexamen om minst 120 poäng

isced 5B = Högskoleexamen 80 poäng

yrkesexamen mindre än 120 poäng

isced 6 = Forskarutbildning

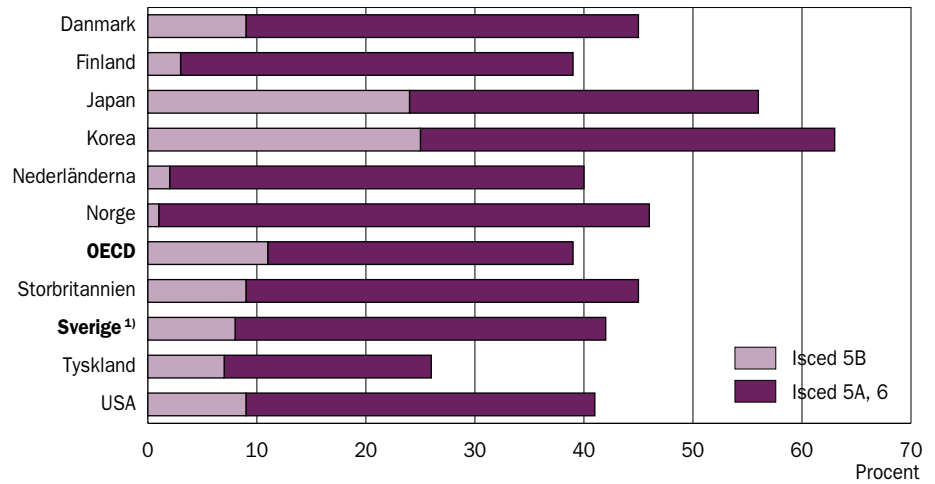
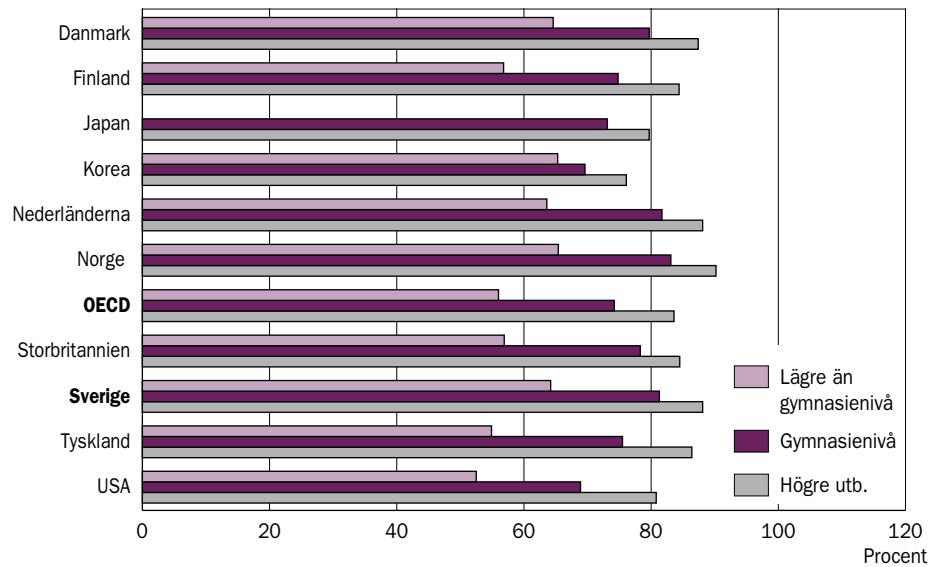

Diagram 14.7

Andel 25–64-åringar i arbete enligt utbildningsnivå år 2009

utbildning motsvarande gymnasienivå samt 88 procent för personer med högre utbildning. För lågutbildade är sysselsättningsgraden högre i Sverige än i en del andra länder.

Inkomsteffekter

Utbildningens inkomsteffekter och löneskillnader mellan män och kvinnor har studerats internationellt. Ju högre utbildning desto högre lön i det kommande arbetslivet bidrar till att öka motivationen att genomgå utbildning.

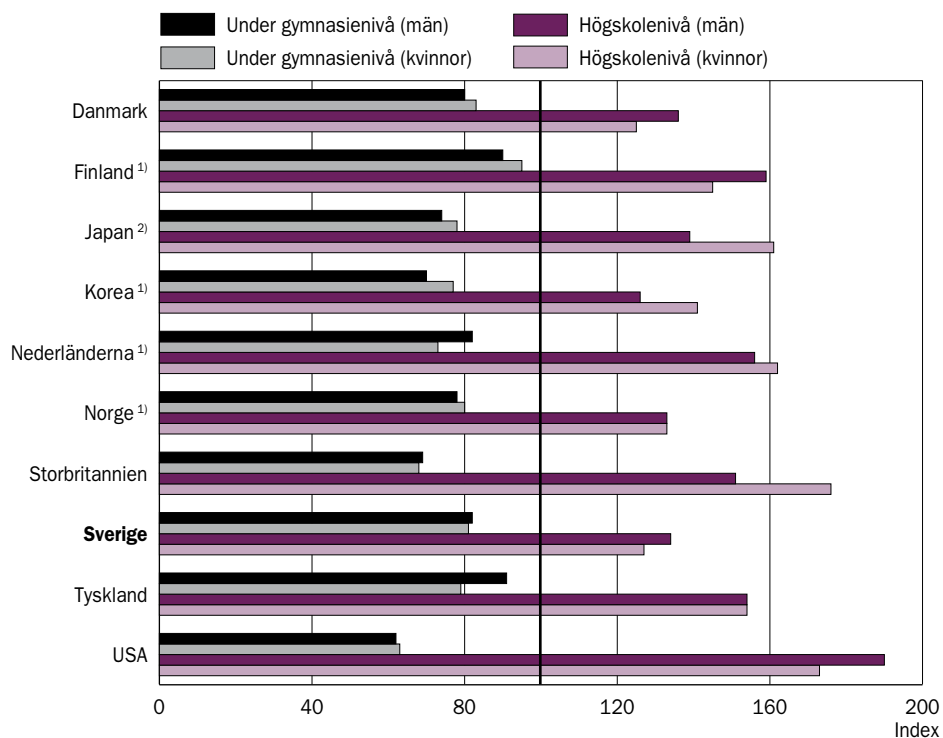
Högre utbildning för med sig högre inkomster. Män med hög utbildning har högre lön än kvinnor med hög utbildning i Sverige. Detta är inte fallet i t.ex. Storbritannien, Nederländerna, Korea och Japan där kvinnor med hög utbildning har högre lön än männen. Kvinnor med låg utbildning har högre lön än män med låg utbildning i bl.a. Danmark, Finland och Storbritannien.

Diagram 14.8

Relativa inkomster för befolkningen (25–64 år) med arbetsinkomster (2009 eller senast tillgängligt år). Index = 100 motsvaras av arbetsinkomsten för befolkning med utbildning på gymnasienivå.

¹ Avser år 2008

² Avser år 2007

Källor: Education at a Glance 2011, OECD

ICCS 2009 – Morgondagens medborgare. Skolverket 2010

PIRLS 2006 – Läsförståelse hos elever i årskurs 4- i Sverige och i världen. Skolverket 2007

PISA 2009 – Rustad att möta framtiden? Skolverket 2010

TIMSS 2007 – Svenska grundskoleelevers kunskaper i matematik och naturvetenskap i ett internationellt perspektiv. Skolverket 2008

TIMSS Advanced 2008. Huvudrapport. Skolverket 2009

15.

BARN OCH ELEVER MED
UTLÄNDSK BAKGRUND

15. Barn och elever med utländsk bakgrund

SAMMANFATTNING

Var femte elev i grund- och gymnasieskolan har utländsk bakgrund. Jämfört med elever med svensk bakgrund uppvisar elever med utländsk bakgrund sämre skolresultat. Men det finns stora variationer inom denna grupp, beroende hur länge eleven har varit i Sverige, kön och föräldrarnas utbildningsnivå. I detta kapitel nyanserar vi bilden.

Om en elev har invandrat före eller efter skolstart visar sig vara en viktig faktor för skolresultatet. Elever som har invandrat till Sverige efter skolstart har sämre resultat än andra grupper och uppvisar också – i motsats till andra grupper – allt sämre resultat. Gruppen elever som har kommit till Sverige före skolstart följer däremot samma mönster som svenskfödda elever.

Föräldrars utbildningsnivå har betydelse för elevers skolresultat. Elever med högutbildade föräldrar har i genomsnitt bättre resultat än elever vars föräldrar har en förgymnasial utbildning. Det gäller för såväl elever med svensk som med utländsk bakgrund. Bland elever med utländsk bakgrund är det emellertid vanligare att ha föräldrar med förgymnasial utbildning.

Irak är i särklass det vanligaste födelselandet bland utlandsfödda elever i grundskolan, gymnasieskolan och vuxenutbildningen.

Utländsk och svensk bakgrund*

Barn/elever med svensk bakgrund:

- Född i Sverige med en svenskfödd och en utlandsfödd förälder
- Född i Sverige med två svenskfödda föräldrar

Barn/elever med utländsk bakgrund:

- Utlandsfödd
 - Invandrat före skolstart
 - Invandrat efter skolstart
- Född i Sverige med två utlandsfödda föräldrar

Barn och elever med utländsk bakgrund är en heterogen grupp som många gånger betraktas som om den vore homogen. Variationerna inom denna grupp är emellertid stora. I gruppen finns elever med olika ursprungsland, språk och socioekonomiska förutsättningar. Skillnaderna inom gruppen är stora, till exempel när det gäller hur väl eleverna lyckas i skolan. Ett syfte med detta kapitel är att få till stånd en mer nyanserad diskussion om elever med utländsk bakgrund.

I många av de tabeller som Skolverket årligen publicerar redovisas om eleverna har svensk eller utländsk bakgrund. Ibland görs även ytterligare indelningar, såsom om de utlandsfödda eleverna kom till Sverige före eller efter skolstart. Men det finns även andra viktiga undergrupper. I detta kapitel har vi valt att särskilt studera födelseland och tid i landet. Vi kommer att jämföra de olika undergrupperna och titta på skillnader i resultat och val.

Det finns även andra faktorer som påverkar en elevs prestation i skolan. I tidigare studier har det till exempel visat sig att socioekonomiska faktorer förklarar mer än utländsk bakgrund när det gäller elevers skolresultat.¹

Till sin sammansättning förändras gruppen barn och elever med utländsk bakgrund över tid. Invandringen till Sverige påverkas av situationen i omvärlden, både när det gäller antalet invandrare, men också från vilka länder man kommer och orsaken till invandringen.

* Läs mer: SCB (2002), Meddelanden i samordningsfrågor för Sveriges officiella statistik 2002:3, Personer med utländsk bakgrund – Riktlinjer för redovisningen i statistiken

¹ Skolverket (2004), Elever med utländsk bakgrund samt Skolverket (2005), *Elever med utländsk bakgrund – en sammanfattande bild*

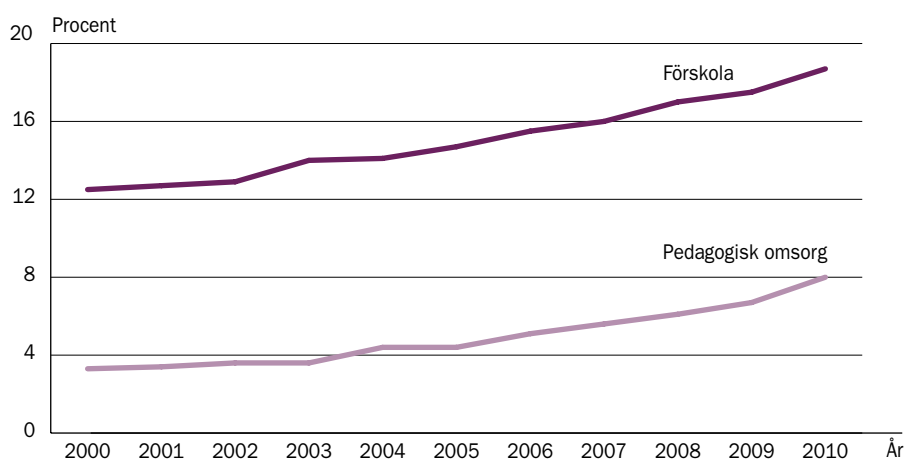
Barn och elever med utländsk bakgrund – en beskrivande bild

I Skolverkets statistik över förskola och pedagogisk omsorg finns endast ett mått på utländsk bakgrund och det är antalet barn med ett annat modersmål än svenska. I förskolan hade knappt 86 000 barn ett annat modersmål än svenska 2010. Det motsvarar 19 procent av alla inskrivna barn i förskolan. Antalet barn med annat modersmål än svenska i förskolan har ökat kraftigt. Sedan år 2000 har andelen med annat modersmål ökat från 12 procent till 19 procent. Sedan 1980 har antalet barn med annat modersmål än svenska femdubblats i förskolan. Under denna tid har förskolan emellertid byggts ut. Av barnen i pedagogisk omsorg är det 8 procent som har ett annat modersmål än svenska.

Diagram 15.1

Andel barn i förskolan resp. pedagogisk omsorg med annat modersmål än svenska av samliga inskrivna barn 2000–2010

Not. Familjedaghem t.o.m. 2008

Av alla elever i grundskolan läsåret 2010/11 hade 18 procent utländsk bakgrund varav 10 procent var födda i Sverige med båda föräldrarna födda utomlands och 8 procent var födda utomlands. Totalt gick 886 500 elever i grundskolan.²

Sedan 2000 har andelen elever i årskurs 9 som är födda i Sverige med utländsk bakgrund ökat. Både andelen elever med svensk bakgrund och andelen elever födda utomlands har minskat under de senaste tio åren. De senaste två åren har dock andelen elever födda utomlands ökat igen.

Av de utlandsfödda eleverna i grundskolans årskurs 9 läsåret 2009/10 är det 34 procent som har kommit före skolstart och 66 procent som har kommit efter skolstart. På senare år har antalet elever i årskurs 9 som har invandrat efter grundskoleskolstart ökat. De som har invandrat efter skolstart tycks även komma i senare årskurser än tidigare. År 2000 var den genomsnittliga tiden i Sverige för eleverna i årskurs 9 som har invandrat efter skolstart 6 år. År 2010 hade den genomsnittliga tiden i landet minskat till knappt 4,5 år.

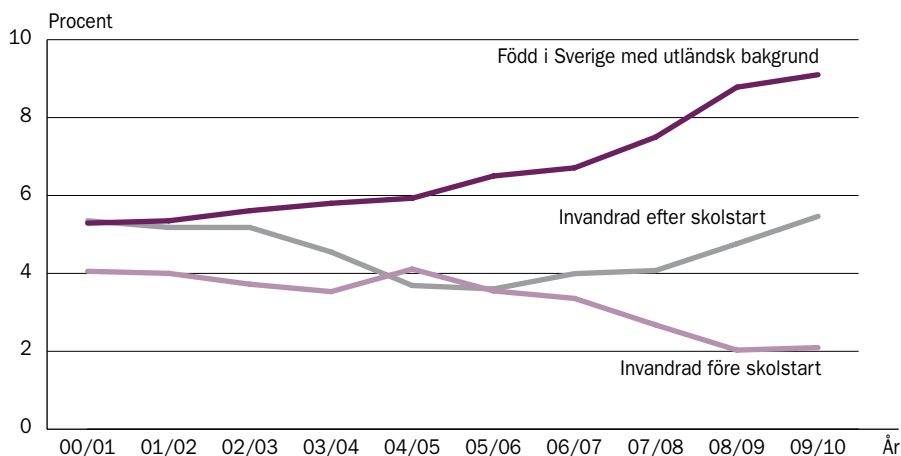
Det finns ingen officiell statistik över andelen elever med utländsk bakgrund i särskolan. Det har dock i flera sammanhang uppmärksamats att andelen elever med utländsk bakgrund i särskolan är större än vad som motiveras av det totala antalet elever med utländsk bakgrund. I en kvalitetsgranskning som Skolinspektionens genomförde 2010 granskades handläggningar och utredningar inför beslut om mottagande i särskolan i 30 kommuner.³ I de studerade kom-

² Av dessa gick 8 300 elever i sameskolan eller konfessionella skolor. De ingår inte i statistiken ovan eftersom det inte finns någon uppgift angående utländsk bakgrund för dessa elever.

³ Skolinspektionen 2011, *Särskolan Granskning av handläggning och utredning inför beslut om mottagande*.

Diagram 15.2

Andelen elever i årskurs 9 med utländsk bakgrund i grundskolan 2000/01–2009/10

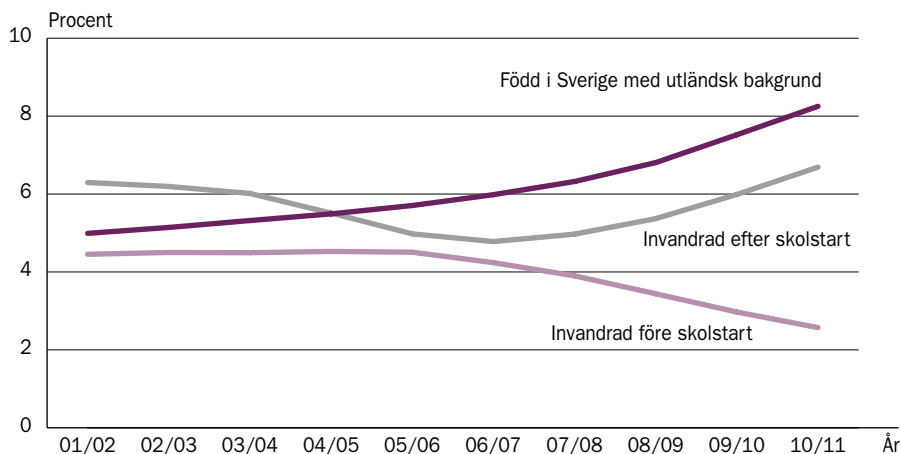

munerna visade det sig att elever med utländsk bakgrund var överrepresenterade i särskolan. Andelen elever med utländsk bakgrund var större i särskolan än motsvarande andel i kommunernas grundskolor. I studien samlades det in uppgifter om födelseland för 715 elever samt för deras föräldrar.

I hela gymnasieskolan fanns det 385 700 elever läsåret 2010/11. Av dessa hade 18 procent utländsk bakgrund. Knappt 10 procent var födda utomlands och 8 procent var födda i Sverige men hade föräldrar som var födda utomlands. Andelen gymnasieelever med utländsk bakgrund som själva är födda i Sverige har ökat från 5 till drygt 8 procent under de senaste tio åren. Elever som invandrade efter grundskolestart har minskat från drygt 6 procent år 2001 till ca 5 procent 2006 för att sedan öka igen och är nu nästan 7 procent. Andelen elever som invandrar före grundskolestart har minskat sedan fem år tillbaka och utgör nu bara 2,5 procent av alla elever.

Diagram 15.3

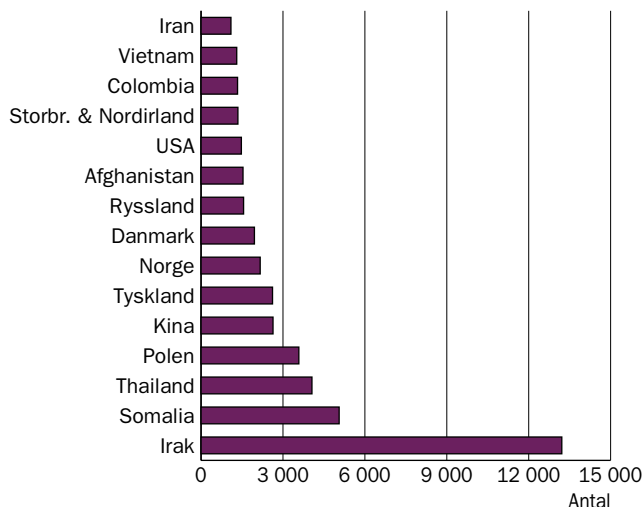
Andelen elever med utländsk bakgrund i gymnasieskolan 2001/02–2010/11

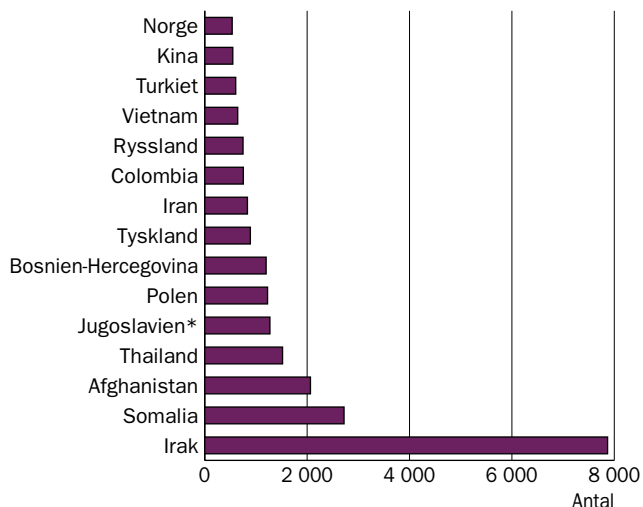
I komvux studerade år 2010 totalt sett 194 000 elever, varav 34 000 i grundläggande vuxenutbildning och 160 000 i gymnasial vuxenutbildning. I grundläggande vuxenutbildning är nio av tio födda utomlands jämfört med tre av tio i gymnasial vuxenutbildning. Bland elever födda i Sverige är könsfördelningen något jämnare än bland utlandsfödda, 60 procent av de svenskfödda eleverna är kvinnor medan motsvarande andel bland de utlandsfödda är 65 procent.

Diagram 15.4

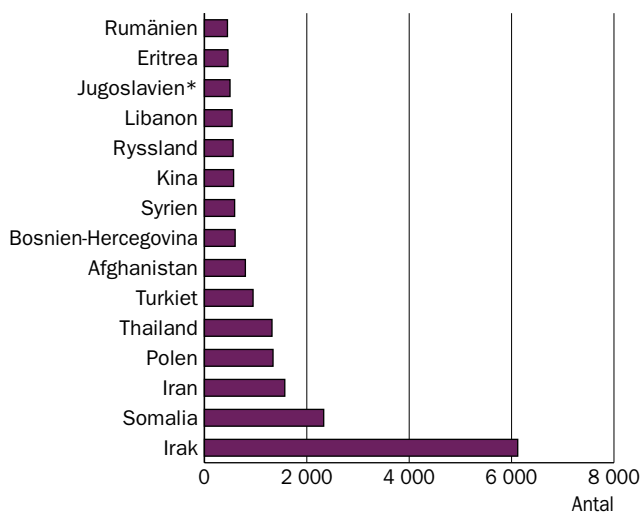
De 15 vanligaste födelseländerna bland grundskoleelever födda utomlands, 2010/11

Diagram 15.5

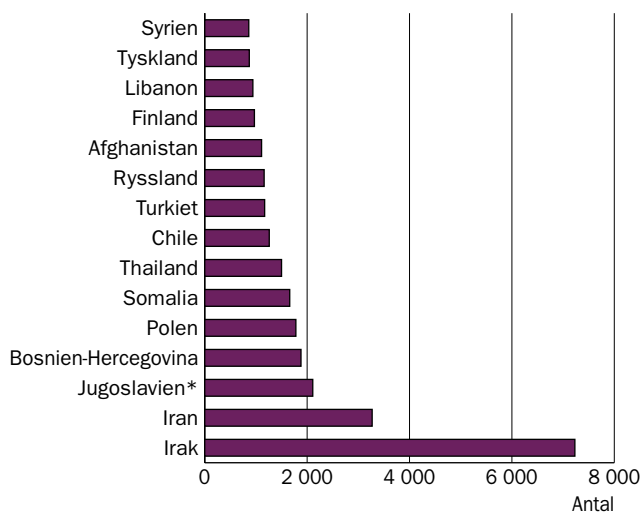
De 15 vanligaste födelseländerna bland gymnasieelever födda utomlands, 2010/11

Diagram 15.6

De 15 vanligaste födelseländerna för utlandsfödda elever i grundläggande vuxenutbildning, 2010

Diagram 15.7

De 15 vanligaste födelseländerna för utlandsfödda elever i gymnasial vuxenutbildning, 2010

* Elever födda före Jugoslaviens upplösning kategoriseras som födda i Jugoslavien.

I både grundskolan, gymnasieskolan och komvux är Irak det klart vanligaste födelselandet bland de elever som är födda utomlands. Det näst vanligaste födelselandet är Somalia. I den grundläggande vuxenutbildningen är elever från Irak till och med fler än elever födda i Sverige.

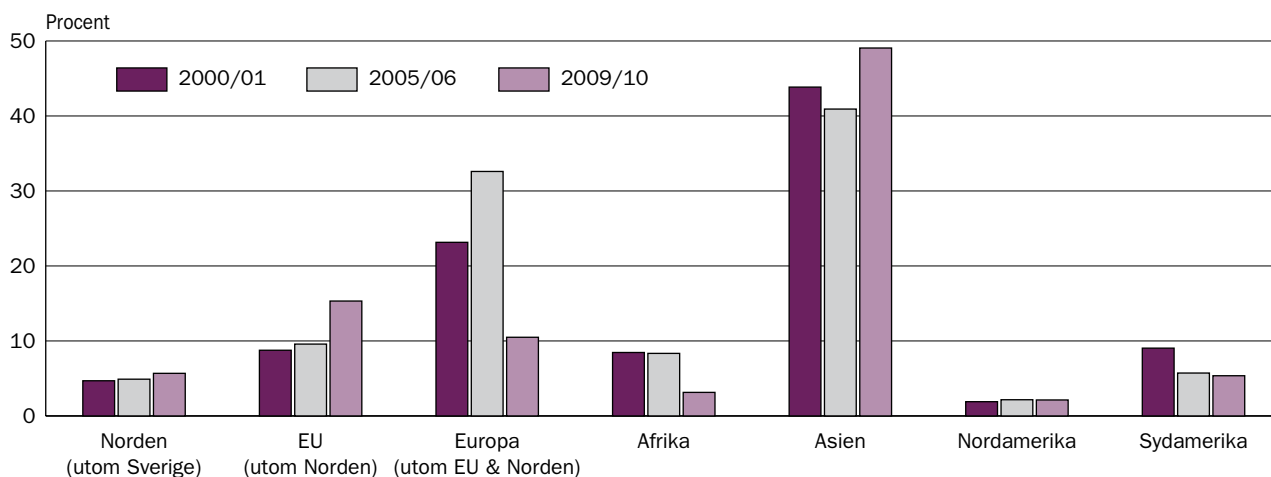
Asien är den världsdel som flest utlandsfödda elever kommer ifrån. Det gäller elever i både grundskola, gymnasieskola och vuxenutbildning. Knappt hälften av de utlandsfödda eleverna har sitt ursprung i Asien.

De utlandsfödda eleverna i grundskolan kommer från 180 olika länder. Av grundskoleeleverna födda utomlands var ungefär 45 procent födda i Asien, 18 procent i EU (utom Norden), 14 procent i Afrika, 8 procent i Europa (utom

EU och Norden) och 7 procent i Norden (utom Sverige). Resterande 8 procent var födda i Nord- och Sydamerika samt Oceanien. Under den senaste tioårsperioden har flest utlandsfödda i grundskolans årskurs 9⁴ kommit ifrån Asien. Andelen utlandsfödda grundskoleelever från Asien har ökat från 44 procent 2000/01 till 49 procent 2010/11. Störst är den procentuella ökningen för EU (utom Norden). Där är det eleverna från Polen och Tyskland som ligger bakom den största delen av ökningen.

Diagram 15.8

Andel utlandsfödda elever i grundskolans årskurs 9 efter världsdel 2000/01, 2005/06 och 2009/10

Skolresultat bland elever utländsk bakgrund

Som grupp har elever med utländsk bakgrund i genomsnitt sämre resultat än elever med svensk bakgrund. Det finns dock underliggande faktorer som påverkar resultatet. Hur länge eleven har varit i Sverige och ursprungsland är exempel på sådana faktorer. Föräldrarnas utbildningsnivå är en faktor som påverkar resultatet för alla elever, såväl de med svensk som med utländsk bakgrund.

Det finns betygsskillnader bland utlandsfödda elever i grund- och gymnasieskolan, beroende på vilken världsdel de kommer ifrån. Högst genomsnittligt meritvärde i grundskolan har utlandsfödda elever som kommer ifrån Nordamerika (Oceanien borträknat). Lägst meritvärde har de utlandsfödda från Afrika.

Man kan se ett tydligt samband mellan genomsnittlig tid i Sverige och meritvärde. Ju längre tid i Sverige desto högre meritvärde och tvärtom. Men man får komma ihåg att faktorer som orsak till invandring och föräldrarnas utbildningsnivå också spelar roll, och dessa skiljer sig åt beroende på vilken världsdel eleven kommer ifrån. Elevgruppen från Afrika har kortast genomsnittlig tid i Sverige och föräldrar med lägst utbildningsnivå. Elevgrupperna från Norden (utom Sverige) och Nordamerika har föräldrar med högst utbildningsnivå, vilket också avspeglar sig i gruppernas genomsnittliga meritvärde.

Bland elever födda utomlands är tidpunkten för ankomsten till Sverige av stor betydelse för resultatet. Gruppen utlandsfödda kan delas upp i två kategorier - om de invandrat före eller efter skolstart. Det finns stora skillnader mellan dessa två kategorier när det gäller elevernas skolresultat. Gruppen utlandsfödda

⁴ Eftersom det endast finns statistik på individnivå sedan tre år tillbaka kan vi inte se förändringar över längre tid än så för hela grundskolan. Det finns dock information om utländsk bakgrund för alla elever i årskurs 9 sedan många år tillbaka. Även om andelarna bland dessa inte exakt motsvarar andelarna i hela grundskolan kan man dock se hur fördelningarna av länder och världsdelar har varierat över tid.

Tabell 15.1

Antal elever födda utomlands i grund- och gymnasieskolan, betyg och år i Sverige, efter världsdel våren 2010

Världsdel	Grundskolan (årskurs 9)			Gymnasieskolan		
	Antal	Meritvärde	Genomsnittlig tid i Sverige (år)	Antal	Genomsnittlig betygspoäng	Genomsnittlig tid i Sverige (år)
Norden utom Sverige	473	206,1	9,1	321	13,8	11,6
EU utom Norden	1 242	189,1	7,5	632	13,0	11,3
Europa utom EU och Norden	877	183,2	7,6	2 059	13,0	14,0
Afrika	899	128,0	5,1	417	12,2	10,5
Asien	4 050	163,8	7,5	2 423	12,8	11,7
Nordamerika	177	208,8	9,2	133	13,5	12,5
Sydamerika	452	184,6	9,8	346	12,9	14,7
Oceanien	20	217,0	10,2	15	13,5	12,7
Alla födda utomlands	8 199	170,5	7,5	6 348	13,0	12,5
Totalt för samtliga elever	112 739	208,8	-	99 228	14,0	-

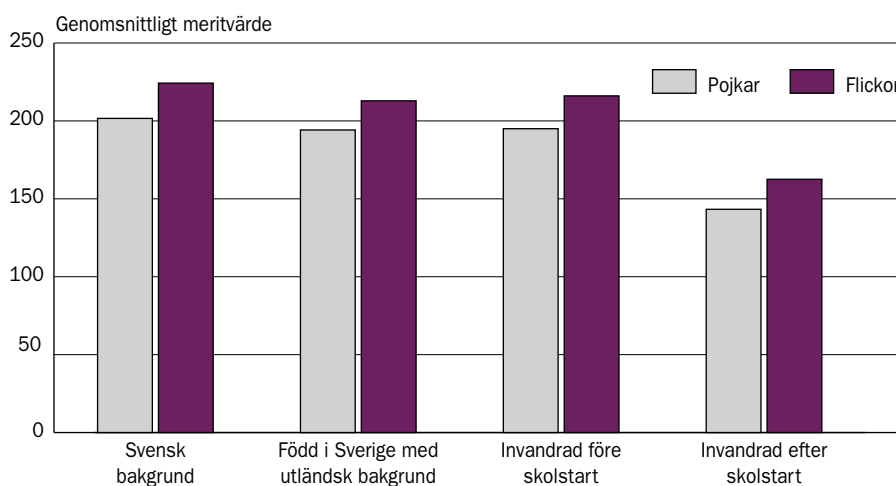
Fotnot: Antal elever i grundskolan avser de elever som fått slutbetyg enligt det mål- och kunskapsrelaterade betygssystemet och som fått betyg i minst ett ämne. Antal elever i gymnasieskolan avser de elever som fått slutbetyg enligt det mål- och kunskapsrelaterade betygssystemet.

elever som kom till Sverige före skolstart följer ofta samma mönster som svenskfödda elever. Däremot ligger meritvärdet för gruppen som har invandrat till Sverige efter skolstart på en betydligt lägre nivå.

I grundskolan presterar flickor bättre än pojkar. Flickor med utländsk bakgrund har högre genomsnittligt meritvärde än pojkar med svensk bakgrund. Detta gäller dock inte flickor som invandrat efter skolstart. Inom varje undergrupp är skillnaden ungefär lika stor mellan pojkar och flickor, både när det gäller meritvärde, behörighet till gymnasieskolan och andel elever som ej nått målen i ett eller flera ämnen.

Diagram 15.9

Genomsnittligt meritvärde i grundskolans årskurs 9 efter svensk/utländsk bakgrund och kön. Läsåret 2009/10

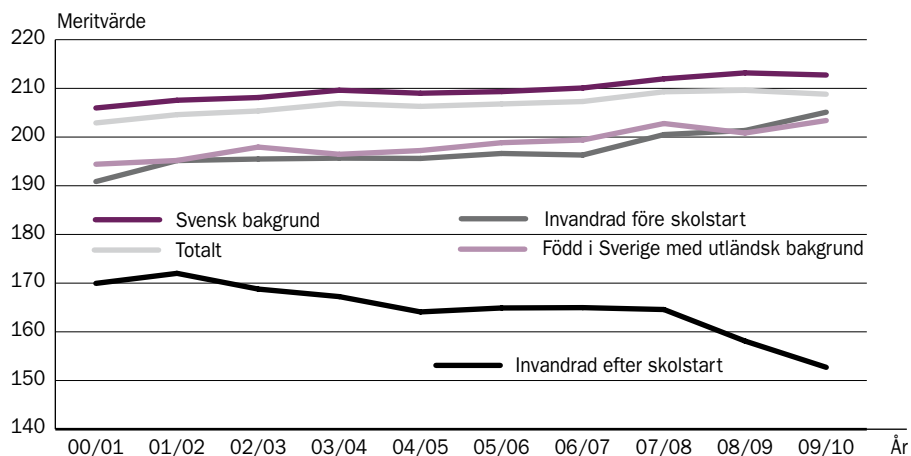

Sedan 2001 har det genomsnittliga meritvärdet i grundskolan ökat hos alla elevgrupper utom för elever som har invandrat efter skolstart, där meritvärdet istället har sjunkit. Speciellt tydlig är nedgången de två senaste åren. Intressant är också att meritvärdet har ökat det senaste året för övriga elever med utländsk bakgrund medan meritvärdet för elever med svensk bakgrund har minskat något.

Betygsfördelningen i de nationella proven i årskurs 9 följer samma mönster som slutbetygen. Elever med svensk bakgrund har i genomsnitt högst provbetyg. Elever födda i Sverige med utländsk bakgrund och elever som har invandrat

Diagram 15.10

Genomsnittligt meritvärde i grundskolans årskurs 9 efter svensk/utländsk bakgrund läsåren 2001/02–2010/11

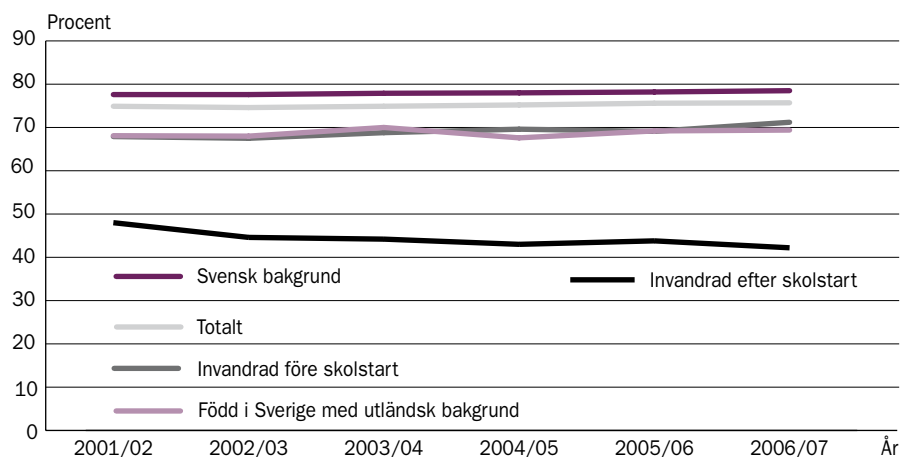
före skolstart har ungefär lika bra provbetyg, om än sämre än elever med svensk bakgrund. Elever som har invandrat efter skolstart klarar sig sämst. Generellt i riket får elever högre slutbetyg än provbetyg och det gäller också för elever med utländsk bakgrund. En stor skillnad är dock att många elever som har invandrat efter skolstart inte deltar i de nationella proven (runt 30 procent). Den andelen är relativt låg för övriga grupper (runt 5 procent).

Provresultaten från ämnesproven i årskurs 3 i till exempel matematik visar samma tendenser som resultaten i ämnesproven i årskurs 9. Elever med svensk bakgrund når i störst utsträckning kravnivån medan elever födda utomlands som har invandrat efter skolstart gör det i lägst utsträckning. Andelen som når kravnivån är ungefär lika stor bland elever födda i Sverige med utländsk bakgrund och elever födda utomlands som har invandrat före skolstart.

Ett stort antal elever av dem som börjar gymnasieskolan tar sig aldrig igenom hela utbildningen. Teoretiskt ska man klara av sina gymnasiestudier på tre år, men eftersom ungefär var tionde elev byter program och många därmed börjar om i årskurs ett, så brukar Skolverket redovisa hur många elever som tar sig igenom gymnasieskolan på fyra år. Av nybörjarna 2001 till 2006 har runt 78 procent av dem med svensk bakgrund fått slutbetyg inom fyra år. Elever födda i Sverige med utländska föräldrar och elever som har invandrat före grundskolestart har samma genomströmningsgrad, däremot har de cirka 10 procentenheter lägre genomströmningsgrad än elever med svensk bakgrund. Bland gymnasieelever som har invandrat efter grundskolestart har inte ens hälften fått slut-

Diagram 15.11

Andel nybörjarelever som avslutar gymnasiestudierna inom fyra år efter svensk/utländsk bakgrund, nybörjare 2001/02–2006/07

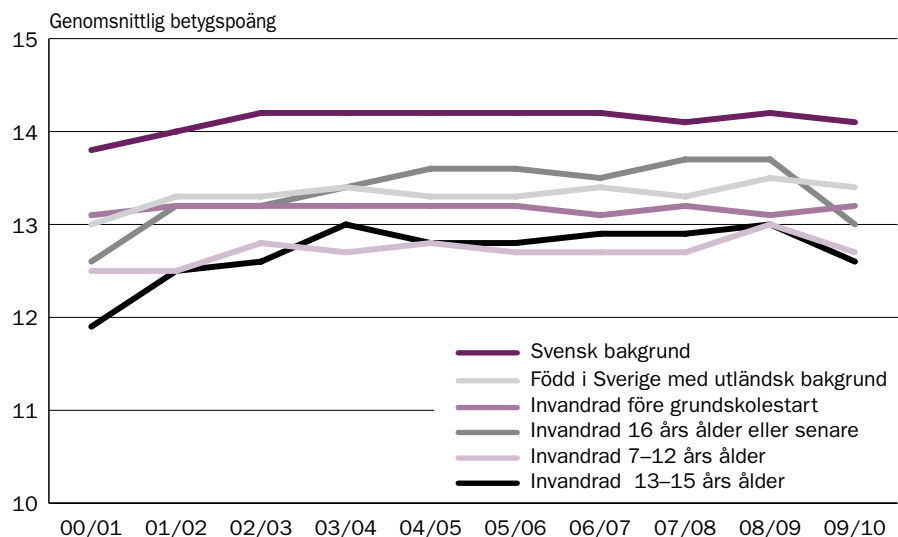

betyg inom fyra år. Den andelen har dessutom sjunkit, från 48 procent av dem som började år 2001 till 42 procent av dem som började 2006. De här eleverna är alltså kraftigt underrepresenterade bland dem med slutbetyg.

Av de elever som får ett slutbetyg har andelen med utländsk bakgrund blivit större under de senaste tio åren. Det är framför allt gruppen elever födda i Sverige som står för ökningen. Antalet gymnasieelever som har invandrat till Sverige efter grundskolstart och som har fått slutbetyg har legat relativt konstant under de senaste tio åren. Detsamma gäller för gruppen elever som har invandrat före skolstart.

Gymnasieelever födda i Sverige med utländsk bakgrund och elever som har invandrat före grundskolestart ligger på ungefär samma nivå resultatmässigt vad gäller genomsnittlig betygspoäng och grundläggande behörighet. Elever som har invandrat under grundskoleåren har lägst resultat. Skillnaden mellan resultaten beroende på om man invandrat i åldern 7–12 år eller 13–15 år är mycket liten. Den grupp elever som har invandrat efter 15 års ålder presterar lika goda resultat som de som är födda i Sverige med utlandsfödda föräldrar samt de som har invandrat före skolstart.⁵

Diagram 15.12
Genomsnittlig betygspoäng i gymnasieskolan efter svensk/utländsk bakgrund 2000/01–2009/10

Av de 819 900 kursdeltagare som fanns registrerade i vuxenutbildning under 2010 var det 73 procent som slutförde sin kurs under året, ungefär 19 procent som avbröt sin kurs och 9 procent som antas fortsätta under 2011. I grundläggande vuxenutbildning varierar andelen kursdeltagare som slutfört en kurs under året ganska mycket mellan olika kurser och grupper av individer. Exempelvis så slutförde endast 48 procent av svenskfödda män någon kurs i samhällskunskap jämfört med 71 procent av utlandsfödda kvinnor. Överlag så slutför utlandsfödda kvinnor sina kurser i störst utsträckning och svenskfödda män i lägst utsträckning. Av de kursdeltagare som inte slutfört kursen under året är det en högre andel utlandsfödda än svenskfödda som uppger att de fortsätter nästkommande termin.

⁵ De två grupper elever som invandrat senast är inte många till antalet. De har också de minst stabila resultaten över tid, eftersom ett fåtal elever kan ge ett större utslag i små grupper. Gruppen elever som invandrat vid 16 år eller senare har de senaste tio åren varierat mellan 294 och 486 elever. De som invandrat från 13 år och upp till 16 års ålder har varierat mellan 487 och 781 elever. De andra grupperna har elevantal på runt 1 500 elever och uppåt.

I gymnasial vuxenutbildning varierar inte andelen som slutfört någon kurs i lika hög grad som i den grundläggande vuxenutbildningen. Sett till betyg bland de kursdeltagare som slutfört en kurs så är det en större andel bland kvinnorna, oavsett om de är födda i Sverige eller utomlands, som erhåller minst betyget godkänt än bland männen. Män födda utomlands uppnår godkänt i något lägre utsträckning än män födda i Sverige.

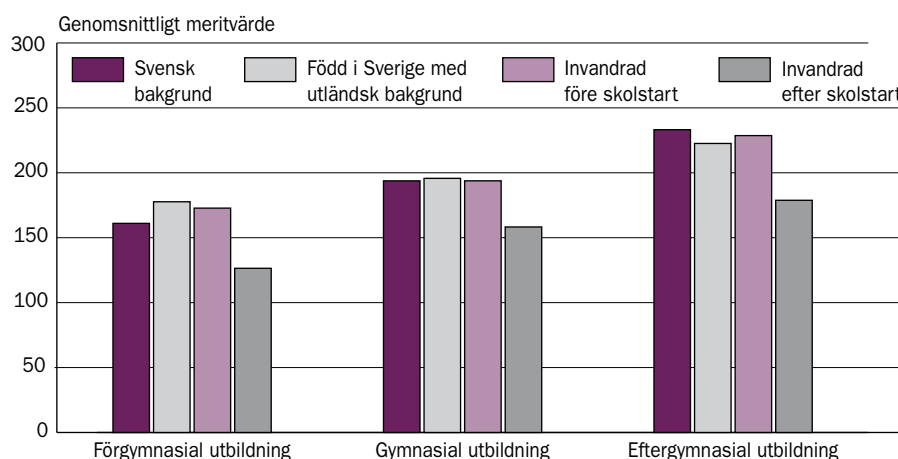
Föräldrars utbildningsnivå

Föräldrarnas utbildningsnivå är en faktor som har stor betydelse för elevernas skolresultat. Elever med högt utbildade föräldrar har i genomsnitt högre meritpoäng än elever vars föräldrar högst har förgymnasial utbildning. Det är även en mindre andel elever vars föräldrar har eftergymnasial utbildning som inte klarar målen i ett eller flera ämnen i grundskolan. Detta gäller alla elevgrupper, såväl för elever med utländsk som för elever med svensk bakgrund.

Nästan alla elever som är födda i Sverige har en förälder med minst gymnasial utbildning. Bland elever födda utomlands är det betydligt vanligare att föräldrarna enbart har förgymnasial utbildning. Föräldrars utbildningsnivå påverkar skolresultatet oavsett elevens bakgrund.

Diagram15.13

Genomsnittlig meritpoäng bland elever i grundskolans årskurs 9 efter svensk/utländsk bakgrund och föräldrarnas utbildningsnivå. Läsåret 2010/11

SALSA är en analysmodell som Skolverket tagit fram för att undersöka resultat på skolnivå inom grundskolan med avseende på ett antal bakgrundsvariabler. En tillämpning av samma modell har här gjorts för gymnasieskolan och elever som gick ut med slutbetyg våren 2010. Till skillnad mot den vanliga SALSA-modellen tar den här modellen hänsyn till om elever med utländsk bakgrund har invandrat före eller efter grundskolestart. Grannskapseffekter och andra sociala faktorer, som troligen också påverkar skolresultatet, har inte studerats här.

De faktorer som enligt den nya modellen visar sig ha betydelse för elevernas betyg på skolnivå är föräldrarnas utbildningsnivå, kön och om eleven har invandrat efter grundskolestart. Ju högre utbildningsnivå föräldrarna har, desto högre betyg har eleverna. Skolan får också ett högre genomsnitt om den har en hög andel flickor. Om skolan har en hög andel elever som har invandrat efter grundskolestart så bidrar det till ett sämre resultat på skolnivå. Det har däremot ingen betydelse för resultatet på skolnivå om skolan har en hög eller låg andel elever som har invandrat före grundskolestart eller som är födda i Sverige med utländska föräldrar.

Studieval bland elever utländsk bakgrund

En kartläggning av eleverna i gymnasieskolan läsåret 2010/11 visar att de utbildningar⁶ som har lägst andel elever med svensk bakgrund, undantaget individuellt program (IV) och invandrarintroduktion (IVIK), är International Baccalaureate, naturvetenskaps-, omvårdnads- och handels- och administrationsprogrammet. Högst andel elever med svensk bakgrund har naturbruksprogrammet.

Elever som är födda i Sverige med utrikesfödda föräldrar går i större utsträckning på studieförberedande program än elever med svensk bakgrund. Även tidigt invandrade elever går studieförberedande program i större utsträckning än elever med svensk bakgrund. Det är framförallt samhällsvetenskapsprogrammet och naturvetenskapsprogrammet som lockar eleverna med utländsk bakgrund. Därremot är inte teknikprogram och estetiska program lika populärt för elever med utländsk bakgrund som för elever med svensk bakgrund. I kategorin sent invandrade är det många som går invandrarintroduktion och individuellt program.

Tabell 15.2

Andel gymnasieelever med svensk/utländsk bakgrund efter program läsåret 2010/11. Procent

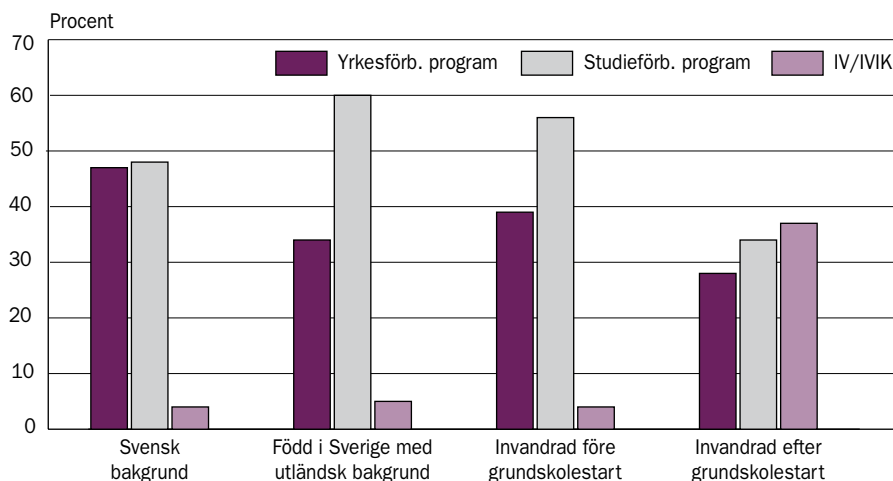
	Svensk bakgrund	Utländsk bakgrund			Totalt
		Född i Sverige	Invandrad före grundskolestart	Invandrad efter grundskolestart	
Barn och fritid	85	7	3	5	100
Bygg	90	5	2	3	100
El	88	7	2	3	100
Energi	91	5	2	2	100
Fordon	88	5	2	5	100
Handels- och administration	78	11	4	7	100
Hantverk	88	7	2	3	100
Hotell- och restaurang	89	5	2	4	100
Industri	89	5	2	4	100
Livsmedel	92	4	2	3	100
Medie	90	5	2	2	100
Naturbruk	96	1	1	1	100
Omvårdnad	78	9	3	10	100
Individuellt program	69	8	3	20	100
Invandrarintroduktion	0	1	0	85	87
Estetisk	92	4	2	2	100
International baccalaureate	60	13	4	24	100
Naturvetenskap	77	13	3	6	100
Samhällsvetenskap	81	11	3	4	100
Teknisk	88	6	2	4	100
Totalt	82	8	4	3	100

Könsfördelningen är ganska lika på programmen sett till om eleven har svensk eller utländsk bakgrund. Det är aningen jämnare könsfördelning i studieförberedande och yrkesförberedande program bland elever med utländsk bakgrund än elever med svensk. Av de som har invandrat efter grundskolestart och går på studieförberedande program är 49 procent män och 51 procent kvinnor. I grup-

⁶ Utbildning och program används här som samlingsbegrepp på kommunala och landstingskommunala skolors nationella, specialutformade och individuella program samt för fristående skolors utbildningar. Specialutformade program kategoriseras i möjligaste mån efter närliggande nationellt program. Individuella program som är programinriktade kategoriseras efter det nationella program som de är inriktade mot. Fristående skolors utbildningar kategoriseras efter de nationella program som de anknäver till.

Diagram 15.14

Andelen elever på studieförberedande och yrkesförberedande program för elever med svensk/utländsk bakgrund läsåret 2010/11

pen elever med svensk bakgrund på studieförberedande program är könsfördelningen mer ojämn, 46 procent män och 54 procent kvinnor.

I grundläggande komvux läser svenskfödda män och kvinnor ämnena Matematik och Svenska i högre utsträckning än utlandsfödda. Svenska som andraspråk är vanligast bland utlandsfödda vilket drygt 35 procent läser. Övriga ämnen läses i ungefär samma utsträckning bland svensk- och utlandsfödda oavsett om man är kvinna eller man.

Den gymnasiala vuxenutbildningen består av många olika kurser, sammanlagt gavs ungefär 1 900 kurser år 2010. För att göra det mer överskådligt har kurserna grupperats i ämnen. Exempelvis innehåller ämnet Engelska kurserna Engelska A, Engelska B och Engelska C. För kvinnor är Omvårdnad det vanligaste ämnet oavsett om man är född i Sverige eller utomlands, medan det är vanligare för män att läsa Matematik. Överlag så är skillnaderna i ämnesval större mellan kvinnor och män än de är mellan svensk- och utlandsfödda i den gymnasiala vuxenutbildningen. Mönstret består även om man delar in eleverna efter vilken världsdel de kommer ifrån. (Tabell 15.3)

På de flesta områden har elever med utländsk bakgrund sämre resultat än elever med svensk bakgrund. Men när det gäller övergången till högskolan är det tvärt om. Elever med utländsk bakgrund som har avslutat gymnasieskolan med slutbetyg fortsätter oftare till högskola än elever med svensk bakgrund. Av de elever som slutförde gymnasieskolan och erhöll slutbetyg eller motsvarande våren 2009 påbörjade 25 procent högskolestudier läsåret därpå. För elever med utländsk bakgrund var andelen 38 procent medan den var 23 procent för elever med svensk bakgrund. Denna skillnad gäller för såväl kvinnor som män.

Tabell 15.3

De fem vanligaste ämnena i grundläggande resp. gymnasial vuxenutbildning efter kön och svensk- respektive utlandsfödda, år 2010

Grundläggande vuxenutbildning

Kvinnor		Födda i Sverige		Födda utomlands	
	%		%		%
Matematik	31	Svenska som andraspråk	35	Engelska	22
Engelska	24	Orienteringskurs	16	Matematik	15
Orienteringskurs	19	Samhällskunskap	8	Övriga ämnen	5
Svenska	16	Totalt	100	Totalt	100
Samhällskunskap	6				
Övriga ämnen	4				
Totalt	100				

Män		Födda i Sverige		Födda utomlands	
	%		%		%
Matematik	28	Svenska som andraspråk	38	Engelska	20
Engelska	21	Orienteringskurs	17	Matematik	14
Svenska	21	Samhällskunskap	7	Samhällskunskap	7
Orienteringskurs	18	Övriga ämnen	5	Övriga ämnen	4
Samhällskunskap	7	Totalt	100	Totalt	100
Övriga ämnen	5				
Totalt	100				

Gymnasial vuxenutbildning

Kvinnor		Födda i Sverige		Födda utomlands	
	%		%		%
Omvårdnad	15	Omvårdnad	12	Svenska som andraspråk	9
Social omsorg	12	Social omsorg	9	Matematik	6
Matematik	9	Matematik	6	Datakunskap	6
Engelska	4	Företagsekonomi	4	Engelska	6
Företagsekonomi	4	Svenska	4	Orienteringskurs	6
Svenska	4	Datakunskap	4	Arbetsmiljö	4
Datakunskap	4	Psykologi	4	Företagsekonomi	3
Psykologi	4	Arbetsmiljö	3	Samhällskunskap	3
Arbetsmiljö	3	Orienteringskurs	3	Övriga ämnen	36
Orienteringskurs	3	Övriga ämnen	37	Totalt	100
Övriga ämnen	37	Totalt	100	Totalt	100
Totalt	100				

Män		Födda i Sverige		Födda utomlands	
	%		%		%
Matematik	9	Matematik	9	Svenska som andraspråk	8
Svenska	5	Svenska som andraspråk	8	Engelska	6
Engelska	4	Engelska	6	Orienteringskurs	5
Transport	4	Orienteringskurs	5	Datakunskap	4
Omvårdnad	3	Datakunskap	4	Omvårdnad	4
Svetsteknik	3	Omvårdnad	4	Transport	3
Arbetsmiljö	3	Transport	3	Samhällskunskap	3
Datakunskap	3	Samhällskunskap	3	Social omsorg	3
Samhällskunskap	3	Social omsorg	3	Arbetsmiljö	3
Social omsorg	3	Arbetsmiljö	3	Övriga ämnen	51
Övriga ämnen	58	Övriga ämnen	58	Totalt	100
Totalt	100	Totalt	100	Totalt	100

Skillnader mellan skolor

Det är ungefär lika stora andelar elever med svensk som med utländsk bakgrund i kommunala och fristående grund- och gymnasieskolor. Andelen elever födda i Sverige med utländsk bakgrund och andelen elever med svensk bakgrund är något större bland fristående skolor. Däremot är andelen elever födda utomlands ungefär lika stor i skolor med kommunal respektive fristående huvudman. Elever som invandrat efter grundskolestart går dock oftare i kommunal skola.

Under den senaste tioårsperioden har antalet invandratäta grundskolor med årskurs 9 ökat. Sedan 2001 har antalet skolor där mer än 80 procent av eleverna har utländsk bakgrund mer än fördubblats. År 2001 var de 19 och år 2010 var de 50. De invandratäta skolorna ligger främst i förortskommuner och storstäder.

I de flesta av Sveriges grundskolor har 0–20 procent av eleverna utländsk bakgrund. Samtidigt finns det skolor som nästan bara har elever med utländsk bakgrund. Ungefär 90 grundskolor har mer än 80 procent elever med utländsk bakgrund och 315 grundskolor har mer än 50 procent. Hälften av alla elever med utländsk bakgrund går i knappt 760 skolor, vilket utgör knappt 20 procent av alla skolor. Av dessa skolor ligger ungefär 80 procent i Stockholms, Skånes eller västra Götalands län.

Diagram 15.15

Andel gymnasieelever med svensk/utländsk bakgrund efter huvudman läsåret 2010/11

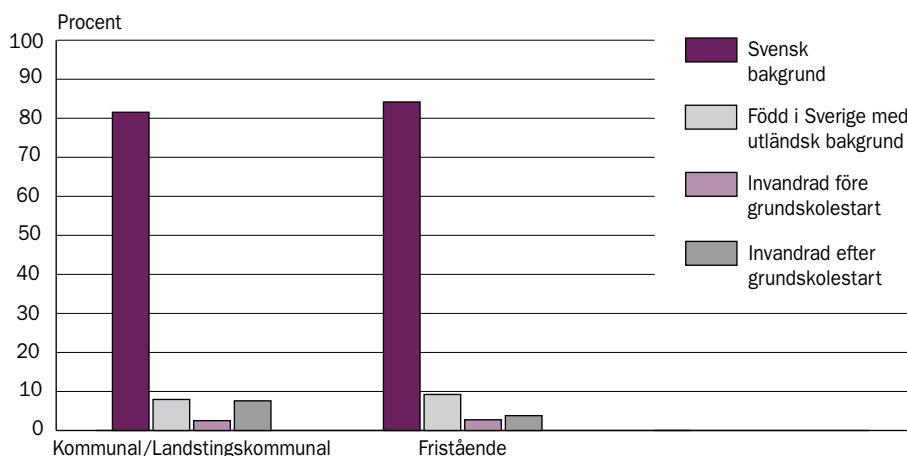
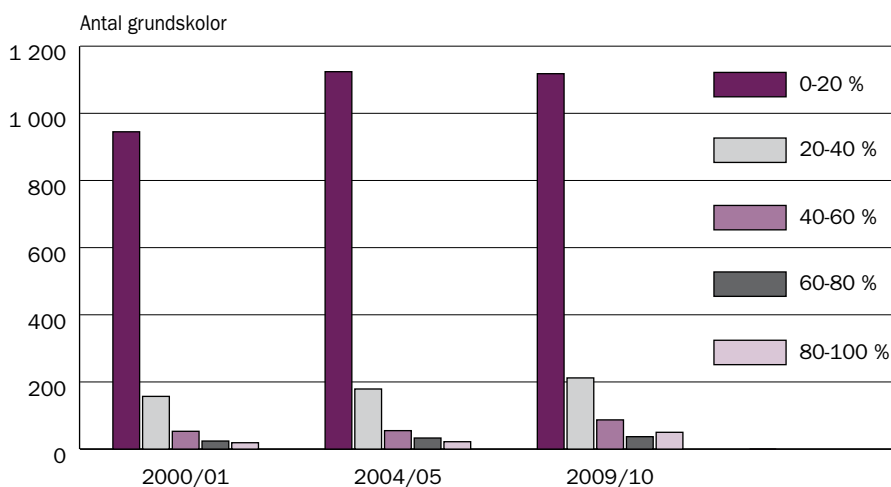

Diagram 15.16

Antal grundskolor* (med årskurs 9) efter andel elever med utländsk bakgrund läsåren 2000/01, 2004/05 och 2009/10

* Grundskolor med färre än 10 elever ingår inte.

Skolverket

www.skolverket.se